

93770

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KAMER HATUN CAMİİ VE ÇEVRESİ KORUMA VE
DEĞERLENDİRME ÖNERİSİ**

Mimar, Zeynep Aslı GÜLSER

F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve Restorasyon Programında Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı :Doç. Dr. Nadide SEÇKİN

Doç.Dr.N.Seçkin
Maaliye

Doç.Dr.İ.A.Kolay
İllüstrasyon

Doç. Dr. Cengiz Can
[Signature]

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KORUMA VE RESTORASYON MERKEZİ**

İSTANBUL, 2000

İÇİNDEKİLER

ÇİZİM LİSTESİ.....	iv
RESİM LİSTESİ.....	vii
HARİTA LİSTESİ.....	x
ÖNSÖZ.....	xi
ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. BİRİNCİ ULUSAL MİMARLIK AKIMI.....	2
2.1 Birinci Ulusal Mimarlık Akımının Geliştiği Ortam.....	2
2.1.2 Osmanlı mimarisi üzerindeki Batı etkileri.....	6
2.1.2.1 Yabancı mimarlar ve yapıları.....	7
2.2 Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın Üslup Özellikleri.....	9
2.3 Dönemin Mimarları.....	12
3. MİMAR KEMALETTİN BEY.....	16
3.1 Mimar Kemalettin' in Hayatı.....	16
3.2 Mimar Kemalettin' in Mimari Üslubu.....	26
3.3 Mimar Kemalettin' in Yapıları.....	36
3.3.1 Mimar Kemalettin' in camileri.....	36
3.3.1.1 Yeşilköy- Mecidiye Camii.....	38
3.3.1.2 Bostancı Camii.....	39
3.3.1.3 Bebek Camii.....	42
3.3.1.4 Bakırköy- Kartaltepe, Amine Hatun Camii.....	45
3.3.1.5 Katalog.....	47
3.3.2 Kemalettin Bey' in diğer yapıları.....	51
4. KAMER HATUN CAMİİ İLE YAKIN ÇEVRESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE FİZİKSEL BİÇİMLENİŞİ.....	77
4.1 Pera bölgesinin Tarihsel Gelişimi içinde Kamer Hatun Camii' nin yeri.....	77
4.2 Bölgenin Fiziksel Biçimlenişi.....	84
4.2.1 Yapıların mimari özellikleri.....	84
4.2.1.1 İşlevsel değerlerin analizi.....	84
4.2.1.2 Eski yapıların strüktürel analizi.....	85
4.2.1.3 Değerlendirme.....	85
4.2.2 Yapı bulunmayan Alanlar.....	85
4.2.2.1 Yollar, kaldırımlar.....	85
4.2.2.2 Yeşil alanlar.....	86
4.2.2.3 Hamalbaşı Caddesi.....	86

5.	KAMER HATUN CAMİİ.....	107
5.1	Tarihçesi.....	107
5.2	Mimari Özellikleri.....	107
5.2.1	Yerleşim planı.....	107
5.2.2	Mekansal özellikleri.....	111
5.2.3	Yapısal özellikleri.....	127
5.2.3.1	Strüktür sistemi.....	127
5.2.3.2	Malzeme.....	127
5.2.4	Kitlesel Özellikler.....	128
5.2.4.1	Kuzey Cephesi.....	128
5.2.4.2	Güney Cephesi.....	130
5.2.4.3	Doğu Cephesi.....	137
5.2.4.4	Batı Cephesi.....	137
5.2.5	Diğer mekan elemanları.....	137
5.2.6	Bezeme Özellikleri.....	141
5.3	Bozulmalar ve nedenleri.....	141
5.4	Restütüsyon Projesindeki Uygulamalar.....	145
5.5	Restorasyon Projesindeki Uygulamalar.....	145
6.	SONUÇ.....	153
	KAYNAKLAR.....	156
	EKLER.....	158
	Ek 1 Kamer Hatun Camii ve çevresi için yapılan proje çalışması.....	158
	ÖZGEÇMİŞ.....	215

ÇİZİM LİSTESİ

Sayfa

Çizim 3.1	Dördüncü Vakıf Han' da kullanılan iki ve üç merkezli sivri kemerler (Yavuz, 1981, s.184).....	30
Çizim 3.2	Dördüncü Vakıf Han' da kullanılan iki merkezli ve basık kemerler (Yavuz,1981, s. 186).....	30
Çizim 3.3	Ankara II. Vakıf Han- Güney Cephesi (Yavuz,1981, s.194).....	32
Çizim 3.4	Dördüncü Vakıf Han' ın köşe kulelerinde çatı eteği kullanımı (Yavuz,1981, s.183).....	34
Çizim 3.5	Dördüncü Vakıf Han konsol ve sütunçe, Sultan V. Reşat Türbesi çörlen detayları (Ergün, 1994, s.60).....	35
Çizim 3.6	Yeşilköy- Mecidiye Camii -Profiller.....	47
Çizim 3.7	Yeşilköy -Mecidiye Camii -Dış cephe duvar örgü tekniği.....	47
Çizim 3.8	Yeşilköy -Mecidiye Camii -Zemin kat planı.....	47.
Çizim 3.9	Bostancı- Kuloğlu Camii- Profiller.....	48
Çizim 3.10	Bostancı- Kuloğlu Camii-Kemalettin Bey' in cami ile ilgili çalışmaları (Yavuz, 1981, s.99).....	48
Çizim 3.11	Bebek camii- Profiller.....	48
Çizim 3.12	Bebek Camii- Kemalettin Bey' in cami ile ilgili çalışmaları (Yavuz, 1981, s.104).....	49
Çizim 3.13	Bakırköy- Kartaltepe Camii- Profiller.....	49
Çizim 3.14	Bakırköy- Kartaltepe Camii- Dış cephe duvar örgü tekniği.....	51
Çizim 3.15	Ahmet Cevat Paşa Türbesi planı (Yavuz, 1981, s.127).....	56
Çizim 3.16	Gazi Osman Paşa Türbesi planı (Yavuz, 1981, s.133).....	57
Çizim 3.17	Sultan V. Mehmet Reşat Türbesi plan ve görünüşü (Ergün, 1994, s.75).....	58
Çizim 3.18	Birinci Vakıf Han zemin ve asma kat planları (Yavuz, 1981,s.153).....	60
Çizim 3.19	Birinci Vakıf Han kesiti (Yavuz, 1981, s.156).....	60
Çizim 3.20	Birinci Vakıf Han ön cephesi (Yavuz, 1981,s.157).....	60
Çizim 3.21	İkinci Vakıf Han giriş cephesi (Yavuz. 1981,s.160).....	61
Çizim 3.22	Üçüncü Vakıf Han zemin kat planı (Yavuz, 1981, s.169).....	62
Çizim 3.23	Üçüncü Vakıf Han giriş cephesi (Yavuz, 1981,s.171).....	62
Çizim 3.24	Dördüncü Vakıf Han üçüncü ve dördüncü kat planları (Yavuz, 1981, s.179).....	63
Çizim 3.25	Dördüncü Vakıf Han giriş cephesi (Yavuz,1981, s.181).....	63
Çizim 3.26	Beşinci Vakıf Han zemin kat planı (Yavuz. 1981,s. 189).....	64
Çizim 3.27	Ankara II. Vakıf Han zemin kat planı (Yavuz, 1981, s.193).....	65
Çizim 3.28	Reşadiye Mektebi zemin kat planı (Ergün,1994,s. 65).....	66

Çizim 3.29 İbrahim Paşa Mekteb-i İptidaisi birinci kat planı (Yavuz, 1981, s.205).....	67
Çizim 3.30 Ayazma Sultan III. Mustafa Mekteb-i İptidaisi (Yavuz, 1981, s.210).....	68
Çizim 3.31 Göztepe Mekteb-i iptidaisi zemin kat planı (Yavuz, 1981, s.218)	69
Çizim 3.32 Göztepe Mekteb-i iptidaisi kuzey görünüşü (Yavuz, 1981, s.220)	69
Çizim 3.33 Göztepe Mekteb-i iptidaisi güney görünüşü (Yavuz, 1981, s.220)	69
Çizim 3.34 Fethiye Medresesi zemin kat planı (Yavuz, 1981, s.22).....	70
Çizim 3.35 Fethiye Medresesi plan, kesit ve cepheler (Yavuz, 1981, s.22).....	70
Çizim 3.36 Sultan Abdülhamid- i Evvel Medresesi (Yavuz, 1981, s.229).....	71
Çizim 3.37 Medreset- ül Kuzat giriş cephesi (Yavuz, 1981, s.238).....	72
Çizim 3.38 Medine Dar-ül Ulumu bodrum ve birinci kat planı (Yavuz, 1981, s. 246).....	73
Çizim 3.39 Ankara Gazi İlk Muallim Mektebi zemin kat planı (Yavuz, 1981, s.253).....	74
Çizim 3.40 Laleli Harikzedegan Katevleri cephe detayı (Ergün, 1994, s.72).....	75
Çizim 3.41 Laleli Harikzedegan Katevleri birinci kat planı (Yavuz, 1981, s. 274).....	75
Çizim 3.42 Ankara Vakıf Oteli birinci kat planı (Yavuz, 1981s.286).....	76
Çizim 3.43 Ankara Vakıf Oteli ön cephe (Yavuz, 1981, s.287).....	76
Çizim 4.1 Kemalettin Bey' in Kamer Hatun Camii için tasarlamış olduğu proje Zemin kat planı , güney cephesi ve minareden detay (Yavuz, 1981, s. 120).....	147
Çizim 4.2 Kemalettin Bey' in Kamer Hatun Camii için tasarlamış olduğu proje Birinci kat planı ve kesitler (Yavuz, 1981, s. 122).....	148
Çizim 4.3 Pafta no: 1-64: Rölöve- Hamalbaşı Caddesi.....	100
Çizim 4.4 Pafta no: 2-64: Rölöve- Hamalbaşı Caddesi.....	101
Çizim 4.5 Pafta no: 3-64: Rölöve -Hamalbaşı Caddesi.....	102
Çizim 4.6 Pafta no: 4-64: Rölöve- Hamalbaşı Caddesi	103
Çizim 4.7 Pafta no: 5-64: Rölöve-Hamalbaşı Caddesi ve Konsolosluk Binası.....	104
Çizim 4.8 Pafta no: 6-64: Restorasyon- Hamalbaşı Caddesi.....	105
Çizim 4.9 Pafta no: 7-64: Restorasyon- Hamalbaşı Caddesi.....	106
Çizim 4.10 Pafta no: 8-64: Rölöve ve Restütüsyon- Vaziyet planı.....	158
Çizim 4.11 Pafta no: 9-64: Rölöve- Zemin kat planı.....	159
Çizim 4.12 Pafta no: 10-64: Rölöve- Zemin kat planı.....	160
Çizim 4.13 Pafta no: 11-64: Rölöve -Birinci kat planı.....	161
Çizim 4.14 Pafta no: 12-64: Rölöve -Birinci kat planı.....	162
Çizim 4.15 Pafta no: 13-64: Rölöve- Zemin kat planı tavan planı	163
Çizim 4.16 Pafta no: 14-64: Rölöve Birinci kat tavan planı.....	164
Çizim 4.17 Pafta no: 15-64: Rölöve- Çatı planı.....	165
Çizim 4.18 Pafta no: 16-64: Rölöve- A-A Kesiti.....	166
Çizim 4.19 Pafta no: 17-64: Rölöve- B-B Kesiti.....	167
Çizim 4.20 Pafta no: 18-64: Rölöve -C-C Kesiti.....	168
Çizim 4.21 Pafta no: 19-64: Rölöve- D-D Kesiti.....	169

Çizim 4.22 Pafta no: 20-64: Rölöve- Kuzey Cephesi.....	170
Çizim 4.23 Pafta no: 21-64: Rölöve- Güney Cephesi.....	171
Çizim 4.24 Pafta no: 22-64: Rölöve- Doğu Cephesi.....	172
Çizim 4.25 Pafta no: 23-64: Rölöve- Batı Cephesi.....	173
Çizim 4.26 Pafta no: 24-64: Rölöve -K1 detayı planı.....	174
Çizim 4.27 Pafta no: 25-64: Rölöve- K1 detayı.....	175
Çizim 4.28 Pafta no: 26-64: Rölöve- K2 detayı planı.....	176
Çizim 4.29 Pafta no: 27-64: Rölöve- K2 detayı.....	177
Çizim 4.30 Pafta no: 28-64: Rölöve- K3 detayı.....	178
Çizim 4.31 Pafta no: 29-64: Rölöve -P1 detayı planı.....	179
Çizim 4.32 Pafta no: 30-64: Rölöve- P1 detayı kesiti.....	180
Çizim 4.33 Pafta no: 31-64: Rölöve- P2 detayı planı.....	181
Çizim 4.34 Pafta no: 32-64: Rölöve -P2 detayı kesiti	182
Çizim 4.35 Pafta no: 33-64: Rölöve- P3 detayı planı	183
Çizim 4.36 Pafta no: 34-64: Rölöve- P3 detayı kesiti	184
Çizim 4.37 Pafta no: 35-64: Rölöve -P3 detayı	185
Çizim 4.38 Pafta no: 36-64: Rölöve- Tavan profilleri	186
Çizim 4.39 Pafta no: 37-64: Rölöve- Tavan Profilleri.....	187
Çizim 4.40 Pafta no: 38-64: Rölöve- E sütunçesi	188
Çizim 4.41 Pafta no: 39-64: Rölöve- F sütunçesi.....	189
Çizim 4.42 Pafta no: 40-64: Rölöve -G, H, I profilleri.....	190
Çizim 4.43 Pafta no: 41-64: Rölöve- Kalemişi detayı.....	191
Çizim 4.44 Pafta no: 42-64: Rölöve- K detayı	192
Çizim 4.45 Pafta no: 43-64: Rölöve -L, M, N profilleri.....	193
Çizim 4.46 Pafta no: 44-64: Restitüsyon- Zemin kat planı.....	194
Çizim 4.47 Pafta no: 45-64: Restitüsyon -Birinci kat planı.....	195
Çizim 4.48 Pafta no: 46-64: Restitüsyon- A-A Kesiti	196
Çizim 4.49 Pafta no: 47-64: Restitüsyon- B-B Kesiti.....	197
Çizim 4.50 Pafta no: 48-64: Restitüsyon-C-C Kesiti.....	198
Çizim 4.51 Pafta no: 49-64: Restitüsyon- D-D Kesiti	199
Çizim 4.52 Pafta no: 50-64: Restitüsyon- Kuzey Cephesi.....	200
Çizim 4.53 Pafta no: 51-64: Restitüsyon- Güney Cephesi.....	201
Çizim 4.54 Pafta no: 52-64: Restorasyon- Zemin kat planı.....	202
Çizim 4.55 Pafta no: 53-64: Restorasyon -Birinci kat planı.....	203
Çizim 4.56 Pafta no: 54-64: Restorasyon-Zemin kat tavan planı.....	204
Çizim 4.57 Pafta no: 55-64: Restorasyon-Birinci kat tavan planı.....	205
Çizim 4.58 Pafta no: 56-64: Restorasyon- Çatı planı.....	206
Çizim 4.59 Pafta no: 57-64: Restorasyon- A-A Kesiti	207
Çizim 4.60 Pafta no: 58-64: Restorasyon- B-B Kesiti.....	208
Çizim 4.61 Pafta no: 59-64: Restorasyon -C-C Kesiti.....	209
Çizim 4.62 Pafta no: 60-64: Restorasyon- D-D Kesiti	210
Çizim 4.63 Pafta no: 61-64: Restorasyon- Kuzey Cephesi.....	211
Çizim 4.64 Pafta no: 62-64: Restorasyon- Güney Cephesi.....	212
Çizim 4.65 Pafta no: 63-64: Restorasyon- Doğu Cephesi.....	213
Çizim 4.66 Pafta no: 64-64: Restorasyon- Batı Cephesi.....	214

Resim 3.1 Kemalettin Bey (Tekeli ve İlkin, 1997, s.280).....	17
Resim 3.2 Kemalettin Bey' in uluslararası yazışmalarda kullandığı antetli kağıtları (Tekeli ve İlkin, 1997,s.232).....	22
Resim 3.3 İkinci Vakıf Han' da kullanılan penci kemerler (Yavuz, 1981, s.161).....	31
Resim 3.4 Ankara, İkinci Vakıf Han güney cephesi (Yavuz, 1981, s.196).....	32
Resim 3.5 Gazi Osman Paşa Türbesi' nde tepelik kullanımı (Yavuz, 1981,s. 135).....	34
Resim 3.6 Ahmet Cevat Paşa Türbesi' de tepelik kullanımı (Yavuz, 1981, s.128).....	34
Resim 3.7 Dördüncü Vakıf Han köşe kulelerinde çatı eteği kullanımı (Yavuz, 1981,s.183).....	34
Resim 3.8 Sultan V.Reşat Türbesinden detay (Ergün, 1994,s.62).....	35
Resim 3.9 Yeşilköy-Mecidiye Camii güneydoğu görünüşü.....	47
Resim 3.10 Yeşilköy-Mecidiye Camii güneybatı görünüşü.....	47
Resim 3.11 Yeşilköy- Mecidiye Camii minare ve kubbe kasnağı.....	47
Resim 3.12 Bostancı Camii' den detay (Tekeli ve İlkin, 1997, s.234).....	41
Resim 3.13 Bostancı Camii kuzeydoğu görünüşü.....	48
Resim 3.14 Bostancı Camii kuzey görünüşü.....	48
Resim 3.15 Bostancı Camii -Camii' ye sonradan eklenen ek ve arkada İbrahim Paşa İlkokulu.....	48
Resim 3.16 Bebek Camii (Tekeli ve İlkin, 1997, s.282).....	44
Resim 3.17 Bebek Camii batı görünüşü.....	49
Resim 3.18 Bebek Camii güney görünüşü.....	49
Resim 3.19 Bakırköy-Kartaltepe Camii güney görünüşü.....	50
Resim 3.20 Bakırköy- Kartaltepe Camii doğu görünüşü.....	50
Resim 3.21 Belvü Palas ve Evkaf Apartmanı İnşaat halindeyken (Tekeli ve İlkin, 1997,s. 257).....	55
Resim 3.22 Belvü Palas (Tekeli ve İlkin, 1997,s.256).....	55
Resim 3.23 Gazi Osman Paşa Türbesi güney görünüşü (Yavuz, 1981, s.135).....	57
Resim 3.24 Mahmut Şevket Paşa kabri (Tekeli ve İlkin, 1997,s.152).....	59
Resim 3.25 İkinci Vakıf Han giriş cephesinden görünüş (Yavuz, 1981, s.160).....	61
Resim 3.26 Üçüncü Vakıf Han giriş cephesinden görünüş (Yavuz, 1981,s.171).....	62
Resim 3:27 Beşinci Vakıf Han kuzeydoğu görünüşü (Yavuz, 1981, s.189).....	64
Resim 3.28 Ankara II. Vakıf Han giriş cephesinden görünüş (Yavuz, 1981,s.194).....	65
Resim 3.29 Reşadiye Mektebi' den görünüş (Ergün, 1994,s.65).....	66
Resim 3.30 İbrahim Paşa Mekteb-i İptidaisi' den görünüş (Yavuz, 1981, s. 205).....	67

Resim 3.31 Ayazma Sultan Mekteb-i İptidasi' den görünüş (Ergün, 1994, s. 65).....	68
Resim 3.32 Sultan Abdülhamid-i Evvel Medresesi kuzey görünüşü (Yavuz, 1981,s.230).....	71
Resim 3.33 Medreset-ül Kuzat giriş cephesinden görünüş (Yavuz, 1981, s.239).....	72
Resim 3.34 Medine Dar-ül Ulumu giriş cephesinden görünüş (Yavuz, 1981,s.247).....	73
Resim 3.35 Gazi İlk Muallim Mektebi giriş holündeki taşıyıcılar (Tekeli ve İlkin, 1997, s.296).....	74
Resim 3.36 Laleli Harikzedegan Katevleri giriş cephesinden görünüş (Tekeli ve İlkin, 1994, s.279).....	75
Resim 3.37 Ankara Vakıf Otelı giriş cephesinden görünüş (Yavuz, 1981,s.286).....	76
Resim 4.1 Tepebaşı (Deleon, 1997,s.83).....	79
Resim 4.2 Tepebaşı (Deleon, 1197,s.84).....	79
Resim 4.3 Pera' da yangın (Akın,1998, s,298).....	81
Resim 4.4 Tepebaşı Bahçesi ve Tiyatrosu (Gülersoy, 1993, s.34).....	83
Resim 4.5 Tiyatro' nun cephesi (Gülersoy, 1993, s. 60).....	83
Resim 4.6 Hamalbaşı Caddesi' nin eski halini gösteren kartpostal (Deleon, 1997,s.86).....	87
Resim 4.7 Hamalbaşı Caddesi ve İngiliz Elçiliği' nin eski halini gösteren bir kartpostal (Akın, 1998, s.202).....	87
Resim 4.8 Ada 424' de yer alan Parsel no:18,17,16,15,14 olan yapılar.....	91
Resim 4.9 Ada 424' de yer alan Parsel no: 14,13,12,11 olan yapılar.....	91
Resim 4.10. Ada 424' de yer alan Parsel no:10,9,8,7 olan yapılar.....	92
Resim 4.11 Ada 424' de yer alan Parsel no: 9,8,7 olan yapılar.....	92
Resim 4.12 Ada 330' de yer alan Parsel no:15,3,11olan yapılar.....	93
Resim 4.13 Ada 330' de yer alan Parsel no:11,10,9 olan yapılar.....	93
Resim 4.14. Ada 330' de yer alan Parsel no: 9,8 olan yapılar.....	93
Resim 4.15 Ada 331' de yer alan Parsel no: 15,8,14,13 olan yapılar.....	94
Resim 4.16 Ada 331' de yer alan Parsel no:12 olan yapı.....	94
Resim 4.17. Ada 331' de yer alan Parsel no: 8,18,9 olan yapılar.....	94
Resim 4.18 Ada 315' de yer alan Parsel no: 41,40 olan yapılar.....	95
Resim 4.19 Ada 315' de yer alan Parsel no:37,38,39 olan yapılar.....	95
Resim 4.20 Ada 315' de yer alan Parsel no: 36,35,34 olan yapılar.....	95
Resim 4.21. Ada 315' de yer alan Parsel no:32,31,30 olan yapılar.....	96
Resim 4.22 Ada 315' de yer alan Parsel no: 32,31 olan yapılar.....	96
Resim 4.23 Ada 315' de yer alan Parsel no:30,29,28,27,26 olan yapılar.....	96
Resim 4.24 Ada 315' de yer alan Parsel no:26,25,24 olan yapılar.....	97
Resim 4.25. Ada 315' de yer alan Parsel no:24,23,22,21,20 olan yapılar.....	97
Resim 4.26 Ada 423' de yer alan Parsel no: 2 olan yapı.....	98
Resim 4.27 Ada 423' de yer alan Parsel no:9,4 olan yapılar.....	98
Resim 4.28 Ada 423' de yer alan Parsel no:5,6,4 olan yapılar.....	98
Resim 4.29 Ada 423' de yer alan Parsel no: 3 olan yapı.....	99
Resim 4.30 Ada 423' de yer alan Parsel no: 3 olan yapı.....	99
Resim 4.31. Geçitte eskiden sokağa açılan kapı yerine yerleştirilen pencere.....	112

Resim 4.32. Geçitte eskiden avluya açılan kapının yerine yerleştirilen özgün olmayan ahşap kapı.....	112
Resim 4.33. Küpeşte detayı.....	114
Resim 4.34. Merdivenin altındaki odacık.....	114
Resim 4.35. Merdivenden birinci kat merdiven holüne bakış.....	115
Resim 4.36. Merdiven kovası tavan detayı.....	115
Resim 4.37 Son cemaat yeri giriş kapısı.....	117
Resim 4.38 Son cemaat yerinden harime açılan kapı.....	117
Resim 4.39 Harim ve ahşap sütunçelerin görünüşü.....	119
Resim 4.40 Harimde mimber ve kör nişlerin görünüşü.....	119
Resim 4.41 Harimde alçı içlikli pencerelerin görünüşü.....	120
Resim 4.42 F sütunçesi görünüşü.....	120
Resim 4.43 Maksurenden harimin girişine bakış.....	121
Resim 4.44 Mihrap duvarındaki pencere düzeni	121
Resim 4.45 Mihrap duvarında pencere düzeni ve mimber.....	121
Resim 4.46 Harim tavanındaki göbek.....	122
Resim 4.47 Harim tavanındaki süsleme elemanı.....	122
Resim 4.48 Minare çekirdek ve basamakları.....	123
Resim 4.49 Kadınlar mahfilinden harime açılan pencereler.....	123
Resim 4.50 Kadınlar mahfilinden harime açılan pencereler ve niş.....	124
Resim 4.51 Kadınlar mahfilinden Bulvar' a bakan pencereler.....	124
Resim 4.52 Kadınlar mahfilinde tek merkezli teğet kemerli pencere.....	125
Resim 4.53 Kadınlar mahfilinden harime açılan pencere.....	125
Resim 4.54 Eskiden imam evi olan odadaki Bulvar' a bakan pencereler.....	126
Resim 4.55 Eskiden imam evi olan odadaki tek merkezli teğet kemerli pencere.....	126
Resim 4.56 Kuzey cephesi.....	129
Resim 4.57 Kuzey cephesi.....	129
Resim 4.58 Güney cephesi.....	131
Resim 4.59 Camii' ye güneybatıdan bakış.....	132
Resim 4.60 Camii' ye güneydoğudan bakış.....	132
Resim 4.61 Güney cephesi' nde yer alan tek merkezli teğet kemerli pencere.....	133
Resim 4.62 Mihrap çıkıntısı ve kubbesi.....	133
Resim 4.63 Minare şerefesi ve mukarnaslar.....	134
Resim 4.64 Minare şerefesinin aşağıdan görünüşü ve mukarnaslar.....	134
Resim 4.65 Geçit duvarında bulunan taş gülçeler ve " L " detayı.....	135
Resim 4.66 Mihrabın iki yanında yer alan kum saati şeklindeki süsleme elemanları.....	135
Resim 4.67 Kamer Hatun' un haziresi.....	136
Resim 4.68 Doğu cephesi.....	138
Resim 4.69 Batı cephesi	138
Resim 4.70 Mimberin görünüşü.....	139
Resim 4.71 Mihrabın görünüşü.....	139
Resim 4.72 Mihrap nişinin içindeki mukarnaslar.....	140
Resim 4.73 Mihrap nişinin içindeki mukarnasların görünüşü.....	140
Resim 4.74 Palmet motifli tepelik.....	142
Resim 4.75 Palmet motifli çatı eteği.....	142
Resim 4.76 Kuzey cephesinde kemerler köşeleri arasında yer alan taş gülçeler.....	143
Resim 4.77 Harim duvarlarını süsleyen kalemişleri.....	143
Resim 4.78 Kamer Hatun Camii güney cephesinin 1970 yılındaki görünüşü. (Yavuz,1981,s.120).....	149
Resim 4.79 Kamer Hatun Camii kuzey cephesinin 1970 yılındaki görünüşü (Yavuz, 1981,s.122).....	149

HARİTA LİSTESİ

Sayfa

Harita 4.1 1870 yangını sonucu yanan alanlar (Gülersoy, 1993, s.18).....	80
Harita 4.2 İşlevsel, mimari ve çevresel değerlerin analizi.....	88
Harita 4.3 Tarihi yapıların strüktürel analizi.....	89
Harita 4.4 Değerlendirme.....	90
Harita 4.5 1905 tarihli Goad haritası.....	108
Harita 4.6 1945 tarihli J. Pervititch haritası.....	109
Harita 4.7 1951 tarihli Suat Nirven haritası	110

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Birinci Ulusal Mimarlık Akımı' nın en önemli temsilcilerinden biri olan Kemalettin Bey' in eserlerinden Kamer Hatun Camii ve çevresindeki yapı dokusu üzerinde yapılan bir araştırmanın sonuçları sunulmuştur. Adı geçen eserin geçmişteki ve mevcut durumu ile, mimari karakteri incelenmiş, Camii çevresindeki yoğun yapı dokusunu olumsuz yönde etkileyen yanlış müdahaleler üzerinde durulmuş, Camii ve gerekli görülen yapıların rölöveleri çıkarılarak koruma önerileri geliştirilmiştir.

Kamer Hatun Camii ve çevresini sağlıklı bir şekilde gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın ortaya çıkması sürecinde gösterdiği teşvik, yardım ve yakın ilgiden dolayı tez danışmanım Doç. Dr. Nadide Seçkin' e manevi yönden beni her zaman destekleyen anneme ve babama, kardeşim Engin Gülser' e ve Dr. Kürşat Ganiyusufoglu' na en içten teşekkürlerimi sunarım.

Mimar Zeynep Aslı Gülser
Ocak, 2000

ÖZET

Kamer Hatun Camii, küçük ölçekli ancak dönemin mimari üslubunu yansıtmaya açısından önemli bir eserdir. Çalışmada öncelikle caminin mimari üslubunda etkili olan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın geliştiği ortam, akımın etkisinde eser veren mimarlar ve eserleri incelenmiştir. Bu çalışmalardan sonra, dönemin en önemli mimarlarından, caminin tasarımcısı ve uygulayıcısı olan Kemalettin Bey'in hayatı, üslubu ve eserleri araştırılmıştır. Mimarın camileri ayrıca ele alınmış, bu konuyla ilgili bir katalog hazırlanmıştır.

Kamer Hatun Camii'nin yeri çevresinin tarihsel gelişimi içinde incelenmiş, bölgenin fiziksel verilerini belirlemek amacıyla silüet ve analiz çalışmaları yapılmıştır. Silüet çalışmasında, sokak ölçeğindeki bozulmalar ve korunacak yapılar belirlenmiş, analiz çalışmasında ise yapıların mimari, çevresel ve işlevsel değerleri, strüktürel sistemleri değerlendirilmiştir.

Yukarıda sıralanan çalışmalardan sonra Kamer Hatun Camii ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, tarihçesi hakkında bilgi verilmiş, mimari, kitlesel, strüktürel özellikleri belirlenmiştir. Yapının analitik rölövesi çıkartılmış, mimari eleman etütlerine kadar indirgenip bozulmalar ve nedenleri araştırılmıştır. Rölöve çalışmasından sonra cami için restütüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmıştır.

Sonuç bölümünde bölgede mimari anlamda yapılan hatalı uygulamalardan bahsedilmiş, cami ve çevresinin korunması gerektiği vurgulanmıştır.

ABSTRACT

Kamer Hatun Mosque is a small-scaled but an important building. It includes too many architectural elements which give us clues about design criteria's of its period. In this study, First National Architectural Style, architects of this period, and their buildings are having a share in the information.

After this studies, one of the most important architects of this period, Kemalettin Beys', style, design criteria and buildings are researched. His mosques have been also searched and given a catalogue.

Then, it is attempted to introduce Kamer Hatun Mosques' surrounding buildings and their historical development and physical formation. After this, Kamer Hatun Mosque is examined in detail with respect to its environmental, structural and embellishment characteristics. The resurvey, restitution and restoration projects of the building were prepared.

Finally, damages of the building because of nature and which has been made by the owners are explained and various solutions are examined.

1. GİRİŞ

Bu çalışma ile Kamer Hatun Cami ve yakın çevresindeki yapıların mevcut durumları saptanmış, analiz çalışmaları yapılmış, gerekli görülen yapıların rölöveleri çıkartılmış, böylece bu yapıların gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacak olan önlemlerin belirlenmesine çalışılmıştır.

Çalışma alanı Kamer Hatun Camii, Hamalbaşı Caddesi ile Meşrutiyet Caddesi üzerindeki yapıları içermektedir.

Çalışma sırasında Kamer Hatun Camii daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Kamer Hatun Camii Birinci Ulusal Mimarlık Akımı' nın genel özelliklerini yansıtan bir yapıdır. Caminin üslubunda etkili olan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı' nın geliştiği ortam, yapının mimarı olan Kemalettin Bey' in mimarı üslubu araştırılmıştır. Yapının 1/ 50 ölçeğinde rölöve projeleri çıkartılmış, strüktürel sistemi ve malzemeleri belirlenmiş, gerekli görülen noktalardan 1/1, 1/2 ve 1/10 ölçeğinde detaylar verilmiştir. Caminin geçmişteki durumunu saptamak için 1905 tarihli Goad, 1945 tarihli J. Pervitich ve 1951 tarihli Suat Nirven haritaları incelenmiş, bu incelemelerden sonra, yapının tasarım kriterlerinin eskiden çevreinde bulunan yoğun yapı dokusuna göre biçimlendirildiği belirtilmiş, daha sonra da restütüsyon ve restorasyon önerileri geliştirilmiştir. Yapının çevresiyle ilişkilerinin daha sağlıklı bir şekilde kurulmasını sağlamak amacıyla, Meşrutiyet Caddesi ve Hamalbaşı Caddesi üzerindeki yapıların analizleri yapılmış, Hamalbaşı Caddesi üzerindeki yapıların 1/100 ölçekli cephe rölöve projeleri hazırlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda, çalışma alanı içinde yer alan yapıların işlevsel, strüktürel özellikleri belirlenmiş, kitlesel özellikler açısından çevresiyle uyumsuz olan yapılar için giydirme cephe önerileri, tarihi yapılar için de restorasyon önerileri geliştirilmiştir.

2.BİRİNCİ ULUSAL MİMARLIK AKIMI

2.1 Birinci Ulusal Mimarlık Akımının Geliştiği Ortam

Osmanlı İmparatorluğunun siyasal açıdan gerileme dönemi, 1699 yılında imzalanan ve Avrupa'nın askeri üstünlüğü anlamına gelen Karlofça Antlaşmasıyla başlar. Bu antlaşmayla birlikte özellikle askeri konularda Batı üstünlüğü hissedilmiş, Batı uygarlığının saray çevresi ve toplumun değişik kesimlerini etkilemeye başladığı görülmüştür (Yavuz ve Özkan, 1985, s.1078). 18. İnci yüzyıl boyunca süren ve 19. uncu yüzyıl boyunca Avrupa'daki değişimlerle birlikte yeni boyutlar kazanan bu etkiler Osmanlı toplumunun kendine özgü olan değerlerinin biçim değiştirmesine, "Avrupalı" yaşam öğelerinin belirmeye başlamasına neden olmuştur. Özellikle sınıf çatışmalarına karşı geliştirilen yeni sosyal görüşler içeren Endüstri Devrimi ve özgürlük düşüncesini benimseyen Fransız Devrimi, Avrupa ile yakın ilişkiler içinde olan Osmanlı toplumunu büyük oranda etkilemiştir.

Osmanlı devlet yöneticileri tarafından bir modernleşme çabası olarak görülen Batı'ya açılma isteği, Avrupa devletlerinin geniş pazar olanaklarına sahip Osmanlı Devleti'ni ele geçirme politikasının bir aracı olmuştur. Bunun sonucunda değişik topluluklardan oluşan Osmanlı toplum yapısında bozulmalar ve parçalanmalar görülmeye başlanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'na özgü değerlerin Batı'daki gelişmelerle çelişki içinde olması bunun en önemli nedenlerindedir. Değişik toplumların birlikte yaşamasına dayanan Osmanlı yönetim biçimi, 19.uncu yüzyılda Avrupa'da etkili olan ulusçuluk (her ulusun kendi sınırları içinde bağımsız olma düşüncesi) akımının (Yavuz, 1981, s.7), etkileri sonucunda, 1830 yılında Yunan Devleti'nin kurulmasını ve sonrasında diğer devletlerin topraklarından kopmasını önleyememiştir.

Bu gelişmeler, Batı'da eğitim alan bir grup Osmanlı aydınının, devlet yönetimine karşı isyan etmesine neden olmuştur. 1839 tarihli Tanzimat Fermanı ile Müslümanlara ve azınlıklara eşit haklar sağlanmasının ve Avrupa'da gelişen ulusçuluk akımının Osmanlı imparatorluğu üzerinde olumsuz etkiler yarayacağını düşünen, Osmanlı aydınlarının devlet yönetimine karşı ilk tepkileri Sultan Abdulaziz dönemine rastlamaktadır. Osmanlı aydınları Osmanlı ulusçuluğu düşüncesini benimseyerek, Batı'nın sadece özgürlükçü politik kurumlarının kabullenilmesi ve din ve dil farklılığı gösteren çeşitli uluslardan kurulu imparatorluğun bütünlüğünün korunması gereğini savunmuşlardır. Ancak Batı'nın politik kurumlarını Müslüman bir alt yapıya oturtmak çok zor olmuş, Osmanlı Ulusçuluğu kavramının İmparatorluğu parçalayabileceği

gerçeği de görülmüştür (Yavuz,1881, s.9). Öte yandan genç Osmanlıların kurduğu cumhuriyet sona ermiş, Sultan Abdülaziz tahttan indirilerek öldürülmüştür. Politik ortam sertleşmiş, kişi özgürlükleri kısıtlanmaya başlanmıştır. Devletin demokratikleşmesini öngören Genç Osmanlı Devrimi de bastırılmıştır. Abdülaziz ve Abdülmecid yönetiminde oluşan dış borçların ödenememesi ve ekonomik çöküntünün giderek artması nedeniyle 1882 yılında Düyun-u Umumiye İdaresi kurulmuş ve devletin mali yönetimi Batı ülkelerinin denetimi altına girmiştir (Ergün, 1994, s.61). Bu gelişmeler 1908 devrimini ve ikinci parlamenter yönetimini hazırlayan Türk Ulusçuluğu düşüncesinin gelişimini hızlandırmıştır (Yavuz, 1981, s.9).

Meşrutiyet yönetiminin yeniden kurulmasını sağlamak için 1889'da, Askeri Tıbbiye' de, okul öğrencileri İshak Suküti, Mehmet Reşit, Abdullah Cevdet, İbrahim Temo ve Hüseyinzade Ali tarafından bir örgüt kurulmuştur. Önceleri İttihad-ı Osmani olan örgütün ismi daha sonra İttihat ve Terakki olarak değiştirilmiştir (Akşin, 1985, s.832). Bu örgütün kurulmasında Türk ulusçuluğu düşüncesi önemli bir etken olmuştur. Örgüt üyeleri arasında iki düşünce tartışılmıştır. Bunlardan biri yönetimde dinsel ve ulusal azınlıklara bağımsız yetkiler vermeyi, diğeri ise Osmanlı İmparatorluğunun asıl yapısı oluşturan Türklere üstünlük tanımayı savunmuştur. Ancak 1908 yılında başkentteki karışıklıklardan yararlanan Avusturya'nın Bosna Hersek'i, Yunanistan'ın Girit'i alması ve Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi, örgütte ikinci düşünceyi kuvvetlendirmiştir. 1908 yılında saray ve çevresinin yönetimindeki üstünlüğüne son veren ve olayları hazırlayan Müslüman Türk ulusçuluğu düşüncesi, 1912 Balkan Savaşı'ndan sonra daha da güçlenmiştir. Ayrıca Müslüman Arnavutların İmparatorluktan ayrılmaları ve yine Müslüman olan Arapların ulusçuluk hareketlerine girişmeleri, Osmanlı Ulusçuluğu politikasının tümünden terk edilmesini sağlamış, (Yavuz, 1981, s.9). Türk Ulusçuluğu düşüncesinin iyice benimsenmesine neden olmuştur.

II. Meşrutiyet' in ilanını izleyen ilk on yılda özellikle Avrupa devletleri toprak kazanmak ya da yeni ekonomik ayrıcalıklar edinmek istemişler, yürüttükleri planlı politikanın sonucunda Osmanlı İmparatorluğu' nun I. Dünya Savaşı'na katılmasını sağlamışlardır. I. Dünya Savaşı sonrasında pek çok etnik grup Osmanlı İmparatorluğu'ndan kopmuş, kendi ulusal bütünlüklerine erişmişlerdir. Bütün bu bağımsızlık hareketleri Osmanlı halkını etkilemiştir. Böylece ulusal bilinç toplum arasında da önem kazanmaya başlamış ve Türk milliyetçiliğinin toplumsal bütünlük olarak görülmesini sağlamıştır. 1919- 1923 yılları arasında devam eden Kurtuluş Savaşı'nın arkasında da bu siyasal bilinç vardır. (Yavuz ve Özkan, 1985, s.1078). Bu düşüncenin Atatürk önderliğinde Cumhuriyet' in kurulmasında da etken olduğu görülmektedir.

Trablusgarp Savaşı, Balkan savaşı, uzun süren ve yenilgiyle biten Birinci Dünya Savaşı ve çok zor koşullarla kazanılmış Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Cumhuriyet' in ilk yıllar savaş yıkıntılarının onarımı ve yeniden kuruluş çalışmalarıyla geçmiştir. Bu çalışmalar çökmüş bir ekonomi ve yorgun bir halkla gerçekleştirilmek durumundaydı. Çalışmalar o günün koşullarında önemli sayılabilecek bayındırlık ödenekleriyle desteklenmekteydi. Genel ekonomik ve mali durum ise kötüye gitmekteydi. Tüm bunlara karşın yeni hükümetin bayındırlık politikası, konuya ağırlık tanımak yönünde olmuştur. Savunma harcamalarına %28 oranında pay tanınan bütçede bayındırlık alanına % 15 oranında ödenek ayrılmıştır (Batur, 1985, s.1379).

Türkiye Cumhuriyet' inin ilk yıllarında şöyle bir yapım programı şöyle saptanmıştır:

Başkent Ankara'nın kuruluş girişimleri

Savaş geçirmiş Anadolu kentlerinin onarımı ile küçük ölçekli hizmetler ve prestij yapılarının yapılması

Misak-ı Milli sınırları dışında kalmış yörelerden gelen göçmenlerin iskani

Alt yapı tesislerinin millileştirilmesi, ulaşım ağının geliştirilmesini, mühendislik yatırımlarına eşlik eden hizmet yapılarının inşası öncelikli olarak ele alınan konulardır (Batur, 1985, s.1380)

Bu gereksinmeler zorunlu olmalarına karşın ilk yıllarda öngörülen programın belirli bir kısmı gerçekleştirilmiştir. Az sayıdaki kereste, çimento ve tuğla fabrikaları İmparatorluk' tan devralınan yapı sanayiini oluşturmaktaydı .Bu nedenle yapı alanı büyük oranda ithal malzemeye bağlıydı.

İmparatorluk döneminde yapı alanında etkin olan azınlık mimarlarının savaşıardan sonra Türkiye'den ayrılmaları ile teknik kadroda büyük boşluklar oluştuğu, sınırlı ekonomik koşulların da iyice etkili olmalarıyla Anadolu kent ve kasabalarındaki anonim yapı etkinliğinin iyice azaldığı görülmektedir. Özel sektörde de önemli bir canlanma yoktu. İnşaat şirketlerine belli bir süre emlak vergisinden bağışlık sağlanması gibi özendirici önlemler bile sektörü olumlu yönde etkileyemedi. Özel sektörün ilk yıllardaki yapım programını , Ankara ve İstanbul' da yoğunlaşmış tek ev ve apartman tipi konut yapımı ile az sayıdaki ticaret ve sanayi yapıları oluşturmaktaydı. Savaş sonrasındaki ilk beş yıl içinde ekonomik koşullar yüzünden Ankara' dakiler haricinde önemli bir yapı etkinliğinden söz edilememektedir. Osmanlı toplum yapısı üzerindeki Batı etkilerine bir tepki olarak gelişen Türk Ulusçuluğu düşüncesi, II. Meşrutiyet döneminde devlet ya da kişilerce yapılan tüm eylemlerde kendisini hissettirmiştir. Ulusal po-

litika, ekonomi, edebiyat, resim gibi alanlarda bu düşüncenin izleri görülmüştür (Yavuz, 1981, s.10). Dönemin koşulları ve yapısını en çok yansıtan alanlardan biri mimarlıktır. İttihat ve Terakki Fırkası' nın başlıca düşünürlerinden biri olan Ziya Gökalp'in ekonomi, siyaset, felsefe, hukuk, din ve dil gibi alanlarda geliştirdiği düşüncelerin zamanla güç kazanması dönemin mimari anlayışına da etkide bulunmuştur. Kısa bir süre içerisinde Milli Mimari, Milli Mimari Rönesansı, Milli Mimari Üslubu, Neo-klasik Üslup olarak da adlandırılan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı etkin olmaya başlamıştır. Mimarlık alanında düşüncelerinin etkisi görülen Ziya Gökalp "Milli Terbiye Maarif Meselesi" başlığı altında toplanan yazılarının bir yerinde şu açıklamayı yapmaktadır:

"----- işte bugünkü Türkçülük de aynı davette bulunuyor, Türkleri hayata, tabiata, şe' niyete çağırıyor. Rousseau' dan feyyaz bir romantizm doğduğu gibi bugünkü Türkçülükten de feyizli bir hayatçılık doğacaktır. Fakat bu hayatçılık yalnız edebiyata münhasır olmayacak içtimai müesseselerin hepsine şamil bulunacaktır. Mesela konuşulan lisana avdet, lisanda hayatçılıktır. Halk vezinlerine rücu vezinde hayatçılıktır. Halk musikisine dönüş musikide hayatçılıktır. Halk masallarına, eski Türk usturelerine rücu edebiyatta hayatçılıktır. Bu düsturu, mimariye, oda ve salon tefrişatına, ressamlığa hatta bütün ince elişlerine tatbik edersek bediiyatta umumi bir hayatçılık husule gelir. Aynı suretle ahlakta, hukukta, iktisatta, felsefede de bir hayatçılık cereyanı vardır" (Sözen, 1996, s.13).

1908'den sonra kuvvetlenen, temelinde Türk Ulusçuluğu Düşüncesini barındıran Birinci Ulusal Mimarlık Akımı cumhuriyetin ilk yıllarında da egemenliğini sürdürmüş, düşünce yapısıyla mimarlık arasındaki uyum bir süre daha ortama egemen olmuştur. 1920- 1930 yılları arasında ulusal devletin kurumları oluşturulup batılılaşma ve çağdaşlaşma gündeme gelince bu akım işlevini ve gördüğü desteği kaybetmiştir.

1926'dan itibaren İttihat ve Terakki' den beri gelen sentezci tutum terkedilmiş, Batılılaşma hedefi benimsenmiştir. Mimarlık alanına bunun yansıması Sanayi-i Nefise' den mimar Mongeri ve Vedat Bey' in uzaklaştırılması ve modern mimarlık eğitiminin başlaması şeklinde olmuştur. Ulusal Mimarlık Akımı daha çok kamusal binalara yönelik olarak gelişip, kamu yapılarına oranla daha az sayıda konut yapısı üzerinde etkin olduğundan, kamunun yönelimi ideolojik anlamda değişince akımın uygulama alanı kalmamıştır. Öte yandan dünyada mimarlık alanındaki değişimlerin modernizm yönünde olması da akımdan uzaklaşılmasına neden olmuştur (Tekeli ve ilkin, 1997, s.29). Kemalettin Bey'in erken ölümü eğitim kurumlarında

değişik anlayışta yabancı mimarların görevlendirilmesi, bu mimarların ilk ürünlerini vermeye başlamaları ve Batı'ya yetişme istekleri yeni bir dönemi de beraberinde getirmiştir.

2.1.2 Osmanlı mimarisi üzerindeki Batı etkileri

Osmanlı mimarlığı 28 Mehmet Çelebi' nin 1720-1721 yıllarında Fransa'yı ziyareti ile Avrupa'ya açılmıştır. 28 Mehmet Çelebi Fransa ziyareti sonrasında Fransa krallık çevrelerinin yaşayış biçimini ve imar işlerini, gördüğü ve beğendiği sarayları, bahçeleri ayrıntılı bir biçimde dönemin sultanı III. Ahmet'e anlatmıştır. Bu durum Fransız kültürünün bir süre için saray çevrelerine yerleşmesine neden olmuştur. Batı etkileriyle gelişen mimari biçimler Lale Devri ve Kağıthane düzenlemeleriyle etkili olmaya devam etmiş ve 18. yüzyıl boyunca saray ve Osmanlı yöneticilerinin binalarında özgün bir Osmanlı sentezi ortaya çıkmıştır (Turani, 1983, s.565).

1789'da tahta geçen III. Selim yenileşme eylemlerini hızlandırmış, salt mimarlık alanında kalmayarak her alanda uygulama olanakları sağlamıştır. Bu dönem mimarlığında, Avrupa etkisiyle gelişen Barok, Rokoko ve benzeri akımların etkileri gözlemlenmektedir. (Sözen, 1996, s.3).Yenileşme eylemlerine, İmparatorluğun en önemli gördüğü ve eksikliğini en çok hissettiği askeri alandan başlanmıştır. Yeni askeri gereksinmelerin gereği olan kışlalar ve diğer askeri yapılar, bazı Avrupalı mimarlar ve askeri mühendisler tarafından neo-klasik tarzda biçimlendirilmişlerdir.

Osmanlı İmparatorluğunda 18. yüzyıla gelinceye kadar mühendislik hizmetleri yalnız inşaat alanını kapsamaktaydı. Bu işleri yürüten mimarlar usta- çırak ilişkisi içinde yetişmekteydi (Dölen, 1985,s.511). 16. yüzyılda Süleymaniye medreseleri içinde Darülhendese adında bir mimarlık okulu açıldığı bilinmektedir (Ergin, 1977, s.147). 16. yüzyılda , mimarlık eylemlerine Hassa Mimarlar Ocağı kurumunun başında olması nedeniyle ile damgasını vuran Mimar Sinan'ın ve yetiştirdiği öğrencilerinin etkilerinin geçen yıllar boyunca azalması, ocak üyelerinin usta- çırak ilişkileri içinde yetişmesi ve büyük yapı tasarım ve uygulamasında yetersiz olmaları, yetişme tarzları nedeniyle daha çok geleneksel Osmanlı toplumunun gereksinmesi olan küçük ölçekli ve geleneksel işlevler için geçerli tasarım ve uygulama becerisi edinmeleri, teknik açıdan yetersiz olduğu düşünülen mimarlarımızın yerine yabancı ve azınlık mimarların tercih edilmesine neden olmuştur (Yavuz, 1985, s.1078).

19 uncu yüzyılın ikinci yarısında Batılılaşma süreci Barok, Rokoko, Ampir gibi üslupları uygulayan yabancı ve azınlık mimarlar, Batı'daki gelişmeleri yapıtlarına tam anlamıyla aktaramamışlardır (Turani, 1983, s.585). Bu gelişmeleri, klasik Osmanlı mimarisinin değerleriyle birlikte yorumlayarak bir sentez yapmaya çalışmışlar, ancak çalışmaları çoğu kez yüzeysel kalmış ve karmaşık bir görünüme bürünmüştür (Sözen, 1996, s.49). İmparatorluğun ekonomik açıdan zor günler geçirmesi, yapı teknolojisi alanındaki yeni gelişmelerin gerekli uygulama ortamı bulamamasına neden olmuştur. Bu nedenle seçmeci tutum, biçimsel olmaktan öteye geçememiştir. Tanzimat ve sonrası dönemlerde İmparatorluğun tüm yeni kurumlarının gerektirdiği yapıları tasarlayan yabancı ve azınlık mimarları özellikle ön cephelerde, bir yandan Türk- İslam dünyasının, diğer yandan neo- roman, neo- gotik, neo- rönesans, neo- barok akımının belirgin biçimlerini kullanmaya çalışmışlardır. İstanbul'da Boğaziçi ve çevresinde bulunan saraylar, kışlalar ve okullar bu duruma örnek olarak verilebilir. (Sözen, 1996, s.4). Yapıların ortak özelliklerinden biri de anıtsal boyutlarda tasarlanmış olmalarıdır. Ancak günümüzde bu eserlerin hızla yok olması ve bu konudaki mevcut analitik çalışmaların yetersiz olması bu dönemin anlaşılmasını güçleştirmektedir.

Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın doğmasında etkili siyasal ortamın yanı sıra dönemin yabancı ve azınlık mimarlara ve eserlerine değinmek, çalışma konusu olan Kamer Hatun Camii'nin değerlendirilmesini kolaylaştıracaktır.

2. 1. 2. 1 Yabancı mimarlar ve yapıları

Bu konuda ayrıntılı bir inceleme yapıldığında, tarih sırası içinde III. Selim'den itibaren W.J.Smith, C.E Street, Gaspare ve Giuseppe Fossati, Barborini, Montani, Alexandre Vallaury, Jachmund, Raimondo, D'Aronco, Jachmund, Helmuth Cuno, Otto Ritter gibi değişik kökenli pek çok mimarın varlığı görülür. Ancak Gaspare Fossati, Alexandre Vallaury, Raimondo D' Aronco ve Jachmund uygulama ve eğitim alanındaki çalışmalarıyla dikkati çekerler.

İtalyan kökenli olan Gaspare Fossati (1809-1883) Rus Sefareti'ni yapmak için İstanbul'a gelmiştir. 1838-1847 yılları arasında bu yapıyla ilgilenen mimar, 1847-1849 yılları arasında ise Ayasofya'nın onarım işlerinde görev almıştır. Kardeşi Giuseppe ile de çalışan mimar, Babîli'de Hazine-i Evrak Binası, Posta Telgraf Müdüriyeti, bir Askeri Hastahane, Galata'da San Pietro ve San Paolo Kilisesi, Sultanahmet'te Darülfünun binası gibi yapıtların tasarım ve uygulanmalarını gerçekleştirmiştir (Sözen, 1996, s.6).

Alexrandre Vallaury ise hem saray mimarı, hem de Sanayi-i Nefise Mektebi'nde mimarlık başöğretmeni idi. Fransız kökenliydi (Yavuz ve Özkan, 1985, s.1080). Yapıtları arasında Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane (Haydarpaşa Lisesi), Düyun-u Umumiye (İstanbul Erkek Lisesi), Galata'da Osmanlı Bankası, Bağlarbaşı'nda İbrahim Paşa Köşkü, İstanbul Arkeoloji Müzesi, eski Sanayi-i Nefise Mektebi, Beyoğlu'nda Union Française ve kendi konutu, M.Decugis konutu, yeniden düzenlendiği Taksim'deki bugün yıkılmış olan Osmanlı Bankası, Hamidiye/Yıldız ve Eminönü Hidayet camileri bulunmaktadır (Sözen, 1996, s.7).

Osmanlı borçlarının tahsili için kurulan Düyun-u Umumiye binası mimarın önemli yapılarındandır. Yapıda, Rönesans kökenli bir düzende ve sivri kemerler, ahşap kafesler, Osmanlı baroğundan kalın ondüleli saçaklar gibi yerel motifler bir arada kullanılmıştır(Yavuz ve Özkan, 1985, s.1089). Mimarın diğer yapılarında da buna benzer neo-klasik etkileri görmek mümkündür.

Yüzyıl sonunda İstanbul'da çalışan mimarlardan biri de Raimondo D'Aronco (1857-1932)'dur. Mimar Art-Nouveau akımının ülkemizdeki temsilcisi olmuştur. D' Aronco Venedik Akademisi'nde klasik eğitim görerek yetişmiştir. 1894 yılında Osmanlı Sergisi'nin projesini hazırlamak üzere İstanbul'a gelmiş olan D' Aronco , 1896 yılında II. Abdulhamid tarafından baş mimarlığa getirilmiştir. 1896-1900 yılları arasında Türkiye'de çalışmış, İstanbul'da birbirinden ilginç eserler üretmiştir. D' Aronco' nun yapıları arasında Alexandre Vallaury ile birlikte tasarladığı Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane binası (Haydarpaşa Lisesi), ayrıca Yıldız Sarayı'nın bazı bölümleri, Tarabya'da İtalyan Sefareti, Kuruçeşme'de Nazime Sultan Yalısı, Karaköy Camisi, Beyoğlu'nda Botter Apartmanı, Beşiktaş'ta Şeyh Zafir Türbesi, Kitaplık ve Çeşmesi, Sultanahmet'te yanan eski Yüksek Ticaret Mektebi sayılabilir (Sözen, 1996, s.7). Mimarın bazı projeleri ise tasarım aşamasında kalmıştır (Sözen, 1996, s.8).

Dönemin en önemli yabancı mimarlarından birisi de Alman Hükümeti tarafından İstanbul'a gönderilen Profesör Jachmund'dur. Jachmund'un gerçek görevi, Almanlarca inşa edilmekte olan Sirkeci Garı'nın uygulanmasıydı. Aynı zamanda Hendese-i Mülkiye'de öğretim üyeliği yapmakta olan mimarın en önemli yapıtlarından biri olan Sirkeci Garı, at nalı kemerleri, geniş yuvarlak rozet pencereleri, minareleri anımsatan saat kuleleri, aşırı saçak kuşakları ile, Neo-klasisizm, Jugendstil ve Oriental stillerinin etkilerinin görüldüğü, simetrik bir şekilde planlanan bir yapıdır.

Mimarın diğer yapılarından biri de az pencereli sağır duvarları, çokgen kulesi ve bu kulenin üstündeki bakır kubbesi ile Orta Avrupa mimarisinin özelliklerini taşıyan Deutsche Orient

Bank'tır (Yavuz ve Özkan, 1985, s.1080). İstanbul'da Ragıp Paşa için köşkler tasarlayan Jachmund, Kemalettin Bey' in Almanya'ya gönderilerek yetiştirilmesine de katkıda bulunmuştur.

2.2 Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın Üslup Özellikleri

Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, 19 .yüzyılda Türk mimarlığına egemen olan yabancı mimarlar ile genellikle Ermeni asıllı olan azınlık mimarlarının Batı etkisi altında oluşturdukları seçmeci mimarlık anlayışına gösterilen tepki olarak, 20. yüzyılda başlarında ortaya çıkan ulusalçılık düşünceleri sonucu başlamıştır. Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, Türk mimarlık tarihindeki ilk ideolojik içerikli akımdır. Çağdaş işlevlerde tarihsel üslup özellikleri kullanılarak, milli bir üslup, dağılmakta olan imparatorlukta birleştirici simgeler içeren bir mimarlık yaratılmak istenmiştir (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983, s.3204).

1910 yılında ilk örneklerini vermeye başlayan bu akım yeni üslup yaratma çabalarının yoğunlaşmaya başladığı bir ortamda yaygınlaşmıştır. Daha önce Alexandre Vallaury ve Jachmund'un uygulamalarında İslam dünyasının bazı öğelerini eklemek yerine, genellikle Selçuklu ve Osmanlı döneminin özelliklerini yansıtan öğelerin kullanılmaya başlanması dikkati çeker. Fakat temeldeki seçmeci tutumda bir ayrım yoktur. Yalnızca faydalanılan kültürün seçimine açıklık getirilerek diğer kültürlerin etkilerinden uzaklaşmak istenmektedir.

Cumhuriyet' in ilk yıllarından başlayarak, sınırlı sayıda olan mimarların büyük bir çoğunluğunun Ulusal Mimarlık Akımı' na bağlı kaldığı görülmektedir. Yetiştikleri kutumlardaki eğitim düzeni bunun nedenlerinden biridir. Kurumların ders kitapları ve ders programları incelendiğinde geçmiş dönem mimarlık örneklerinden alıntılara ve bunların günün koşullarına uyarlanış biçimlerine rastlanmaktadır. Ulusal Mimarlık Akımı'nın genel özelliklerine uygun eserler veren, Sanayi-i Nefise ve Mühendis Mektebi'ndeki yerli ve yabancı öğretim üyeleri de eğitimin ağırlığını bu tür mimarlık akımına vermişlerdir. Böylece bu akımın etkileriyle bir kuşağın yetişmesine olanak tanımışlardır.

Yönetimler de Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde bu üslubu destekleyerek yaygın bir uygulama alanı yaratmışlardır. İstanbul, Ankara gibi büyük şehirler ve en küçük yerleşme merkezlerinde bu akım özelliklerini taşıyan örneklerle rastlamak mümkündür (Sözen, 1996, s.15). Ulusal Mimarlık Akımına bağlı olan mimarlar, geçmiş dönem mimarlık ürünlerimizi dikkatle incelenmiş ve onları günün anlayışıyla nasıl değerlendirilebileceklerini araştırmışla-

dır (Sözen, 1996, s.16). Ulusal bir mimarlık için gerekli koşul, tasarımlar için esin kaynağı olabilecek bir mimarlık geleneğinin varlığı olmuştur. Bu akımın kaynağını daha çok Osmanlı imparatorluğunun en güçlü döneminde, yani 15. ve 16. yüzyıl sanatı oluşturmuş, 17. ve 18. yüzyılda kullanılan mimari öğelerinden ise çok az yararlanılmıştır (Türk ve Dünya ünlüleri Ansiklopedisi, 1983, s.3204). Bu dönem yapılarında kurallaşmış bazı ortak biçimlenme özellikleri görülmektedir:

Kitle düzenlenmeleri ve planlamaları genellikle simetrik ve aksiyal şekilde düzenlenmiştir (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983, s.3204). Batıdaki örneklerinde olduğu gibi arsa koşulları elverdiği sürece yapıların orta doğrultularına göre simetrik bir şekilde yerleştirilmesine çalışılmıştır. Ana girişler de simetri doğrultusunda yerleştirilmiştir. Bu tür planlamanın mümkün olmadığı durumlarda bile ön cephenin simetrik bir şekilde düzenlenmesine dikkat edilmiştir (Yavuz, 1981, s.70).

Milli Mimari Üslubunda yapı üreten mimarlar eğitim kurumlarında sürekli cephe tasarımlarıyla yetiştikleri için uygulamalarda özellikle cephelere özen göstermişlerdir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde denenen değişik biçimli kemerler yeni düzenlemelerle ele alınmıştır. Bu kemerlerle hareketlendirilen cephelerde bazen içeriyle ilişkilerin sağlam kurulmadığı görülür. Cephelerde girişlere de özel bir önem verilerek, bu bölümler mermer sütunlar, çini panolar ve madeni bezemelerle zenginleştirilmiştir. Bu öğeler yapının önemine göre bazen tüm ön cephe boyunca kullanılmıştır. Yapılarda çoğu zaman ana cepheye diğer cephelerden daha çok özen gösterilmiştir. Bazen de cepheler arasında büyük ayrımlar görülebilmektedir. Ayrımlar üslup değişiklikleri ya da kullanılan malzeme anlamında olabilmektedir. Behçet Ünsal bu konuyla ilgili olarak:

“Planda Türklüğün ne olduğu belirlenmişti. Mongeri “Planları değil evvela fasatları görelim” derdi. Zira mimari, fasat sanatçılığı olarak yorumlanıyordu. Vaziyet planı ise pek aranmazdı. Vedat Bey “ Siz iyi bir proje yapmaya bakın, iyi bir proje nereye olsa oraya uyar” demiştir.” (Sözen, 1996, s.18)

Yıldırım Yavuz’a göre Klasik çağ Osmanlı örnekleri gibi biçimlendirilmeye çalışılan cami ve türbe gibi dini işlevli yapılar dışındaki binaların en çok algılanan cepheleri aynı Rönesans mimarisinde olduğu gibi taş kuşaklarla yatay yönde üç ana parçaya ayrılmıştır. Her parça kendi içinde bir bütün olarak düzenlenmiş her katta değişik pencere biçimleri kullanılmıştır. Yer yüzeyinden çatıya kadar belirli bir düzene göre çözümlenen bu yüzey dilimlerinin yapı

boyunca yinelenmesi yapılara ritmik bir görünüm kazandırmıştır. Yapı yüzeylerinin bu şekilde üç ana bölüme ayrılmasına Rönesans dönemindeki saray yapılarında rastlanmaktadır. 19. yüzyıl seçmeci Batı mimarisinde geçerli olan bu yaklaşım, Batı'dan kaynaklanan Ulusal Türk mimarisine göre biçimlendirilen yapıların cephelerinin biçimlendirilmesinde de etkin olmuştur. Ancak değişik yüzey bölümlerindeki pencerelerin biçimlenmesinde ve bezemelerde Rönesans yapılarında kullanılan Yunan çağının üç geçerli düzeni (Dorik, İyonik, Korint) yerine, Osmanlı düzen ve mimari öğeleri kullanılmıştır (Yavuz, 1981, s.71).

Cephelerde, girişlerin, bazen de köşelerin kubbelerle hareketlendirildiği, düşey çizgilerin güçlendirildiği görülmektedir. Bu kubbeler çoğunlukla yalancı kubbeler olarak düzenlenmişlerdir (Sözen, 1996, s.17).

Çıkmalar da cephelerde kullanılan öğelerdendir. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kentlerde bu dönemde yapılmış büyük iş hanlarında alttaki dükkanlardan sonra yapı taşırılmış ve değişik biçimli konsollarla desteklenmiştir. Geleneksel mimarlık örneklerinde kullanılan bu yöntemle yapının daha hareketli görünmesine çalışılmıştır.

Klasik Osmanlı ve Mimar Sinan döneminin çok kullanılan malzemesi olan çiniler, yeniden düzenlemiş Kütahya atölyelerinde yaptırılmış, cephelerde kullanılmıştır. 16. yüzyılın üsluplaştırılmış bitkisel motifli İznik çinilerinin yeniden ele alınmasıyla birlikte, küfi yazılı şeritler de bağlayıcı öğe olarak kullanılmışlardır. Mermer sütunların kullanıldığı ve bu sütunların mukarnaslı başlıklarla bitirildiği görülmektedir.

Çağdaş yapım sistemleri ve malzemeleri kullanılmış olsa da tarihi bir görünüm vermek ve yapıldıkları çevreye uyum sağlaması için yapıların dışarıdan algılanabilen yüzleri kesme taşla kaplanmış ya da kesme taş izlenimi verecek şekilde yapılmıştır.

Yapılar ancak dış mekan değerleri açısından 'ulusal' dır. İş hanı, okul, istasyon gibi farklı işlevli yapılarda ulusal öğeler bu yapıların yalnızca cephelerinde görülür (Ana Britannica, 1994, s.203). Dönemin mali koşulları ve kentsel ölçekleriyle kıyaslandığında bu dönem yapılarının büyük bir çoğunluğunun büyük ölçekli yapılar olduğu görülmektedir (Batur, 1985 S.1382).

Ortamın daha iyi anlaşılması açısından dönem mimarlarının bazılarının yaşam öyküleri ve eserlerine değinmek yararlı olacaktır.

2.3 Dönemin Mimarları ve Yapıları

Ulusal Mimarlık Akımı etkisinde eser veren mimarların bir bölümü şunlardır:

Ahmet Burhannettin Tamcı, Arif Hikmet Koyunoğlu, A. Kemal, Ahmet Kemalettin, Alaettin Özaktaş, Ali Talat, Aram Hancıyan, Cemil Denari, Ekrem Hakkı Ayverdi, Falih Ülkü, Galip, Giulio Mongeri, Hafi, İbrahim Beykozlu İrfan, J.D'Armi, Kavafyan, Kıryakidis, Küçük Kemal, Kemal Altan, Leon Güreğyan, M.D, Curvidas, Mehmet Fesçi, Mesut Özok, Mehmet Nihat Nigizberk, Mukbil Kemal, Muzaffer Vedat Tek, Nafilyan, Necmettin Emre, Nesim Sısa, Nuri Nafız, Poppa, Peçilas, Rafael Rus, Şefik, Tahsin Sermet, Tanaş Yamas, Taşçıyan, Terziyan, Ü. Ferrari, Yahya Ahmet, Vangel, Yorgiadis, Ziya(Sözen, 1996, s.21). Dönemin en önemli mimarların arasında kuşkusuz bu çalışmanın konusu olarak incelenen Kamer Hatun Camii'nin mimarı Kemalettin Bey de bulunmaktadır. Kemalettin Bey' in yaşam öyküsü, üslubu ve yapıtlarına daha sonra ayrıntılı bir şekilde değinilecektir.

Bu akıma bağlı ilk mimarlardan biri Ali Talat Bey olmuştur. Tokat'ta doğan ve 1869-1922 yılları arasında yaşayan Ali Talat Bey, küçük yaşta İstanbul'a gelmiş ve Eyüp Sultan Mektebi İptidaisi ve Kocamustafa Paşa Askeri Rüştiyesi'nde okumuştur(Sözen, 1996, s.21). Sanayi-i Nefise'nin resim bölümüne devam etmiş, 1888'de girdiği Hendese-i Mülkiye Mektebi'ni 1895'de birincilikle bitirmiştir. Dikkati çekince aynı okulda köprücülük, kagir ve ahşap inşaat dersleri hocalığına başlamıştır. Meclis-i Maliye İstinaf Muhamminliği ve Şehremaneti Heyet-i Fenniye Mimarlığı'nda bulunmuştur. Türk mimarlığına olan ilgisi nedeniyle Evkaf Nezareti'ne girmiş, Heyet-i Fenniye Müdür Yardımcısı olmuş, 1919'da Evkaf Nezareti Heyet-i Fenniye Reisliği'ne getirilmiştir. Kemalettin Bey ile birlikte Ulusal Mimarlık Akımı'nın savunuculuğunu yapmış, akımın yaygınlaşması için çalışmıştır. Tarihi yapıların onarım çalışmalarında bulunan Ali Talat Bey, Beşiktaş, Üsküdar, Kuzguncuk gibi birçok iskelenin tasarım ve uygulamasını üstlenmiştir. Birçok kitap yazan Ali Talat Bey ölünce Mimar Sinan'a olan hayranlığı yüzünden onun türbesine gömülmüştür (Sözen, 1996, s.22)

Döneme ağırlığını koyan mimarlardan diğeri Vedat Tek' tir. 1873'de İstanbul'da doğmuştur. Osmanlı vezirlerinden Giritli Sırrı Paşa ile şair ve bestekar Leyla Saz'ın oğlu olan mimar, ilk eğitiminden sonra devam ettiği Mekteb-i Sultani' nin onuncu sınıfındayken eğitimini sürdürmek için Paris'e gitmiştir. Lise eğitimini Paris'te Ecole Monge isimli okulda tamamlamış, Academie Julien'de resim, Ecole Centrale'de mühendislik okumuştur. 1895'de katıldığı bir yarışmada dokuz kişi arasına girmiş, Ecole National des Beaux Arts'da mimarlık tahsili yap-

maya hak kazanmıştır. 1898'de mimarlık eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a dönmüş ve özel bir büro açarak eserlerini vermeye başlamıştır. 1899'da Şehremaneti Heyet-i Fenniye başkanlığına atanmış ve Sanayi-i Nefise Mektebi'nde fenni mimari dersleri vermeye başlamıştır. 1905'de Posta ve Telgraf Nezareti baş mimarlığına atanmış olup en ünlü yapıtı olan Sirkeci'deki Posta ve Telgraf Nezareti binasını bu görevi sırasında tamamlamıştır.

Vedat Bey 1909'da V. Mehmet Reşad tarafından saraylar başmimarlığına atanmış, çeşitli sarayların onarım ve ek inşaat işleriyle uğraşmıştır. 1913 de Enver Pasa tarafından Harbiye Nezareti baş mimarlığına getirilmiş olup, Enver Pasa Köşkü ve Veli Efendi Hipodrom projelerini bu yıllarda oluşturmuştur (Yavuz, 1994, s.232).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'da çalışan Vedat Bey bu yıllarda Ankara Gazi Köşkü'ne ekler, Halk Fırkası mahfeli ve Ankara Palas'ın ilk projelerini hazırlamıştır. Uzun yıllar eğitimde görev almış, Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi ve Mühendis Mekteb-i Alisi'nde ders vermiş, yetiştirdiği öğrencilerine ulusal bilinci aşılamıştır (Sözen, 1996, s.26).

Vedat Bey' in kamu yapıları arasında İstanbul'da Defter-i Hakani Binası (1908), Sirkeci Büyük Postahane (1909), Dolmabahçe Sarayı Ekleri, Haydarpaşa Vapur İskelesi, Moda Vapur İskelesi, bugün yıkılmış olan Kadıköy Deniz Yolları Acentası, bugün olmayan Karaköy Deniz hamamları, Ankara Halk Fırkası mahfeli (1924), Kastamonu Hükümet Konağı (1901-1902), İstanbul Nişantaşı Macar Konsoloslugu, uygulanmayan Veliefendi Hipodromu, Silah Müzesi sayılabilmektedir. İstanbul Sirkeci Mesadet Hanı, Sirkeci Liman Hanı(1907), Karaköy Sabit Bey Hanı, Karaköy Tahir Han(1935), Beşiktaş Milli Emlak Dükkanları, Üsküdar Nemlizade Tütün Deposu, Topkapı Çiftlik Binası, Bursa Kazım Emin Tütün Deposu mimarın önemli ticaret yapılarındandır. Konutları içinde, Nişantaşı Yayla Apartmanı, yıkılmış olan Nişantaşı Saide Sultan Apartmanı, Maçka Güneş Apartmanı, Nişantaşı Mimar Vedat Bey- Birinci evi (1908), İkinci evi (1913-1914), Maçka Azim Apartmanı (1928), Çemberlitaş Halit Bey Apartmanı (1934), Çiftehavuzlar Cemil Topuzlu Köşkü (1912-1919), yanmış olan Bostancı Leyla Hanım Villası, Kuruçeşme Enver Pasa Köşkü, Yeşilköy Halit Ziya Uşaklıgil Villası, Yeniköy Halit Bey Yalısı, Suadiye Mr.Varber Villası, Ankara Çankaya Gazi Köşkü (1924) sayılabilir. İstanbul Fatih Tayyare Abidesi (1912) ve İzmir Saat Kulesi (1901) mimarın değişik fonksiyonlu yapılarındandır (Sözen, 1996, s.27).

Vedat Bey' in en önemli eserlerinden birisi Büyük Postahane'dir. Yapı Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın ilk örneklerindedir. Mimar binayı, simetrik bir şekilde planlamaya, sivri

kemerler gibi Osmanlı yapı elemanları ve kemer üstlerine uygulanan klasik Türk çinileri ile süslemeye çalışmıştır. Demir ve cam tavanı ile orta salon 19. yüzyılın banka ve benzeri büyük kamu binalarına benzemektedir. Binanın arkasındaki küçük mescitte geniş saçaklar, zengin çini süslemeleri kullanılarak ulusal üslubun güzel bir örneği oluşturulmuştur. (Yavuz ve Özkan, 1985, s.1082). Bu mescit Vedat Bey'in tasarladığı tek dini amaçlı yapı olarak bilinmektedir. (Yavuz, 1994, s.232). Vedat Bey' in yapıtlarından Sultanahmet'teki Defter-i Hakani Binası ön cephesinde yabancı kaynaklı hiç bir mimari eleman taşımayan bir binadır. Ana kütle simetrik olarak tasarlanmıştır. Kitle biçimlenişi açısından neo-klasik etkiler taşımaktadır.

Muzaffer Bey de dönemin önemli mimarlarından. 1881 de dünyaya gelen mimar ilk ve orta öğrenimini İstanbul'da yapmış Halıcıoğlu' nda Mühendishane-i Berri-i Hümayun' un yanında Hendese-i Mülkiye Mektebi' ne devam etmişti (Sözen, 1996, s.27). Muzaffer Bey Vedat Bey' in bürosunda çalışmaya başlamıştır. Muzaffer Bey Sirkeci Büyük Postahane arkasındaki Hoca Hubyar Mescidi, Sultanahmet'teki Tapu ve Kadastro Binalarının inşaatlarında çalışmıştır. Mimar II. Meşrutiyetin ardından Kadastro Fen Heyeti 'nde görev almış, Hendese-i Mülkiye Mektebi'nde mimarlık öğretmen yardımcısı görevini üstlenmiştir. Vedat Bey'in saraylar başmimarlığı'na atanmasından sonra Muzaffer Bey de Posta ve Telgraf Nezareti mimarlığına getirilmiştir. Bu görevi sırasında İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya'dan getirdiği posta binaları projeleri üzerinde çalışmış, belirli posta merkezlerine göre seri projeler geliştirmiştir. 31 Mart olayı sırasında şehit düşenler nedeniyle yapılması düşünülen bir anıt için açılan yarışmaya katılmıştır. Dönemin ünlü mimarlarından Kemalettin Bey, Vedat Bey, Konstantin Kiryakide, Muzaffer Bey ve yabancılardan Alexandre Vallaury'nin katıldığı bu yarışmanın birincisi Muzaffer Bey olmuştur. Anıtın yapılmasından kısa bir süre sonra Posta ve Telgraf Nezareti Mimarlığı görevinden ayrılmıştır. Dönemin Konya valisi Hüsnü Bey' in çağrısıyla Vilayet Başmimarlığı görevi ile 1914 yılında Konya'ya gitmiştir. Konya'da Dar-ül Muallimin (1917), Dar-ül Muallimat (1924), Ziraat Abidesi, Umumi Meclis, Konya Harası binaları ve Selimiye Camisi'nin onarımlarında çalışmıştır. (Sözen, 1996, s.28). Sağlığının bozulması nedeniyle tamamlayamadığı bazı yapılarını mimar Falih Ülkü yürütmüştür. Muzaffer Bey 39 yaşında 27 Mart 1920'de Konya'da ölmüştür (Sözen, 1996, s.29).

İtalyan mimarı Giulio Mongeri de, Birinci Ulusal Mimarlık Akımı' nın öncü mimarlarından olmuştur.1909 yılından 1930 yılına kadar Sanayi-i Nefise Mektebi' de de ders veren mimarın yapıları arasında, İstanbul'da Beyoğlu Sainte-Antoine Kilisesi, Karaköy Palas, Maçka Palas, Maçka İtalyan Sefareti, Taksim Anıtı Kaidesi (1928), Eminönü Katırcıoğlu Han, Nişantaşı

Güzelbahçe Kliniği, Haseki Hastanesi, Nurettin Bey Pavyonu (1911-1924), Denari ile Ankara'da Ulus Osmanlı Bankası (1926), Tekel Baş Müdürlüğü, Türkiye İş Bankası (1929), Bursa'da Çelik Palas (1930-1932), mimarın eserlerindedir (Sözen, 1996, s.29). Mongeri, Vedat Tek ile birlikte Birinci Ulusal Mimarlık Akımı anlayışı içinde çalışmalarını 1930'da Ernst Egli'nin yeni bir anlayış getirmek üzere mimarlık eğitimini örgütlemesine kadar sürdürmüştür (Sözen, 1996,s.30).

Giulio Mongeri' nin öğrencisi olan ve Birinci Ulusal Mimarlık Akımı içerisinde yetişen mimarlardan birisi de Arif Hikmet Koyunoğlu'dur. 1888-1982 yılları arasında yaşayan mimar çocukluk ve gençlik yıllarını güç koşullar altında geçirmiştir. 1908-1914 yılları arasında Sani-i Nefise Mektebi'nde Alexandre Vallauray, Guilio Mongeri gibi öğretim üyeleri tarafından yetiştirilmiştir. Okulu bitirince Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile Kafkas cephesine yollanmış, Erzurum'da çalışma olanakları aramış, bugün mevcut olmayan Erzurum İttihat ve Terakki Kulübü binasını gerçekleştirmiştir. Ancak sınırlı uygulama olanakları yüzünden İstanbul'a dönmüştür. Daha sonra Ankara'ya geçmiş, Evkaf Vekaleti Heyet-i Fenniyesi'nde mimar olarak göreve başlamıştır. Bu görevde uzun süre kalmayan mimar bağımsız çalışmayı denemiştir. Yapı malzemesi sınırlı olduğu için mimarlık o yıllarda güç koşullar altında sürdürülmekteydi. Malzeme gereksinimi karşılamak için Akköprü yakınlarında bir briket, karo mozaik imalathanesi kuran Arif Hikmet Bey, Kemalettin Bey ile birlikte Evkaf adına dört adet iki katlı ev tasarlamıştır. Ankara'da bir camide bulunan Emanet-i Mübareke denilen değerli eşyaların saklanması için başka bir yapıya gereksinim duyulduğunda bir yarışma açılmış, birinciliği Arif Hikmet Bey kazanmıştır (Sözen, 1996, s.30). Bu yapıdan sonra mimar Milli Eğitim Bakanlığı olarak düşünülen ancak daha sonra Gümrük ve Tekel Bakanlığına devredilen binanın tasarımı ve yapımı ile ilgilenmiştir. Tiyatrosu ve diğer mekanları ile dikkati çeken Türk Ocağı Binası da Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nin tüm özelliklerini yansıtır. Mimarın diğer yapıtları arasında Himaye-i Etfal, Celal Bayar'ın Evi, Ruşen Eşref Ünaydın'ın Evi, Eski Maraş Millet Vekili Mithat Alam'ın Evi, yıkılmış olan Falih Rıfkı Atay'ın Evi, İzmir Hasan Rıza Sevsay ve Müfide Okaya Konutları, İstanbul Sultanahmet' teki bazı ev ve apartmanlar, Taksim, Nişantaşı ve Sultanahmet'teki bazı ev ve apartmanlar, Bursa'da İkizce ve Karacaoba göçmen köyleri evleri, Erbaa Tütüncü Hakimzade köşk ve deposu, İstanbul Sultanahmet Recep Peker Konutu, Maçka Bizegöre Apartmanı, Florya Eczacı Hasan Bey Köşkü, Bebek Ragıp Enç Apartmanı, Büyükdere Sait Rıza Sevsay Konutu (Sözen, 1996, s.31), İçerenköy Hüsamettin Erduran Köşkü, Havaalanı hangar ve binaları, Eskişehir çarşı ve camisi, Sultan Mahmut Türbesi haziresindeki Ziya Gökalp Mezarı sayılabilir (Sözen, 1996, s.32).

3. MİMAR KEMALETTİN BEY

3. 1 Mimar Kemalettin Bey' in Hayatı

Kemalettin Bey 1870 yılında İstanbul Acıbadem' de, doğmuştur. Babası deniz yarbayı Ali Bey, annesi orta sınıftan bir Osmanlı ailesinin kızı olan Sadberk Hanım' dı.

İlk eğitimine 1876 yılında evinin yakınındaki şimdi yıkılmış olan İbrahim Ağa Mekteb-i İptidaisi' nde başladı. Orta öğretiminine babasının görevi nedeniyle gittiği Girit' in Suda kentinde devam etti. Burada Jön Türklerle olan ilişkilerinden ötürü Suda' ya sürülen Mehmet Ali Bey' den Fransızca, riyaziye ve hıfzıssıhha dersleri aldı. Arapça' yı özel olarak öğrendi. 1882'de Kemalettin Bey ailesiyle birlikte Girit'ten İstanbul'a döndü. Rüştüye eğitimini Şehzadebaşı'nda yeni açılan Şems-ül Maarif' te sürdürdü. İdadi eğitimini Numune-i Terakki' de tamamladı. Kendisine matematiği sevdiren hocası Mehmet Nadir Bey sayesinde teknik konulara ilgi duyan Kemalettin Bey mühendis olmaya karar verdi (Yavuz, 1981, s.13).

19. yüzyıl başlarında mühendislik ve mimarlık gibi meslekler yabancılar ve azınlıkların elindeydi ve Türkler arasında pek ilgi görmüyordu. Ancak 1884'de, İstanbul'da Hendese-i Mülkiye Mektebi kurulunca durum biraz değişti (Ergün, 1994, s. 61).

1887'de Kemalettin Bey yüksek eğitimi için bu okula girdi. Söz konusu okulun eğitim programında yapı derslerini Alman Profesör Kos, köprü ve hidrolik konularını Avusturya'lı Profesör Forsheimer, mimari tasarım dersini Alman Profesör Jachmund, diğer konularla ilgili dersleri Mühendishane-i Berri-i Hümayun' un Türk asıllı subayları veriyordu. Kemalettin Bey okulda teknik konularla ilgilenirken Profesör Jachmund 'un mimari tasarım dersine özel bir ilgi göstermiştir (Yavuz, 1981, s. 13).

Kemalettin Bey eğitimini bitirdiği 1891 yılında, Hendese-i Mülkiye Mektebi'nde Alman öğretim görevlisi Profesör Jachmund' un asistanlığına atandı. Bu görevi dört yıl boyunca sürdüren Kemalettin Bey, aynı zamanda okul dışında açtığı özel bürosunda ilk yapıtlarını tasarlayıp gerçekleştirmeye başladı. İlk tasarım denemesi Rumelihisarı tepelerinde eski Berlin Büyükelçisi Galip Bey için yaptığı iki köşk oldu. Bunları İstanbul'un çeşitli semtlerinde yapılan köşk ve konutlar izledi. İlk dönem konutları arasında Nişantaşı'nda bugün yıkılmış olan Halil Paşa ve İsmail Paşa konaklarıyla, Ortaköy'de kuru içindeki Sultan Reşat Köşkü

Resim 3.1 Kemalettin Bey
(Tekeli ve İlkin, 1997, s.280).

Yapıları ve Yapım Sistemleri

1870	Kemalatin Bey İstanbul, Acibadem' de dünyaya geldi.	
1876	İbrahim Ağa Mekteb-i İbtidaisi' ne başladı.	
1881	Babasının görevi nedeniyle Girit' e giderek ortaokula başladı.	
1882	Girit' ten İstanbul' a döndü. Rüşdiye eğitimi almak için Şems-ül Maarif' e başladı.	
1887	Mühendislik eğitimi almak için Hendese-i Mülkiye Mektebi' ne başladı.	
1891	Hendese-i Mülkiye Mektebi' nden mezun oldu. Profesör Fachmund' un asistanlığına atandı.	
1895	Mimarlık eğitimi almak için Devlet tarafından Almanya' ya yollandı.	
1900	İstanbul' a dönerek Hendese-i Mülkiye' de görevine başladı.	
1901	Ahmet Cevat Paşa Türbesi- Kagır (Mlz. Kütüfeki taşı)	
1908	Osmanlı Mimar ve Mühendisler Cemiyetini kurdu.	
1909	Evkaf Nezareti İnşaat ve Tamirat Müdürlüğüne getirildi.	
1910	Vakıfların yapımını düşünülmesi bir dizi yeni yapım tasarımlarıyla ilgilenmeye başladı.	
1911	Sultan V. Resat Türbesi- Kagır (Mlz. Kesme kütüfeki taşı) İkinci Vakıf Han - Kagır (Mlz. Kesme taş ve tuğla) Eyüp Reşadiye Mektebi - Kagır (Mlz. Tuğla) Üçüncü Vakıf Han - Kagır (Mlz. Tuğla)	
1913	Mahmut Şevket Paşa Türbesi- Kagır (Kesme kütüfeki taşı) Bostancı Camii- Kagır (Mlz. Kesme kütüfeki taşı) Bostancı İbrahim Paşa Mekteb-i İbtidaisi- Kagır (Mlz. Tuğla) Bebek Camii- Kagır (Mlz. Kesme kütüfeki taşı) Medreset-ül Kuzat- Kagır (Mlz. Tuğla) Bakırköy Camii- Kagır (Mlz. Kesme kütüfeki taşı)	
1914	İstanbul Şehriyet-i Feyziye Müdürlüğüne atandı.	Kamer Hatun Camii- Kagır (Mlz. Tuğla)
1915		Medine Dar-ül Uluumu- Kagır (Mlz. Tuğla)
1916		Dördüncü Vakıf Han- Çelik İskelet
1917		Üsküdar Ayazma Sultan Mekteb-i İbtidaisi- Kagır (Mlz. Tuğla) Sultan Abdülhamid-i Evvel Medresesi- Kagır (Mlz. Tuğla)
1922		Laleli Harikedeğgan Katedrali- Betonarme İskelet
1923	Evkaf Nezaretindeki görevine yeniden atandı. Ancak kabul etmedi. Aldığı teklif üzerine Mescid-i Aksa' nun onarımı için Kudüs' e gitti.	
1925	Çağrı üzerine Ankara' ya geldi. Evkaf Nezareti' ndeki görevine yeniden atandı.	
1926	Sanayi-i Nefise Encümeni üyeliği, daha sonra da başkanlığına atandı.	
1927	Ankara Vakıf Otel'i şantiyesinde oldu.	Ankara İkinci Vakıf Han- Betonarme Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü- Betonarme
1928		Gazi İlk Mualim Mektebi- Betonarme İskelet (Ölümünden sonra tamamlanmıştır) Ankara İlk Mualim Mektebi- Betonarme İskelet (Ölümünden sonra tamamlanmıştır)

vardır (Yavuz, 1993, s. 521). Kemalettin Bey bu çalışmalarında malzeme olarak ahşap kullanmıştır (Yavuz, 1981, s. 14).

Kemalettin Bey 1895’de mimarlık eğitimini ilerletmek için Profesör Jachmund’ un önerisiyle devlet tarafından Berlin’e yollanarak, “Charlottenburg Technische Hochschule” de iki yıl mimari eğitim aldı. İki buçuk yıl da çeşitli mimarlık bürolarında çalıştı.

1900’de İstanbul’a dönerek Hendese-i Mülkiye Mektebi’ndeki görevine başladı. 1901’de ek görevle Harbiye Nezareti Ebniye-i Askeriye Mimarlığı’na atandı.

İstanbul’a döndükten sonra Kemalettin Bey Ulusal Mimarlık konusundaki düşüncelerini geliştirmeye başladı. Yıldırım Yavuz’a göre 20 . yüzyılın ilk yarılarında yoğunlaşan Türkçülük akımı Kemalettin Bey’ in bu yıllardaki yapılarına, Gazi Osman Paşa ve Ahmet Cevat Paşa türbelerinde olduğu gibi, Selçuklu ve klasik çağ Osmanlı mimarlığından esinlenilmiş yapı elemanlarının özellikle cephe düzenlemelerinde kullanılması şeklinde yansıdı (Yavuz, 1981, s.15).

Profesör Jachmund’ un Hendese-i Mülkiye Mektebi’ nden ayrılmasından sonra Kemalettin Bey Hendese-i Mülkiye’deki tüm mimarlık derslerini üstlenmiştir. Ayrıca Sanayi-i Nefise Mektebi’nde Nazariyat-ı Mimariye dersini vermeye başlamıştır. Böylece II. Meşrutiyet sonrasında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında geliştirmek istediği mimarlık anlayışına uygun ortamı bulmuştur (Sözen, 1996, s.23). Sanayi-i Nefise Mektebi’ndeki öğrencilerinden Sedat Çetintaş hocasının dersini şöyle anlatmaktadır.

“..... Kemalettin Bey bu dersle talebesine tam bir bilgi ve salâhiyetle gerek geçmişteki, gerek geçerdeki bütün önemli dünya mimarisini ayrı ayrı hususiyetleriyle izah eder ve bunlar yanında Türk mimarisinin hususiyetlerini de canlandırarak açık ve vazih bir mukayese sahası yaratırdı. Selçuklu kervansaraylarını anlatırken Türk kervanlarının ihtişamını, Türk tüccarlarının bu kervanlarda cins atlar sırtında ipek halılar üstündeki vakarlarını, onların sırmalı peşkir ve gümüş leğen, ibrik tutan hizmetkarlarını ve bu kervansaraylara nasıl zenginlik ve debdebe ile konup göçtüklerini tasvir, yahut Osmanlı hamamlarında bir Türk ağasının debdebe ve ihtişamını hikaye ederken ruhundaki imanı milli benliğindeki gururu süzgül gözlerinden çıkan kıvılcımlarla talebesinin ruhuna tamamiyle aksettirir, onlarda yeni yeni milli meşaleler yakardı. Dersine ait mevcut kitap olmadığı için irticalen, vezinli ve kafiyeli yüksek şiirler söyler gibi siyah tahta üzerine tebeşirle bütün dünya mimarisine ait ve

en ufak teferruatına kadar tam proporsiyonu ile ve adeta cetvel, gönye ve pergelle çizilmiş kadar muntazam resimler yapar; biz de bu dersi zevkle dinlerken o resimleri aynı zevkle naklederdik...” (Çetintaş, 1945, s.164).

Kemalettin Bey, o yıllarda sosyal, politik ve ekonomik anlamda yaşanan çöküntünün nedenini pek çok Osmanlı aydını gibi kültür yozlaşmasında aramaktaydı. Bundan dolayı geçmiş dönem Türk mimarisini araştırıyor, günün koşullarıyla bağdaşmayan bu mimariden yalnızca biçimsel anlamda yararlanıp Ulusçuluk akımıyla birlikte gelişen ulusal bir mimarlık anlayışı geliştirmeye çalışıyordu (Yavuz, 1981, s.16).

1909-1923 dönemi pek çok yapı tasarlamış olmasından dolayı Kemalettin Bey’ in mimari yönden en verimli dönemi sayılmaktadır.

Türk Ulusçuluğu düşüncesinin hızla geliştiği bu yıllarda tüm devlet kurumları geliştirilip yeniden düzenleniyordu. Evkaf Nezareti’nin başına da parti üyelerinden Halil Hamdi Hammade Paşa getirilmiştir. Halil Hamdi Hammade Paşa nezareti yeniden örgütlerken vakıf yapılarının onarımıyla ilgilenecek bir inşaat ve tamirat müdürlüğü kurmayı düşünmekteydi (Yavuz, 1981, s.16). Bu konuda Kemalettin Bey’den de yardım istedi. Kemalettin Bey ise yeni bir örgüt önermeyerek, varolan bir örgütün geliştirilmesi, sürekli bakımın örgütlenmesi gereğini vurgulayarak ve alınacak kişilerin imtihanla seçilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu öneride onun ülkenin teknik personeline olan güveni esastır. (Tekeli ve İlkin, 1997, s. 6).

Kemalettin Bey güvenini:

Elhamdülillah namlarını ilelebet kemal-i nimetle yad ve tezkâr ettirecek böyle bir vazife-i mukaddesiye-i kendilerine bir semere ve meşgüliyet-i hayatiye addederek cehd ve ikdam ve say-ü gayret edecek hamiyetli ve müfettir mimarlarımız marifet-i nefise mütehasıslarımız eksik olmadığı gibi bu hususta on sekiz senelik muallimliğim hasebiye ahval-i ahlakiye ve ilmiyelerini vicdanen kemal derece takdir ettiğim ve hidmet-i faika ve vatanpervarane ifa edecekleri emsal-i müteaddisiyle sabit olan Hendese-i Mülkiye mezunlarını tavsiye-i vezaif-i vatan pervanenden addederim” sözleriyle belirtmiştir (Tekeli ve İlkin, 1997, s.7).

Kemalettin Bey bu saptamalarından sonra 1 Mayıs 1909 tarihinde Evkaf Nezaret-i İnşaat ve Tamirat Müdürlüğü’ne getirilmiştir (Yavuz, 1981, s. 17).

Kemalettin Bey görevine İstanbul' daki önemli tarihi yapıların onarımlarıyla başlamıştır. Mimarın ulusal mimarlık anlayışının gelişmesine yardımcı olan bu çalışmalar II. Meşrutiyet yılları boyunca sürmüştür. Kemalettin Bey, Sultanahmet, Fatih, Ayasofya ve Yeni Camii gibi büyük külliyelerin, bugün isimlerini tespit edilemeyen çok sayıda küçük camii ve mescidin onarımıyla uğraştı. Ayasofya' nın onarımı Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir (Yavuz, 1993, s.521).

İttihat ve Terakki Partisi ileri gelenlerinden Ürgüplü Hayri Efendi'nin Aralık 1910 tarihinde Evkaf Nazırlığı' na atanmasıyla, Kemalettin Bey vakıfların yaptırılmayı düşündüğü bir dizi yeni yapının tasarımlarıyla ilgilenmeye başlamıştır. Bu yapılar Evkaf gelirini arttırmak amacıyla yapılıyordu. Hayri Efendi, Kemalettin Bey' in önerileriyle “İnşaat ve Tamirat Heyet-i Fenniyesi” kadrolarını genişletmiş olup, çeşitli uzmanlık dallarından alınan teknisyenlerle büyük bir inşaat ve mimarlık bürosu biçiminde çalışmaya başlamasını sağlamıştır. Bu büroda yetişen ustalar, mimar ve mühendisler ülkenin pek çok yöresinde Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın izlerini taşıyan yapılar gerçekleştirmişlerdir (Yavuz, 1981, s. 17).

Kemalettin Bey, Evkaf Nezareti ve Mühendis Mektebi'ndeki görevlerine devam ederken bazı özel girişimlerde de bulunmuştur (Yavuz, 1981, s. 17). 19. yüzyılda Hassa Mimarları Ocağı'nın kapatılması ve meslek loncalarının dağılması mimarları, yapı sanatçıları bir meslek örgütünden yoksun bırakmıştı. Kemalettin Bey günümüzdeki Mimar ve Mühendis Odaları benzeri bir kurumun, “ Osmanlı Mimar ve Mühendisler Cemiyeti” nin kurulması girişimlerini başlatmıştır.(Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983, s .3204). Bu cemiyetin kurulması için ilk girişimlerin 15 Ağustos 1908'de yapıldığını mimarın kendi imzasıyla çıkan şu gazete ilânından anlıyoruz:

“Osmanlı Mimar ve Mühendisler Cemiyeti.”

Bir Osmanlı Mimar ve Mühendisler Cemiyeti teşkili hakkında müzakeratta bulunmak üzere Ağustosun onbeşinci Cuma günü Sirkeci İstasyonu bahçesinde içtima eden mühendis ve mimar efendilerin muvakkaten intihap etmiş oldukları heyetin tanzim ettiği mukarrerat ve niza mat-ı esasiyeye (kararlar ve tüzüğe) dair malumat almak üzere Eylülün beşinci günü sabahı alaturka saat iki buçukta Taksim Bahçesi dahilindeki dairede içtimaları rica olunur.

Heyet-i Mukavakkale adına:

Mimar Kemalettin (Yavuz, 1981, s.17).

كَمَالَتُكَ بَيْتُ فَنِي
 انشاءات كمال الدين فنّي

كَمَالَتُكَ بَيْتُ فَنِي

PROF. A. KÉMALEDDIN
 INGÉNIEUR-ARCHITECTE
 CONSTANTINOPLE

انشاءات كمال الدين فنّي
 SOCIÉTÉ ANONYME OTTOMANE
 DE CONSTRUCTIONS

BUREAUX : ASSICURAZIONI GENERALI HAN GALATA

Dossier No. Plan No.

Constantinople, le

Resim 3.2 Kemalettin Bey' in uluslararası yazışmalarda kullandığı antetli kağıtları
 (Tekeli ve İlkin, 1997,s.232)

Eylül 1908'de resmen kurulan "Osmanlı Mimar ve Mühendisler Cemiyeti" 'nin bu tarihte yirmi bir üyesi vardı. Mimar olarak kayıtlı olan on bir kişiden sadece üçü Türk asıllıydı. Bunlar Kemalettin ve Vedat Bey' le, müze müdürü Halil Ethem Bey idi. Geriye kalan on mühendis üyeninse yalnızca ikisi azınlıklardandı. Bu yıllarda mimar çoğunluğunun azınlıklardan, mühendis çoğunluğunun ise Türklerden oluştuğu görülmektedir. Kemalettin Bey de cemiyetin ilk yönetim kurulunda katiplik görevini üstlenmişti. Kuruluşundan bir yıl sonra üye sayısı, on beşi mimar olmak üzere kırksekize ulaşmıştı. Cemiyet büyük bir olasılıkla 1919 yılında Birinci Dünya Savaşı sonunda dağılmıştır (Yavuz, 1981, s. 18).

1910-1911 yılları arasındaki dönem Kemalettin Bey için yapıtlarının çok önemli bir bölümünü tasarlama imkanı bulduğu bir dönemdir. Bunların arasında Bostancı, Ayazma ve Reşadiye okulları bulunmaktadır (Yavuz, 1981 s.17). Kemalettin Bey aynı zamanda çeşitli yapım ve onarım işlerini yürütmüş ülkenin çeşitli kentleri için camiler, okullar tasarlamıştır. Ayrıca Evkaf Nezaret-i İnşaat ve Tamirat Heyet-i Fenniyesi'nin iyi örgütlenerek yoğun bir çalışmanın yürütülmesinde yardımcı olmuştur.

Kemalettin Bey 1913-1917 yılları arasında, devlet tarafından, Osmanlılardan kopma eğilimi gösteren Arapları hoşnut edebilmek için Arap vilayetlerinde gerçekleştirilecek bazı bayındırlık işlerinden sorumlu tutulmuştur. Ancak Birinci Dünya Savaşı nedeniyle hazırlanan tasarımlar gerçekleştirilmedi. Süregelen savaşlar ve maddi olanaksızlar mimarın İstanbul için düşündüğü tasarımların da yarım kalmasına neden olmuştur. Kemalettin Bey' in yapılarından Yeşilköy ve Bakırköy camileri ve Evkaf Nezareti'ne gelir sağlaması amacıyla yapılan hanlardan Dördüncü Vakıf Han Cumhuriyet döneminde tamamlanabilmiş, Beşinci Vakıf Han tamamlanamadan kullanıma açılmış, Altıncı ve Yedinci Vakıf Hanları ile diğer pek çok tasarım ise gerçekleştirilememiştir.

Kemalettin Bey 1 Eylül 1914'de Evkaf Nezareti'ndeki görevine ek olarak İstanbul Şehremaneti Heyet-i Fenniye Müşavirliği' ne atanmıştır. Bu görevinde Şehremaneti Heyet-i Fenniye Müdürü olan Vedat Bey'le birlikte İstanbul ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Kemalettin Bey bu iki görevinden 10,000 kuruş maaş almaktaydı. Ayrıca Mühendis Mektebi'ndeki Fenn-i Mimari Demir İnşaat dersleri karşılığında ayda 2250 kuruş ve Kondüktör Mekteb-i Alisi'nde verdiği Fenn-i Mimari dersi karşılığında da ayda 1000 kuruş alıyordu. Çalışmaları sonucunda kazandığı maaş Kemalettin Bey'i devletin yüksek gelirli memurları arasına katılmasını sağlamıştır. 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı sebebiyle Osmanlı lirasında görülen değer düşüşünü karşılamak için birikmiş parasını Alman Devlet Tahvilleri ve Alman Markına

çeviren Kemalettin Bey, Alman ekonomisinin savaş sonucunda çökmesi üzerine tüm servetini yitirdi. Dönemin Evkaf Nazırı Vasfi Hoca tarafından 1919 yılında nezarettteki işine de son verilince Kemalettin Bey geçimini Şehremaneti'nde ve özel atölyesinde gerçekleştirdiği çalışmalarla sağlamaya çalışmıştır (Yavuz, 1981, s.18).

Vakıflardaki işine son verilmesi yüzünden Kemalettin Bey ekonomik sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. 1918 yılında Fatih yangınında evlerini yitiren dar gelirli aileler için Laleli' de Harikzedegan Katevleri' ni, en önemli yapıtlarından birini gerçekleştirmiştir (Ergün, 1994, s.65).

1922 yılında Kudüs'te İslam dünyasının en kutsal yapılarından biri olan Mescid-i Aksa'nın onarımı için Kudüs Müftüsü müslüman bir mimarı görevlendirmek istemiştir. Bu görev için en uygun kişinin Kemalettin Bey olduğu saptanmıştır. 15 Temmuz 1923 tarihinde Evkaf Nezareti' deki görevine tekrar atanan Kemalettin Bey fikrini değiştirmeyerek 1923 tarihinde Kudüs'e gitmiştir (Yavuz, 1981, s.17).

Kemalettin Bey Mescid-i Aksa ve Ömer Camii'nin onarımlarında gösterdiği başarıdan dolayı, İngiliz Kraliyet Mimarlar Akademisi'ne üye seçilmiştir (Yavuz, 1993, s.522). 1924 yılında ise yeni başkent Ankara'nın yapı işlerinde görev almak üzere Ankara'ya çağırılmıştır (Yavuz, 1981, s.19).

Kemalettin Bey' in Ankara'ya çağırılmasının en büyük nedenlerinden biri Vedat Bey tarafından yapımına başlanan ancak bazı anlaşmazlıklardan dolayı yarım kalan Ankara Palas Otelinin tamamlanması isteğidir. Bu yüzden devam etmekte olan Mescid-i Aksa onarımını Mimar Nihat ve Hüsnü beylerle, Mühendis Şükrü Bey'e bırakan Kemalettin Bey 1925 yılında Ankara'ya gelmiştir.

Kemalettin Bey 1925 yılının Ekim ayında Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi İnşaat ve Tamirat Müdürlüğüne atanmıştır. Ankara Palas'ın tamamlanması için çalışmalarını sürdüren mimar başkentte yapılması düşünülen farklı fonksiyonlardaki yapıları da tasarlamaya başlamıştır. Kemalettin Bey dönemin Başbakanı İsmet Paşa, Bayındırlık Bakanı Behiç Bey ve Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey'le yakın ilişkiler içinde bulunmuş, ayrıca zaman zaman Mustafa Kemal ile de mimarlık konuları üzerine söyleşmiştir (Yavuz, 1981, s.20). Kemalettin Bey bir yandan Ankara Palas' ın yapımının tamamlanmasıyla uğraşırken, diğer yandan birçok farklı işlevli yapının yapılmasıyla ilgilenmiştir. Gazi Çiftliği için Atatürk' ün parasıyla

yaptırılacak bir çiftlik evi, Vakıflarca vakıflara gelir sağlamak için yaptırılacak yeni konutlar, kent için genel bir kitaplık mimarın üzerinde çalıştığı projelerdi. Bunlardan konutlar gerçekleştirilse de, kitaplık ve çiftlik evi yaptırılmamıştır. Ama Kemalettin Bey' in bu tasarımları ve fikirleri başkentteki bazı çevrelerden yoğun eleştiriler almıştır. Eleştirilerin 1926 yılında artması, özellikle Türk Ocağı için hazırladığı projenin bir takım olumsuz değerlendirilmelerle karşı karşıya kalması mimarı çok üzmüştür. Bu projenin tasarımında önce Kemalettin Bey görevlendirilmiş ancak daha sonra bir yarışma açılmıştır. Yarışmaya Vedat Bey, Kemalettin Bey, Arif Hikmet Bey ve Guilio Mongeri katılmış, Arif Hikmet Bey'in tasarımı birinciliği kazanmış ve gerçekleştirilmiştir.

Mimarlıkta modernist akımın etkilerinin Ankara'ya da ulaşmış olması, Türkçülük ve Batılaşmanın anlamının değişmekte olması Kemalettin Bey'in tasarımları üzerine olan olumsuz eleştirilerin temelini oluşturmuştur (Tekeli ve İlkin, 1997, s.5).

Kemalettin Bey tasarımları ve kendisine yöneltilen tüm eleştirilere karşın çalışmalarını sürdürmüştür. Evkaf Müdüriyet-i Umumisi'ndeki görevi gereği çeşitli vakıf evleri, iki adet vakıf hanı, Yenişehir' de ölümünden sonra adı verilmiş olan ilkokul, mimarın 1926 yılındaki ürünleridir. Atatürk'ün isteğiyle Çankaya'da çağdaş gereksinmelere yanıt verebilecek nitelikte bir cami tasarlamış, ancak tasarım gerçekleştirilememiştir. Mimar aynı yıl, Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü için Ankara Garı yanında yapılması düşünülen büyük bir yapının tasarımına da başlamıştır. Aynı zamanda Maarif Vekaleti' nce kurulan Sanayi-i Nefise Encümeni üyeliğine, 20 Mayıs 1926 tarihinde ise aynı Encümenin başkanlığına atanmıştır. 1926 yılının Ekim-Kasım ayları boyunca da Kudüs'te bulunarak Mescid-i Aksa'nın onarımlarını denetlemiştir (Yavuz,1981,s.21).

1927 yılında Kemalettin Bey Gazi İlk ve Orta Muallim Mektebi' nin tasarımıyla ilgilenmiştir. Ancak uluslararası mimarlık anlayışının o günlerde etkin oluşu mimarın bu son yapıtına olan eleştirileri arttırmıştır (Yavuz, 1981, s.22). Mehmet Emin Yurdakul mimarın bu konudaki üzüntüsünü şu sözlerle anlatmaktadır:

“Maarif vekili Necati Beyefendi'nin odasında Ankara Muallim Mektebi planı üzerinde yapılacak tadilat konuşuluyor pencere yapmak istediği kemerlerin kaldırılması, medhalın daha basit bir hale sokulması münakaşa ediliyordu. Birdenbire geriye döndü yüzünü saklar bir vaziyetle odanın kapısına doğru ilerlerdi Yüz yüze gelmiştik. Baktım ki iki damla gözyaşı yanaklarının üzerinde duruyordu. Artık benden heyecanını saklamadı, ağlar gibi bir sesle

“Otuz sene hayatımı mimari eserlerinde Türk’e has zevkin yaşanmasına hasrettim, otuz sene bir medeni şehrin olduğu gibi Türk şehirlerinin de milletimize has bir zevk taşıması için uğraştım. Şimdi bu üsluba türbe, cami mimarisi diyorlar, hakir görüyorlar (Tekeli ve İlkin, 1997, s.5).

Kemalettin Bey, 13 Temmuz 1927’ de öğleden sonra Ankara Vakıf Otelı şantiyesinin konut olarak kullandığı kısmında beyin kanaması nedeniyle vefat etmiş ve 17 Temmuz 1927 tarihinde Karacaahmet Mezarlığı’ nda Nuhkuyusu yakınlarına gömülmüştür (Tekeli ve İlkin, 1997, s.241). Mezarının görkemli bir şekilde yapılmasını Evkaf Müdüriyet-i Umumiyeti üstlenmiş ancak bunu hiçbir zaman gerçekleştirmemiştir (Yavuz, 1981, s.22). Kemalettin Bey’ in mezarı daha sonra yol geçmesi nedeniyle kaldırılmış, Fazıl Ayanoğlu tarafından kitabesiz olarak Beyazıt Camii mezarlığına taşınmıştır (Tekeli ve İlkin, 1997, s.241)

3. 2. Mimar Kemalettin Bey’ in Mimari Üslubu

Kemalettin Bey Hendese-i Mülkiye’de ve Almanya’da öğrendiklerini sentezlemiş, Almanya ve Avrupa’da gördüğü yapıları incelemiş, aynı zamanda kendi mimarisini en iyi şekilde araştıran bir kişiydi (Çetintaş, 1943, s.163). Mimar, Ziya Gökalp’ in Türkçülük ile ilgili düşüncelerini yaymaya başladığı, Ulusçuluk akımının kuvvetlendiği günlerde doğan Birinci Ulusal Mimarlık Akımının yaratıcılarından ve kurallarını saptayanlardan olmuştur (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983, s.3203). Kemalettin Bey’ in tasarımlarını kimi ayrıntılar haricinde belirli özelliklere dayanarak gruplandırmak mümkündür. Bu gruplandırmalar şöyle yapılabilir.

A- Yapım Sistemleri:

1 -Ahşap strüktürlü yapılar: Kemalettin Bey’ in Hendese-i Mülkiye Mektebi’nden mezun olduktan sonra açtığı özel bürosunda tasarladığı ilk yapıtları ahşap strüktürlüdür. Berlin Büyükelçisi Galip Bey köşkü, Nişantaşı Halil Paşa ve Cemil Paşa konakları buna örnek olarak verilebilir.

2- Kagir Yapılar:

2.a- Taşıyıcı duvarları kesme taşla yapılmış yapılar: Kemalettin Bey bu yapı sistemini 1900-1909 arasındaki çalışma döneminde kullanmıştır. Yeşilköy-Mecidiye Camii, Bostancı Kuloğlu Camii, Bebek Camii, Bakırköy-Kartaltepe Camii bunun örneklerindedir.

2.b- Taşıyıcı duvarları tuğla ile yapılmış yapılar: Daha ekonomik bir yapı türü olan bu sistem (Yavuz, 1981, s.58), az katlı yapılarda kullanılmıştır. Tez konusu olarak incelenen Kamer Hatun Camii, Reşadiye, Bostancı, Ayazma ve Göztepe Mekteb-i İbtidaileri, Fethiye Medresesi bu sistemle uygulanmış yapılardandır.

3-Çelik iskelet sistemine göre gerçekleştirilip üzerlerinin taşla kaplanması önerilen yapılar: Kemalettin Bey' in en önemli yapılarından biri Dördüncü Vakıf Han bu teknikle gerçekleştirilmiştir.

4-Betonarme iskeletli yapılar: Kemalettin Bey Evkaf Nezareti' ndeki işinden ayrıldıktan sonra bu yapı sistemini kullanmıştır. Bu tekniği ilk kez 1922' de Harikzedegedan Katevleri' nde deneyen mimar Ankara II. Vakıf Hanı, Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara Palas ve Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğü için de aynı sistemi önermiştir.

5- Çelik iskelet sistemi esas alınarak tasarlanan yapılar: Kemalettin Bey bu sisteme göre tasarladığı yapıların üzerini taşla kaplamıştır. Mimarın yapılarından Birinci, ikinci ve Dördüncü Vakıf Han bu şekilde gerçekleştirilmişlerdir.

B- Planlama Özellikleri:

1-Orta doğrultularına göre simetrik olarak düzenlenen yapılar: Gazi Osman Paşa Türbesi, Laleli Harikzedegan Katevleri gibi yapılar bunun örneklerindedir.

2- Orta doğrultularına göre simetrik olarak düzenlenemeyenler: Arsaların olanak vermediği durumlarda kullanılmıştır. Kamer Hatun Camii, İkinci, Dördüncü ve Altıncı Vakıf Hanları gibi yapılarda bu genellemeden vazgeçildiği görülmektedir (Yavuz, 1981, s.59).

C- Cephe Düzenlemeleri:

Kemalettin Bey dışarıdan en iyi algılanabilen giriş cephelerini genellikle simetrik bir şekilde tasarlamaya çalışmıştır (Yavuz, 1981, s.60). Serbest bir anlayışla planlanan, İkinci, Dördüncü

Vakıf Hanları, Reşadiye, Bostancı, Ayazma ve Göztepe Mektepleri gibi yapıların giriş cephelerinde bu yaklaşım görülebilir.

Bu cephelerin en önemli öğelerinden biri cephelerdeki dengeyi sağlamak ve simetriyi vurgulayabilmek için yapı yüzeyinden dışarı doğru taşan cumbalar şeklinde çıkmaların kullanılmasıdır. Çıkmaların genellikle orta doğrultuları ya da girişleri vurgulamasına çalışılmıştır. Yeşilköy Mecidiye Camii, Reşadiye, Bostancı, Ayazma okulları buna örnek olarak verilebilir. Bazen zeminden başlayan bazen de zemin ve ara katları serbest bıraktıktan sonra birinci kat düzeyinden başlayan ve konsollarla taşınan çıkmalar kullanılmıştır. Sultanhamam II. Vakıf Han' da bu çıkmaların örneklerine rastlamak mümkündür. Çıkmaların bazıları saçak düzeyinin üzerine taşırılarak çatı örtüsü bunlara göre düzenlenmiştir. Ankara II. Vakıf Han, Harikzedegan Katevleri bunun örneklerindedir.(Yavuz, 1981, s.60).

D-Girişler:

1- Simetri doğrultusunda ve taç kapı niteliğindeki kapılar: Yeşilköy Mecidiye Camii, Ahmet Cevat Paşa Türbesi, Ankara Palas gibi yapılarda görülür.

2-Önünde giriş revağı olan girişler: Şehzedebaşı- Beşinci Vakıf Han girişi, Gedikpaşa Mühendis mektebi gibi yapılarda örnekleri görülebilir.

3-Giriş bölümünün üzerine kubbe yerleştirilen örnekler: Ankara Palas ve Altıncı Vakıf Han gibi örnekleri vardır.

E-Örtüler:

Kemalettin Bey' in dini amaçlı olanları dışında tüm yapıtlarında ahşap, betonarme tekniği ya da çelik ile gerçekleştirilen dört yöne eğimli kırma çatılar kullandığı görülmektedir.

Bunların bazı bölümlerine kubbeler yerleştirilmiştir. Bu kubbeler bazen yalnızca görsel katkılar sağlaması amacıyla kullanılmıştır. Kamer Hatun Camii haricinde dini amaçlı yapıların hemen tümü örme taş ya da tuğla kubbelerle örtülmüştür.

F-Saçaklar:

Kemalettin Bey tüm yapılarında ulusal mimarlık anlayışına uygun saçak örnekleri kullanmıştır. Yapı tiplerine göre farklı saçak tipleri önermiştir. Mimarın tüm dini yapılarında geniş profilli saçak kornişleri yapılmış, kornişler mukarnas ve palmet motifleriyle

bezenmişlerdir. Diğer yapılarda ise kırma çatıların uzantısı şeklinde geniş saçaklar kullanılmış, bazılarının alt yüzleri kalem işi nakışlarla bezenmiştir.

Yaşamının son yıllarında betonarme tekniği ile gerçekleştirilen binalarında ise saçaklar düz olarak sıvanmıştır (Yavuz, 1981, s.61).

G-Pencere, Kapı ve Diğer Açıklıklarda Kullanılan Kemer Türleri:

Kemalettin Bey' in kullandığı kemer tiplerini şöyle gruplandırabiliriz

1-İki ya da üç merkezli sivri kemerler: Yeşilköy- Mecidiye , Bebek ve Bakırköy camileri ile mimarın tüm türbelerinde, Dördüncü Vakıf Han' da bu kemer tipine rastlanabilmektedir.(Çizim 3.1).

2-Penci kemerler: Bostancı Camii, Birinci ve İkinci Vakıf Han gibi yapılarda bu kemer tipine rastlanabilmektedir (Resim 3.3).

3-Düz ya da atkı kemerler: Edirne Garı, Ahmet Cevat Paşa ve Gazi Osman Paşa türbe lerinde bu kemer tipi uygulanmıştır.

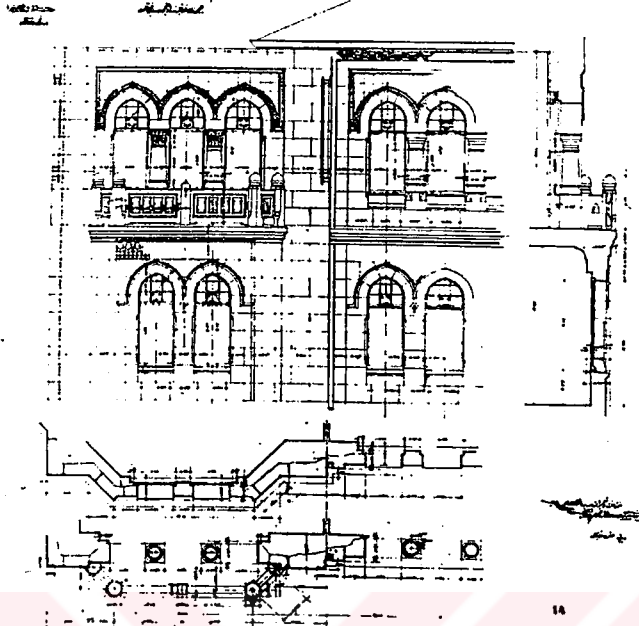
4-Basık kemerler: Mimarın hemen hemen tüm yapılarında giriş katlarında ve bodrum kat pencerelerinde kullanılmıştır (Çizim 3.2).

5-Sepet kulpu kemerler: Daha çok alt katlarında dükkan bulunan yapılarda geniş vitrin açıklıklarını geçmek için kullanılan bu kemer tipi kullanılmıştır. Dördüncü Vakıf Han' da, Ankara'da yapılmış olan İkinci Vakıf Han mimarın bu kemer tipini uyguladığı yapılarındandır (Çizim 3.3), (Resim 3.4).

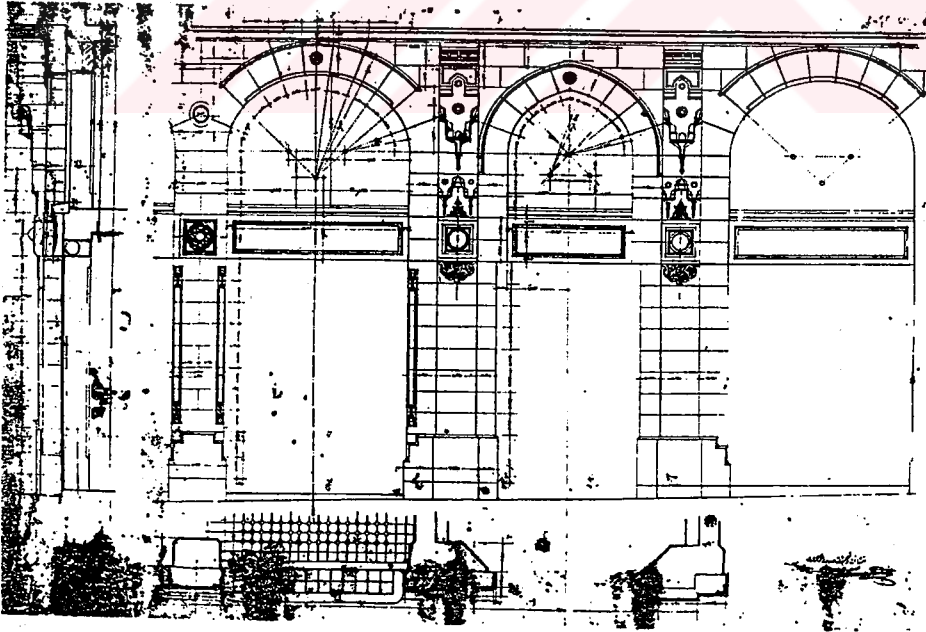
H-Cephelerde Kullanılan Bezeme Öğeleri:

Kemalettin Bey yapılarının dışarıdan algılanabilen cephelerinde farklı bezeme öğeleri kullanmıştır. Bu öğeler mimarın biçimlenme anlayışının temelini oluşturur.

19. yüzyıl Batı mimarisinde yapıların sokak ve meydan gibi kent mekanlarını oluşturan cephelerinin düzenlenmesine daha çok özen gösteriliyordu. Çünkü yapı cephelerinin o yapıları kullananlardan çok sokakları kullanan kentlileri ilgilendirdiği düşünülüyordu.

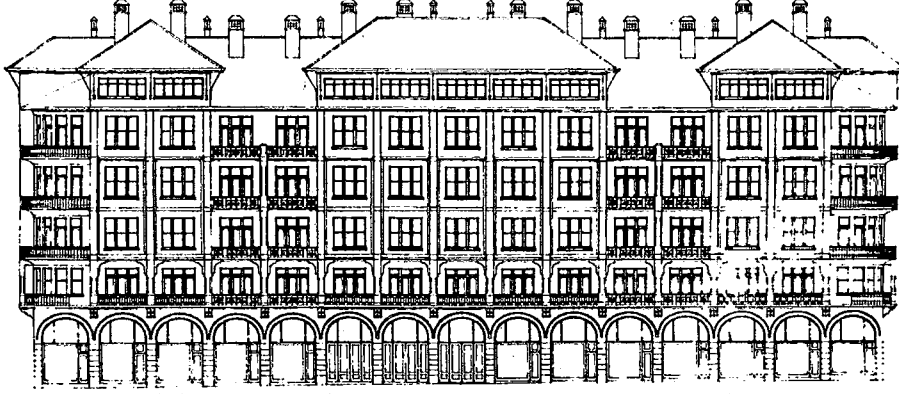
Çizim 3.1 Dördüncü Vakıf Han' da kullanılan iki ve üç merkezli sivri kemerler (Yavuz, 1981, s.184)

Çizim 3.2 Dördüncü Vakıf Han' da kullanılan iki merkezli ve basık kemerler (Yavuz,1981, s.186)

Resim 3.3 İkinci Vakıf Han' da kullanılan penci kemerler
(Yavuz, 1981, s.161)

Çizim 3.3 Ankara II. Vakıf Han- Güney Cephesi
(Yavuz,1981, s.194)

Resim 3.4 Ankara, İkinci Vakıf Han güney cephesi
(Yavuz, 1981, s.196)

Yıldırım Yavuz'a göre Kemalettin Bey bu yaklaşımı benimsemiş, yüzyıl başında Türk toplumunda izlenen eğilimlere paralel olarak yapılarındaki yüzey bezemeleri için tarihi Türk mimarisini kaynak olarak kullanmıştır (Yavuz, 1981, s.62). Mimarın yapılarında 15 inci ve 16.yüzyıl Osmanlı mimarisinin oyma, kabartma, çini kaplama, kalem işi tekniği ile gerçekleştirilmiş süsleme birimleri ve yüzey bezeme öğeleri yapı cephelerinin değişik yerlerinde hep birlikte kullanılmışlardır.

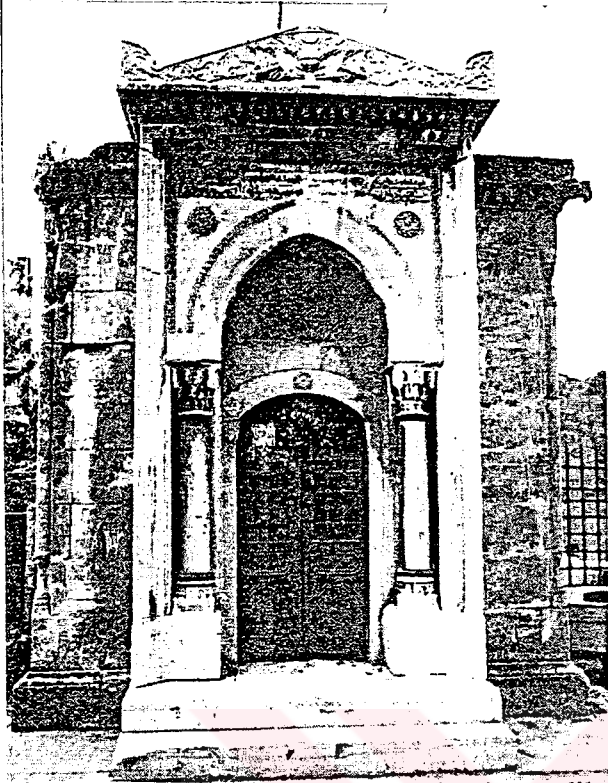
Kemalettin Bey' in yapılarında kullanılan bezeme öğeleri şöyle sıralanabilir.

1-Tepelikler: Kemalettin Bey Osmanlı dini mimarisinde genellikle avlu girişlerinde kullanılan tepelikleri yapılarında daha çok dini amaçlı olanlarda kullanmıştır. Tepeliklerin yüzeylerinin rumi bezemelerle oyularak ya da palmet motifleriyle dilimlendirilerek süslendiği görülmektedir (Yavuz, 1981, s.64)., (Resim 3.5), (Resim 3.6), (Resim 3.7),(Çizim 3.4).

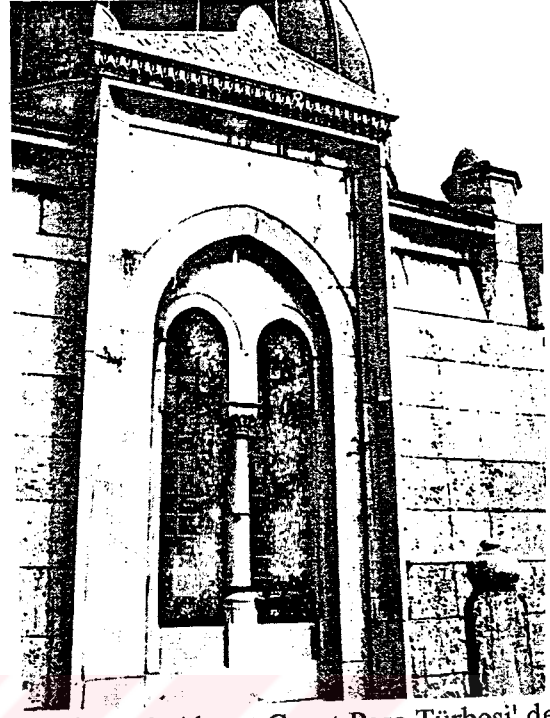
2-Silmeler: Kemalettin Bey tüm yapılarında silme öğesini kullanmıştır. Bakırköy ve Bostancı Camii gibi dini amaçlı yapılarda daha çok alt yapıyla üst yapıyı birbirinden ayıran profili saçak silmeleri kullanılmıştır. Diğer yapılarda ise çeşitli yüzey bölümlerini birbirinden ayıran pencere kemerlerinin eğrilerini izleyerek bunları iyice belirginleştiren ya da belirli bir yüzey dilimi içindeki düşey pencere düzenlemesini bir bütün olarak çevreleyen düz ya da profilli silmelerin kullanıldığı görülmektedir. Bazı silmelerin stalaktitler, Türk üçgenleri yada mukarnaslarla bezendiği dikkati çekmektedir. Ancak bu tip silmeler, Kamer Hatun Camii ve Ahmet Cevat Paşa, Gazi Osman Paşa türbelerinde olduğu gibi daha çok tepeliklerin alt kenarlarında, saçak kornişlerinin altında ya da üst katlardaki pencerelerin kemer köşelerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

3-Sütunlar ve Sütun Başlıkları: Kemalettin Bey' in yapılarında sütunlar taşıyıcı niteliklerinden çok görsel amaçla kullanılmışlardır. Mimarın dini amaçlı yapılarından camilerin tümünde kemerler ilk dönem Osmanlı camilerindeki gibi örme ayaklara taşıtılmışlardır. Türbelerin tümünde ise taç kapı kemerlerini girişlerin iki yanındaki mermer sütunlar taşımaktadır (Yavuz, 1981, s.65). Bazıları renkli mermerle yapılmış bu sütunlar stalaktitli mukarnaslar ya da baklava dilimli başlıklı olarak tasarlanmıştır.

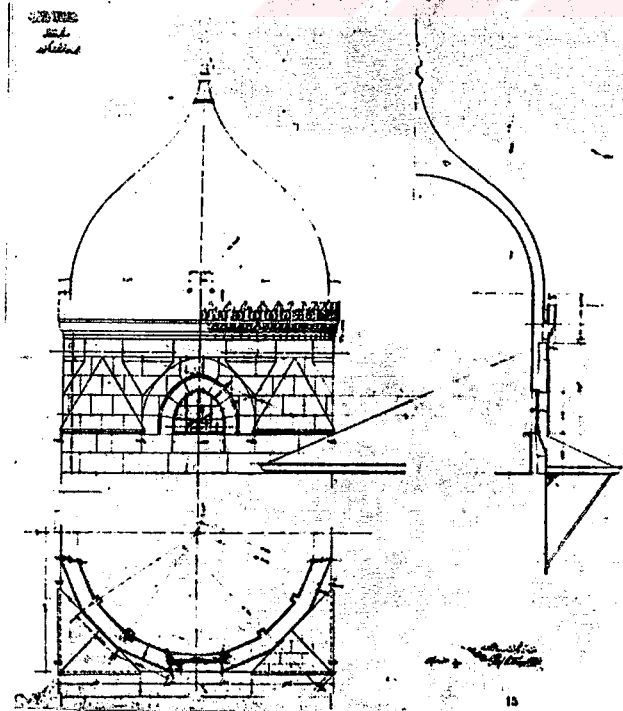
4-Konsollar ve Korkuluklar: Kemalettin Bey' in yapılarında kapalı ya da açık çıkmalar ve balkonlar konsollarla taşınmaktadır. Konsollar genellikle yapının biçimlenme anlayışına uygun olarak stalaktit, mukarnas ya da kıvrık dal motifleriyle bezenmiş, betonarme yapılarda

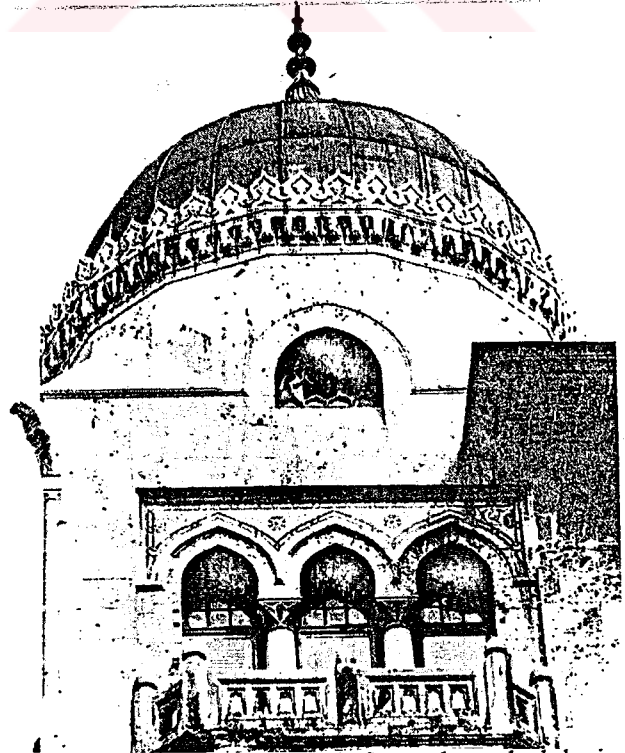
Resim 3.5 Gazi Osman Paşa Türbesi'nde tepelik kullanımı (Yavuz, 1981, s. 135).

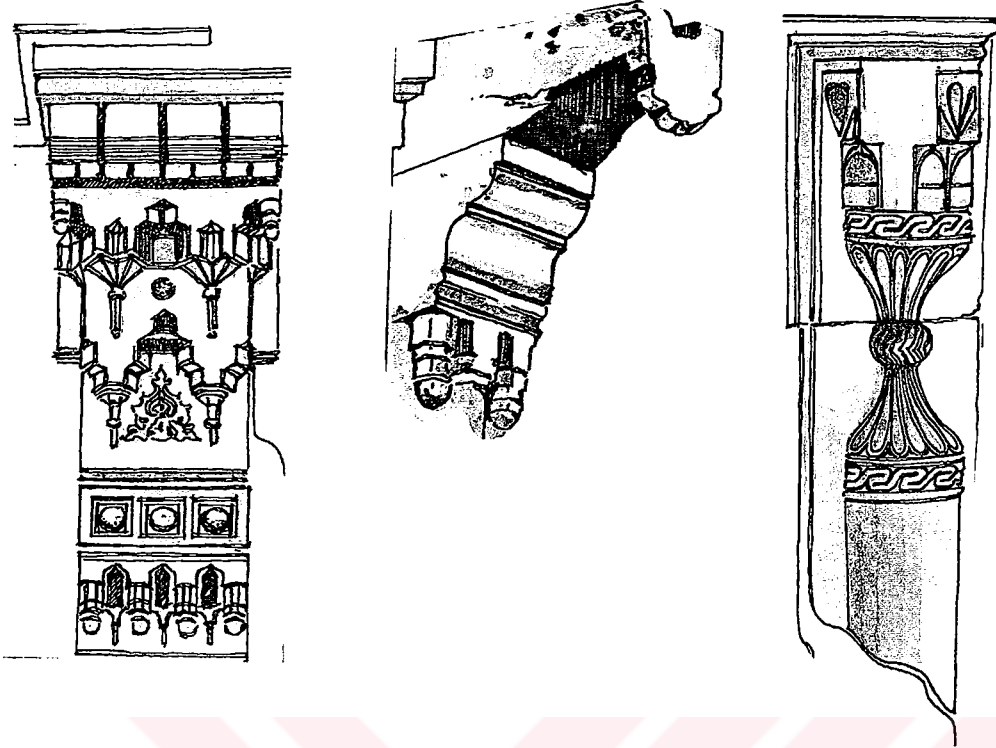
Resim 3.6 Ahmet Cevat Paşa Türbesi'nde tepelik kullanımı (Yavuz, 1981, s. 128)

Çizim 3.4 Dördüncü Vakıf Han'ın köşe kulelerinde çatı eteği kullanımı (Yavuz, 1981, s. 183)

Resim 3.7 Dördüncü Vakıf Han köşe kulelerinde çatı eteği kullanımı (Yavuz, 1981, s. 183)

Çizim 3.5 Dördüncü Vakıf Han konsol ve sütunçe, Sultan V. Reşat Türbesi çöten detayları (Ergün, 1994, s.60)

Resim 3.8 Sultan V.Reşat Türbesinden detay (Ergün, 1994,s.62)

ise daha yalın olarak bırakılmışlardır. Örneğin Birinci, İkinci ve Dördüncü Vakıf Han'lardaki çıkmalar taşla yapılmış ve yüzeyleri mukarnasla bezenmiş, Üçüncü Vakıf Han'daki çıkmalar ise kıvrık dal motifleriyle süslenmiş konsollarla taşınmaktadır. Çıkmaların üzerlerine yerleştirilen terasların ve merdivenlerin iki yanları ile açık balkonlar mermer, taş ya da demir korkuluklarla çevrelenmiştir (Yavuz, 1981, s.66). Bunlar küçük dizi kemerlerle, geometrik motiflerle ya da madalyonlarla bezenmiş birbirlerine kare yada sekizgen gövdeli, üzerleri yarım küre külahlı babalarla bağlanmıştır

5- Kemer köşelerindeki Bezeme Öğeleri: Kemalettin Bey kemer köşelerinde bezemeler kullanmış, buralardaki boşlukları kabara ve gülçeler, taş oyma motifler ve çini panolar yardımıyla dengelemiştir. Genellikle taşla gerçekleştirilen yüzeylerde, kabara ve gülçeler taş oyu olarak elde edilmişlerdir. Yüzeyleri sıvanmış tuğla yapılarda ise, taşla yapılmış pencere kemerlerinin kilit taşları haricinde kullanılmamışlardır. Kemalettin Bey' in tamamlanmadan kullanıma açılmış Yeşilköy Mecidiye Camii haricindeki dini amaçlı yapılarının hemen hemen tümünde kabara ve gülçelere rastlanmaktadır. Mimarın betonarme tekniği ile gerçekleştirilen hiçbir yapısında bu tür bir bezeme öğesi kullanılmamıştır.

6- Köşe sütunçeleri: Mimarın yüzeyleri taşla kaplanmış yapılarında bazen dik açılı köşelerin görüntülerini yumuşatabilmek için köşe sütunçeleri ve pahlar kullanılmıştır(Yavuz, 1981, s.68). Örneğin Bostancı, Bebek ve Bakırköy camilerinde son cemaat yeri örme ayakları köşeleri düz olacak şekilde tasarlanmıştır (Çizim 3.5)

3.3 Mimar Kemalettin Bey' in Yapıları

3.3.1 Mimar Kemalettin Bey'in camileri

Kemalettin Bey' in İstanbul sınırları içinde gerçekleştirilen beş camisi vardır. Bunlar Yeşilköy- Mecidiye Camii, Bostancı Kuloğlu Camii, Bebek Camii, Bakırköy-Kartaltepe, Amine Hatun Camii ve Beyoğlu Kamer Hatun Camii' dir. Gene İstanbul'da iki, Bandırma, Isparta, Geyve, Konya, Samsun, Aydın ve Ankara'da birer camii daha tasarlamış ancak bu tasarımlar gerçekleştirilememiştir. Mimar bu camileri 1909 ve 1919 yılları arasında Evkaf Nezareti'nde çalıştığı yıllarda tasarlamıştır.

O yıllarda kamu malı olan camilerin bakım ve onarımı ile bunların gelirlerinin denetimi Evkaf Nezareti'ne verilmiştir. Bozulan imaretlerin 6 Nisan 1911 tarihli kanunla kaldırılarak

yerlerine gelir getirecek yapıların yapılmasına, kullanılmayan vakıf yapıları ve boş vakıf arsalarının bakım ve onarımlarına başlanmasına karar verilmiştir.

Vakıfların bu yenileştirme döneminde Bebek ve Kamer Hatun camileri aynı yerde yıkılan eski iki caminin yerine aynı yerde yapılmıştır. Bostancı Kuloğlu Camii ise Beyoğlu'ndaki Kuloğlu Caminin yıkılması ve yerine Üçüncü Vakıf Han'ın yapılması nedeniyle Bostancı'da uygulanmıştır. Yeşilköy- Mecidiye ve Bakırköy- Kartaltepe camileri ise yeni gelişen bölgelerdeki ihtiyacı sağlamak üzere gerçekleştirilmişlerdir (Yavuz, 1981, s.23).

Yeşilköy-Mecidiye Camii Kemalettin Bey' in ilk camisidir. Biçimlenişindeki bazı özellikleriyle mimarın diğer camilerinden ayrılır. Kemalettin Bey'in ulusal mimarlık anlayışını en iyi yansıttığı ve klasik çağ Osmanlı mimarisine göndermeler yaptığı Bostancı, Bebek ve Bakırköy camileri kütle düzenlemeleriyle erken Osmanlı örneklerini anımsatır. Ancak cephe düzenlemelerindeki farklılık gözlemlenebilir. Tümüyle kesme taştan yapılan ve klasik çağ örneklerini çağrıştıran bu camilerden sonra Kemalettin Bey'in 18. yüzyılda eski Kamer Hatun Cami yerine yaptığı cami küçük bir mahalle mescidi niteliği taşıyor. Yapıldığı dönemde çok katlı konutlar arasında kalan ve sokağa tek yönden açılan bir arsa üzerinde, bitişik düzende uygulanan camide Osmanlı geleneğine aykırı olarak arka cephenin düzenlenmesine önem verilmiştir.

Eş biçimli Bebek ve Bakırköy camileri ile aynı yıl tasarlanan Bostancı Camii ile kıyaslanınca bazı benzerlik ve farklılıklar görülmektedir. Mekanlar birbirine benzer şekilde planlanmıştır. Ancak Bostancı Camii'nin son-cemaat yeri iki kat yüksekliğindedir. Ayrıca Bostancı Cami'nde kubbe geçişleri dışarıdan algılanabilen pandantif biçimli köşe bingilerinin eğimlerini izler. Beden duvarlarının üzerinde kubbe geçişlerini yumuşatan kademeler vardır. Bebek ve Bakırköy Cami'lerinde hacim kütlelerinin üst bölümleri kubbeyi taşıyan sivri kemerlerle sekizgene dönüştürülmüş, genel görünüm yumuşatılmaya çalışılmıştır. Bu da alt bölüm duvarlarının sağır görüntüsü nedeniyle alt ve üst bölümler arasında uyumsuzluk yaratmaktadır. Dolayısıyla sekizgen üst bölümle sağlanmaya çalışılan yumuşaklık giriş yönleri dışında sağlanamamış bu yüzden küçük ölçekli bu yapılar biraz basık ve ağır bir görünüm kazanmışlardır.

Kemalettin Bey' in camileri diğer yapılarıyla karşılaştırıldığında oldukça küçük ölçekli kalmaktadırlar(Yavuz, 1981, s.27). Biçimleniş ve bezemeleriyle Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın izlerini taşıyan bu camiler günümüzde varlıklarını sürdürmektedirler.

3.3. 1. 1 Yeşilköy-Mecidiye Camii (Katalog no:3. 1)

İstanbul'da, Yeşilköy'de Gazi Evrenos Caddesi ile Mühendis Ziya sokağının kesiştiği köşenin güzey-doğu ucundaki arsa üzerinde bulunmaktadır. Caminin yapımına 1909 yılında Sultan V. Reşat'ın emriyle başlanmıştır. Mimar Kemalettin Bey'in tasarımına göre Evkaf Nezareti tarafından yaptırılan camii ancak Cumhuriyet döneminde tamamlanabilmiştir(Yavuz, 1994, s.316). Cami kapısının üzerindeki yazıtta yapının Sultan V. Reşat tarafından babası Sultan Abdülmecid adına yaptırıldığı belirtilmektedir. Yazıtta kabartma eski yazı ile şu dizeler yer alır:

Tekessür eylemişken karyede günden güne İslam
Henüz yapılmamıştı ümmete bir cami rana
Bi Hamd illah Muhammed Han-ı Zişanın cülusunda
Canab-ı Şehr-i Yarın validi merhum Mecid Han'ın
yapıldı mali vakfından binası oldu şevkefza
İlahi kıl o sultanı zamanın sayesin memdüd
Ki etmiştir cülusu devr-i meşrutiyet ihya
Teberrük eyledim cevheri ?..... tarihin
Şeref?..... hayroldu iş bu camii ala 1327.

Cami girişi eksenine göre simetrik bir şekilde planlanmıştır. İç ölçüleri 8.75 m. x8.75 m., dış ölçüleri 10.35 m. x10.35 m. olan kare biçimli harimin önünde harimin sınırlarını aşan dikdörtgen planlı kapalı bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Son-cemaat yerinin üst katı kadınlar mahfili olarak kullanılmakta, harime açılarak ufak bir kapıyla minareye çıkış sağlanmaktadır. Mihrap nişi de harim duvarı üzerinde dairesel bir çıkıntı oluşturmaktadır. Kubbe geleneksel köşe bingileri yerine yatay beton plaklar üzerine oluşturulmuştur. Son cemaat yerinin üzeri de kubbeli bir üst örtü yerine düz bir betonarme plakla örtülmüştür. Bunlar yapı Cumhuriyet döneminde tamamlanırken yapılmıştır (Yavuz, 1994, s.316).

Caminin cepheleri plana uygun olarak simetrik şekilde düzenlenmiştir. Ön cephenin orta doğrultusunda bulunan büyük bir taç-kapı niteliğindeki giriş kütlesi yüzeyden dışarı ve saçak düzeyinden yukarı doğru taşırılarak vurgulanmıştır.

Girişin iki yanında altlı üstlü birer pencere yer almaktadır. Harimin yan duvarlarının orta akslarında da tüm cephe boyunca yükselen sivri kemerli demir şebekeli büyük pencereler

uygulanmıştır. Arka cephede mihrap çıkıntısının iki yanında da ön cephedeki pencere düzeni tekrarlanmıştır. Yapı saçak düzeyinden çepeçevre kesintisiz dolanan kademeli bir silme ile son bulmaktadır

Caminin cephelerinde bezemeler için hazırlıklar yapılmıştır. Ama bunlar gerçekleştirilememiştir. Taç kapının tepeliğini çevreleyen palmetlerin dış çizgileri belirlenmiş ama içleri işlenmemiştir. Alt pencerelerin kilit taşlarının sonradan gülçeler oyulmak amacıyla çıkıntılı bırakılmış olması da bezemelerin yarım kaldığını göstermektedir. Ayrıca ön cephenin sol-üst köşesindeki köşe sütuncesinin üst başı kum saati motifli olarak işlenmiş ama alt ucu işlenmeden bırakılmıştır.

3. 3. 1. 2 Bostancı Camii (Katalog no: 3.2)

İstanbul'da, Bostancı'da, Kitapçı Mehmet Ağa Sokağı Vükela Caddesi ile Bostancı Camii sokağının çevrelediği arazi üzerinde bulunmaktadır.

Camiye adını veren Kuloğlu Mustafa Bey 17. yüzyıl başlarında sarayda çamaşırcıbaşı olarak çalışmaktaydı. Mustafa Bey Bostancı Deresinin iki yanındaki "Çamaşırcı Deresi" olarak bilinen geniş toprakların sahibiydi. Beyoğlu'nda Kuloğlu Camii olarak bilinen bir mescit yaptıran Mustafa Bey bu toprakların tümünü camiye gelir olması amacıyla vakfetmişti. Bu cami 20 yüzyıl başlarında bakımsız ve harap durumda olduğu için Evkaf Nezareti tarafından yıktırılmış yerine Üçüncü Vakıf Hanı yaptırılmıştır. Yeni Kuloğlu Camii ise Bostancı' da bugünkü yerinde Mustafa Bey'in arazisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Özgün çizimlerine göre caminin tasarımı 1911 yılında tamamlanmıştır(Yavuz, 1981, s.99). Yapının biri son cemaat yeri girişinin üzerindeyken yeni yapılan ek bölümün ana eksenindeki girişinin üzerine nakledilen, diğeri ise harim kapısının üstünde olan iki ayrı kitabesi vardır(Yavuz, 1994, s. 304). Yapım tarihini veren dıştaki kitabede:

“Fenadet-ül melaike tehü ve hüvve kaimün yusalli filmihrab, 1331 sadakallahülazim”.dizesi bulunmaktadır. Bu dizeden caminin yapım yılının 1913 olduğu anlaşılmaktadır. Cami avlusu içinde doğu tarafta cami ile aynı yıl tamamlanan ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nin izlerini yansıtan bir İlkokul bulunmaktadır(Arlı, 1994, s.304). İbrahim Paşa ilkokulu olarak bilinen bu yapı Ağustos 1913 tarihinde eğitime başlamıştır. Bu da caminin kitabede belirtildiği gibi 1913 yılında ibadete açıldığı fikrini kuvvetlendirmektedir.

Bostancı Camii kare planlı, tek kubbeli iç ölçüleri 10 m. x10 m., dış ölçüleri 12.40 m.x 12.40m. bir harimle, buna bitişik bir minare ve üç açıklıklı üzeri kubbeli bir son cemaat yerinde oluşmaktadır. Yapı tamamen kesme küfeki taşıyla yapılmıştır. Kubbe minare külâhı ve geçiş öğelerinin eğimli dış yüzeyleri kurşunla kaplanmıştır.

Cami giriş doğrultusuna göre simetrik olarak planlanmıştır. Son cemaat yerindeki yan açıklıklar yüksek birer seki niteliği taşımaktadırlar. Harimin arka bölümünde girişin iki yanında mermer korkuluklu bir çift maksure bulunmaktadır. Bunların üzerinde ahşap korkuluklu kadınlar mahfili yer alır. Tek şerefeli minareye ise dışarıdan bir kapıya ulaşılmaktadır.

Planda olduğu gibi yapının cepheleri de simetrik bir şekilde düzenlenmiştir. Son cemaat yeri açıklıkları kesme taşla yapılmış kare kesitli ayaklarla taşınmaktadır. Açıklıklar penci kemerlerle geçilmiştir. Orta açıklığın üzerine yerleştirilmiş olan kitabe yeri saçak düzeyinin üzerine taşınarak giriş vurgulanmıştır.

Caminin orjinal harim mekanında kuzeyde mihrabın, güneyde basık kemerli giriş kapısının iki yanında birer adet, doğu ve batı cephelerinde de üçer adet olmak üzere sivri hafifletme kemerleri olan on adet dikdörtgen pencere vardır. Dört duvara oturtulan ve köşelerdeki dört ağırlık kulesiyle desteklenen kubbenin oturduğu büyük sivri kemerlerin içinde her cephede aynen tekrarlanan bir pencere düzeni vardır. İki sıralı bu düzende altta sivri kemerli beş üstte ise ortadaki sivri kemerli, yandakiler yuvarlak olmak üzere üç pencere yer almaktadır. Kasnakta da alçı içlikli sivri kemerli on altı pencere vardır. Cami bu pencerelerden alınan ışıkla ferah bir görünüm seğilemektedir.

Minare caminin harim kısmına batıdan bitişik olup, Bebek Camii minaresi gibi kare kaidelidir. Kuzeye bakan küçük bir kapısı olan çokgen gevdeli minare klasik dönem cami minarelerini anımsatmaktadır (Yavuz, 1994, s.304), (Resim 3. 12). Geometrik şebekeleri olan minare şerefesi stalaktitlerle desteklenmektedir. Tepesinde hilal şeklinde alemi olan kurşunla kaplanmış konik külâhın altında, çokgen minare gövdesinin her yüzeyinde tek sıra halinde çepecevre dolanan firuze renkli bir çini bezeme vardır. Kubbeyi destekleyen köşeleri pahlanarak sekizgene dönüştürülmüş ağırlık kulelerinin üst hizasında, her yüzeyde aynı bezemeye rastlanmaktadır (Arlı, 1994, s.305). Kubbeyi taşıyan küçük kemerlerin üst kenarlarındaki kademelerin içlerinde ve pencere kemerlerinin kilit taşlarında oyma gülçeler

Resim 3.12 Bostancı Camii' den detay.
(Tekeli ve İlkin, 1997, s.234).

Son-cemaat yerindeki köşe pahlarının alt ve üst uçlarına ters mukarnaslar ve püsküller yapılmıştır.

Yapının iç mekanı kubbenin içindeki pendentifler tüm pencereler ve mihrabın çevrelerindeki kalem işi tekniği ile yapılmış bitki motifli bezemeler ve hat örnekleriyle süslenerak zengin bir görünüm vermeye çalışılmıştır. Tamamen mermerden düz silmelerle çevrelenmiş mihrap dış cepheye aksettirilmemiştir. Mukarnas kavsaralı ve bitki motifli taç şeklinde tepeliğiyle klasik tarzdadır. Vaaz kürsüsü ve mimberi ahşaptır.

Cami günümüzde de oldukça temiz ve bakımlı bir görüntüye sahiptir. 1990 yılında son cemaat yeri önüne yapılan ek yapının uyumlu görüntüsüne zarar vermiştir. Oldukça büyük olan ek, caminin batı duvarına dışa çıkıntı yapacak şekilde yerleştirilen minareyi de içine almaktadır. Minarenin olduğu taraftan camiye bir kapı daha açılmıştır. Son cemaat yerinde kapının iki yanındaki pencereler açılmış orijinal mekana üçlü geçiş sağlanmıştır.

3. 3. 1. 3 Bebek Camii (Katalog 3.3)

İstanbul,'da Bebek' te, sahil yolunun deniz tarafındaki geniş arsa üzerinde yer almaktadır. Güney-batısında Bebek Belediye Bahçesi ile Bebek Vapur İskelesi vardır.

18. yüzyıl başlarında Bebek köyü Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından saray ve çevresi için bir yazlık yerleşim alanı olarak düzenlenmekteydi. Burada inşa edilen Hümayunabad Kasrı yanında 1138 (1725-1726) yılında Sultan III. Ahmet adına bir camii yapılmıştır(Yavuz, 1981, s.104).

Hadikatü'l Cevami bu konuda şöyle bilgi vermektedir:

“Fevkani bir camiidir, mahfilî hümayunu vardır, altı mekteptir, minaresinin altında çeşme vardır, minareye çeşme hazinesinden çıkılır, çeşmenin üstünde rakam ile tarihi 1138'dir. Karşısındaki tek hamam bu camiinin vakfi yapılarındadır. Camii şerifin yanında Hümayunabad adında bir kasır vardır ki, halk ağzında Bebek Köşkü denilir.”

Bu caminin kagir mi ahşap mı olduğu bilinmemektedir (Göktürk, 1961, s.2333). Cami zamanla bakımsızlıktan eskidiğinden yerine Evkaf Nazırı Mustafa Hayri Efendi'nin emriyle Kemalettin Bey tarafından aynı yerde bugünkü Bebek Camii yapılmıştır. Caminin kapısının

üzerindeki kitabede yapım yılı 1913 olarak verilmiştir. Son cemaat yeri girişindeki kitabede şu dize bulunmaktadır:

“Fenadet-ül melaike tehü ve hüvve kaimün yusalli filmirab. 1331 Sadakallahülazim.”(Yavuz, 1981, s.104).Bu kitabede “Ketebe Hakkı” imzası bulunmaktadır (Arlı 1994 S.116).Harim giriş üzerindeki diğer bir kitabede ise:

“Fainema tevellü-a feseume vech Allah” dizesi görülmektedir. Yazıtların aynıları Bostancı-Kuloğlu, Bakırköy-Kartalpepe camilerinde de kullanılmıştır. Buradan üç yapının aynı zamanlarda tasarlandığını ya da kitabeler düzeyine kadar yapımlarının birlikte yürüdüğünü anlıyoruz.

Cami Birinci Ulusal Mimarlık Akımının genel özelliklerini yansıtmaktadır (Karakaya, 1998, s.158). Kütle düzenlemesi ile erken Osmanlı örneklerini anımsatsa da cephe düzenlemelerindeki fark gözlenebilmektedir. Yapı kare planlı, iç ölçüleri 8 m.x 8 m., dış ölçüleri 8.90 m.x 8.90 m. olan üzeri kubbe örtülü bir harim ve üç bölmeli, revaklı bir son cemaat yerinden oluşmaktadır. Üç tanesi ön cepheye, ikisi yan cepheye bakan beş sivri kemere destek olan payelerle teşkilatlandırılmış olan son cemaat yerinin üzerini üç kubbe örtmektedir.

Camide kesme taşla yapılan taşıyıcı duvarlar kullanılmıştır. Harimi örten kubbe harim duvarlarının iç yüzlerine bitişik yarım sekizgen payeler üzerindeki sekiz sivri kemer tarafından taşınmakta ve köşelerde dört adet yarım kubbe ile desteklenmektedir. Kubbe her kenarında pencereler bulunan çokgen formlu bir kasnak üzerindedir. İçeride kubbeyi taşıyan yarım sekizgen şeklindeki ayaklar dışarıya üzerleri kurşun kaplı ağırlık kuleleri olarak yansımıştır (Arlı, 1994, s.116). Ağırlık kuleleri kasnak hizasında son bulan soğan kubbelerle bitirilmiştir (Karakaya, 1998, s.158). Son cemaat yerinin açıklıkları yüksekçe birer seki niteliğindedir. Harimin arka bölümünde ortadaki girişin iki yanında mermer korkuluklu bir çift maksure bulunmaktadır. Sol maksurenin içindeki merdivenle kadınlar mahfiline çıkılabilmektedir.

Yapının cepheleri yalın bir anlayışla düzenlenmiştir. Harim kütesinin yarı yüksekliğindeki son cemaat yeri açıklıklarını belirleyen sivri kemerler girişin iki yanında bir çift dairesel kesitli örme sütun ve iki uçta kare kesitli birer örme ayak tarafından taşınmaktadır. Son cemaat yeri harime basık kemerli bir giriş kapısı ve bunun iki yanında üzerlerinde sivri

Resim 3.16 Bebek Camii
(Tekeli ve İlkin, 1997, s.282)

hafifletme kemerleri bulunan pencerelerle açılır. Aynı pencerelerden harimin yan duvarlarının ortalarında ve mihrabın iki yanında da birer tane bulunmaktadır. Kubbeyi taşıyan sivri kemerlerin içindeki üçlü pencere dizisi yapının her yüzünde yinelenmiştir. Kubbe kasnağında da on altı adet küçük sivri kemerli pencere bulunmaktadır.

Caminin minaresi kare kaideli ve çokgen gövdelidir. Harimin batı duvarına bitişiktir. Kuzeyinde dışa açılan küçük bir kapısı bulunmaktadır. Mukarnaslarla desteklenen taş minare şerefesinin korkulukları çokgen geçmelerle oluşturulmuştur.

Bebek Camii'nin kubbesi, minare külahı, ağırlıklı kuleleri ve son cemaat yeri kubbeleri kurşunla kaplanmıştır. Harimi örten kubbenin ve minare külahının üzerinde ay şeklinde ağırlık kuleleri ve son cemaat yeri kubbelerinin üzerinde palmet şeklinde alemler bulunmaktadır.

Kubbe içi, pencere çevreleri ve köşelerdeki yarım kubbelerin içleri kalem işi rumi motiflerle bezenmiştir. Yarım sekizgen payelerin üst başlarında mukarnaslı oymalar vardır. Girişin iki yanındaki sütunların mukarnaslı başlıklarının yüzlerinde oyma gülçeler yer almaktadır. Aynı gülçelerden kubbeyi taşıyan kemerlerin köşelerine de yapılmıştır. Son cemaat yerinin kemerleri, kemer eğrilerini izleyen profilli silmelerle çerçevenmiştir. Silmelerin birleşme noktalarına ters palmet biçimli birer taş püskül yerleştirilmiştir. Alt bölümdeki tüm pencereler, kubbe etekleri ve saçak altları profili silmelerle çevrelenmiştir. Alt bölüm pencereleri demir parmaklıklarla, üst bölüm pencereleri ise fil gözü şebekelerle korunmuştur. Mihrap dış cephede sathi bir niş şeklinde belirtilmiştir. İçeride ise klasik bir kompozisyonda düzenlenmiştir. Düz silmelerle çevrelenmiş, mukarnas kavsaralı ve ayet kitabelidir. Bitki motifleriyle bezenmiş bir taç ile sonuçlandırılmıştır. Caminin son-cemaat yeri 1991 yılında camekanla kapatılmıştır.

3. 3. 1. 4 Bakırköy-Kartaltepe, Amine Hatun Camii (Katalog no: 3.4).

İstanbul'da Bakırköy'de demiryolunun kuzeyindeki Kartaltepe Mahallesinde General Şükrü Kanatlı, Filiz ve Safalı sokaklarının çevrelediği büyük bir arsa üzerinde bulunmaktadır. Batısında iki katlı bir ikokul vardır. Doğusunda Genaral Şükrü Kanatlı ve Filiz sokaklarının kesiştiği noktanın kuzey-doğusundaki arsada Kemalettin Bey'in ilk eşi Behre Hanım'la oturduğu kendi tasarımına göre uygulanmış ahşap bir ev bulunmaktaydı. Son yıllarda bu ev yıkılmış yerine çok katlı betonarme bir apartman yapılmıştır (Yavuz, 1981, s.112).

Uzun yıllar Rumların oturduğu Bakırköy'e 17 yüzyılda Türkler' in yerleşmeye başlamasıyla birlikte Kocamustafapaşa' lı Derviş Ahmet Efendi tarafından 1688 yılında köyün ilk camii yaptırılmıştır. 20 yüzyılda nüfusu artan köyün sınırları genişlemeye başlamıştır. Bunun üzerine giderek artan Müslüman halkın gereksinimlerini karşılayabilmek için Evkaf Nezareti tarafından Kartaltepe' deki Amine Hatun Cami' nin yaptırılmasına karar verilmiştir. Bebek ve Bostancı camileriyle eş zamanlarda tasarlanan ve 1913 yılında yapımına başlanan caminin önemli bir bölümü 1914 yılına kadar yapılmış ancak büyük bir olasılıkla savaş nedeniyle yarım kalan yapı Cumhuriyet'ten sonra 1924 yılında tamamlanabilmiştir (Yavuz, 1981, s.113).

Yapı kare planlı kubbeli iç ölçüleri 8 m. x 8 m., dış ölçülri 8.80 m.x 8.80 m. olan bir harim, üç açıklıklı ve kubbeli bir son cemaat yeri ve tek şerefeli bir minareden oluşmuş ve Bebek Camii' de kullanılan prototip bir projeye göre gerçekleştirilmiştir. Caminin kubbe düzeyine kadar çıkan bölümleriyle minarenin şerefeye kadar olan bölümü kesme küfeki taşıyla yapılmış sonradan eklendiği belli olan kubbe ve kasnak bölümü tuğla ile örülerek üzeri sıvanmıştır. Minarenin üst bölümü de kesme taşla farklı bir örgü ile örülmüştür.

Yapı günümüzde de kullanılmaktadır. Ancak son cemaat yerinin açıklıkları sonradan demir doğramalı camekanlarla örtülmüştür. Ayrıca giriş önüne de camlı bir rüzgarlık eklenmiştir.

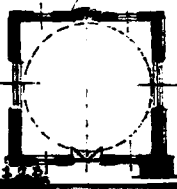
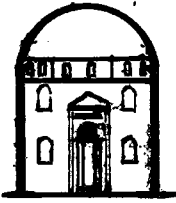
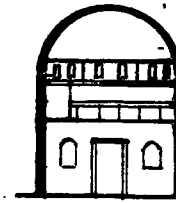

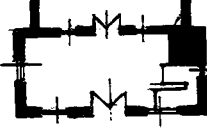
KATALOG NO: 3.1

A DI : YEŞİLKÖY MECİDİYE CAMİİ	İLERİ aat yeri grrf kapısının üzerindedir.
YERİ: YEŞİLKÖY	üşken Karyede günden güne islam nıştı tümmete bir camii rana
YAPIM YILI: 1909- ?	uhammed han-ı Zişanın cülusunda
DÖNEMİN YÖNETİCİSİ: SULTAN V. REŞAD	arın validi merhum Mecid kfindan binası oldu şevkefza
YAPTIRAN: EVKAF NEZARETİ	u zamanın sayesinde Memdud s-u devr -i meşrutiyet ihya
MİMARİ: MİMAR KEMALETTİN	m cevheri..... tarihin u bu iş camii ala 1327

HARİN

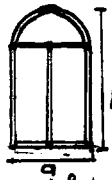
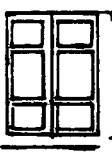
SON CEMAAT YERİ

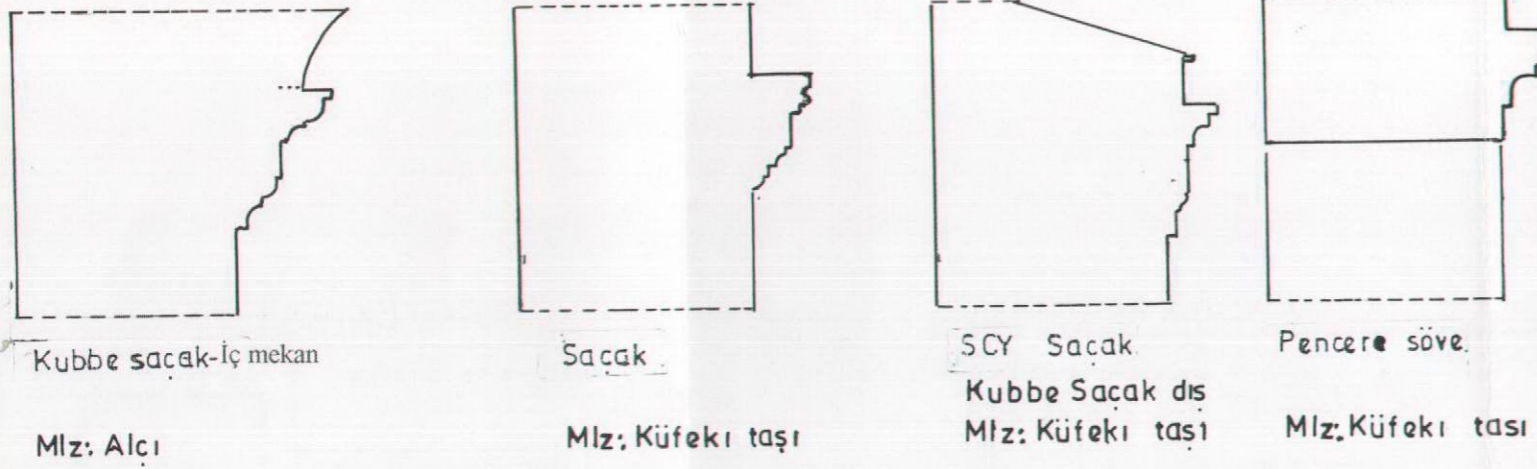
BOYUTLAR	İÇ: 8.75m x 8.75m		ORTU (LER):
	DIŞ: 10.35m x 10.35m		
TAŞIYICILAR	YATAY TAŞIYICILAR: DÖŞEMELER		
	CİNSİ : Çelik kirişler kullanılmış beton döşeme		
	KALINLIK: 30 cm.		
	KAPLAMA: AHSAP		
	DÜŞEY TAŞIYICILAR		
	A- SÜTUNLAR		
	BİÇİM: - MALZEME: - BEZEME:		
PENCERE	B. DUVARLAR:		
	KALINLIK: 80 cm.		
	MALZEME: KÜFEKİ TAŞI		
	BEZEME: KALEMİSİ		
KAPI	AKTARMA ELEMANLARI: KEMERLER		
İÇ CEPHELER			
	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	

BOYUTLAR	İÇ: 4.50m x 11.95m	
	DIŞ: 5.30m x 12.75m	
TAŞIYICILAR	DÜŞEY TAŞIYICILAR	
	A- SÜTUNLAR	
	BİÇİM: - MALZEME: - BEZEME: -	
	B. DUVARLAR:	
	KALINLIK: 80 cm. MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME:	
KEMERLER:	BİÇİM: - GENİŞLİK: - MALZEME: - BEZEME: -	
ORTU (LER)	CİNSİ: YATAY DÖŞEME	
	YÜKSEKLİK: 3.m.	
	GEÇİŞ ÖGESİ: -	
	MALZEME: Sıvalı olduğundan görülemedi KAPLAMA: KURŞUN BEZEME: -	

MİNARE

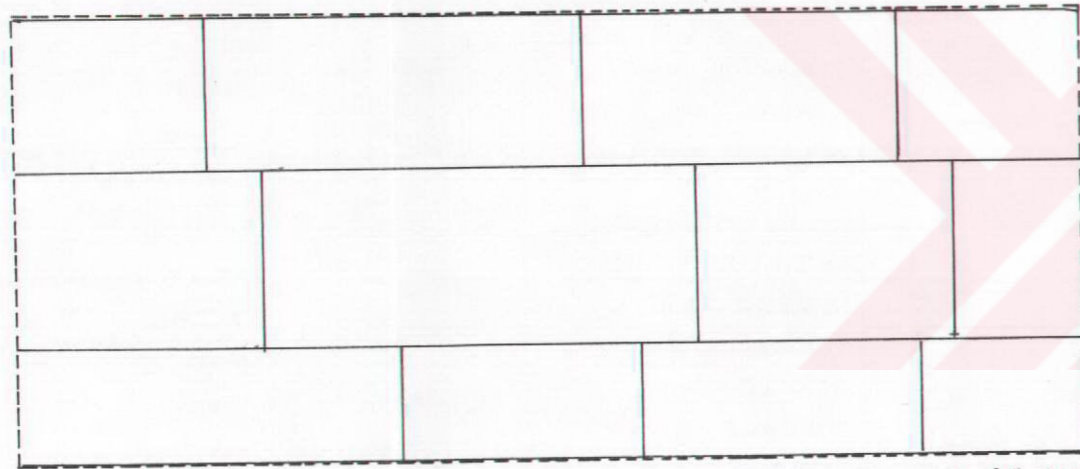
YERİ: Son cemaat yerinde	YÜKSEKLİK: 3.30
MALZEME: KÜFEKİ TAŞI	BEZEME: -
KALINLIK: 80 cm. (PABUÇ)	MALZEME: Küfeki
YÜKSEKLİK: 6.00 m	ADEDİ: Bir
BEZEME: -	BEZEME: Altı
MALZEME: Küfeki Taşı	MALZEME: Küfeki
YÜKSEKLİK: 5.30m	CİNSİ: Kulah
BEZEME: +	KAPLAMA: Kursu
MALZEME: Küfeki Taşı	

PENCERE	BİÇİM: KEMERLİ	
	KEMER BİÇİMİ: SIVRI KEMER	
	YÜKSEKLİK: 210 cm. GENİŞLİK: 105 cm. DOĞRAMA MLZ: AHSAP BEZEME: -	
KAPI	BİÇİM: DİKDORTGEN	
	KEMER BİÇİMİ: -	
	YÜKSEKLİK: 300 cm. GENİŞLİK: 235 cm. SÖVE : -KÜFEKİ TAŞI ESİK : KÜFEKİ TAŞI	

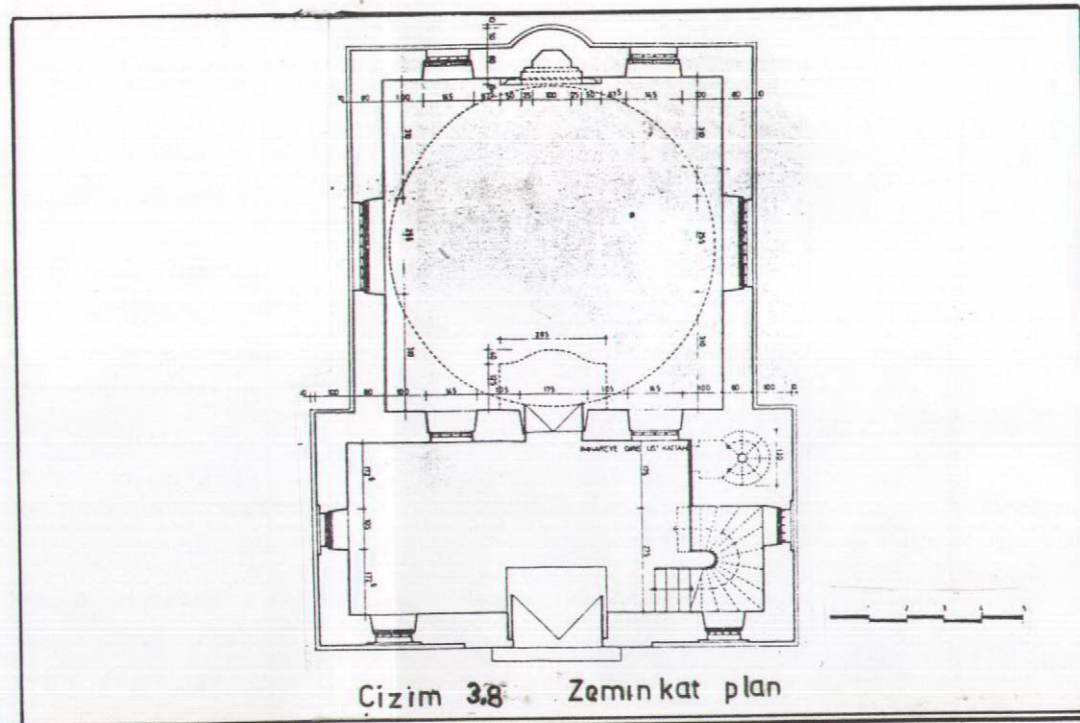
Çizim 3.6 PROFİLLER

0cm 20cm 40cm

Çizim 3.7 Dış Cephe Duvar Örgü Tekniği

0 10cm 20cm

Çizim 3.8 Zemin kat plan

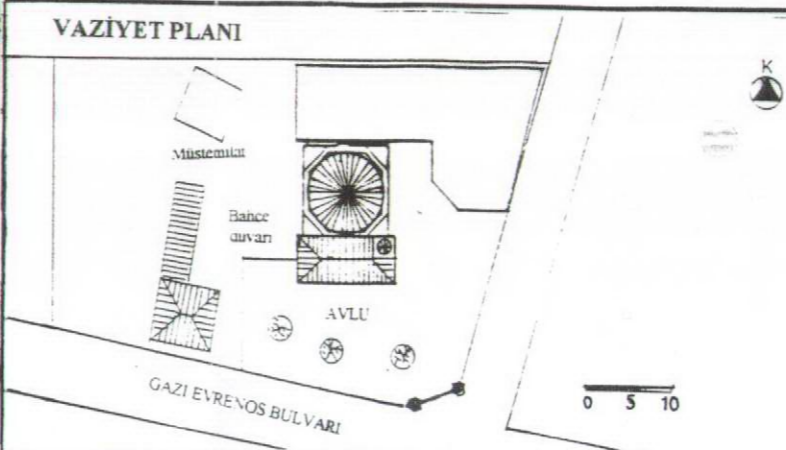
Resim 3.9 Güneydoğu görünüşü

Resim 3.10 Güneybatı görünüşü

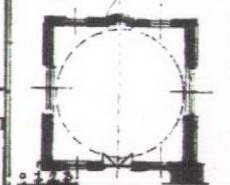
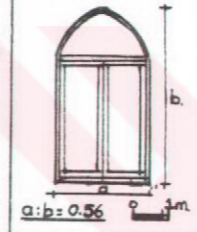
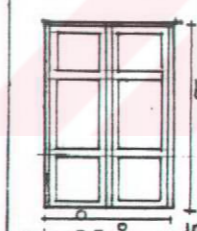

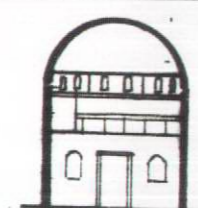

Resim 3.11 Minare ve kubbe kasağı

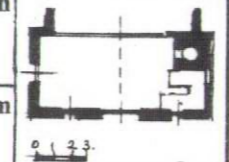
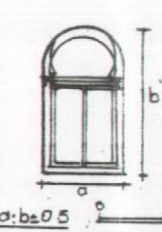
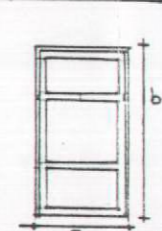
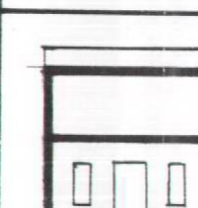
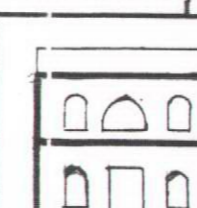
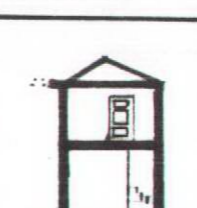
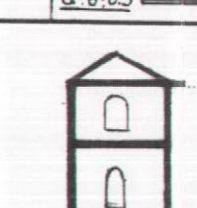
A DI : YEŞİLKÖY MECİDİYE CAMİİ	GEÇİRDİĞİ ONARIMLAR VE DEĞİŞİKLİKLER 1980 VAKIFLAR TARAFINDAN ONA RILMIŞTIR. SON CEMAAT YERİ CAMEKANLI BİR RÜZGARLIKLA KAPATILMIŞTIR.	VAZİYET PLANI	KITABE BİLGİLERİ YERİ: Son Cemaat yeri girişi kapısının üzerindedir. METNİ: Tekessür Eylemişken Karyede günden güne islam Henüz yapılmamıştı ümmete bir camii rana Bi hamdillah Muhammed han-ı Zişanın cülusunda Canab-ı şehrin yarın validi merhum Mecid Yapıldı mali Vakfından binası oldu şevkefza İlahı kıl o sultanı zamanın sayesinde Memdud Ki etmiştir cülus-u devr -i meşrutiyet ihya Teberrük eyledim cevheri..... tarihin Şeref....hayroldu bu iş camii ala 1327
YERİ: YEŞİLKÖY			
YAPIM YILI: 1909- ?			
DÖNEMİN YÖNETİCİSİ: SULTAN V. REŞAD			
YAPTIRAN: EVKAF NEZARETİ			
MİMARİ: MİMAR KEMALETTİN			

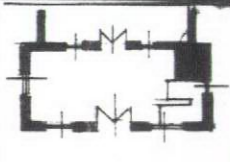
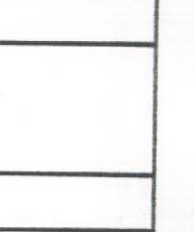

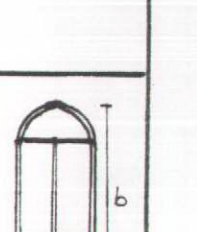
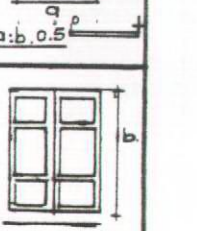
HARİM

KADINLAR MAHFİLİ

SON CEMAAT YERİ

BOYUTLAR	İÇ: 8.75m x 8.75m		ORTU (LER):	CİNSİ: KUBBE YÜKSEKLİK: 10.50 m. GEÇİŞ ÖGESİ: PANDANTİF MALZEME: Sıvalı olduğundan görülemedi. KAPLAMA: KURŞUN BEZEME: KALEMİŞİ
	DIŞ: 10.35m x 10.35m			
TAŞIYICILAR	YATAY TAŞIYICILAR: DÖŞEMELER		PENCERE	
	CİNSİ: Çelik kirişler kullanılmış beton döşeme			
	KALINLIK: 30 cm.			
	KAPLAMA: AHSAP			
	DÜŞEY TAŞIYICILAR			
	A- SÜTUNLAR			
BİÇİM: -				
MALZEME: -				
BEZEME: -				
B. DUVARLAR:				
KALINLIK: 80 cm.				
MALZEME: KÜFEKİ TAŞI				
BEZEME: KALEMİŞİ				
AKTARMA ELEMANLARI: KEMERLER				
KAPI	BİÇİM: DİKDÖRTGEN		KAPI:	
	KEMER BİÇİMİ: -			
	YÜKSEKLİK: 250 cm.			
	GENİŞLİK: 175 cm.			
	SÖVE: Yok			
	EŞİK: KÜFEKİ TAŞI			
İÇ CEPHELER				
	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

BOYUTLAR	İÇ: 4.50m x 11.95m		ORTU (LER):	CİNSİ: YATAY DÖŞEME YÜKSEKLİK: 3.m. GEÇİŞ ÖGESİ: - MALZEME: Sıvalı olduğundan görülemedi. KAPLAMA: KURŞUN BEZEME: -
	DIŞ: 5.30m x 12.75m			
TAŞIYICILAR	YATAY TAŞIYICILAR: DÖŞEMELER		PENCERE	
	CİNSİ: Çelik kirişler kullanılmış beton döşeme			
	KALINLIK: 30 cm.			
	KAPLAMA: AHSAP			
	DÜŞEY TAŞIYICILAR			
	A- SÜTUNLAR			
BİÇİM: -				
MALZEME: -				
BEZEME: -				
B. DUVARLAR:				
KALINLIK: 80 cm.				
MALZEME: KÜFEKİ TAŞI				
BEZEME: KALEMİŞİ				
AKTARMA ELEMANLARI: KEMERLER				
KAPI	BİÇİM: DİKDÖRTGEN		KAPI:	
	KEMER BİÇİMİ: -			
	YÜKSEKLİK: 218 cm.			
	GENİŞLİK: 113 cm.			
	SÖVE MLZ: -			
	EŞİK MLZ: -			
İÇ CEPHELER				
	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

BOYUTLAR	İÇ: 4.50m x 11.95m		ORTU (LER):	CİNSİ: YATAY DÖŞEME YÜKSEKLİK: 3.m. GEÇİŞ ÖGESİ: - MALZEME: Sıvalı olduğundan görülemedi. KAPLAMA: KURŞUN BEZEME: -
	DIŞ: 5.30m x 12.75m			
TAŞIYICILAR	DÜŞEY TAŞIYICILAR		PENCERE	
	A- SÜTUNLAR			
	BİÇİM: -			
	MALZEME: -			
	BEZEME: -			
	B. DUVARLAR:			
KALINLIK: 80 cm.				
MALZEME: KÜFEKİ TAŞI				
BEZEME: -				
KEMERLER:	BİÇİM: -		KAPI:	
	GENİŞLİK: -			
	MALZEME: -			
	BEZEME: -			
	ORTU (LER)			
	CİNSİ: YATAY DÖŞEME			
YÜKSEKLİK: 3.m.				
GEÇİŞ ÖGESİ: -				
MALZEME: Sıvalı olduğundan görülemedi				
KAPLAMA: KURŞUN				
BEZEME: -				
PENCERE	BİÇİM: KEMERLİ		PENCERE	
	KEMER BİÇİMİ: SIVRI KEMER			
	YÜKSEKLİK: 210 cm.			
	GENİŞLİK: 105 cm.			
	DOĞRAMA MLZ: AHSAP			
	BEZEME: -			
KAPI	BİÇİM: DİKDÖRTGEN		KAPI:	
	KEMER BİÇİMİ: -			
	YÜKSEKLİK: 300 cm.			
	GENİŞLİK: 235 cm.			
	SÖVE: -KÜFEKİ TAŞI			
	EŞİK: KÜFEKİ TAŞI			

MİNARE

AĞIRLIK KULESİ MERDİVEN

MİHRAP

MİMBER

YERİ: Son cemaat yerinde	MALZEME: KÜFEKİ TAŞI KALINLIK: 80 cm. (PABUÇ)	YÜKSEKLİK: 3.30 m BEZEME: -	ADEDI: Bir BEZEME: Altı	MALZEME: Kütüfeki taşı	CİNSİ: Kulah KAPLAMA: Kursun	YERİ: -	BİÇİM: -	CİNSİ: -	MALZEME: -	KAPLAMA: -	BEZEME: -	YERİ: Harimin içinde, girişe göre solda	BİÇİM: L	BOYUTLAR	BASAMAK GNSŞ: 30 RIHT YÜK: 20 cm KOL GEN: 110 cm. KORKULUK YÜK: -	BEZEME:	BİÇİM: Yarım sekizgen planlı BOYUTLAR: 100 x 550 cm MALZEME: AHSAP	MALZEME: AHSAP	Plan	Ön Görünüş	Yan Görünüş
DUVAR	PETEK	YÜKSEKLİK: 6.00 m BEZEME: -	SEREFE	YÜKSEKLİK: 5.30 m BEZEME: +	ORTU	YERİ: -	BİÇİM: -	CİNSİ: -	MALZEME: -	KAPLAMA: -	BEZEME: -	YERİ: Harimin içinde, girişe göre solda	BİÇİM: L	BOYUTLAR	BASAMAK GNSŞ: 30 RIHT YÜK: 20 cm KOL GEN: 110 cm. KORKULUK YÜK: -	BEZEME:	BİÇİM: Yarım sekizgen planlı BOYUTLAR: 100 x 550 cm MALZEME: AHSAP	MALZEME: AHSAP	Plan	Ön Görünüş	Yan Görünüş
KÜRSÜ	PETEK	YÜKSEKLİK: 6.00 m BEZEME: -	SEREFE	YÜKSEKLİK: 5.30 m BEZEME: +	ORTU	YERİ: -	BİÇİM: -	CİNSİ: -	MALZEME: -	KAPLAMA: -	BEZEME: -	YERİ: Harimin içinde, girişe göre solda	BİÇİM: L	BOYUTLAR	BASAMAK GNSŞ: 30 RIHT YÜK: 20 cm KOL GEN: 110 cm. KORKULUK YÜK: -	BEZEME:	BİÇİM: Yarım sekizgen planlı BOYUTLAR: 100 x 550 cm MALZEME: AHSAP	MALZEME: AHSAP	Plan	Ön Görünüş	Yan Görünüş
GÖVDE	PETEK	YÜKSEKLİK: 6.00 m BEZEME: -	SEREFE	YÜKSEKLİK: 5.30 m BEZEME: +	ORTU	YERİ: -	BİÇİM: -	CİNSİ: -	MALZEME: -	KAPLAMA: -	BEZEME: -	YERİ: Harimin içinde, girişe göre solda	BİÇİM: L	BOYUTLAR	BASAMAK GNSŞ: 30 RIHT YÜK: 20 cm KOL GEN: 110 cm. KORKULUK YÜK: -	BEZEME:	BİÇİM: Yarım sekizgen planlı BOYUTLAR: 100 x 550 cm MALZEME: AHSAP	MALZEME: AHSAP	Plan	Ön Görünüş	Yan Görünüş

A DI : BOSTANCI - KULOĞLU CAMII	YERİ : BOSTANCI	YAPIM YILI : 1913	DÖNEMİN YÖNETİCİSİ : SULTAN V. REŞAD	YAPTIRAN : EVKAF NEZARETI	MİMARİ : MİMAR KEMALETTİN
1980 YAKITLAR TARAFINDAN ONA RİTİMİŞTİR. SON CEMAAT YERİ ÖNÜNE YAPI LAN EK YAPININ UYUMLU GÖRÜN TÜSÜNE ZARAR VERMİŞTİR.					

HARİM

BOYUTLAR	İÇ : 10 m10m	DIŞ : 12.40m x 12.40m
ÖRTÜ (LER):	YATAV TAŞIYICILAR: DÖŞEMELER	
PENCERE	CİNSİ : Çelik kirişler kullanılmış beton döşeme	
KAPİ:	KAPLAMA: KURŞUN BEZEME: KALEMİŞİ	
TAŞIYICILAR	A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: BASIK KEMER YÜKSEKLİK: 264 cm. GENİŞLİK: 150cm SÖVE MLZ: KÜFEKİ TAŞI ESİK MLZ: MERMER	

İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ
TAŞIYICILAR	CİNSİ : Çelik kirişler kullanılmış beton döşeme			
PENCERE	KEMER BİÇİMİ: - YÜKSEKLİK: 197 cm. GENİŞLİK: 150 cm. DOĞRAMA MLZ: AHSAP BEZEME: Pencerelem üzerindeki sivri kemer formundaki nişlerin içinde kalemli bezemeler var			
KAPİ:	BİÇİM : KEMERLİ KEMER BİÇİMİ: BASIK KEMER			
İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

BOYUTLAR	İÇ : 10 m x 2,20m	DIŞ : 12,40m x 3,40m		
ÖRTÜ (LER):	YATAV TAŞIYICILAR: DÖŞEMELER			
PENCERE	CİNSİ : Çelik kirişler kullanılmış beton döşeme			
KAPİ:	KAPLAMA: AHSAP BEZEME: KALEMİŞİ			
TAŞIYICILAR	A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI YÜKSEKLİK: 146 cm. GENİŞLİK: 74 cm. DOĞRAMA MLZ: ALÇI BEZEME: ALÇI REVZENLİ			
KAPİ:	BİÇİM : - KEMER BİÇİMİ: - YÜKSEKLİK: - GENİŞLİK: - SÖVE MLZ: - ESİK MLZ: -			
İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

BOYUTLAR	İÇ : 9,50m x 310m	DIŞ : 11,60m x 360m		
ÖRTÜ (LER):	YATAV TAŞIYICILAR: - A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: KAİDE VE BAŞLIK MUKARNASLI			
PENCERE	CİNSİ : KÜBBE YÜKSEKLİK: 6,50m GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
KAPİ:	BİÇİM: PENCI KEMERLER MALZEME: KÜFEKİ TAŞI GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
TAŞIYICILAR	A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

MİNARE

AĞIRLIK KULESİ

MERDİVEN

MİHRAP

MİMBER

BOYUTLAR	İÇ : 10 m x 2,20m	DIŞ : 12,40m x 3,40m		
ÖRTÜ (LER):	YATAV TAŞIYICILAR: DÖŞEMELER			
PENCERE	CİNSİ : Çelik kirişler kullanılmış beton döşeme			
KAPİ:	KAPLAMA: AHSAP BEZEME: KALEMİŞİ			
TAŞIYICILAR	A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI YÜKSEKLİK: 146 cm. GENİŞLİK: 74 cm. DOĞRAMA MLZ: ALÇI BEZEME: ALÇI REVZENLİ			
KAPİ:	BİÇİM : - KEMER BİÇİMİ: - YÜKSEKLİK: - GENİŞLİK: - SÖVE MLZ: - ESİK MLZ: -			
İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

KADINLAR MAHFİLİ

VAZİYET PLANI	

KITABE BİLGİLERİ
YERİ: Camunun giriş kapısının üzerindedir.
METNİ:
Fenader-til melake tehu ve hitve kaimun
Yusufi ilmihrap ,1331.

SON CEMAAT YERİ

BOYUTLAR	İÇ : 9,50m x 310m	DIŞ : 11,60m x 360m		
ÖRTÜ (LER):	YATAV TAŞIYICILAR: - A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: KAİDE VE BAŞLIK MUKARNASLI			
PENCERE	CİNSİ : KÜBBE YÜKSEKLİK: 6,50m GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
KAPİ:	BİÇİM: PENCI KEMERLER MALZEME: KÜFEKİ TAŞI GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
TAŞIYICILAR	A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

BOYUTLAR	İÇ : 9,50m x 310m	DIŞ : 11,60m x 360m		
ÖRTÜ (LER):	YATAV TAŞIYICILAR: - A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: KAİDE VE BAŞLIK MUKARNASLI			
PENCERE	CİNSİ : KÜBBE YÜKSEKLİK: 6,50m GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
KAPİ:	BİÇİM: PENCI KEMERLER MALZEME: KÜFEKİ TAŞI GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
TAŞIYICILAR	A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

MİNARE

AĞIRLIK KULESİ

MERDİVEN

MİHRAP

MİMBER

BOYUTLAR	İÇ : 10 m x 2,20m	DIŞ : 12,40m x 3,40m		
ÖRTÜ (LER):	YATAV TAŞIYICILAR: DÖŞEMELER			
PENCERE	CİNSİ : Çelik kirişler kullanılmış beton döşeme			
KAPİ:	KAPLAMA: AHSAP BEZEME: KALEMİŞİ			
TAŞIYICILAR	A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI YÜKSEKLİK: 146 cm. GENİŞLİK: 74 cm. DOĞRAMA MLZ: ALÇI BEZEME: ALÇI REVZENLİ			
KAPİ:	BİÇİM : - KEMER BİÇİMİ: - YÜKSEKLİK: - GENİŞLİK: - SÖVE MLZ: - ESİK MLZ: -			
İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

KADINLAR MAHFİLİ

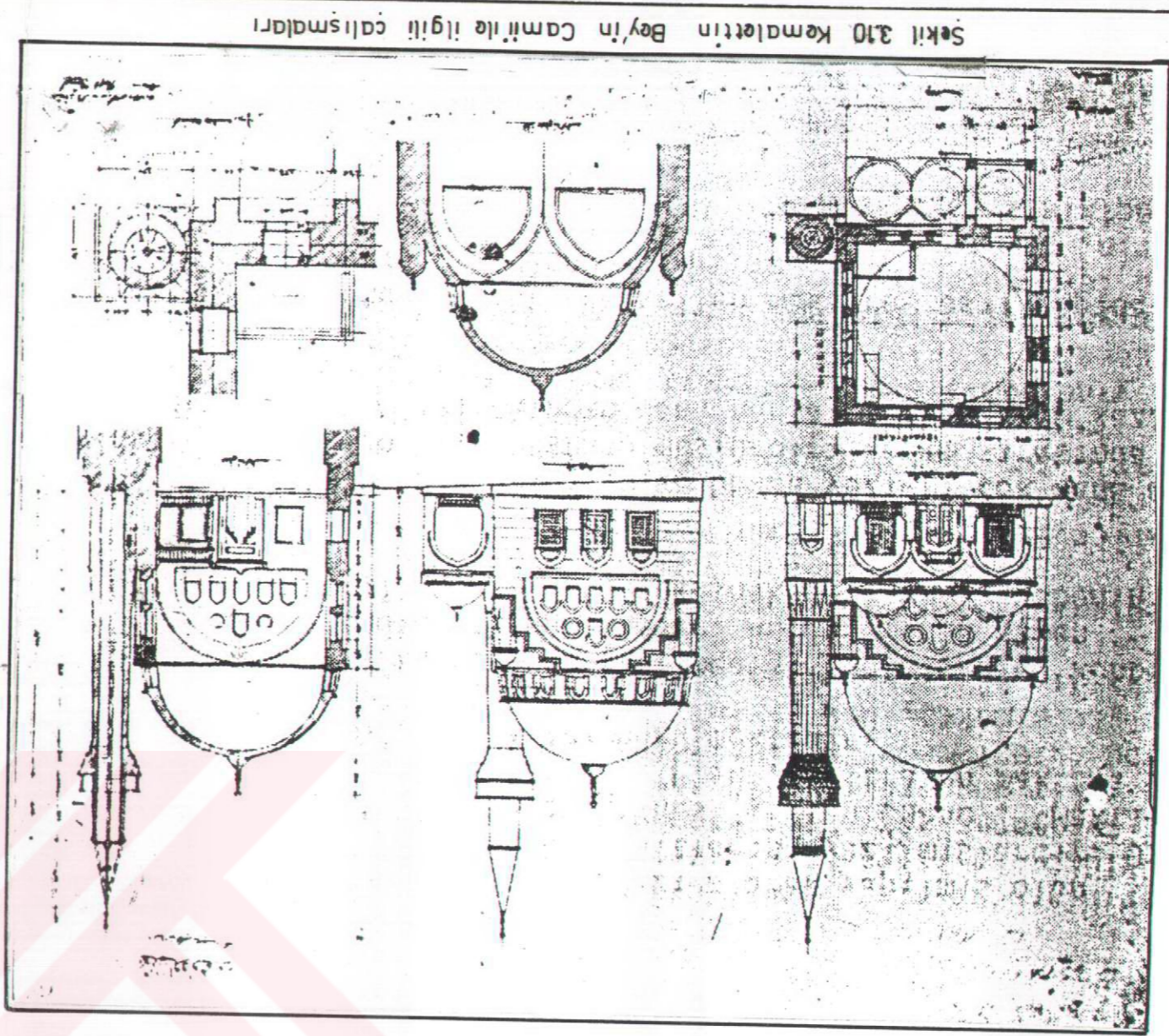
VAZİYET PLANI	

KITABE BİLGİLERİ
YERİ: Camunun giriş kapısının üzerindedir.
METNİ:
Fenader-til melake tehu ve hitve kaimun
Yusufi ilmihrap ,1331.

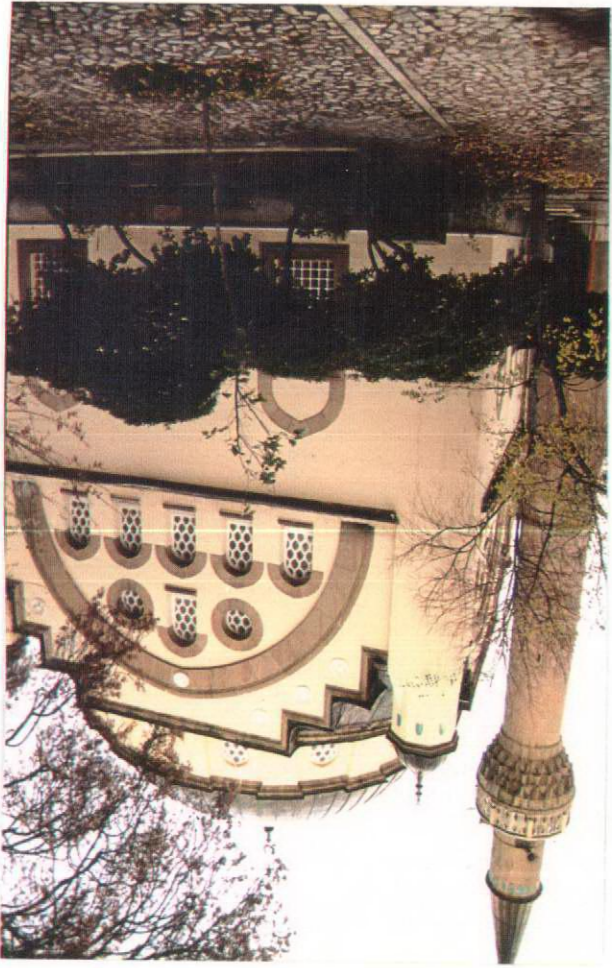
SON CEMAAT YERİ

BOYUTLAR	İÇ : 9,50m x 310m	DIŞ : 11,60m x 360m		
ÖRTÜ (LER):	YATAV TAŞIYICILAR: - A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: KAİDE VE BAŞLIK MUKARNASLI			
PENCERE	CİNSİ : KÜBBE YÜKSEKLİK: 6,50m GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
KAPİ:	BİÇİM: PENCI KEMERLER MALZEME: KÜFEKİ TAŞI GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
TAŞIYICILAR	A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

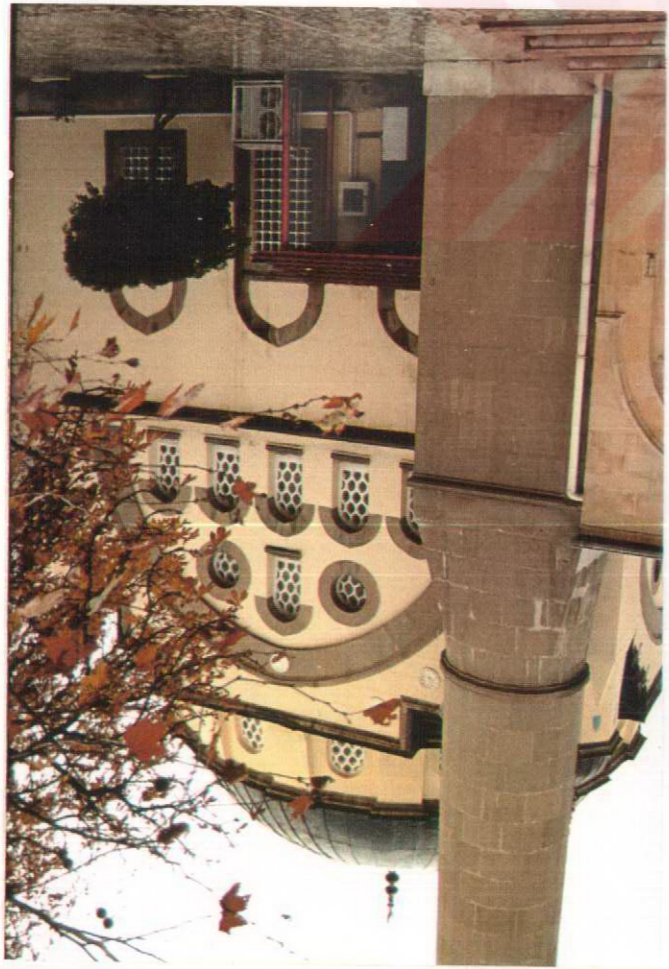
BOYUTLAR	İÇ : 9,50m x 310m	DIŞ : 11,60m x 360m		
ÖRTÜ (LER):	YATAV TAŞIYICILAR: - A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: KAİDE VE BAŞLIK MUKARNASLI			
PENCERE	CİNSİ : KÜBBE YÜKSEKLİK: 6,50m GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
KAPİ:	BİÇİM: PENCI KEMERLER MALZEME: KÜFEKİ TAŞI GENİŞLİK: 310 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
TAŞIYICILAR	A- SÜTUNLAR B- DUVARLAR KEMER BİÇİMİ: KÜFEKİ TAŞI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -			
İÇ CEPHELER	KUZUY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATI CEPHESİ

Şekil 3.10 Kemalîtin Bey'in Camii ile ilgili çalışmaları

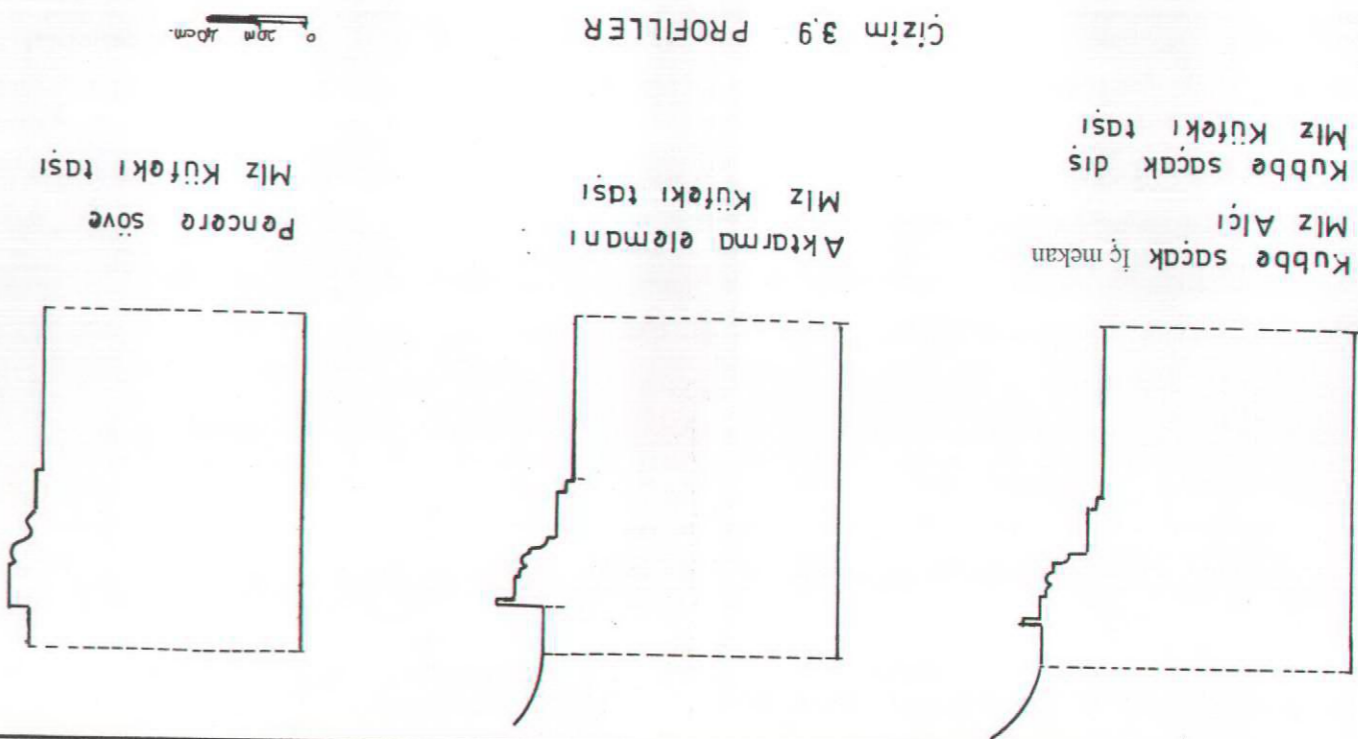
Resim 3.14 Kuzey Görünüşü

Resim 3.13 Kuzeydoğu Görünüşü

Resim 3.15 Camiye sonradan yapılan ek ve arkada İbrahim Paşa İlkokulu.

Çizim 3.9 PROFİLLER

Kubbe sacak iç mekan
Miz Alçı
Kubbe sacak dış
Miz Kütüki taşı

Akarma elemanı
Miz Kütüki taşı

Pencere söve
Miz Kütüki taşı

0 20m 40cm

A DI BEBEK CAMII	YERİ: BEBEK	YAPIM YILI: 1913	DÖNEMİN YÖNETİCİSİ: SULTAN V. REŞAD	YAPTIRAN: EVKAF NEZARETTİ	MİMARİ: MİMAR KEMALETTİN
GEÇİRDİĞİ ONARIMLAR VE DEĞİŞİKLİKLER					
1980 VAKIFLAR TARAFINDAN ONA RILMIŞTIR.					
SON CEMAAT YERİ DEMİR DOĞRA MALI CAMEKANLARLA ÖRTÜL MÜŞÜR					

VAZİYET PLANI	
BOYUTLAR	İÇ: 8,00m x 3,00m DİS: 8,80 x 3,80m

KITABE BİLGİLERİ	YERİ: Son cemaat yeri giriş kapısının üzerindedir.
METİNİ:	Fenadet-ül melâike rehil ve hüve ka'imün Yusallîlîlîmîtrâp

HARİM

BOYUTLAR		İÇ: 8,00 m x 8,00m DİS: 8,80m x 8,80m
ÖRTÜ (LER):	CİNSİ: KÜBBE VE DORT ÇEVREK KÜBBE YÜKSEKLİK: 10,50 m GEÇİŞ ÖGESİ: PANDANTİF MALZEME: TUĞLA KAPLAMA: KURSUN BEZEME: KALEMİŞİ	
TAŞIYICILAR	CİNSİ: Çelik kışır kulllanılmış beton döşeme KALINLIK: 30 cm KAPLAMA: AHSAP DÜŞEY TAŞIYICILAR GENİŞLİK: 183 cm YÜKSEKLİK: 115 cm DOĞRAMA MLZ: AHSAP BEZEME: Pencerelerin üzerindeki sivri kemer formundaki nişlerin içindeki bezemeler var	
TAŞIYICILAR	BİÇİM: YARIM SEKİZGEN PLANLI MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: KADELERİ MUKARNASLI BİÇİM: KEMERLİ KEMER BİÇİMİ: BASIK KEMER YÜKSEKLİK: 245 cm GENİŞLİK: 240cm SÖVE MLZ: KÜFEKİ TAŞI ESİK MLZ: MERMER	
KAPİ:		
İÇ CEPİLER		

KADINLAR MAHFİLİ

BOYUTLAR		İÇ: 8,00m x 3,00m DİS: 8,80 x 3,80m
ÖRTÜ (LER):	CİNSİ: KÜBBE VE İKİ ÇEVREK KÜBBE YÜKSEKLİK: 650m GEÇİŞ ÖGESİ: PANDANTİF MALZEME: TUĞLA KAPLAMA: KURSUN BEZEME: KALEMİŞİ	
TAŞIYICILAR	CİNSİ: Çelik kışır kulllanılmış beton döşeme KALINLIK: 30 cm KAPLAMA: AHSAP DÜŞEY TAŞIYICILAR GENİŞLİK: 70 cm DOĞRAMA MLZ: ALÇI BEZEME: ALÇI REVZENLİ	
TAŞIYICILAR	BİÇİM: - KEMER BİÇİMİ: - YÜKSEKLİK: - GENİŞLİK: - MALZEME: KÜFEKİ TAŞI GENİŞLİK: 150 MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -	
KEMERLER:		
ÖRTÜ (LER):		

MİNARE

YERİ: HARİMIN SAĞINDA	MALZEME: KÜFEKİ TAŞ
KALINLIK: 53 cm	MALZEME: KÜFEKİ TAŞ
YÜKSEKLİK: 3,50 m	BEZEME: -
YERİ: Harimdeki sütunların üzerindedir.	BİÇİM: SEKİZGEN PLANLI
CİNSİ: KÜBBE	MALZEME: KURSUN
ÖRTÜ:	KAPLAMA: KURSUN
BEZEME:	BEZEME: -
MALZEME: Kütüki Taşı	BEZEME: -
MALZEME: Kütüki Taşı	BEZEME: -
MALZEME: Kütüki Taşı	BEZEME: -

AĞIRLIK KULESİ

YERİ: Harmin içinde,	BİÇİM: 5
BOYUTLAR	BASAMAK GNS: 30
YERİ: Harmin içinde,	RIHT YÜK: 25 cm
BOYUTLAR	KOL GEN: 65 cm
BEZEME:	KORKULUK YÜK:
MALZEME: Görtük	MALZEME: Görtük
ÖRTÜ:	MALZEME: Görtük
BEZEME:	BEZEME: -

MERDİVEN

BİÇİM: YARIM SEKİZGEN PLANLI	BOYUTLAR: 100x50cm
MALZEME: MERMER	MALZEME: MERMER
PALNET MOTİFLİ TEPELİK	MUKARNAS
KUM SAATLİ SÖTÜNGE	

MİHRAP

BİÇİM:	BOYUTLAR: 140x10x500cm
MALZEME: AHSAP	MALZEME: AHSAP
Plan	On Görünüş
Plan	On Görünüş
Plan	On Görünüş

MİMBER

BİÇİM:	KEMER BİÇİMİ:
YÜKSEKLİK:	YÜKSEKLİK:
GENİŞLİK:	GENİŞLİK:
DOĞRAMA MLZ:	DOĞRAMA MLZ:
BEZEME:	BEZEME:

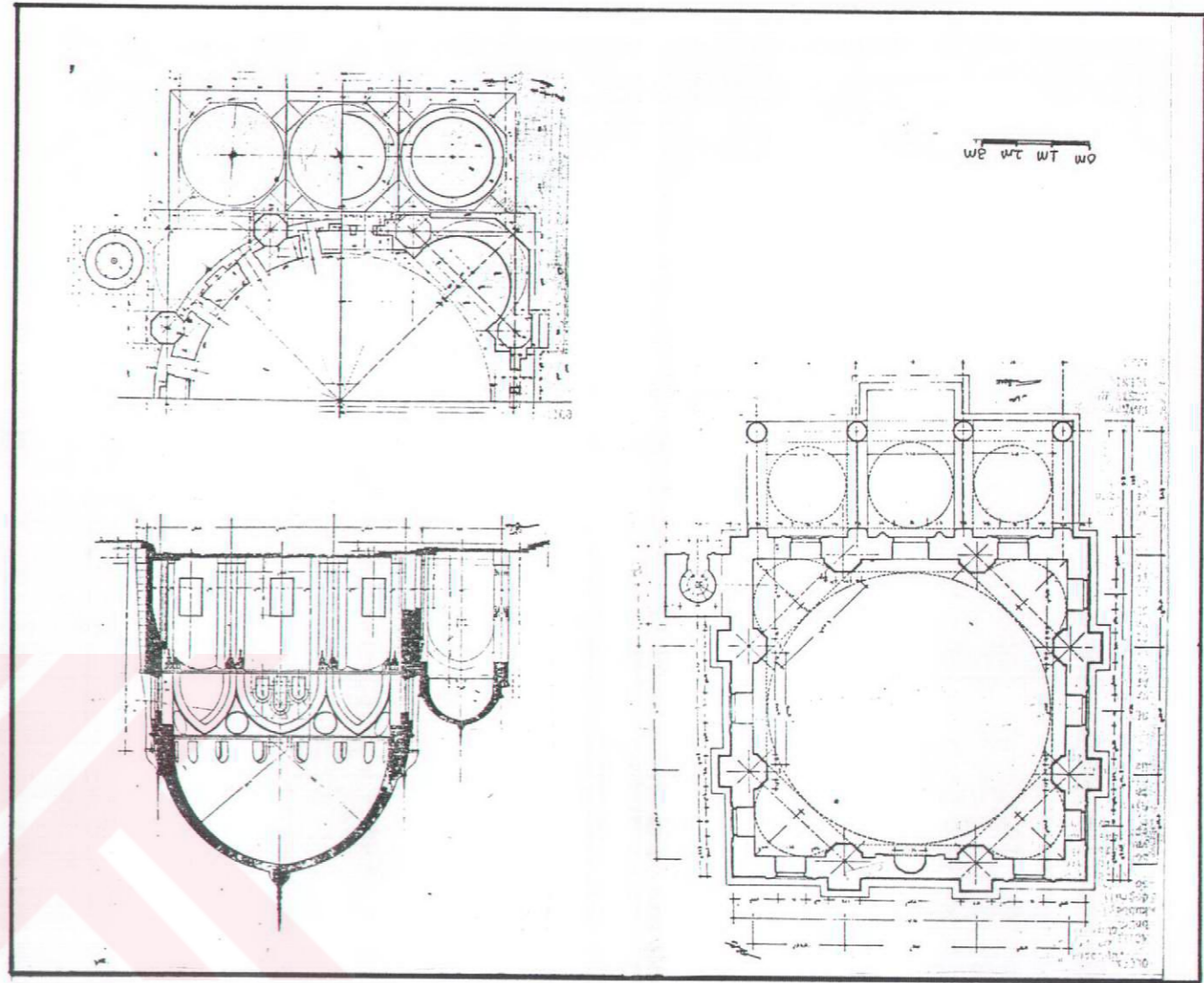
PENCERE:

BİÇİM:	KEMER BİÇİMİ:
YÜKSEKLİK:	YÜKSEKLİK:
GENİŞLİK:	GENİŞLİK:
DOĞRAMA MLZ:	DOĞRAMA MLZ:
BEZEME:	BEZEME:

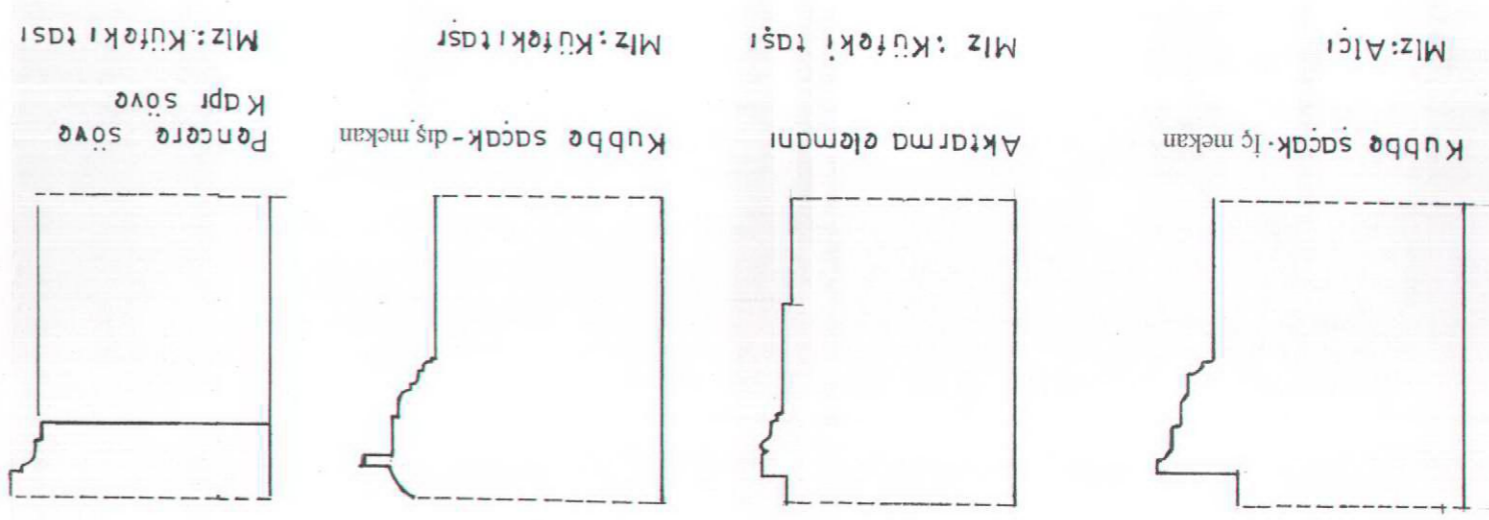
KAPİ:

ESİK MLZ:	ESİK MLZ:
SÖVE MLZ:	SÖVE MLZ:
GENİŞLİK:	GENİŞLİK:
YÜKSEKLİK:	YÜKSEKLİK:
KEMER BİÇİMİ:	KEMER BİÇİMİ:
BİÇİM:	BİÇİM:

Çizim 3.12. Kemalettin Bey'in Camii ile ilgili çalışmaları.

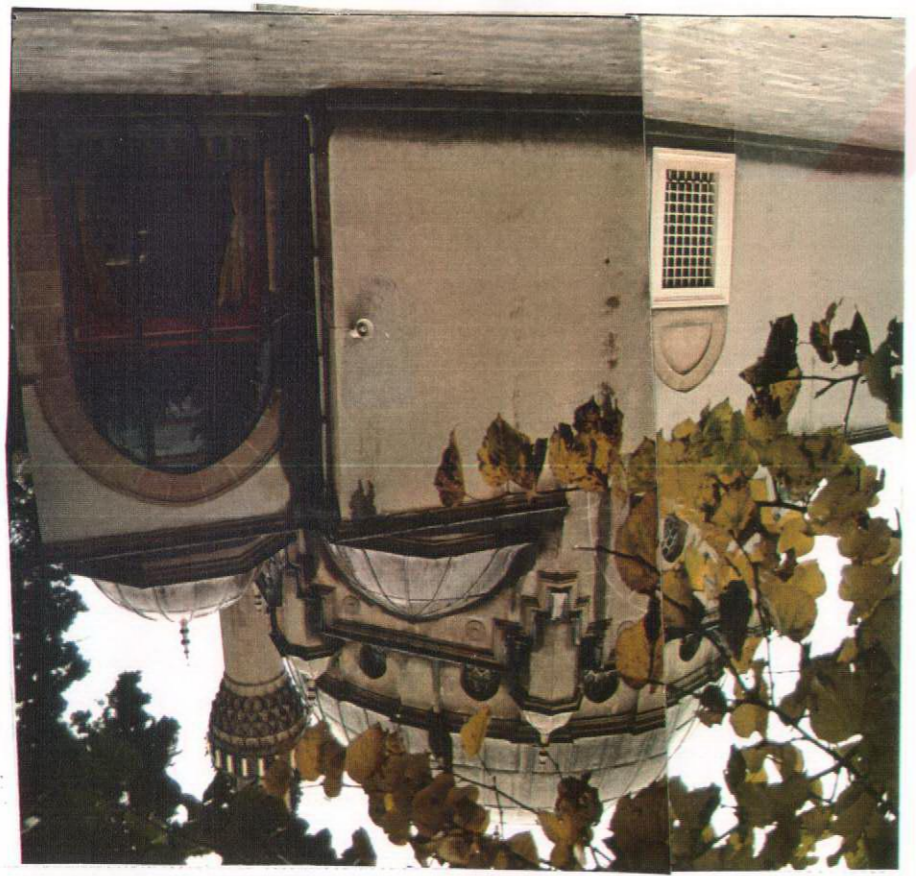
Çizim 3.11 PROFİLLER

Resim 3.18. Güney Görünüşü

Resim 3.17 Batı Görünüşü

A DI BAKIRKÖY - KARTALTEPE,
AMİNE HATUN CAMII

YERİ: BAKIRKÖY

YAPIM YILI: 1913-1924

DÖNEMİN YÖNETÇİSİ: SULTAN V. REŞAD

YAPTIRAN: EVKAF NEZARETİ

MİMARİ: MİMAR KEMALETTİN

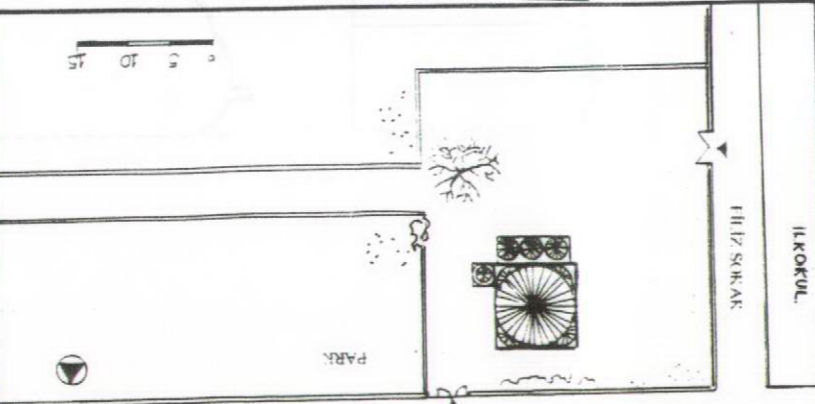
GEÇİRDİĞİ ONARIMLAR VE DEĞİŞİKLİKLER

1980 VAKIFLAR TARAFINDAN ONA
RILMIŞTIR.SON CEMAAT YERİ DEMİR DOĞRA
MALI CAMEKANILARLA ÖRTÜL

MÜŞTÜR AYRICA GİRİŞİN ÖNÜNE

CAMLI BİR RÜZGARLIK EKLENMİŞTİR.

VAZİYET PLANI

GENERAL SIKRU KANATLI

KİTABE BİLGİLERİ

YERİ: Son cemaat yeri giriş kapısının üzerindedir

METNİ:

Fenad-el metalike tehu ve hüve kaimün

Yusufi ilmihrap

SON CEMAAT YERİ

HARİM

KADINLAR MAHFİLİ

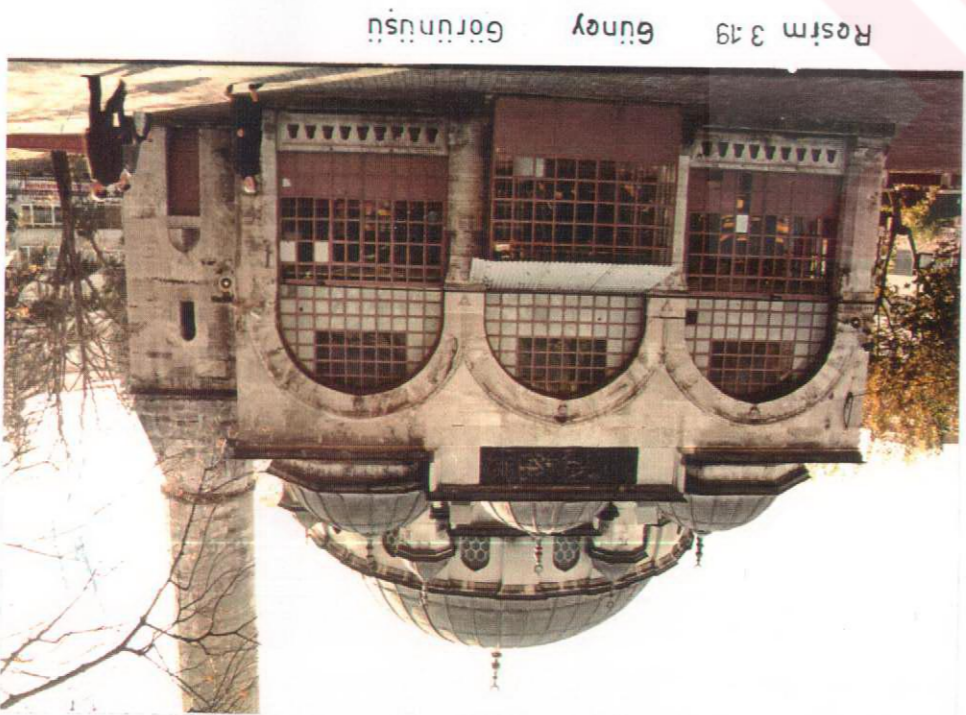
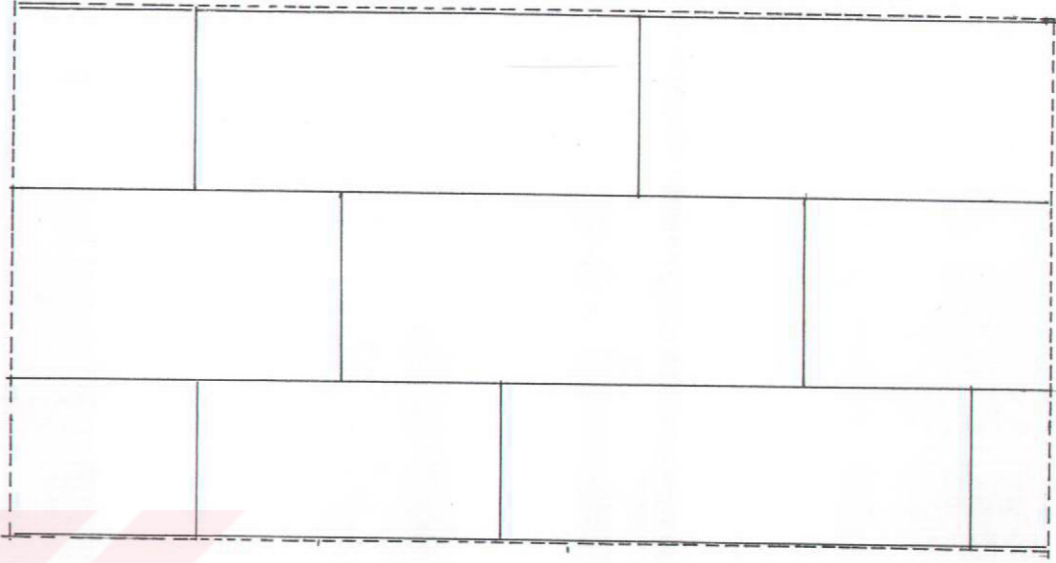
BOYUTLAR	YATAY TASIYICILAR: DÖŞEMELER		ÖRTÜ (GER):		BOYUTLAR	YATAY TASIYICILAR: DÖŞEMELER		CİNSİ: KÜBBE VE İKİ ÇEYREK KÜBBE YÜKSEKLİK: 630m GEÇİŞ ÖĞEŞİ: PANDANTİF MALZEME: TUĞLA KAPLAMA: KURŞUN BEZEME: KALEMİŞİ																						
	İÇ: 8.00 m x 8.00m	DIS: 8.80m x 8.80m	BOYUTLAR	ÖRTÜ (GER):		İÇ: 8.00m x 3.00m	DIS: 8.80 x 3.80m																							
CİNSİ: KÜBBE VE DORT ÇEYREK KÜBBE YÜKSEKLİK: 10.50 m GEÇİŞ ÖĞEŞİ: PANDANTİF MALZEME: TUĞLA KAPLAMA: KURŞUN BEZEME: KALEMİŞİ	A- SÜTUNLAR KALINLIK: 30 cm KAPLAMA: AHSAP YÜKSEKLİK: 183 cm GENİŞLİK: 115 cm DOĞRAMA MLZ: AHSAP BEZEME: Pencerelerin üzerindeki sivri kemer formundaki nişlerin içindeki bezemeler var	PENCERE	KAPİ:	B. DUVARLAR: MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: KADELERİ MUKARNASLI BİÇİM: - KEMER BİÇİMİ: YÜKSEKLİK: SÖVE MLZ: ESİK MLZ:	A- SÜTUNLAR KALINLIK: 30 cm KAPLAMA: AHSAP YÜKSEKLİK: 183 cm GENİŞLİK: 115 cm DOĞRAMA MLZ: AHSAP BEZEME: Pencerelerin üzerindeki sivri kemer formundaki nişlerin içindeki bezemeler var	DÜŞEY TASIYICILAR	PENCERE	KEMER BİÇİMİ: SIVRI YÜKSEKLİK: 90 VE 150cm GENİŞLİK: 70 cm DOĞRAMA MLZ: ALÇI BEZEME: ALÇI REVZENLİ	A- SÜTUNLAR KALINLIK: 80 MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: - BİÇİM: İKİ MERKEZLİ SIVRI KEMER GENİŞLİK: 150 MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -	KEMERLER:	CİNSİ: KÜBBE YÜKSEKLİK: 5.70m GEÇİŞ ÖĞEŞİ: PANDANTİF MALZEME: Sivri olduğundan görülmedi KAPLAMA: KURŞUN BEZEME: -	İÇ CEPHELER	KÜZEV CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATTI CEPHESİ	KÜZEV CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATTI CEPHESİ	MİNARE	YERİ: Harımın sağında YÜKSEKLİK: 3.50 m MALZEME: Küfeki Taş KALINLIK: 53 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞ	DUVAR	YÜKSEKLİK: 4.30 m MALZEME: Küfeki Taş BEZEME: - BEZEME: ALTI MUKARNASLIDIR	KÜRSÜ	YÜKSEKLİK: 9.00 m MALZEME: Küfeki Taş BEZEME: - BEZEME: -	ÖRTÜ	CİNSİ: KÜBLAH KAPLAMA: KURŞUN	GOVDE	MALZEME: Küfeki Taş

BOYUTLAR	DÜŞEY TASIYICILAR		A- SÜTUNLAR	BİÇİM: KÖŞELERİ PAHLANMIŞ KARE 60cm.60 MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: KADE VE BAŞLIK MUKARNASLI B. DUVARLAR:	KALINLIK: 80 MALZEME: KÜFEKİ TAŞI BEZEME: -	TASIVICILAR	KEMERLER:	CİNSİ: KÜBBE YÜKSEKLİK: 5.70m GEÇİŞ ÖĞEŞİ: PANDANTİF MALZEME: Sivri olduğundan görülmedi KAPLAMA: KURŞUN BEZEME: -																						
	İÇ: 6.90 m x 150 m	DIS: 8.00 m x 2.40							BOYUTLAR	ÖRTÜ (GER):																				
CİNSİ: KÜBBE VE İKİ ÇEYREK KÜBBE YÜKSEKLİK: 100.550cm MALZEME: MERMER BİÇİM: YARIM SEKİZGEN PLANLI	BOYUTLAR	MİHRAP	BİÇİM: DİKDÖRTGEN BOYUTLAR 140x410x500cm. MALZEME: AHSAP	PENCERE:	DOĞRAMA MLZ: YÜKSEKLİK: KEMER BİÇİMİ: GENİŞLİK: BEZEME: -	MİNBER	BİÇİM: KEMER BİÇİMİ: YÜKSEKLİK: GENİŞLİK: DOĞRAMA MLZ: BEZEME: -	ÖRTÜ (GER):	KAPİ:	KEMER BİÇİMİ: YÜKSEKLİK: SÖVE MLZ: ESİK MLZ:	CİNSİ: KÜBBE YÜKSEKLİK: 9.00 m MALZEME: Küfeki Taş BEZEME: - BEZEME: -	İÇ CEPHELER	KÜZEV CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATTI CEPHESİ	KÜZEV CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	BATTI CEPHESİ	MİNARE	YERİ: Harımın sağında YÜKSEKLİK: 3.50 m MALZEME: Küfeki Taş KALINLIK: 53 cm MALZEME: KÜFEKİ TAŞ	DUVAR	YÜKSEKLİK: 4.30 m MALZEME: Küfeki Taş BEZEME: - BEZEME: ALTI MUKARNASLIDIR	KÜRSÜ	YÜKSEKLİK: 9.00 m MALZEME: Küfeki Taş BEZEME: - BEZEME: -	ÖRTÜ	CİNSİ: KÜBLAH KAPLAMA: KURŞUN	GOVDE	MALZEME: Küfeki Taş

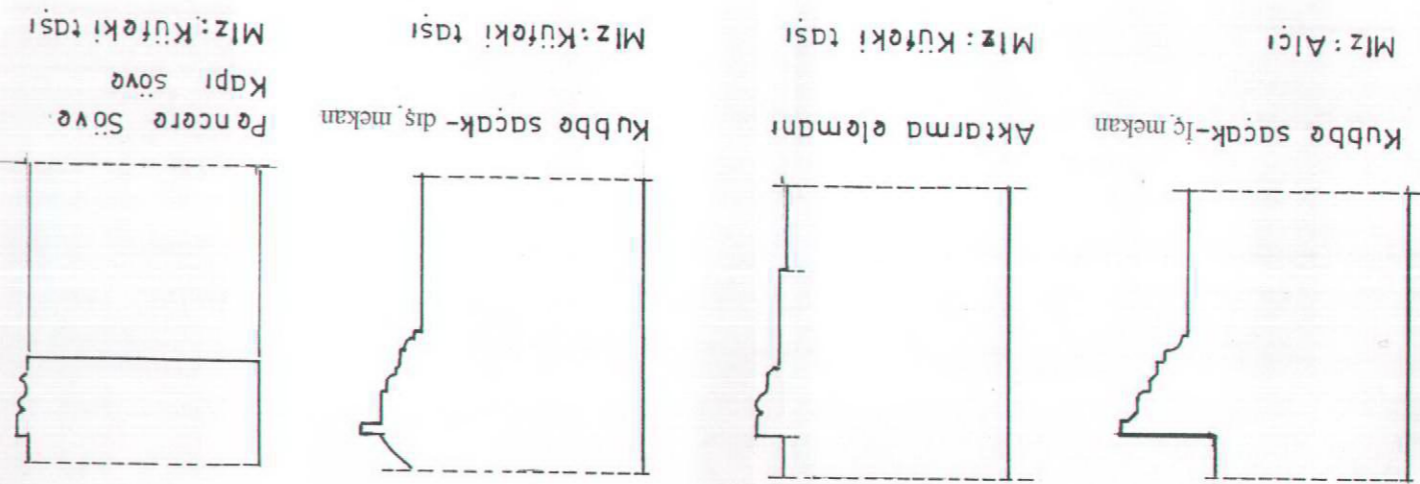
Çizim 3.14 Dis Cephe Duvar Örgü Tekniği

0 10cm 20cm

Çizim 3.13 PROFİLLER

0 10cm 20cm

3. 3. 2 Kemalettin Bey' in diğ er yapıları:

Konutlar:

Kemalettin Bey' in Hendese- i Mülkiye'den mezun olduktan sonra tasarladığı ilk yapılarıdır. Bu yapılardan mimarın Art Nouveau üslubuyla tasarlayıp uyguladığı Galip Bey Köş kleri (Rumelihisarı), İsmail Bey (Niş antaşı), Enver Paş a Köş kü (Ortaköy), Ratip Paş a Konağı (Acıbadem) , de bulunmaktadır. 1925 yılında Ankara' da uyguladığı Ankara Vakıf Evleri ve Belvü Palas da mimarın konut işlevli yapılarındandır (Resim 3.21), (Resim 3.22).

Türbeler:

Ahmet Cevat Paş a Türbesi: 1901 yılında yapılmıştır (Yavuz, 1981, s. 125). İstanbul' da Fatih semtindedir. Kare planlı kubbeli bir türbe odasıyla bunun önündeki dikdörtgen planlı bir giriş holünden oluşan yapı kesme küfeki taş ıyla yapılmıştır (Çizim 3.15).

Gazi Osman Paş a Türbesi: 1901- 1902 yılları arasında yapılmıştır (Yavuz, 1981, s.131) İstanbul, Fatih'te Fatih Camii haziresindedir. Kare planlı, kubbeli tek bir mekandan oluşan türbe küfeki taş ıyla yapılmıştır (Çizim 3.16), (Resim 3.23).

Sultan Beş inci Mehmet Reş at Türbesi: 1911- 1912 yılları arasında yapılmıştır. (Yavuz, 1981, s. 136) İstanbul' da Eyüp semtindedir. Kubbeli, sekizgen planlı türbe bir buçuk metre yüksekliğinde bir platform üzerine oturmuştur. Yapı kesme küfeki taş ıyla gerçekleştirilmiştir (Çizim 3.17).

Mahmut Ş evket Paş a Türbesi: 1913 yılında yapılmıştır. İstanbul' da Mecidiyeköy semtindedir (Ergün, 1994, s. 67). Üç yandan merdivenlerle çıkılan, kare planlı üzeri çift cidarlı bir kubbe ile örtülü baldeken tipi açık bir türbe ile buna bitiş ik yarım sekizgen planlı bir eyvandan oluşan yapı, kesme küfeki taş ından yapılmıştır (Resim 3.24).

Hanlar:

Birinci Vakıf Han: 1918 yılında tamamlanmıştır. İstanbul' da, Sultanhamam semtindedir (Yavuz, 1981, s.147). Yapı kare planlıdır. Bodrumla birlikte yedi katlı olarak tasarlanan

yapının duvarları kesme taşla, döşemeleri çelik kirişleme sistemiyle yapılmıştır. Üzeri kiremit kaplı, kırma, ahşap bir çatıyla örtülmüştür (Çizim 3.18), (Çizim 3.19), (Çizim 3.20).

İkinci Vakıf Han: Tasarım tarihi 1911 olan yapının yapım tarihi belli değildir (Tekeli ve İlkin, 1997, s. 243) İstanbul'da Sultanhamam semtindedir. Yapı dikdörtgen planlı olarak tasarlanmıştır. Bodrumla birlikte altı katlı olan yapının dışa bakan duvarları kesme taşla, diğer duvarları ise tuğla ile yapılmıştır. Döşemelerde çelik kirişlemeler kullanılmış, üzeri kiremit kaplı, ahşap kırma bir çatıyla örtülmüştür. (Çizim 3.21), (Resim 3.25).

Üçüncü Vakıf Han: Tasarım tarihi 1911 olan yapının yapım tarihi belli değildir (Tekeli ve İlkin, 1997, s.243) İstanbul' da Beyoğlu semtindedir. Arazisinden dolayı yamuk bir plana sahip olan yapı, altı katlı olarak tasarlanmıştır. Yığma tuğla duvar sistemine göre gerçekleştirilen yapının döşemelerinde çelik kirişlemeler kullanılmış, üzeri kiremitli kırma bir çatıyla örtülmüştür (Resim 3.26), (Çizim 3.22) , (Çizim 3.23).

Dördüncü Vakıf Han: 1916- 1926 yılları arasında yapılmıştır (Yavuz, 1981, s. 173). İstanbul' da Bahçekapı semtindedir. Yapı dikdörtgen planlıdır. Bodrumla birlikte yedi katlı olarak tasarlanmıştır. Çelik iskelet sistemiyle yapılan yapının, ön ve yan cepheleri kesme taşla gerçekleştirilmiş, bölme duvarları ve arka cepheleri tuğla ile yapılmış ve sıvanmıştır. Kırma çatı ise çelik makaslarla gerçekleştirilmiştir (Çizim 3.24), (Çizim 3.25).

Beşinci Vakıf Han: Tasarım tarihi 1911 olan yapının yapım tarihi belli değildir (Tekeli ve İlkin, 1997, s. 243). İstanbul ' da Şehzadebaşı semtindedir. Yapı dikdörtgen bir plana sahiptir. Dört katlı olan yapının ön cephesi kesme taşla, diğer duvarları ise tuğla ile tasarlanmıştır. Döşemelerde çelik kirişlemeler kullanılmış, yapı kiremit kaplı, ahşap, kırma bir çatıyla örtülmüştür (Çizim 3.26), (Resim 3.27).

Ankara- İkinci Vakıf Han: 1928- 1930 yılları arasında yapılmıştır (Yavuz, 1981, s.191). Ankara'da Ulus semtindedir. Arazisinden dolayı yamuk bir plana sahiptir. Yedi katlı olarak tasarlanan yapı tamamıyla betonarme iskelet sistemine göre tasarlanmıştır. Yapının tüm yüzeyleri sıvanarak taş izlenimi verecek şekilde yatay çizgilerle derzlenmiştir. Yapı kiremit kaplı, ahşap kırma bir çatıyla örtülmüştür (Çizim 3.27), (Resim 3.28).

Okullar:

Eyüp- Reşadiye Mektebi: 1911 yılında yapılmıştır (Yavuz, 1981, s. 196). Yapı “ L” planlı olarak tasarlanmıştır. İki katlı, altı derslikli olan okul, taşıyıcı tuğla sistemine göre gerçekleştirilmiş, döşemelerinde çelik kirişler kullanılmış, üzeri kiremit kaplı, kırma ahşap bir çatı ile örtülmüştür (Çizim 3.28), (Resim 3.29).

Bostancı İbrahim Paşa Mekteb- i İbtidaisi: 1913 yılında yapılmıştır (Yavuz, 1981, s. 202). İstanbul’ da, Bostancı semtindedir. Yapı “ L” planlı olarak tasarlanmıştır, İki katlı, beş derslikli olan yapı, tuğla yığma duvar sistemiyle gerçekleştirilmiştir. Üzeri kiremit kaplı kırma bir ahşap çatıyla örtülmüştür (Çizim 3.29), (Resim 3.30),

Üsküdar- Ayazma Sultan III. Mustafa Mekteb-i İbtidaisi: 1917 yılında yapılmıştır (Yavuz,1981, s. 208). İstanbul’ da, Üsküdar semtindedir. Yapı dikdörtgen planlıdır. Üç katlı, altı dersliklidir. Yığma tuğla duvar sistemine göre gerçekleştirilmiştir. Döşemelerinde çelik kirişler kullanılan okulun üzeri kiremit kaplı kırma ahşap bir çatıyla kaplanmıştır (Resim 3.31), (Çizim 3.30).

Göztepe Mekteb- i İptidaisi: 1915- 1924 yılları arasında tamamlanmıştır (Yavuz, 1981, s.213). İstanbul’ da Göztepe semtindedir. Dikdörtgen planlı olarak tasarlanmıştır. Üç katlı olan yapı tuğla yığma duvar sistemine göre gerçekleştirilmiştir. Üzeri kiremit kaplı, kırma bir çatı ile örtülmüştür (Çizim 3.31), (Çizim 3.32), (Çizim 3.33),

Fethiye Medresesi: Yapım tarihi belli değildir. İstanbul’ da Çarşamba semtindedir. “U” planlı olarak tasarlanmıştır. İki katlı ve beş derslikli olan yapı, Taşıyıcı tuğla duvar sistemine göre gerçekleştirilmiştir. Üzeri kiremit kaplı kırma ahşap bir çatıyla örtülmüştür (Çizim 3.34), (Çizim 3.35).

Sultan Abdülhamid-i Evvel Medresesi: 1917 yılında yapılmıştır (Yavuz, 1981, s. 227). İstanbul’ da Yavuz Selim’ dedir. “ U ” şeklinde planlanmıştır. Üç katlı olan yapı, yığma tuğla duvar sistemini göre gerçekleştirilmiş, döşemelerde çelik kirişler kullanılmıştır. Üzeri kiremit kaplı kırma bir çatıyla örtülmüştür (Çizim 3.36), (Resim 3.32).

Medreset- ül Kuzat (İstanbul Üniversitesi kütüphanesi) : 1913 yılında yapılmıştır (Yavuz, 1981, s.232). Yapı “ U ” şeklinde planlanmıştır. Dört katlı olan yapı taşıyıcı tuğla duvar sistemine göre gerçekleştirilmiştir. Döşemelerinde çelik kirişler kullanılmış, üzeri kiremit kaplı kırma bir çatı ile örtülmüştür ((Resim 3.33), (Çizim 3.37).

Medine Dar-ül Ulumu: 1915 yılında, Suudi Arabistan' ın Medine kentinde yapılmıştır. Dikdörtgen planlı ve iki katlı olan yapı, yığma tuğla duvar sistemine göre gerçekleştirilmiştir. Döşemelerinde çelik kirişler kullanılan yapının üzeri teras çatı ile kaplanmıştır (Yavuz, 1981, s. 240).(Resim 3.34), (Çizim 3.38).

Gazi İlk Muallim Mektebi: 1927- 1930 yılları arasında yapılmıştır. Ankara' da Gazi mahallesindedir. Dikdörtgen planlı olan yapı altı katlıdır. Betonarme iskelet sistemine göre gerçekleştirilen yapının dışa bakan yüzleri kesme taşla kaplanmış, üzeri kiremit kaplı kırma bir çatı ile örtülmüştür (Yavuz, 1981, s. 249). (Çizim 3.39), (Resim 3.35).

Diğer Kamu Yapıları:

Edirne Garı: Yapım tarihi bilinmemektedir (Ergün, 1994, s. 67). Edirne' de Karaağaç köyünün güneyinde üç katlı olarak gerçekleştirilen yapı dikdörtgen planlı olup yığma tuğla duvar sistemine göre gerçekleştirilmiştir. Döşemelerde çelik kirişler kullanılmış, yapının üzeri asbest plakalarla kaplı, çelik makaslı kırma bir çatı ile kaplanmıştır.

Guraba Hastanesi: 1911- 1943 yılları arasında tamamlanmıştır (Yavuz, 1981,s. 265). İstanbul' da Yenibahçe semtindedir. Dikdörtgen planlı ve dört katlı olarak gerçekleştirilen yapı, taşıyıcı tuğla duvar sistemine göre tasarlanmış, üzeri kiremit kaplı kırma bir çatı ile örtülmüştür.

Laleli Harikzedegan Katevleri: 1922 yılında yapılmıştır (Ergün, 1994, s. 67). İstanbul da Laleli semtindedir. Çatı aralarıyla birlikte altışar katlı, ortaları avlulu dört bloktan oluşan yapı, betonarme iskelet yapı sistemine göre gerçekleştirilmiştir. Dolgu duvarları tuğla ile örülmüştür. Blokların üzeri kiremit kaplı, kırma, betonarme çatılarla örtülmüştür. (Çizim 3.40), (Çizim 3.41), (Resim 3.36).

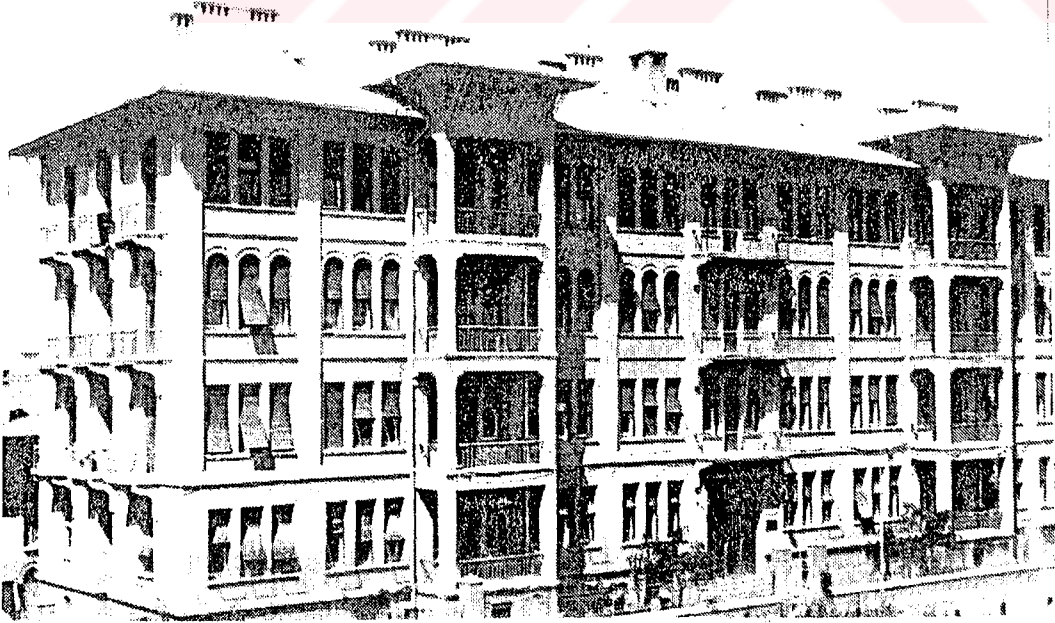
Ankara Vakıf Oteli: 1927 yılında gerçekleştirilen yapı Ankara' da Ulus semtindedir. Dikdörtgen planlı olarak tasarlanan yapı üç katlı olup, betonarme iskelet yapı sistemine göre gerçekleştirilmiş, dolgu duvarları tuğla ile örülmüş, üzeri kiremit kaplı kırma bir çatı ile örtülmüştür (Yavuz, 1981, s. 280). (Resim 3.37), (Çizim 3.42), (Çizim 3.43).

Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü: 1928 yılında gerçekleştirilen, Ankara' da Ankara Garı' nın önünde bulunan yapı, “ U ” planlı olarak gerçekleştirilmiştir. Yedi katlı olan yapı

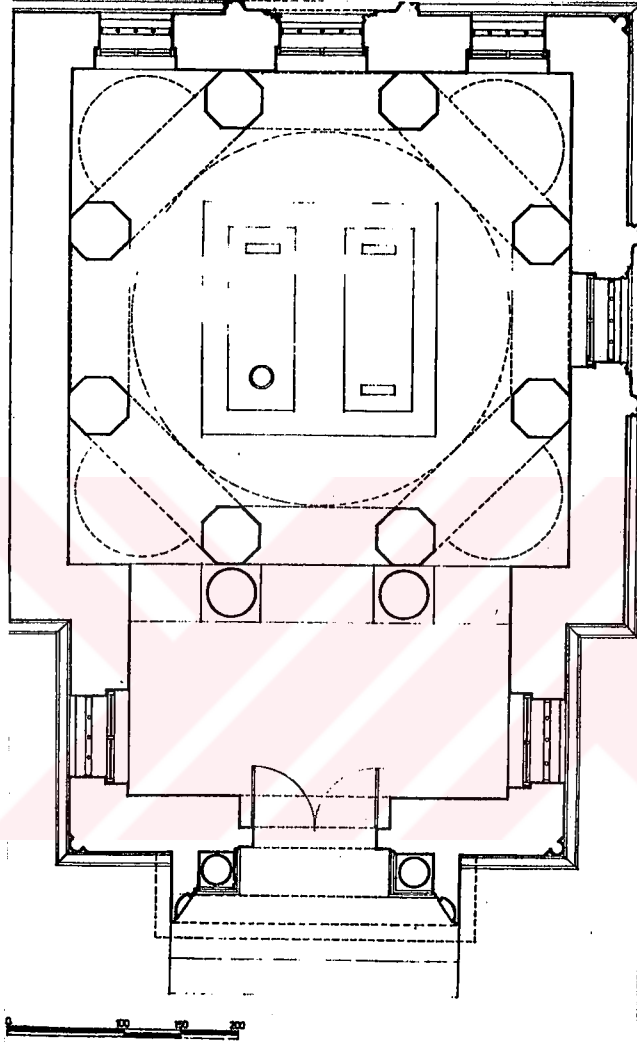
betonarme iskelet sistemine göre yapılmış, dolgu duvarları tuğla ile örülmüş, üzeri asbest levhalarla kaplı betonarme kırma bir çatı ile örtülmüştür.

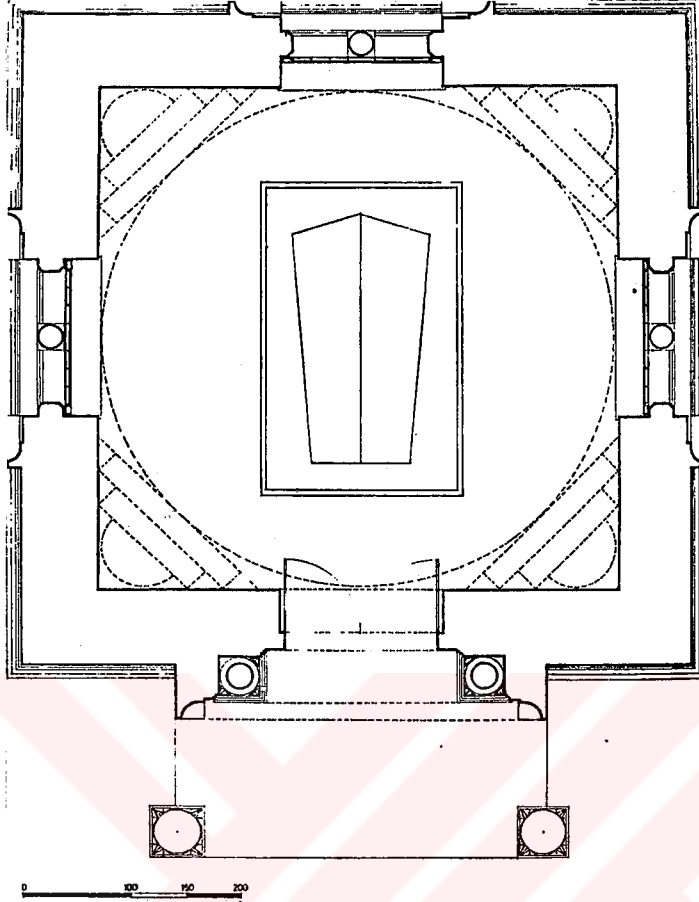
Resim 3.21 Belvü Palas ve Evkaf Apartmanı İnşaat halindeyken |
(Tekeli ve İlkin, 1997,s. 257)

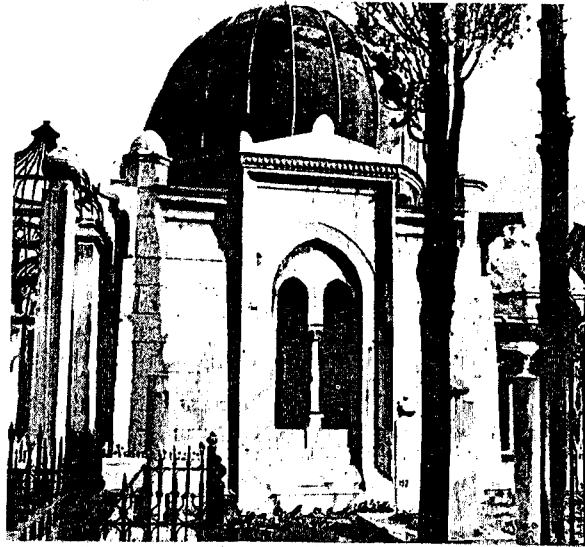
Resim 3.22 Belvü Palas
(Tekeli ve İlkin, 1997,s.256)

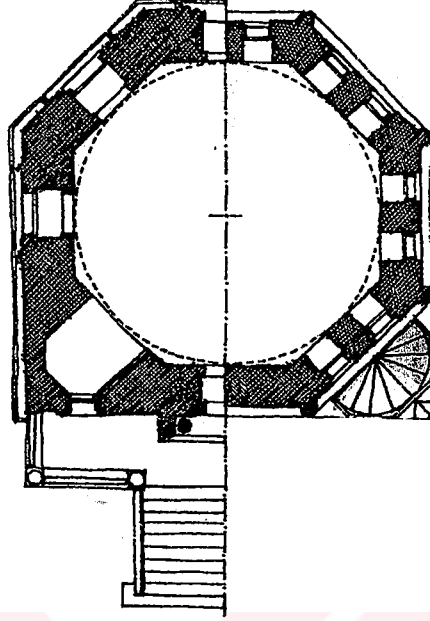
Çizim 3.15 Ahmet Cevat Paşa Türbesi planı
(Yavuz, 1981, s.127)

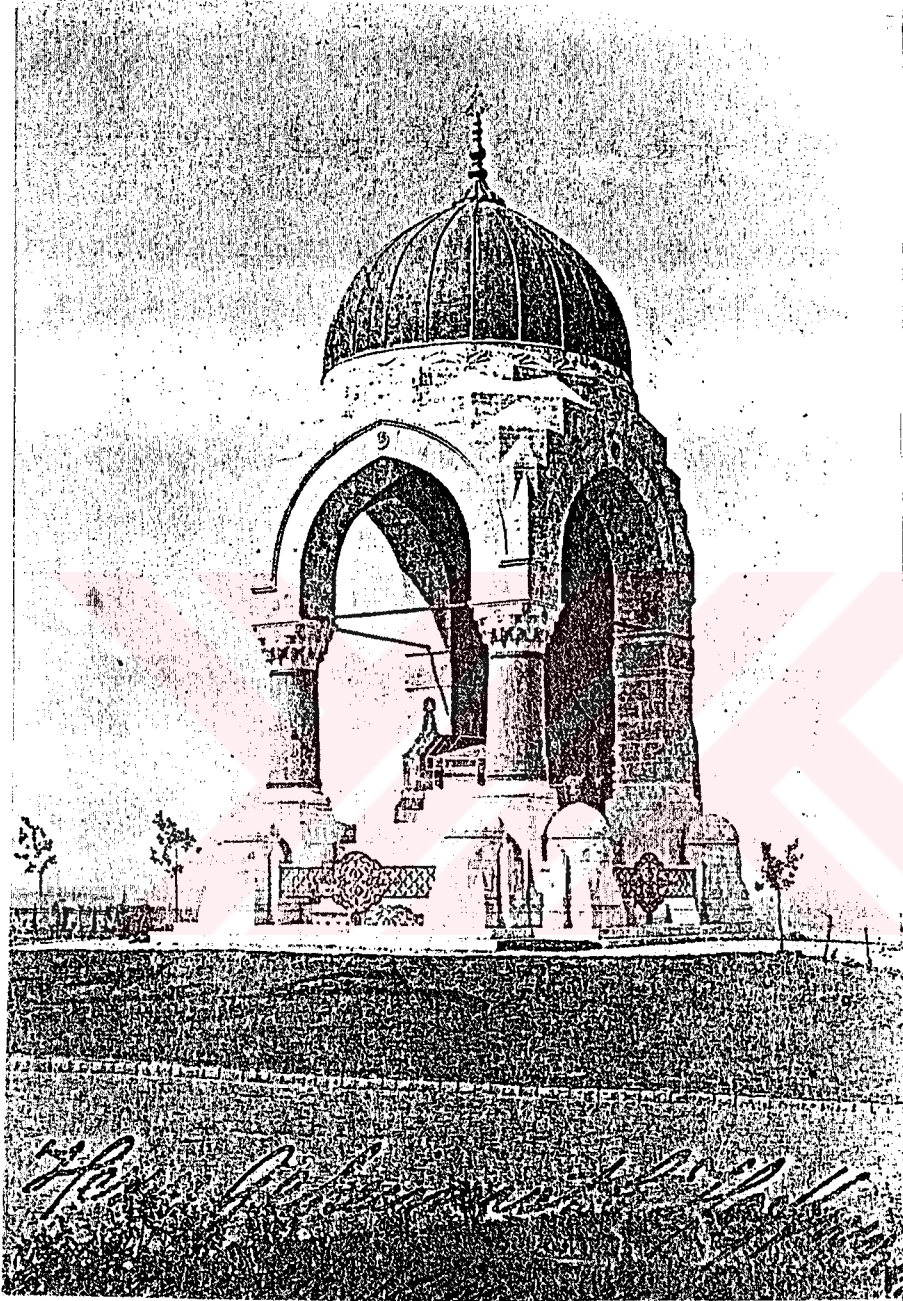
Çizim 3.16 Gazi Osman Paşa Türbesi planı
(Yavuz, 1981, s.133)

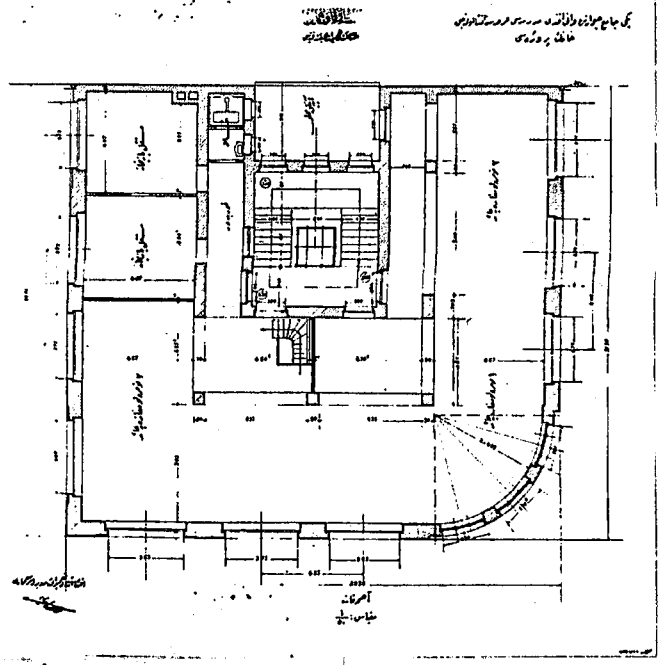
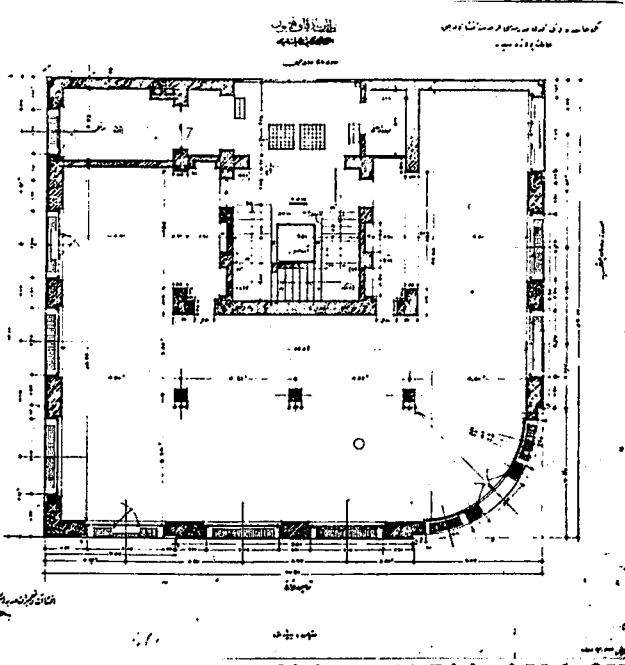
Resim 3.23 Gazi Osman Paşa Türbesi güney görünüşü
(Yavuz, 1981, s.135)

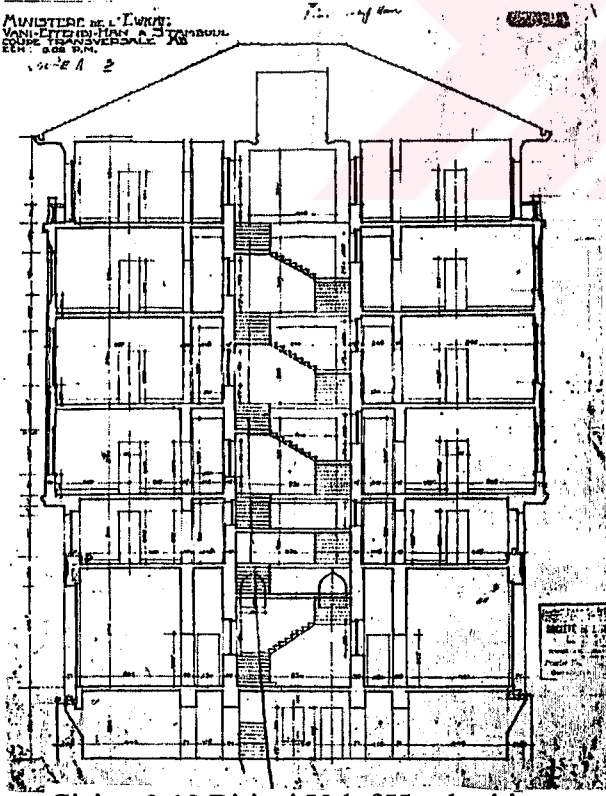
Çizim 3.17 Sultan V. Mehmet Reşat Türbesi plan ve görünüşü
(Ergün, 1994, s.75)

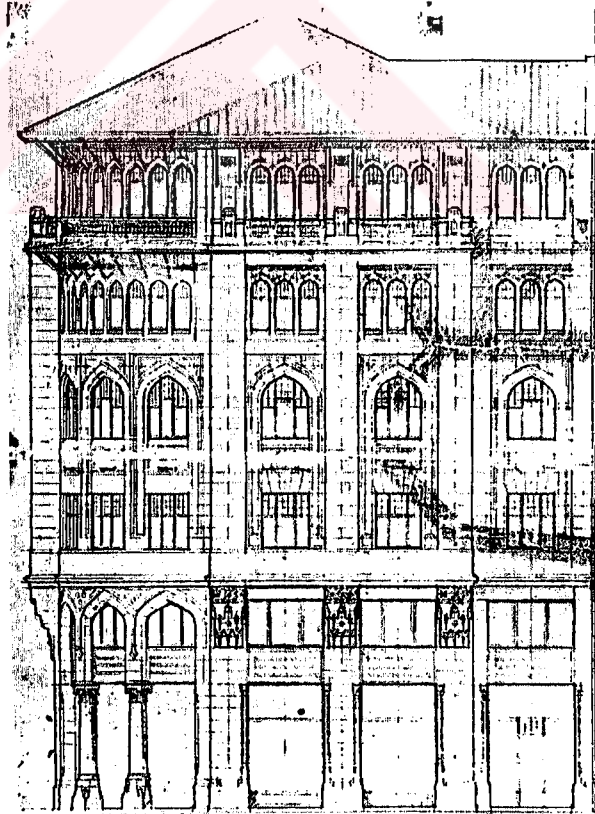
Resim 3.24 Mahmut Şevket Paşa kabri
(Tekeli ve İlkin, 1997,s.152)

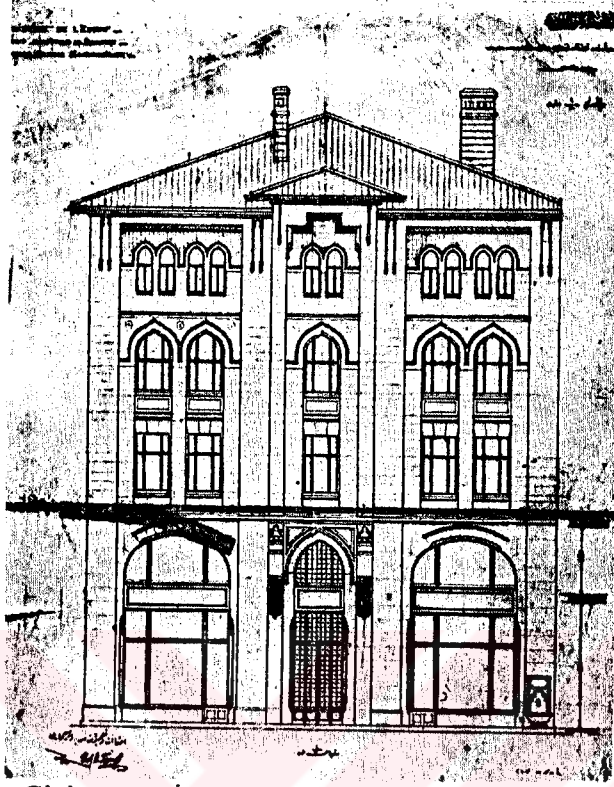
Çizim 3.18 Birinci Vakıf Han zemin ve asma kat planları
(Yavuz, 1981,s.153)

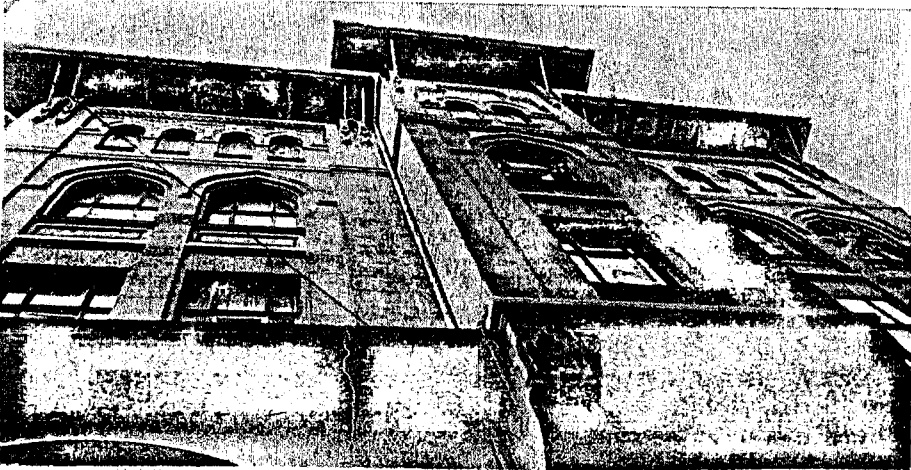
Çizim 3.19 Birinci Vakıf Han kesiti
(Yavuz, 1981, s.156)

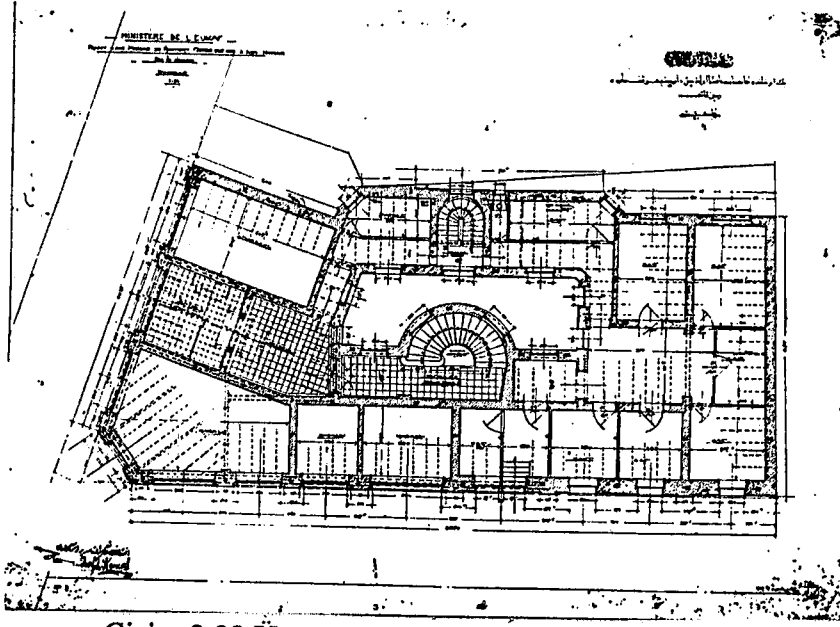
Çizim 3.20 Birinci Vakıf Han ön cephesi
(Yavuz, 1981,s.157).....

Çizim 3.21 İkinci Vakıf Han giriş cephesi
(Yavuz, 1981,s.160).....

Resim 3.25 İkinci Vakıf Han giriş cephesinden görünüş
(Yavuz, 1981, s.160)

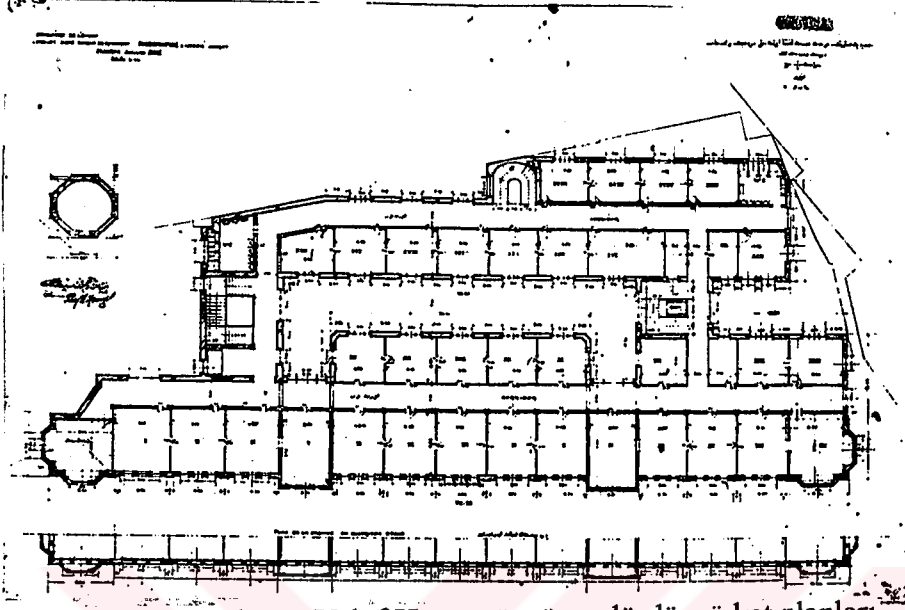
Çizim 3.22 Üçüncü Vakıf Han zemin kat planı
(Yavuz, 1981, s.169)

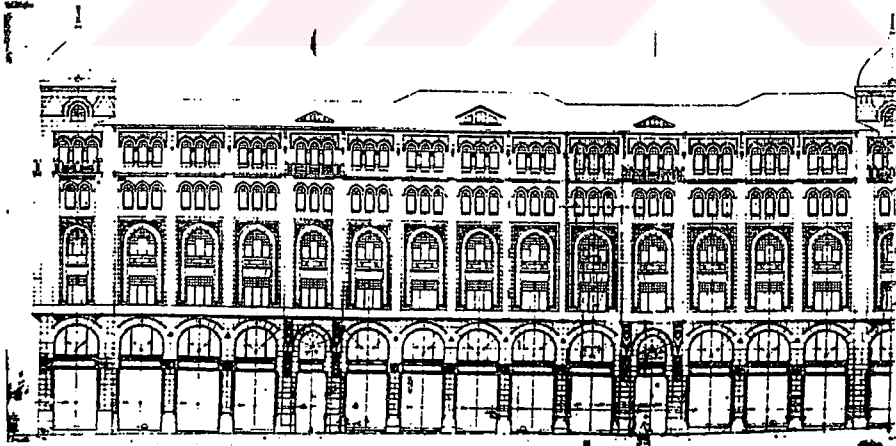
Çizim 3.23 Üçüncü Vakıf Han giriş cephesi
(Yavuz, 1981,s.171)

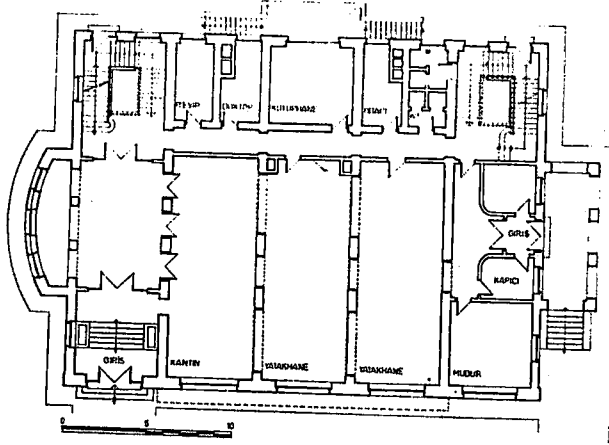
Resim 3.26 Üçüncü Vakıf Han giriş cephesi
(Yavuz, 1981,s.171).

Çizim 3.24 Dördüncü Vakıf Han üçüncü ve dördüncü kat planları
(Yavuz, 1981, s.179).

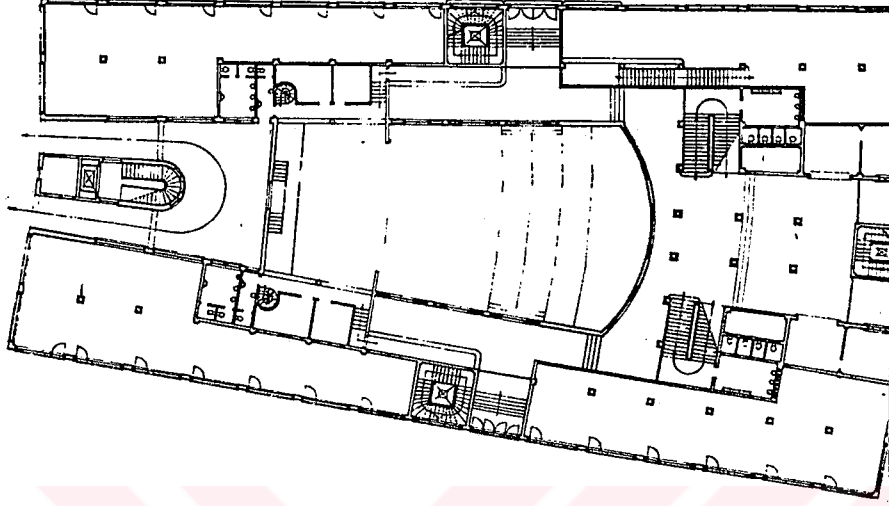
Çizim 3.25 Dördüncü Vakıf Han giriş cephesi
(Yavuz, 1981, s.181)

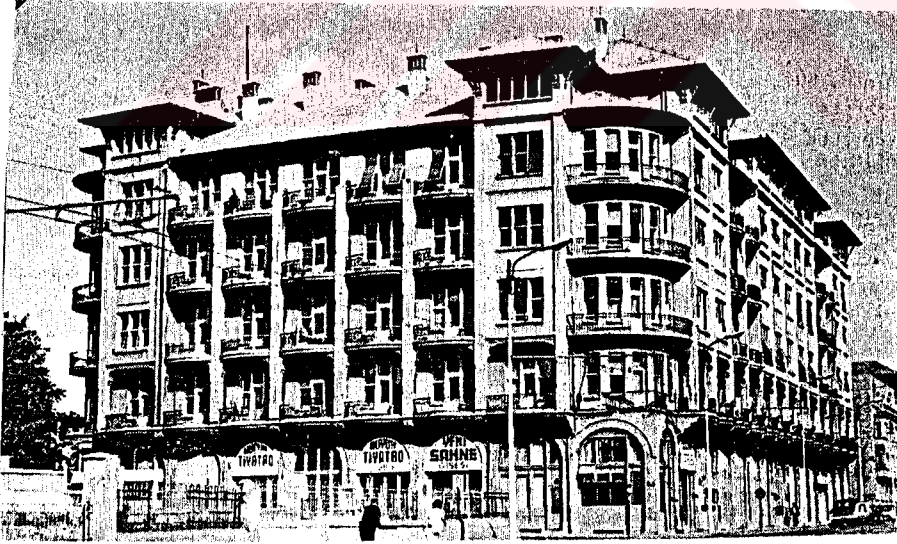
Çizim 3.26 Beşinci Vakıf Han zemin kat planı
(Yavuz, 1981,s. 189)

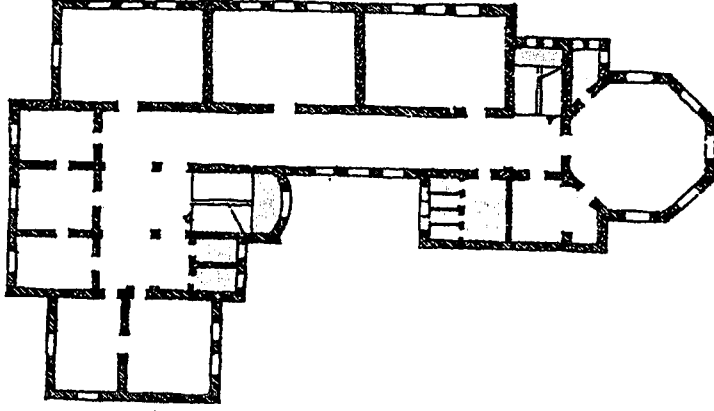
Resim 3:27 Beşinci Vakıf Han kuzeydoğu görünüşü

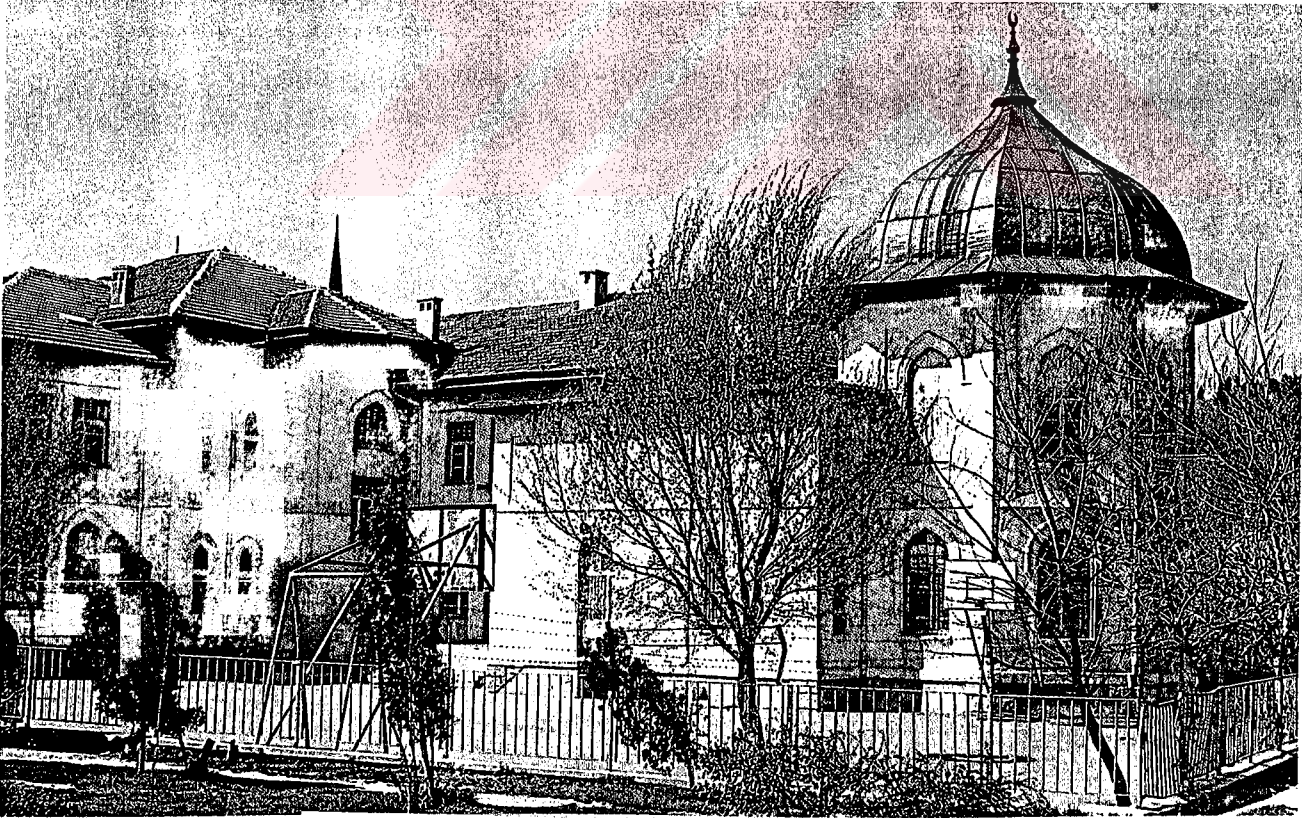
Çizim 3.27 Ankara II. Vakıf Han zemin kat planı
(Yavuz, 1981, s.193)

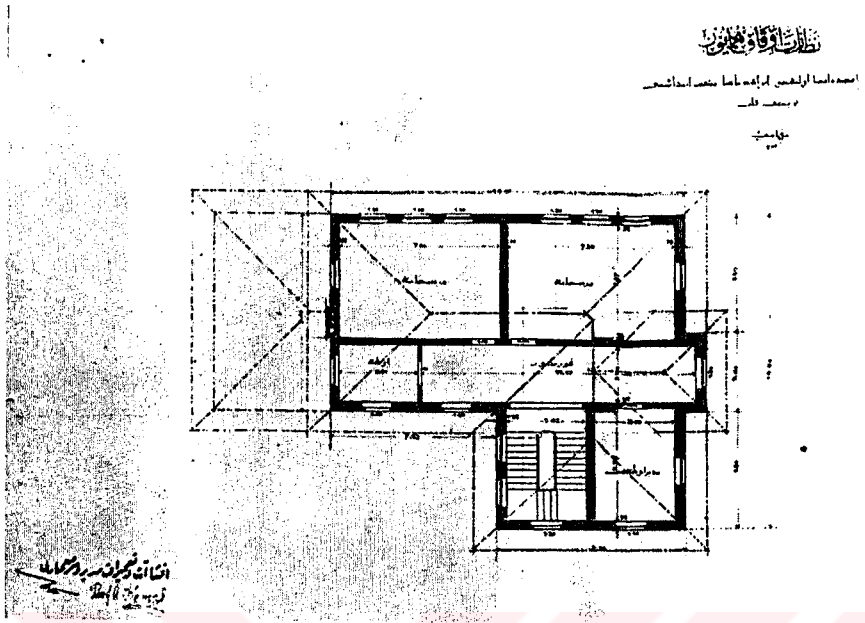
Resim 3.28 Ankara II. Vakıf Han giriş cephesinden görünüş
(Yavuz, 1981,s.194).

Çizim 3.28 Reşadiye Mektebi zemin kat planı
(Ergün, 1994, s. 65).

Resim 3.29 Reşadiye Mektebi' den görünüş
(Ergün, 1994, s.65)

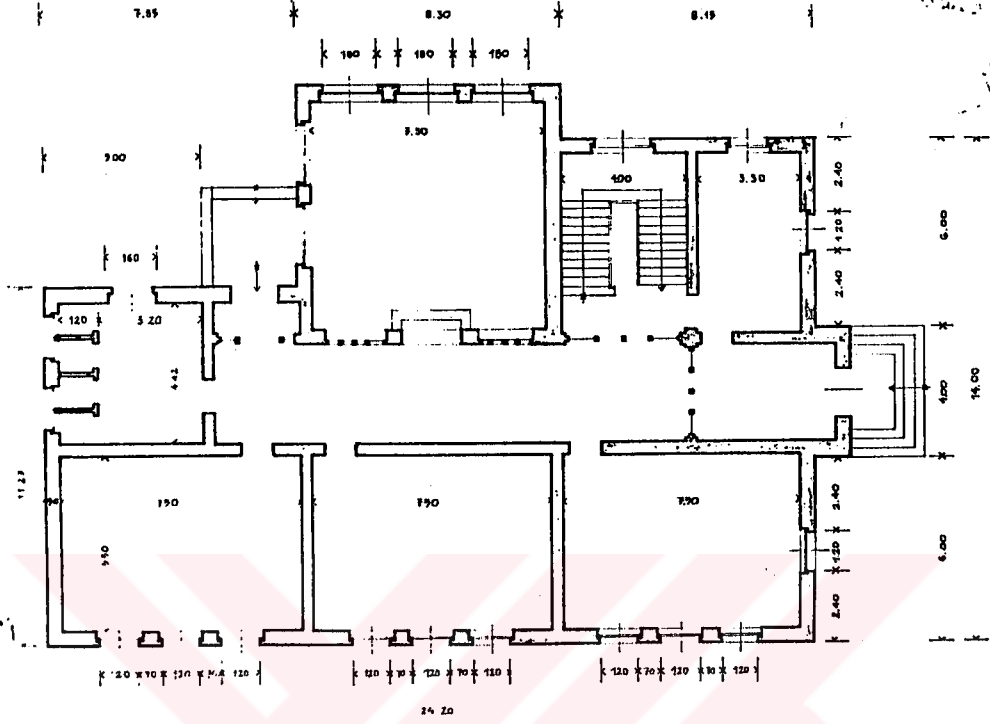

Çizim 3.29 İbrahim Paşa Mekteb-i İptidaisi birinci kat planı
(Yavuz, 1981, s.205)

Resim 3.30 İbrahim Paşa Mekteb-i İptidaisi' den görünüşü
(Yavuz, 1981, s. 205)

مطالعات و قافله‌ها
 ان آت بومر بعثت قدسی

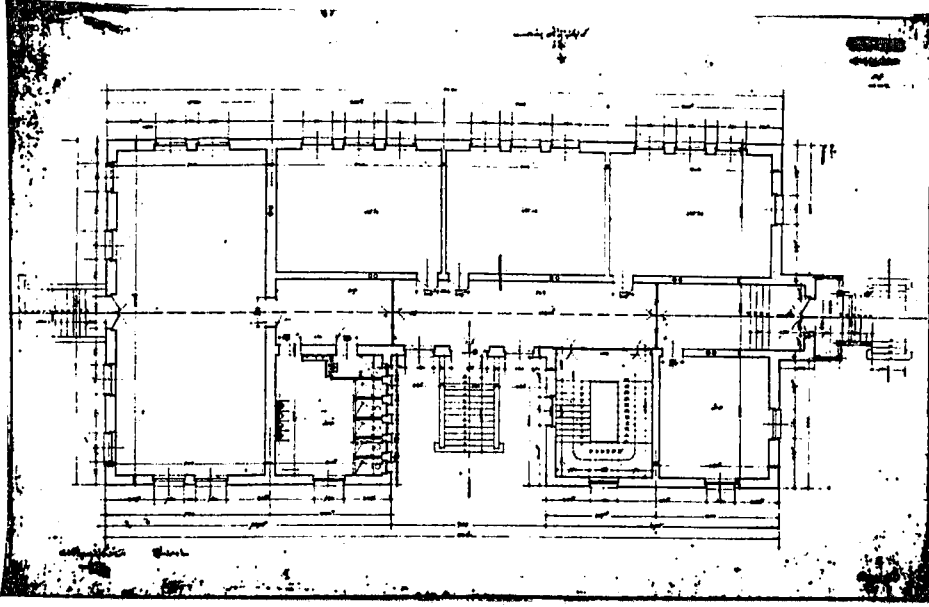

آستانه تبریز مدرسه اسلامی
 حیات نامه

Çizim 3.30 Ayazma Sultan III. Mustafa Mekteb-i İptidaisi
 (Yavuz, 1981, s.210)

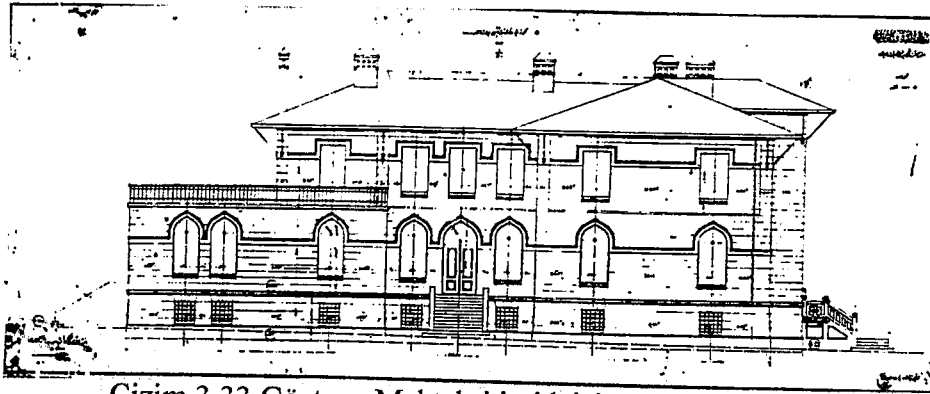
Resim 3.31 Ayazma Sultan Mekteb-i İptidaisi' den görünüş
 (Ergün, 1994, s. 65)

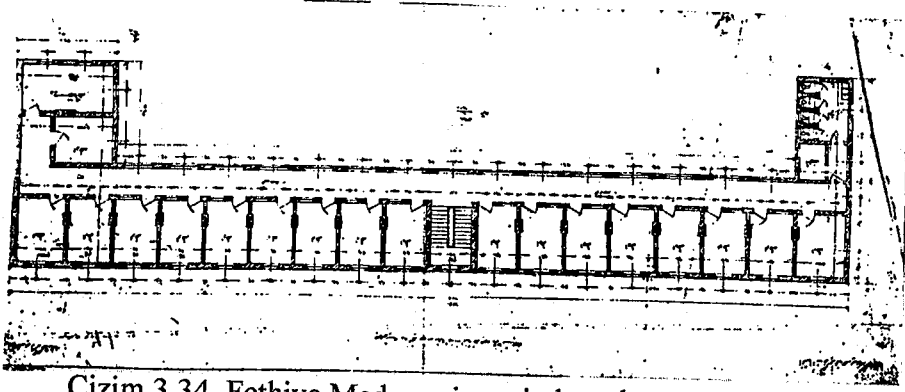
Çizim 3.31 Göztepe Mekteb-i İptidaisi zemin kat planı
(Yavuz, 1981, s.218)

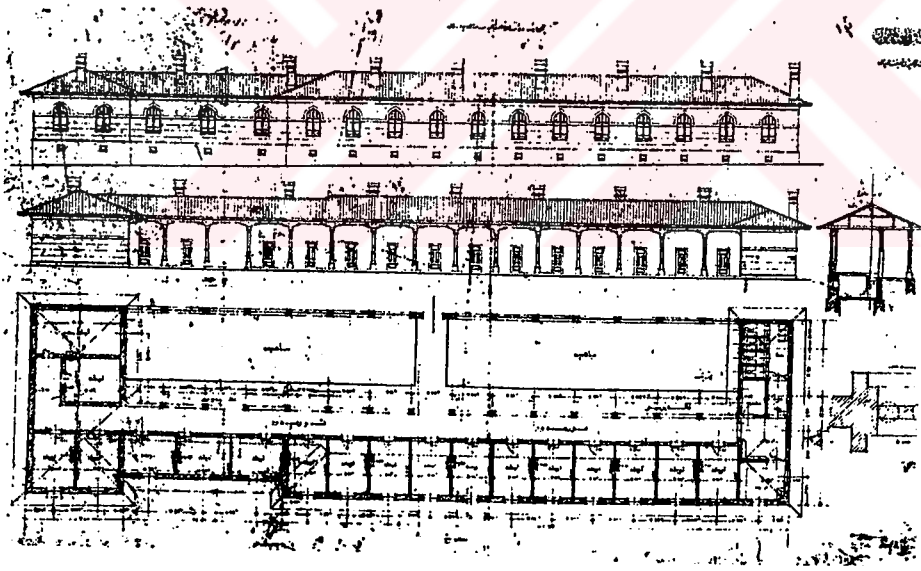
Çizim 3.32 Göztepe Mekteb-i İptidaisi kuzey görünüşü
(Yavuz, 1981, s.220)

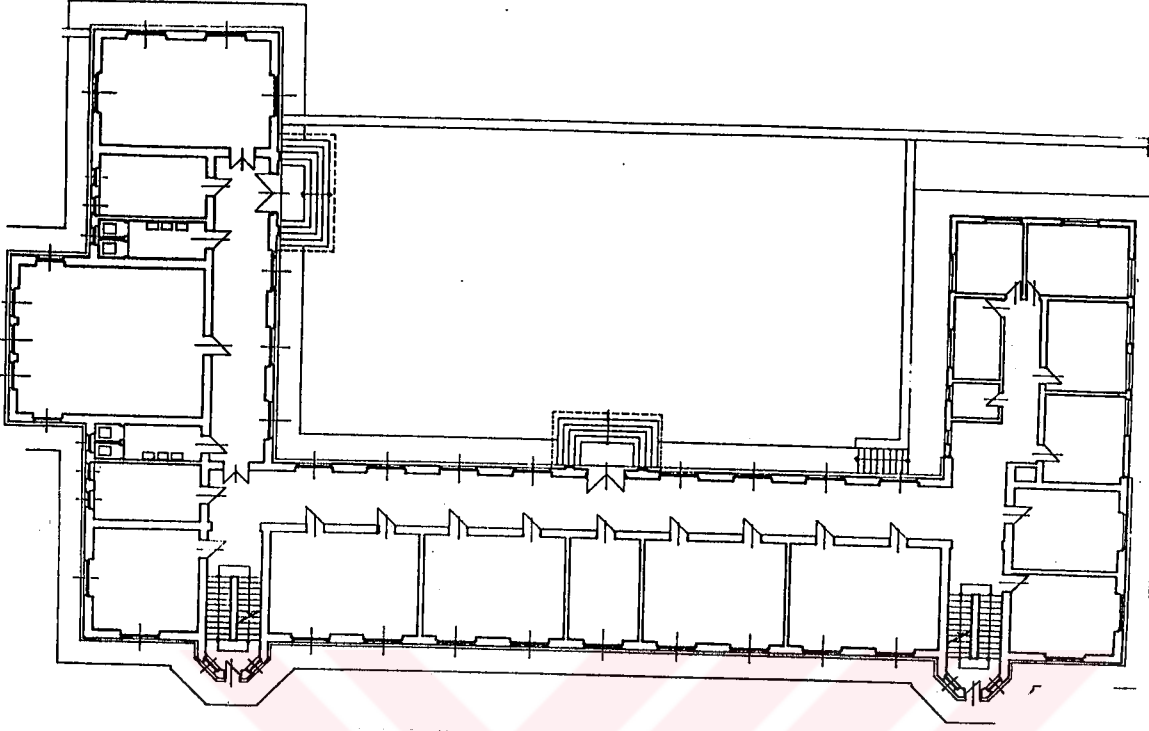
Çizim 3.33 Göztepe Mekteb-i İptidaisi güney görünüşü
(Yavuz, 1981, s.220)

Çizim 3.34 Fethiye Medresesi zemin kat planı
(Yavuz, 1981, s.22)

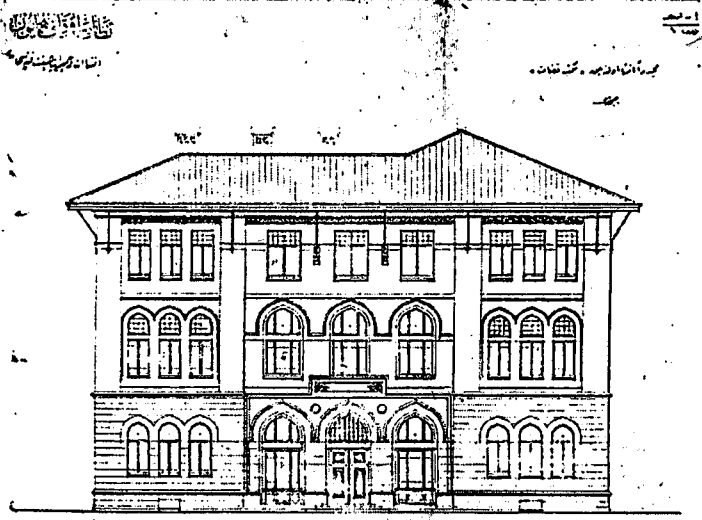
Çizim 3.35 Fethiye Medresesi plan, kesit ve cepheler
(Yavuz, 1981, s.22)

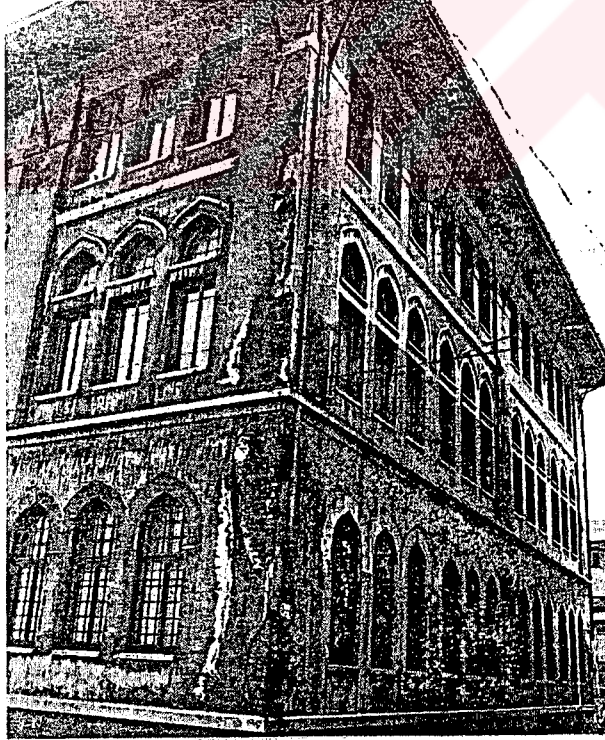
Çizim 3.36 Sultan Abdülhamid- i Evvel Medresesi
(Yavuz, 1981, s.229)

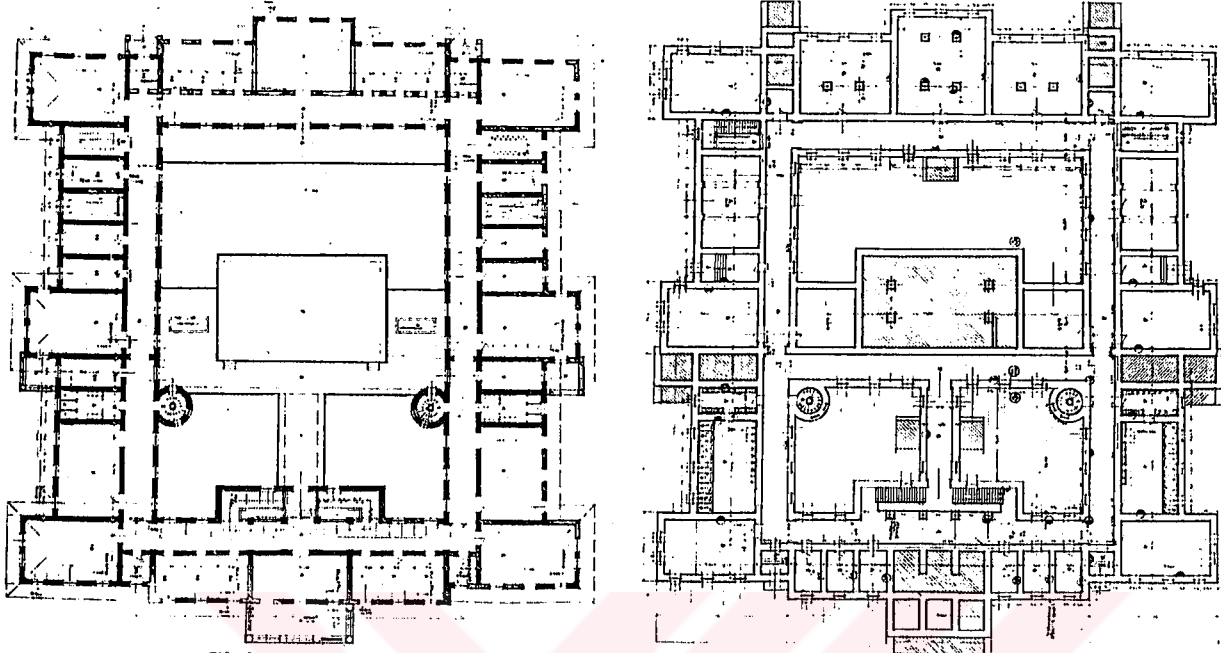
Resim 3.32 Sultan Abdülhamid-i Evvel Medresesi kuzey görünüşü
(Yavuz, 1981,s.230)

Çizim 3.37 Medreset-ül Kuzat giriş cephesi
(Yavuz, 1981, s.238)

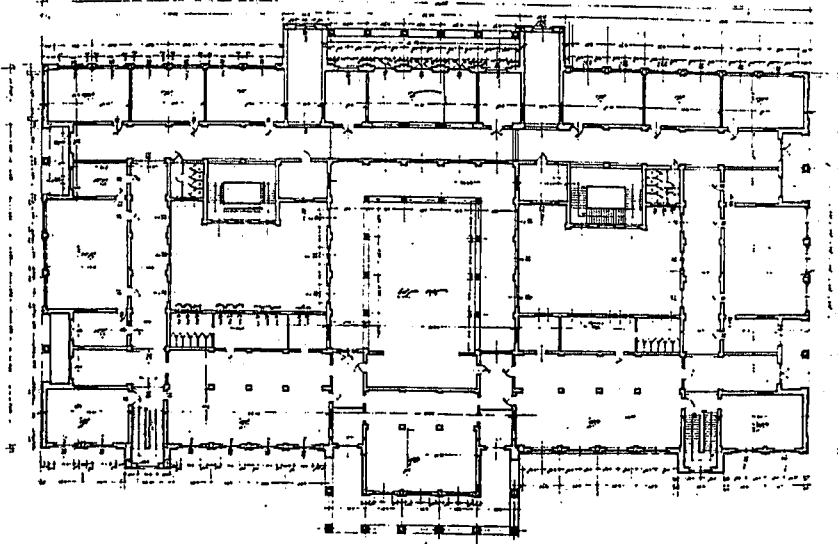
Resim 3.33 Medreset-ül Kuzat giriş cephesinden görünüş
(Yavuz, 1981, s.239)

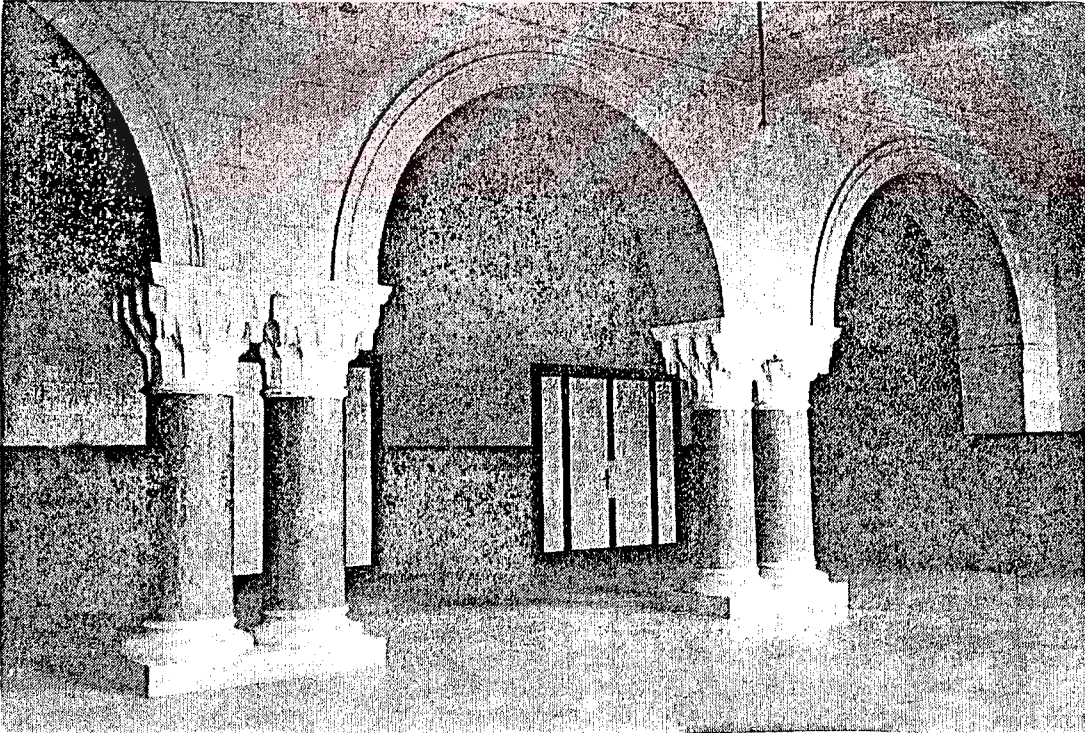
Çizim 3.38 Medine Dar-ül Ulumu bodrum ve birinci kat planı
(Yavuz, 1981, s. 246)

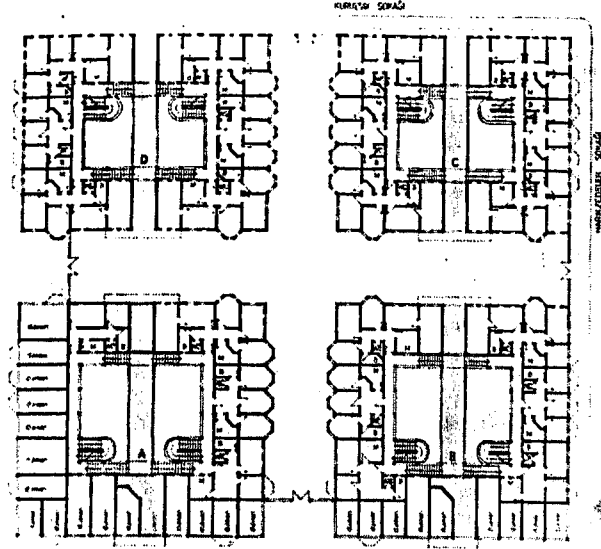
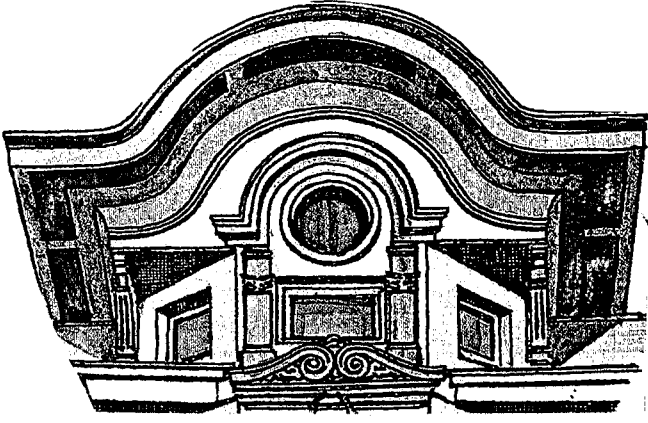
Resim 3.34 Medine Dar-ül Ulumu giriş cephesinden görünüş
(Yavuz, 1981,s.247)

Çizim 3.39 Ankara Gazi İlk Muallim Mektebi zemin kat planı
(Yavuz, 1981, s.253)

Resim 3.35 Gazi İlk Muallim Mektebi giriş holündeki taşıyıcılar
(Tekeli ve İlkin, 1997, s.296)

İSTANBUL LALELİ
HARİKZEDEGAN APARTMANLARI
BİRİNCİ KAT PLANI

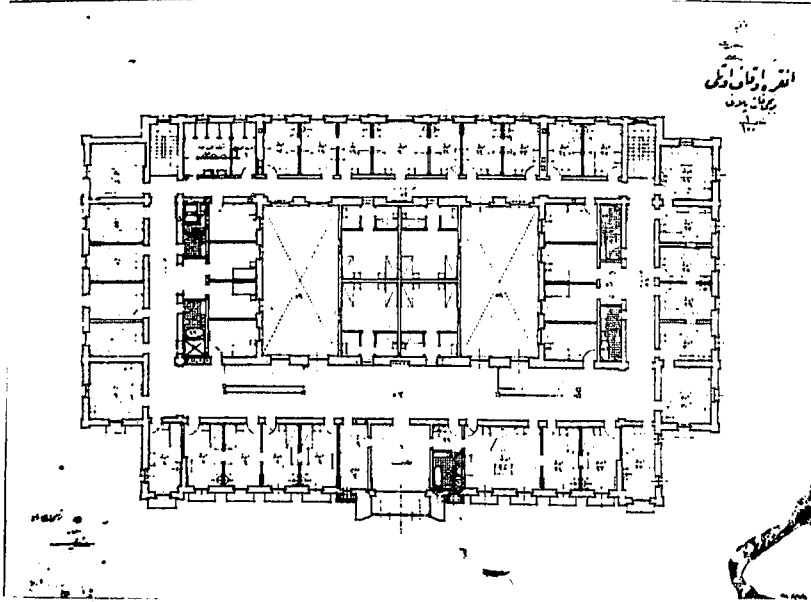
LALELİ CADDESİ

Çizim 3.40 Laleli Harikzedegan Katedrales cephe detayı
(Ergün, 1994, s.72)

Çizim 3.41 Laleli Harikzedegan Katedrales
birinci kat planı
(Yavuz, 1981, s. 274)

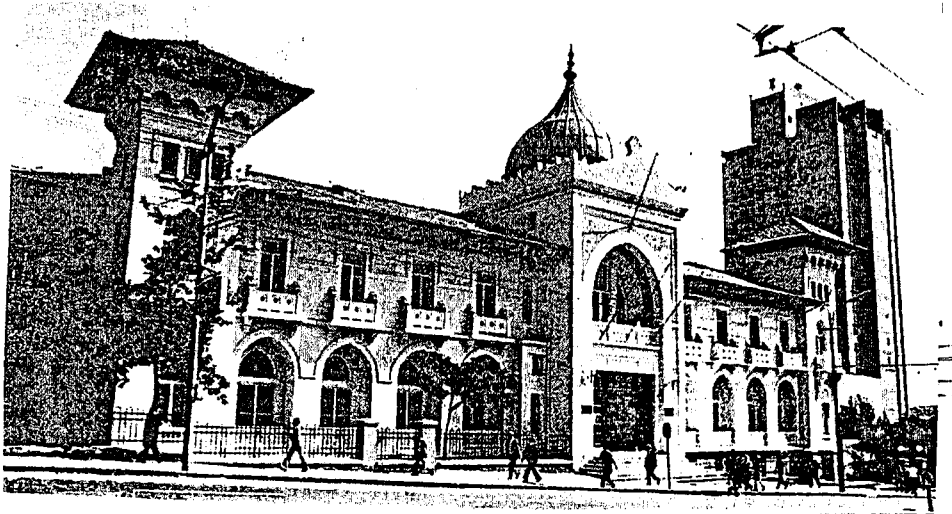
Resim 3.36 Laleli Harikzedegan Katedrales giriş cephesinden görünüş
(Tekeli ve İlkin, 1994, s.279)

Çizim 3.42 Ankara Vakıf Oteli birinci kat planı
(Yavuz, 1981s.286)

Çizim 3.43 Ankara Vakıf Oteli ön cephe
(Yavuz, 1981, s. 287)

Resim 3.37 Ankara Vakıf Oteli giriş cephesinden görünüş
(Yavuz, 1981,s.286)

4.KAMER HATUN CAMİİ İLE YAKIN ÇEVRESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE FİZİKSEL BİÇİMLENİŞİ

4.1 Pera Bölgesinin Tarihsel Gelişimi İçinde Kamer Hatun Camii' nin Yeri

Pera' nın ilk şekillenmeye başlaması Haliç' in İstanbul yakasının ve karşısındaki Galata' nın aksine, Bizans döneminden sonraya rastlamaktadır. Doğuda Boğaziçi' ne batıda, Haliç' e hakim olan bu bölge bağlarla, mezarlık, koruluk ve av alanlarıyla kaplıydı. Galata Kulesi' nin biraz kuzeyindeki sur kapısının ilerisinden kent dışına çıkılınca bugünkü Tünel meydanına varılıyor, ondan sonra da mezarlıklar, bağlar, bahçeler arasında uzanan dar bir yola ulaşıyordu. Bizans döneminde Galata' nın canlılığı ve ticari özellikleri İstanbul' un Osmanlılar' a geçmesinden sonra gelişim gösterince surlar içine sığamayan Latinler Boğaz' a ve Haliç' e bakan yamaçlara yerleştiler. Böylece Grand Rue De Pera nüvesi oluşmaya başladı. Galata ve giderek Pera' nın ticari önemi arttıkça da İstanbul yakasındaki Venedik, Pisa, Amalfi kolonileri Pera bağlarına göçtüler. Avrupa' dan, İtalya' dan, Fransa' dan, Hollanda' dan ve İngiltere' den gelip Pera' ya yerleşenler oldu (Üsdiken, 1994, s. 266).

Bugünkü İstiklal Caddesi alanına giren bölgedeki ilk Müslüman yerleşmeleri 1491 yılında II. Bayezid' in armağan olarak verdiği arazi üzerinde İskender Paşa' nın Galata Mevlevihane' sini kurmasıyla başladı. Aynı yıllarda bugünkü Galatasaray bölgesinde Acemioğlanlar Kışlası kurulmuş, bu kışla I. Süleyman döneminde yıktırılıp yeniden yaptırılmıştı. Müslümanlar daha çok Kasımpaşa ve Azapkapı semtlerinde yoğunlaşmaktaydılar. Pera' ya ise İstanbullu gayrimüslimler ve beraberlerinde kendi gelenek ve kültürleri ile yaşam tarzlarını da getiren Avrupalılar yerleşmeye devam etmiştir. Caddede onlara hizmet verecek dükkanlar açıldı. Pera' nın bir ticaret ve zanaat merkezine dönüşmesi böyle başlamıştır.

17. yüzyılla birlikte Pera , Osmanlıcasıyla Cadde-i Kebir, Galata Kulesi yakınındaki Kule kapısından başlayıp, Galata Sarayı adı verilen kışla okuluna kadar sürmekteydi. 18. yüzyılda da Grand Rue De Pera gelişimini sürdürdü (Üsdiken, 1994, s. 266). Özellikle III. Selim döneminde Avrupa devletleriyle ilişkilerin artması ve bunun sonucu olarak Avrupa devletleri elçilerinin Pera' ya yerleşmeye devam etmeleri, yeni elçilik binalarının yapılmasını sağlamıştır. Gayrimüslim gruplar elçilik binalarının çevresinde yerleşmeye başladı. Elçilikler aynı zamanda kültürel ve sanatsal faaliyetlerin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır (Akin, 1998, s. 16).

18. yüzyılın sonuna gelindiğinde Pera karşılıklı binalarla dolmuştu. Galata Sarayı'ndan sonra ise yapılaşma yoğun değildi.

19. yüzyıla girildiğinde caddedeki boş araziler dolmaya devam etti, yeni yapılaşma ve yerleşmeler sürdü. Ancak Pera' nın asıl şekillenmesi 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. 1839 tarihli Tanzimat Fermanıyla azınlıklar ve Müslümanlara eşit haklar sağlanması, 1856 tarihli Islahat Fermanıyla gayrimüslim Osmanlılar' a geniş haklar tanınması ve Osmanlı toplumunun Batıya açılması, Pera' nın fiziksel gelişimini önemli oranda etkiledi (Akın, 1998, s. 13). Grand Rue De Pera, Avrupa ülkelerinin gelenek ve yaşam tarzlarına uygun eğlenme ve dinlenme yerlerinin açıldığı bir merkez haline dönüştü.

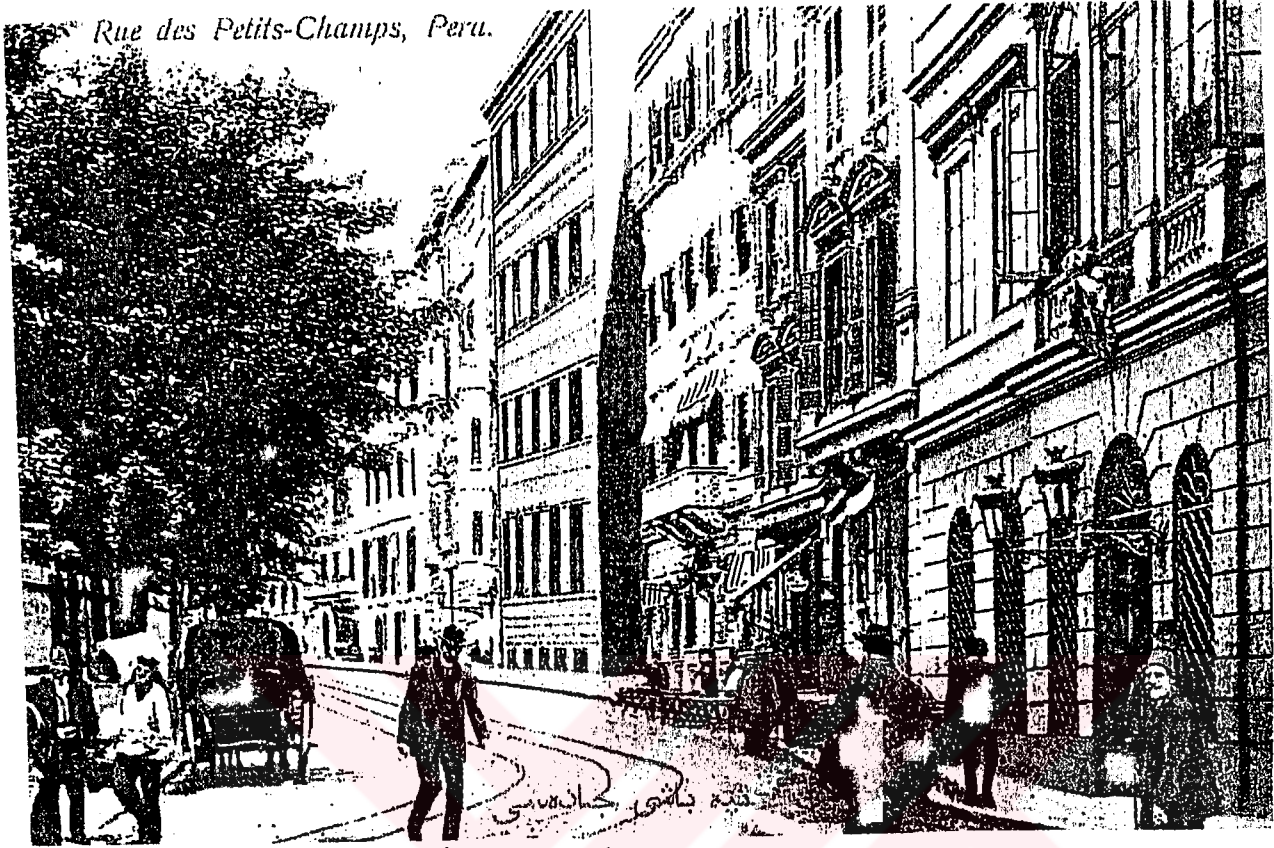
Grand Rue De Pera' ya paralel Şişhane- Tepebaşı- Tarlabası- Taksim ekseninin gelişimi de 19 uncu yüzyılın ikinci yarısından sonra başladı ve Pera' ya göre ikinci planda kaldı (Üsdiken, 1994, s. 266).

Tarlabası Caddesi eskiden Taksim meydanı ile Pancaldi Caddesi' nin (bugünkü Cumhuriyet Caddesi) kesiştiği yerden başlar ve Kalyoncu Kulluğu Caddesinin köşesinde sona ererdi. Tarlabası' nda 1850'li yıllardan sonra yavaş yavaş oluşmaya başlayan yerleşim birimleri bahçeler içindeydi (Üsdiken, 1994, s.217).

Tepebaşı semti de, Tarlabası semtinin devamı olup, yine Pera' ya paralel uzanırdı. Kasımpaşa ve Haliç'e oldukça dik inen yamaçlar üzerinde bulunan Tepebaşı, 19 uncu yüzyılın ikinci yarısına kadar Müslüman mezarlıklarıyla kaplıydı .Yabancılar “ Petit Champ des Morts ” olarak adlandırdıkları bu mezarlığın içinde gezintiye çıkar, Boğaz ve Haliç' in manzarasını seyrederdilerdi (Gülersoy,1993. s.14). (Resim 4.1), (Resim 4.2).

19. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte, 1858 yılında Şişhane' de 6. Daire Başkanlığının kurulmasıyla , kentsel düzenleme çalışmaları yapılmaya başlanmıştı (Akın, 1998, s. 31).

Ancak o dönemde çıkan ve çevresine çok büyük zararlar veren yangınlar çalışmaları olumsuz yönde etkiliyordu. (Resim 4.3). Bu yangınların en çok zarar vereni 1870 Pera yangınıdır (Akın, 1998, s.29). Çok geniş bir alanda etkili olan yangın, İngiliz Konsolosluğuna ve çevresine de çok zarar verdi (Gülersoy, 1993, s. 17). Tez konusu olarak incelenen ve İngiliz Sefaretinin tam karşısında olan Kamer Hatun Camii' nin yerindeki ilk cami ve caminin bulunduğu Arslan sokak da yangından zarar gören yerler arasındaydı.(Harita 4.1) 1870

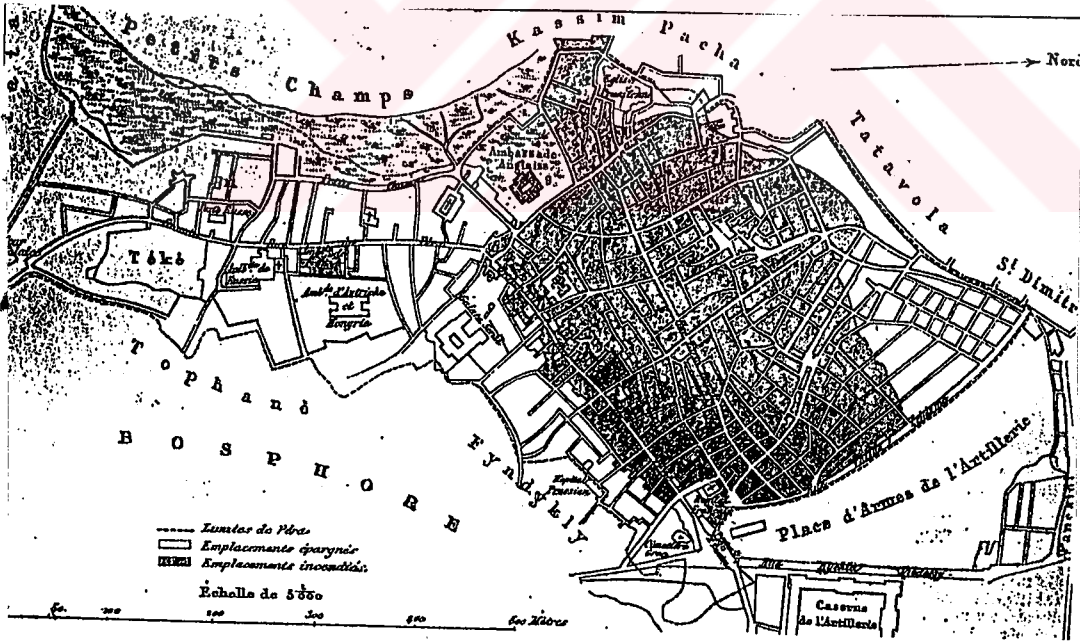

Resim 4.1 Tepebaşı
(Deleon, 1997,s.83)

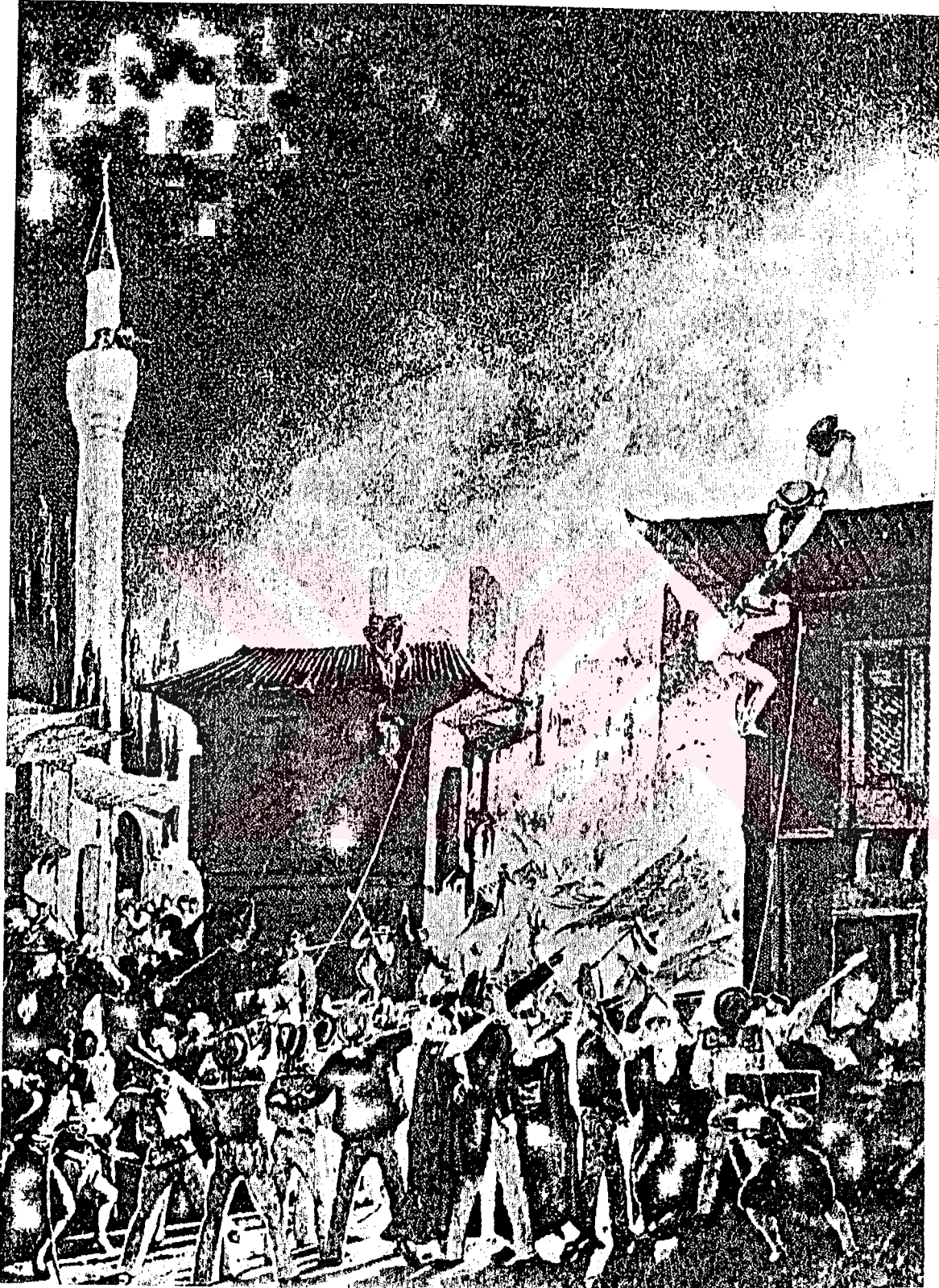

Resim 4.2 Tepebaşı
(Deleon, 1197,s.84)

yangını Taksim- Galatasaray kesiminde önemli değişikliklere neden oldu, geniş boş araziler yaratmıştır (Akın, 1998, s. 202). Bu arazilere 6. Daire Belediyesi' nin öngördüğü yeni yangın ve inşa nizamnamesine göre yeni konutlar yapılmıştır. Bu konutlar, doğrudan sokağa açılan, üst katlarla aynı pencere düzenine sahip, avlu ya da bahçe yerine arkada yer alan taşlıkları ile dar parselasyon üzerine gelişen, kagir, genellikle dört-beş katlı olacak şekilde tasarlanmıştır (Akın, 1998, s. 206). İngiliz Sefareti, yakın çevresi ve ilk Kamer Hatun Camii'nin bulunduğu Arslan sokağı da yeni yapılacak olan camilerin minare yüksekliklerini bile sınırlayan düzenlemelerle yeniden ele alındı.

Harita 4.1 1870 yangını sonucu zarar gören alanlar

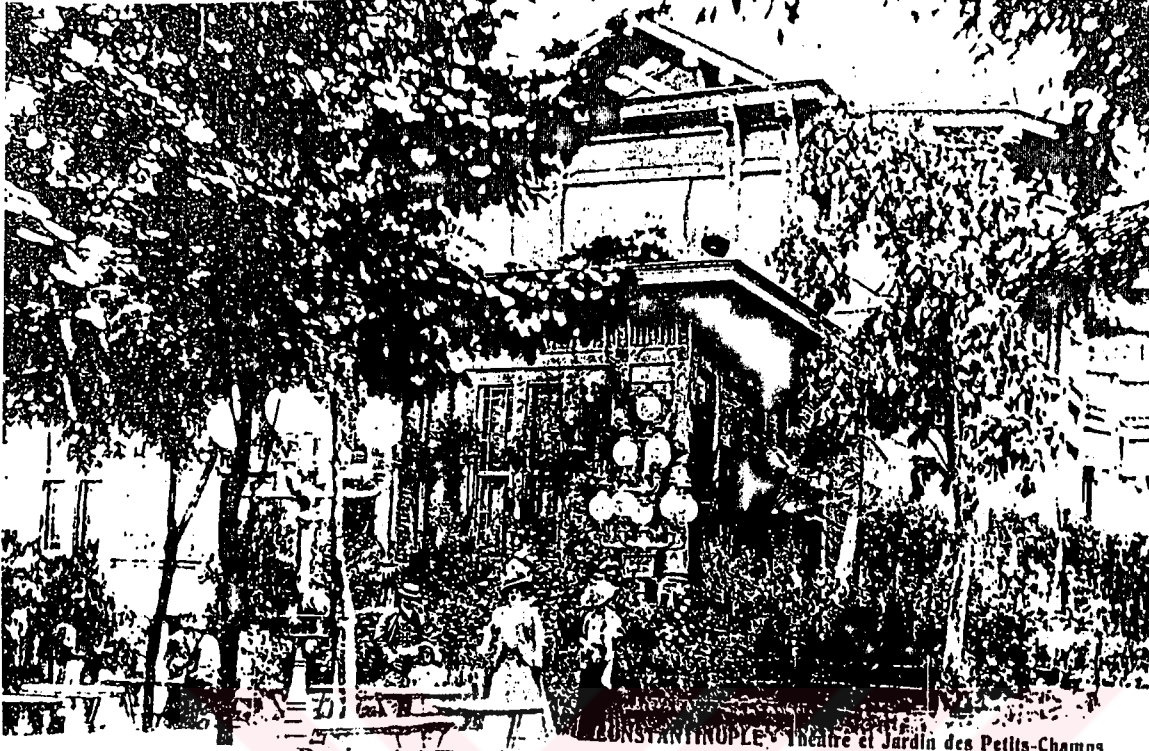
Resim 4.3 Pera' da yangın
(Akin,1998, s,298).

Yangından sonra 6. Dairenin ilk belediye başkanı Blaque Bey tarafından Tepebaşı' nın imarıyla ilgili çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Müslüman mezarlıkları kaldırılmıştır. Galata ve Pera arasındaki ulaşımı desteklemek amacıyla 1871 yılında yapımına başlanan Tünel' in inşası sırasında kazılan uzun mesafenin toprağı Tepebaşı sırtlarına dökülerek yamaçlı arazi düzleştirilmiştir (Gülersoy, 1993, s. 20). Böylece yapılması düşünülen tiyatro binası, lokanta ve bahçe için uygun zemin hazırlanmış oldu. İngiliz bahçe mimarisi tarzında hazırlanan bahçe 1880 yılında, tiyatro 1881 yılında, bahçe girişinin karşısındaki ahşap lokanta ise 1884'de açıldı (Durudoğan, 1994, s. 249). (Resim 4.4), (Resim 4.5).

19. yüzyıl bitip 20. yüzyıl başlarken Pera ve ona paralel Şişhane- Tepebaşı-Tarlabaşı- Taksim ekseninde yeni yerleşmeler ve yapılaşmalar sürmekteydi. 20 yüzyılın ilk çeyreğinde Cadde-i Kebir, Osmanlı Devleti' nde var olan tüm etnik toplulukların, pek çok ulustan gayrimüslimin yaşadığı, gezdiği, eğlendiği kozmopolit bir kültüre sahiptir (Üsdiken, 1994, s. 266). Ancak yabancı nüfus, Lozan Antlaşmasıyla kapitülasyonların kaldırılması, 1927- 1929 yıllarında elçiliklerin Ankara' ya nakli, 1942 yılında yürürlüğe giren varlık vergisi, 1945-1949 yılları arasında süregelen , İkinci Dünya Savaşı gibi nedenlerden dolayı azaldı (Akın, 1998, s. 313). İsrail devletinin kurulması sonucu Yahudiler İsrail' e göç etti, Rum nüfusu düştü. Değişik etnik topluluklardan zanaatkarların ülkelerine dönmeleriyle, bir ticaret ve zanaat merkezi olan Pera kimliğinden çok şey yitirdi. Aynı değişimler Tarlabaşı Caddesi ve Tepebaşı bölgesinde de yaşanmıştır.

1950 dolaylarında İstanbul' a başlayan göçler sonucu konutlar ve ticaret merkezleri el değiştirmeye başlamıştır. Sosyal yapıdaki değişim fiziksel yapıdaki değişimleri de hızlandırdı. Binalar bakımsızlaşmış, pek çoğu yıkılmış, yerlerine çevreleriyle uyumsuz yeni binalar yapılmaya başlanmıştır (Üsdiken, 1994, s. 266). Tepebaşı bölgesinin çekim merkezi olan Blaque Bey' in büyük çabalarla gerçekleştirdiği Tepebaşı yazlık tiyatrosu 1955 yılında yıktırılmış, kışlık tiyatro 1970 ve 1972 yılında geçirdiği yangınlarla yok olmuş, bahçe de 1984 yılında kaldırılarak yerine bugünkü Tüyap Sergi Salonu yaptırılmıştır (Durudoğan, 1994, s. 250).

1986- 1988 yılları arasında da Tarlabaşı Caddesi- Tepebaşı- Şişhane aksı İstanbul Belediyesi' nin planlama çalışmalarının bir sonucu olarak Tarlabaşı Bulvarı' na dönüştürülmüştür. Yol genişletme çalışmaları sırasında kapsamlı yıkımlar yapılmıştır (Akbulut, 1994, s. 218).

CONSTANTINOPLE: Théâtre et Jardin des Petits-Champs
 Resim 4.4 Tepebaşı Bahçesi ve Tiyatrosu.
 (Gülersoy, 1993, s.34)

Resim 4.5 Tiyatro'nun cephesi
 (Gülersoy, 1993, s. 60)

Tez konusu olarak incelenen Kamer Hatun Camii ve çevresi de bu çalışmalardan etkilenmiştir. Tarlabası Bulvarı açılırken Camii çevresindeki yoğun yapı dokusu da yıkılmış, caminin bu eski dokuya göre tasarlanmış olan kütleli yapısı, cepheleri, girişleri, iki yanındaki konutları aşmayacak şekilde boyutlandırılmış olan minaresi çevreyle bütünleşme özelliklerini yitirmiştir.

4.2. Bölgenin Fiziksel Biçimlenişi

Caminin çevre yapı dokusu ile olan ilişkisini kurabilmek için yakın çevresinin fiziksel verilerini anlatan bir analiz çalışması yapılmıştır. Hamalbaşı Caddesi, Meşrutiyet Caddesi üzerindeki yapılar incelenmiş, işlevsel, mimari ve çevresel değerler, eski yapıların stürüktürel durumları ve değerlendirmeler başlıkları altında analiz haritaları oluşturulmuştur .Ayrıca Hamalbaşı Caddesi üzerindeki yapıların 1/ 100 ölçekli rölöveleri çıkarılmış, gerekli görülen yapılar için restorasyon önerileri getirilmiştir. Analizleri yapılan ve rölöveleri çıkarılan yapıların ,ada ve parsel numaraları belirtilmiş, fotoğrafları çekilerek belgelenmiştir.(Resim 4.8..... Resim- 4.30)

4.2.1 Yapıların mimari özellikleri

4.2.1.1 İşlevsel değerlerin analizi (Harita 4.2)

Hamalbaşı caddesi ve Meşrutiyet Caddesi' nin incelenen bölümündeki yapıların çoğu işyeri olarak kullanılmaktadır. Bunların en renklisi Meşrutiyet Caddesi ile Sahne Sokağı' nı birbirine bağlayan, 1870 Pera yangınından sonra yapılan Avrupa Pasajı' dır (Üsdiken, 1994, s.431). Çok farklı mağazaların faaliyet gösterdiği Avrupa Pasajı Hamalbaşı Caddesinin çekim merkezlerinden birisidir. Ticaret – konut, konut, dini, kamu işlevli yapılar haritada ayrıca işaretlenmiştir. Ticaret amaçlı olarak kullanılan yapılar otel ve işyeri olarak hizmet vermektedirler. Ticaret ve konut kullanımının bir arada olduğu yapılarda işyerlerinin genellikle yapıların ikinci ve üçüncü katlarına kadar yer aldığı görülür. Buralar avukat bürosu, dişçi ve doktor muayenehanesi, eczane ve market olarak kullanılmaktadır. Çalışma alanında sadece iki adet konut amaçlı kullanılan yapıya rastlanmıştır. Bölgedeki dini amaçlı yapılar tez konusu olarak incelenen Kamer Hatun Camii ile Panaiya Rum Ortodoks Kilisesidir. İngiliz Sefareti bölgenin tek kamu yapısıdır.

Yapılan çalışmada, incelenen tüm tarihi yapıların korunması gerektiği düşünülmektedir. Ticaret, ticaret- konut amaçlı olarak kullanılan tarihi yapılarda yapılan ekler, ve/ veya yıkımlar kimi yapıların sadece cephelerine, kimi yapıların hem kitle hem de plan ve cephe özgünlüklerine ve tarihi dokuya zarar vermiştir.

Betonarme olarak inşa edilen yeni yapıların büyük bir çoğunluğunun cepheleri ve kitleleri ile çevreye aykırı olduğu gözlemlenmiştir.

4.2.1.2 Tarihi yapıların strüktürel analizi (Harita 4.3)

Yapılan analiz çalışmalarında yapıların kagir olarak inşa edildiği görülmektedir. Bu yapıların büyük bir çoğunluğunun strüktürel sorunları yoktur. Kagir binaların bir kısmında yeni işlevlerden kaynaklanan ve çeşitli katlarda rastlanabilen betonarme ekler görülmektedir.

4.2.1.3 Değerlendirme (Harita 4.4)

Analiz haritalarında da görülebileceği gibi tüm tarihi yapıların korunması gerektiği düşünülmektedir. Koruma çalışmaları yapılırken, tarihi yapıların kitle ve cephelerini görsel ve kimi durumlarda da strüktürel açıdan olumsuz açıdan etkileyen betonarme eklerin kaldırılması gerekmektedir.

Yeni yapıların kat adetleri, boyutlandırmaları ve cepheleri ile çevrelerine uyumsuz oldukları gözlemlenmektedir.

4.2.2 Yapı Bulunmayan Alanlar

4.2.2.1. Yollar, kaldırımlar

Araştırılan bölgedeki en önemli ulaşım aksları Hamalbaşı Caddesi ve Meşrutiyet Caddesidir. Her iki caddede de tek yönlü trafiğe açık olup birbirini dik olarak keser. Hamalbaşı Caddesi Meşrutiyet Caddesi ile kesiştiği noktadan itibaren deniz seviyesine doğru eğimli olup, bulvarın altından geçer ve Tarlabası semtine bağlanır. Cadde kenarlarındaki kaldırımlar genişlik olarak yetersizdir.

4.2.2.2. Yeşil alanlar

Camii ve çevresindeki yeşil alanlar kendi iç bahçesi ile İngiliz Sefaretinin bahçesinden ibarettir.

4.2.3 Hamalbaşı Caddesi

Hamalbaşı Caddesi'nde yapılan 1/ 100 ölçekli cephe rölövesi çalışmaları sonucunda, yapılarda strüktürel açıdan bir problem gözlemlenmemiştir. Ancak yapılara verilen yeni işlevler, binaların özgünlüğüne zarar vermektedir. Yeni yapılan binalar yükseklik ,renk ve doku açısından uyumsuzdur. Bu nedenle rölöveleri çıkarılan yapıların (Pafta no: 1,2,3,4,5-64), gerekli görülenleri için giydirme cephe önerileri geliştirilmiştir (Pafta no: 6,7-64) .Öneriler geliştirilirken dolu-boş oranlarına, renk ve doku uyumuna dikkat edilmiştir.

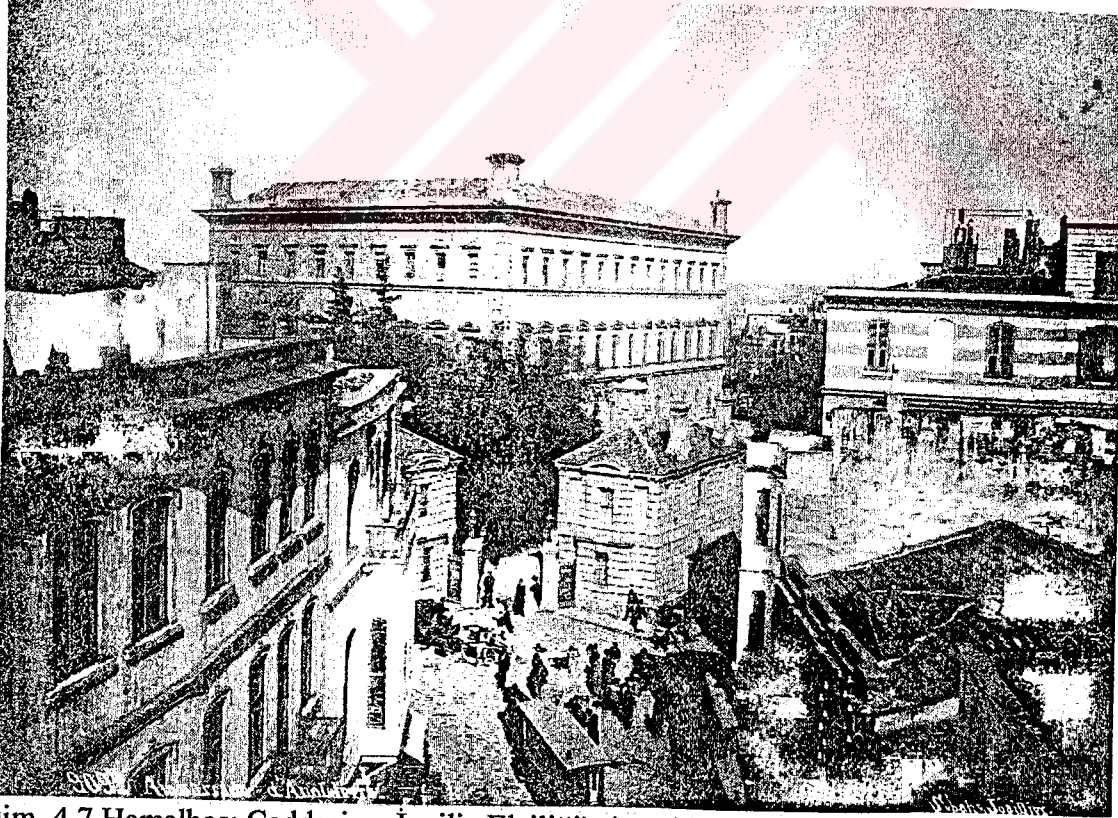
1912 tarihli Doğu yıllığına göre Hamalbaşı Caddesi'nde yaşayanların adresleri ve meslekleri şunlardır:

- No: 4 Merias Dimitra: Fırıncı
- No:6 Stephanidis :Avusturya Konsolosluğunda memur
- No:8 Stephanidis:Kasap
- No:10 Dellatolla: Tütüncü
- No:14 Pelarghides:Eczane sahibi
- No:16 Constantinidis:Sütçü ve Christaki:Hekim
- No:18 Pappanicolau: Manav
- No:20 Boyard:Birahane
- No:24 Tsonis:Tütün satış yeri
- No:30 Papanicolau:Şarap ve mastika
- No:34 Nessen: Kiralık odalar

Günümüzde sözü edilen yapıların hepsine ticaret işlevi verilmiştir.

Resim 4.6 Hamalbaşı Caddesi' nin eski halini gösteren kartpostal
(Deleon, 1997,s.86)

Resim 4.7 Hamalbaşı Caddesi ve İngiliz Elçiliği' nin eski halini gösteren bir kartpostal
(Akın, 1998, s.202)

ANALIZ 1
İSVESEL, MİMARİ VE ÇEVRESSEL DEĞERLERİN ANALİZİ

KONUT

KONUT+TİCARET

TİCARET

ANTİSAL VE DİNİ YAPILAR

KAMU YAPILARI

YENİ YAPILAR

TARİHİ YAPILAR

OZGUN

ÇEPEHSİ ONEMSİZ ORANDA OZGUNLUGUNU YITIRMIŞ

KITLİ, PLAN VE ÇEPE OLARAK ÖNEMLİ

ORANDA OZGUNLUGUNU YITIRMIŞ

YENİ YAPILAR

KITLİ VE ÇEPEHSİYLE UYUMLU

KITLİSİ UYUMLU ÇEPEHSİ UYUMSUZ

ÇEVREYE AYKIRI

	STRÜKTÜR SORUNU OLMAYAN YAPILAR
	STRÜKTÜR ONARIMI GEREKTİREN YAPILAR
	RESTORE EDİLMİŞ YAPILAR
	KAGIR
	BETONARME İLAVE

ANALİZ 2

LATASANA YOLU
L.B. YOLU
T. Studyo
M.E.V.

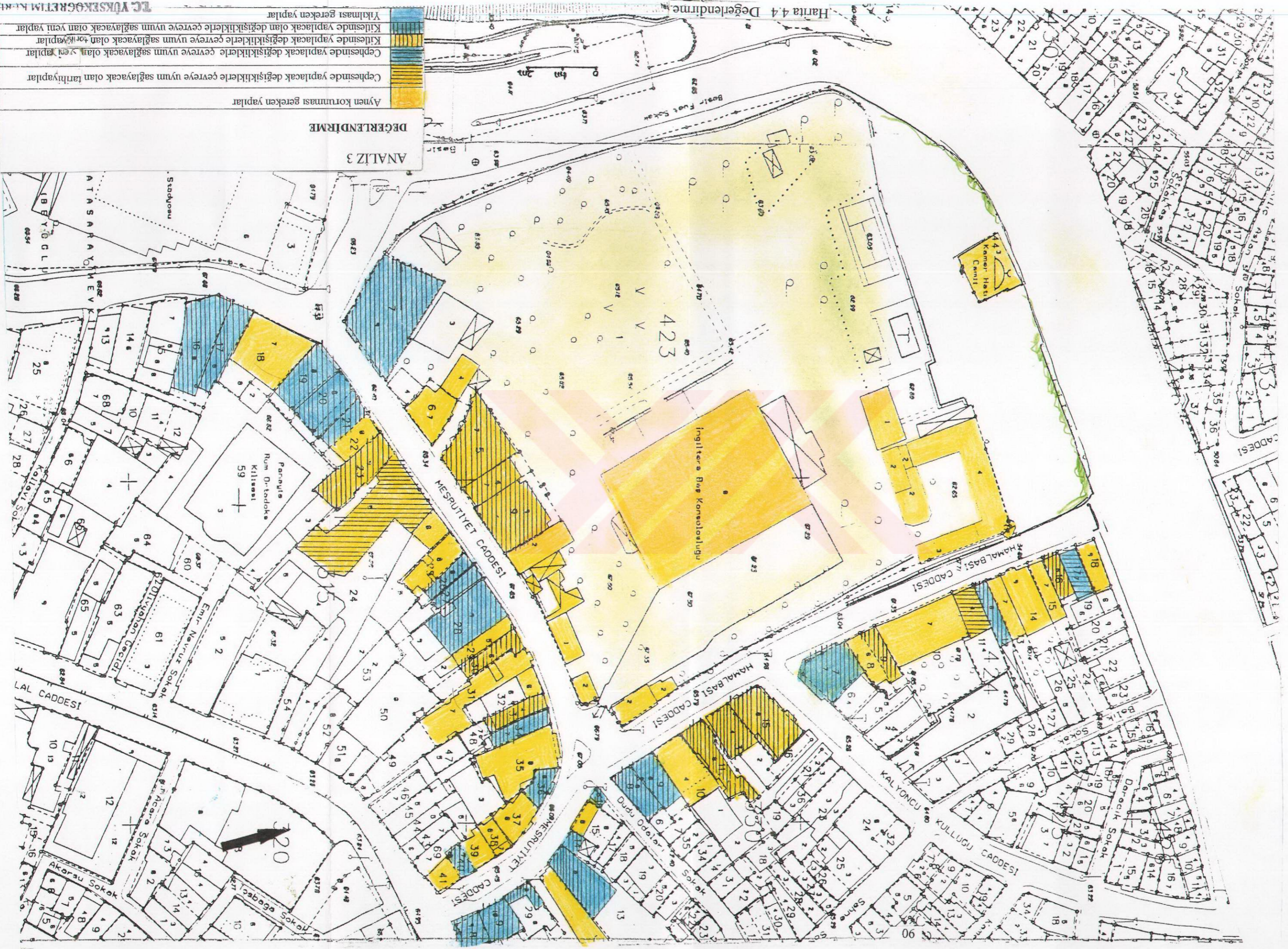
Penayla Rum Ortodokse Kilisesi 59
Emir Nevruz Sokak
S.Ö. Vahhan Caddesi
Akarsu Sokak
Ege Sokak
Kalyoncu Kulluğu Caddesi
Hamalbası Caddesi
Mesrutiyet Caddesi
Dudu Odaları Sokak
Daracık Sokak
Kilic Aalen Sokak
Sokak 9
Sokak 10
Sokak 11
Sokak 12
Sokak 13
Sokak 14
Sokak 15
Sokak 16
Sokak 17
Sokak 18
Sokak 19
Sokak 20
Sokak 21
Sokak 22
Sokak 23
Sokak 24
Sokak 25
Sokak 26
Sokak 27
Sokak 28
Sokak 29
Sokak 30
Sokak 31
Sokak 32
Sokak 33
Sokak 34
Sokak 35
Sokak 36
Sokak 37
Sokak 38
Sokak 39
Sokak 40
Sokak 41
Sokak 42
Sokak 43
Sokak 44
Sokak 45
Sokak 46
Sokak 47
Sokak 48
Sokak 49
Sokak 50
Sokak 51
Sokak 52
Sokak 53
Sokak 54
Sokak 55
Sokak 56
Sokak 57
Sokak 58
Sokak 59
Sokak 60
Sokak 61
Sokak 62
Sokak 63
Sokak 64
Sokak 65
Sokak 66
Sokak 67
Sokak 68
Sokak 69
Sokak 70
Sokak 71
Sokak 72
Sokak 73
Sokak 74
Sokak 75
Sokak 76
Sokak 77
Sokak 78
Sokak 79
Sokak 80
Sokak 81
Sokak 82
Sokak 83
Sokak 84
Sokak 85
Sokak 86
Sokak 87
Sokak 88
Sokak 89
Sokak 90
Sokak 91
Sokak 92
Sokak 93
Sokak 94
Sokak 95
Sokak 96
Sokak 97
Sokak 98
Sokak 99
Sokak 100

ANALİZ 3

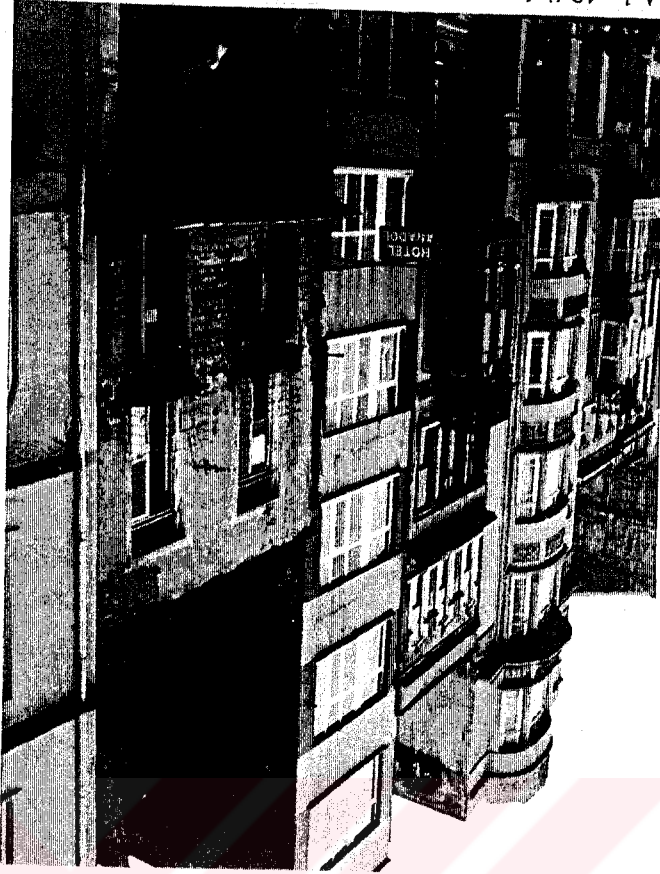
DEĞERLENDİRME

	Aynı koruması gereken yapılar
	Cephesinde yapılacak değişikliklerle çevreye uyum sağlayacak olan tarihi yapılar
	Cephesinde yapılacak değişikliklerle çevreye uyum sağlayacak olan yeni yapılar
	Kitesinde yapılacak değişikliklerle çevreye uyum sağlayacak olan yapılar
	Yıkılması gereken yapılar

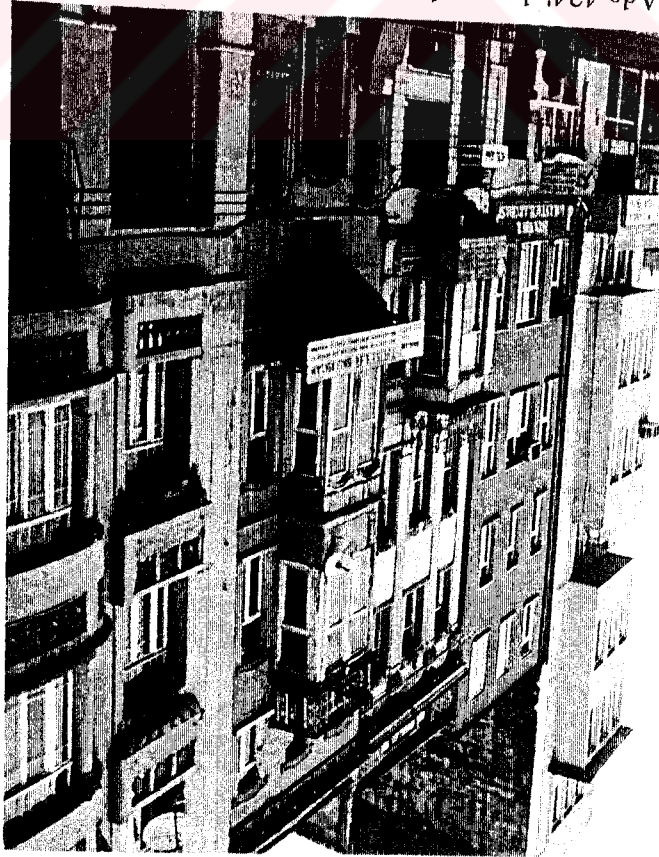
Harita 4 4 Değerlendirme

Resim 4.9 Ada 424' de yer alan Parsel no: 14,13,12,11 olan yapılar.

Resim 4.8 Ada 424' de yer alan Parsel no:18,17,16,15,14 olan yapılar.

Resim 4.11 Ada 424' de yer alan Parsel no: 9,8,7 olan yapılar.

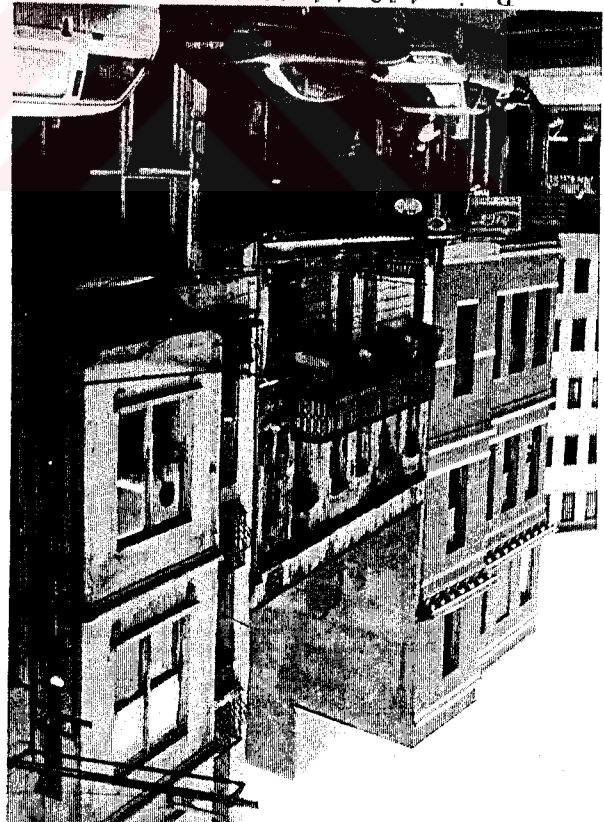
Resim 4.10. Ada 424' de yer alan Parsel no: 10,9,8,7 olan yapılar.

Resim 4.14. Ada 330' de yer alan Parsel no: 9,8 olan yapılar.

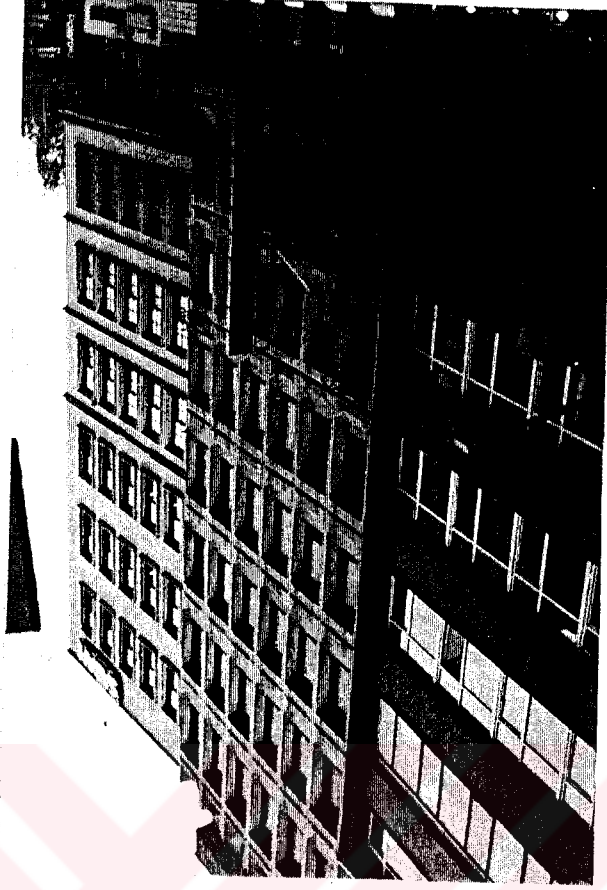
Resim 4.12 Ada 330' de yer alan Parsel no:15,3,11olan yapılar.

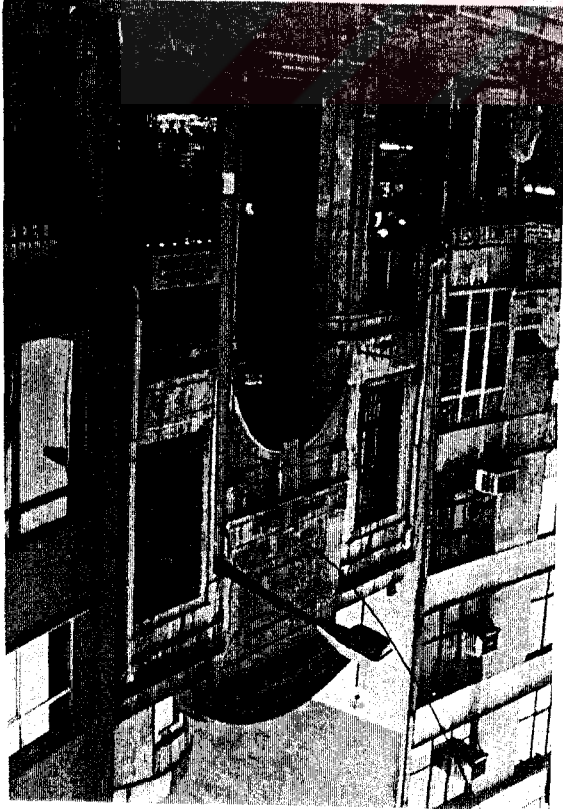
Resim 4.13 Ada 330' de yer alan Parsel no:11,10,9 olan yapılar.

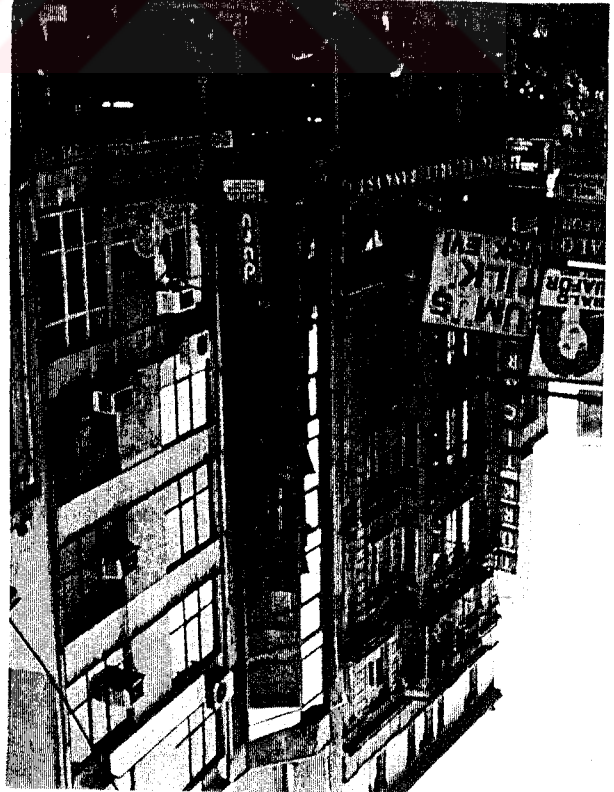
Resim 4.17. Ada 331' de yer alan Parsel no: 8,18,9 olan yapılar.

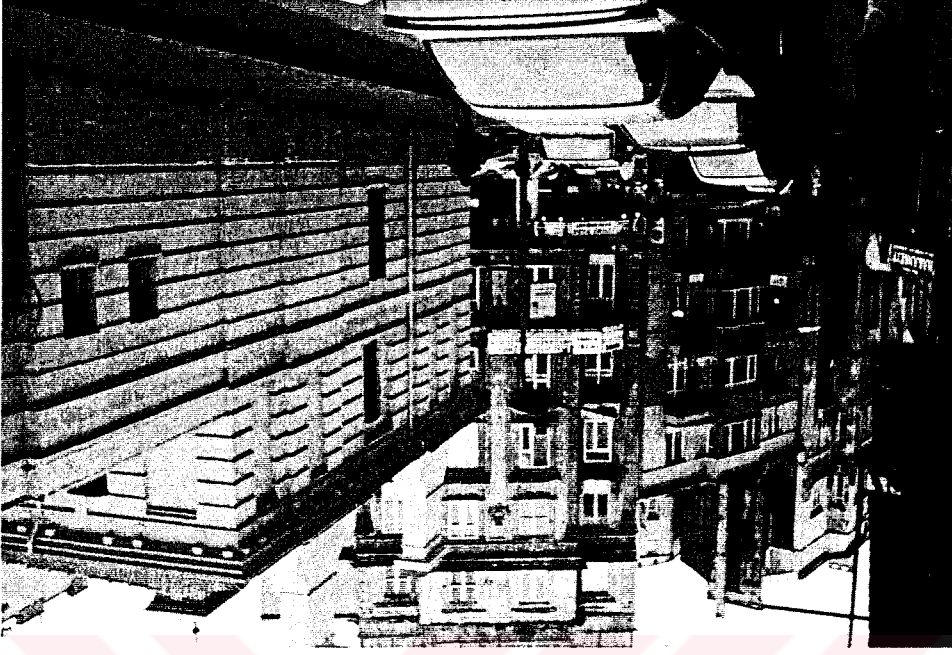
Resim 4.16. Ada 331' de yer alan Parsel no:12 olan yapı

Resim 4.15. Ada 331' de yer alan Parsel no: 15,8,14,13 olan yapılar.

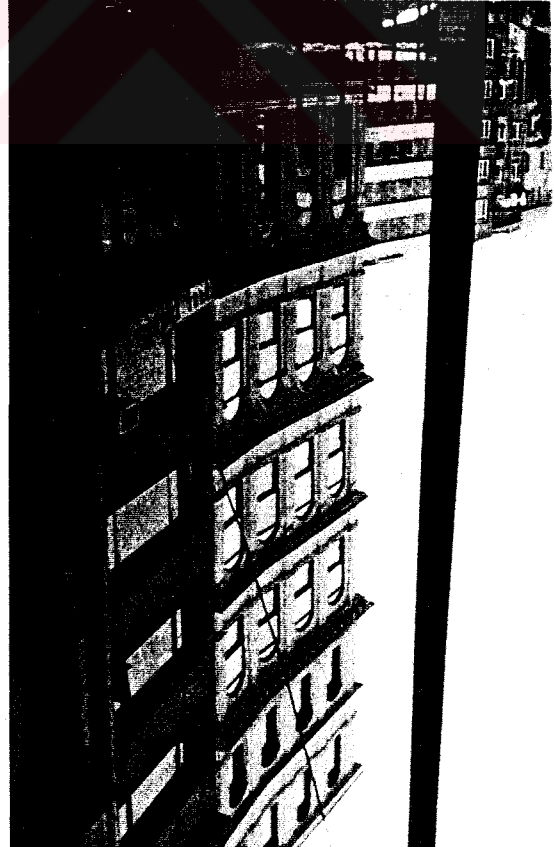
Resim 4.20 Ada 315' de yer alan Parsel no: 36,35,34 olan yapılar

Resim 4.19 Ada 315' de yer alan Parsel no:37,38,39 olan yapılar

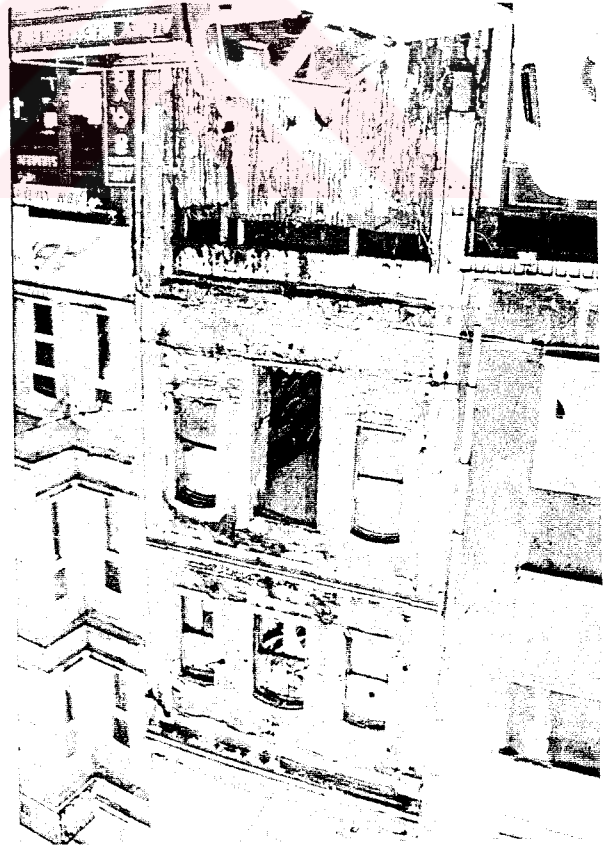
Resim 4.18 Ada 315' de yer alan Parsel no: 41,40 olan yapılar.

Resim 4.23 Ada 315' de yer alan
Parsel no:30,29,28,27,26 olan yapılar

Resim 4.21. Ada 315' de yer alan
Parsel no:32,31,30 olan yapılar

Resim 4.22 Ada 315' de yer alan
Parsel no: 32,31 olan yapılar

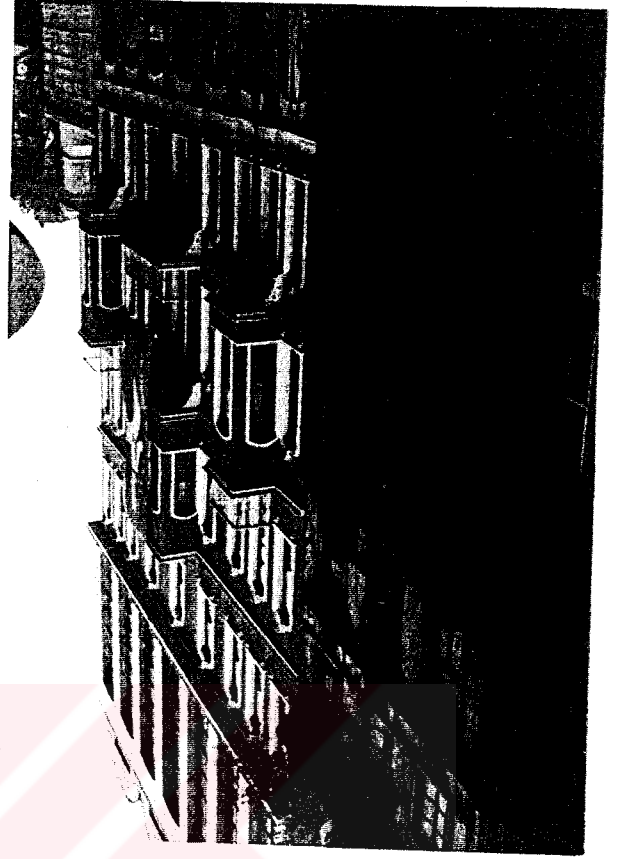
Resim 4.25. Ada 315' de yer alan Parsel no:24,23,22,21,20 olan yapılar.

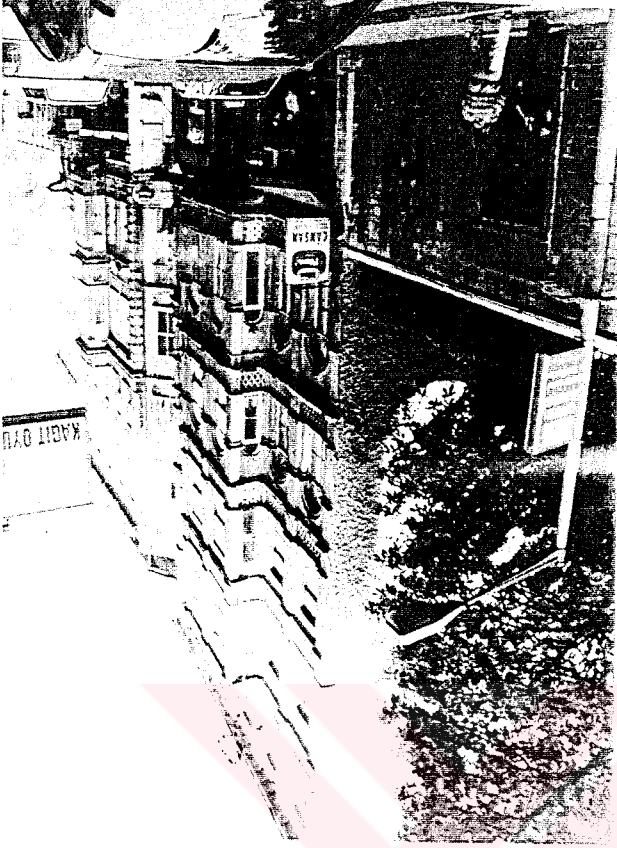
Resim 4.24. Ada 315' de yer alan Parsel no:26,25,24 olan yapılar

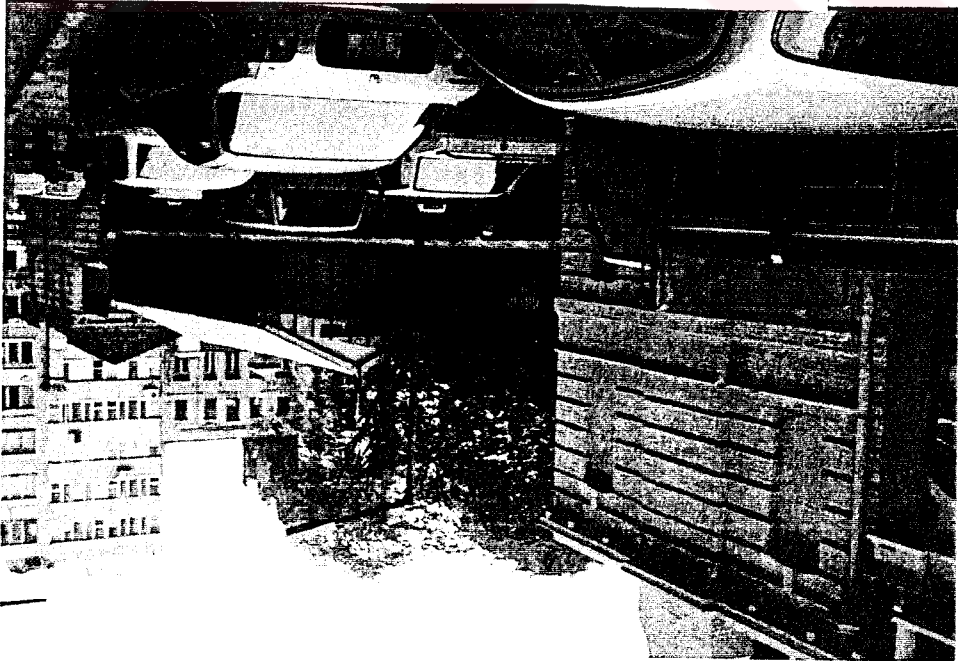
Resim 4.27 Ada 423' de yer alan
Parsel no:9,4 olan yapılar

Resim 4.28 Ada 423' de yer alan
Parsel no:5,6,4 olan yapılar.

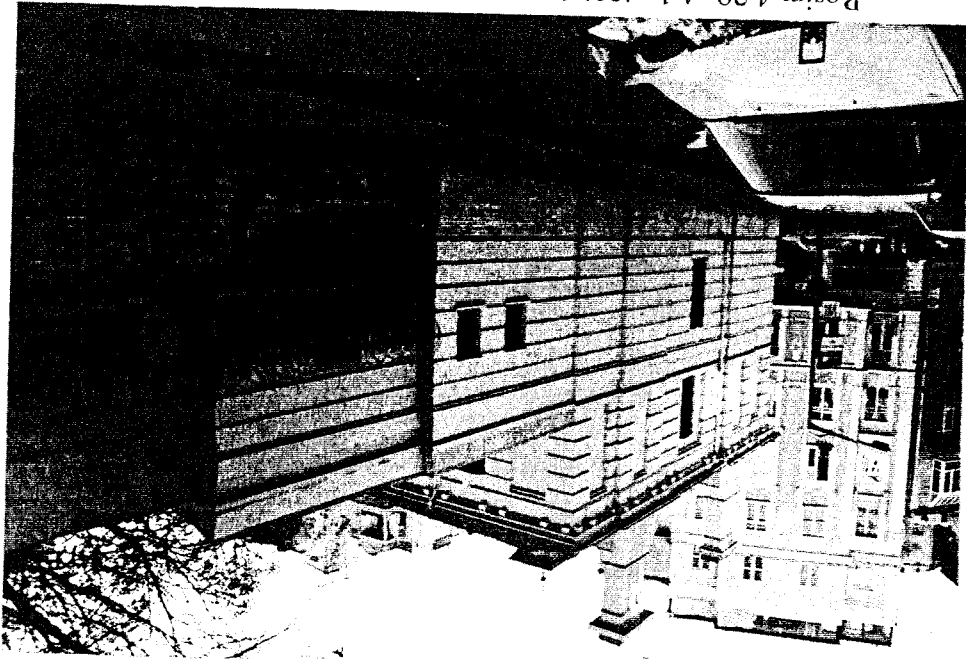
Resim 4.26 Ada 423' de yer alan Parsel no: 2 olan yapı.

Resim 4.30 Ada 423' de yer alan Parsel no: 3 olan yapı

Resim 4.29 Ada 423' de yer alan Parsel no: 3 olan yapı

DUDU ODALARI
SOKAK +10.10KALYONCU KULLUĞU
SOKAK +6.50

RÖLÖVE HAMALBAŞI CADDESİ PLANI, GÖRÜNÜŞÜ. ÖLÇEK: 1/100 0 1m 2m

KALYONCU KULLUĞU
SOKAK +6.50

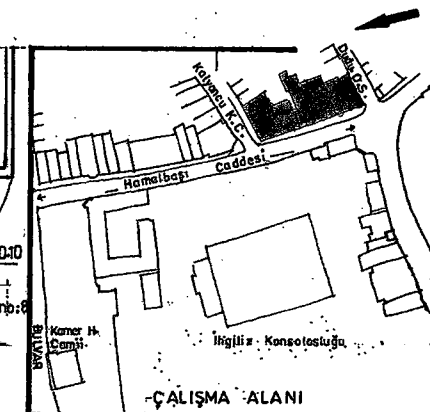
Pafta no: F 21 C. 25 b4 b ADA: 330 Parsel no: 9 Kapı no: 26 İşlev: Ticaret Kâğıt korunması önerilen yapı
 Pafta no: F 21 C. 25 b4 b ADA: 330 Parsel no: 30 Kapı no: 28 İşlev: Ticaret Kâğıt korunması önerilen yapı. Giriş katı cep eklenmiştir.
 Pafta no: F 21 C. 25 b4 b ADA: 330 Parsel no: 11 Kapı no: 30 İşlev: Ticaret Kâğıt korunması önerilen yapı.
 Pafta no: F 21 C. 25 b4 b ADA: 330 Parsel no: 10 Kapı no: 32 İşlev: Ticaret Kâğıt korunması önerilen yapı.
 Pafta no: F 21 C. 25 b4 b ADA: 330 Parsel no: 9 Kapı no: 34 İşlev: Ticaret Yeni uyumsuz yapı.
 Pafta no: F 21 C. 25 b4 b ADA: 330 Parsel no: 8 Kapı no: 36 İşlev: Ticaret Yeni uyumsuz yapı.

DİPLOMA PROJESİ

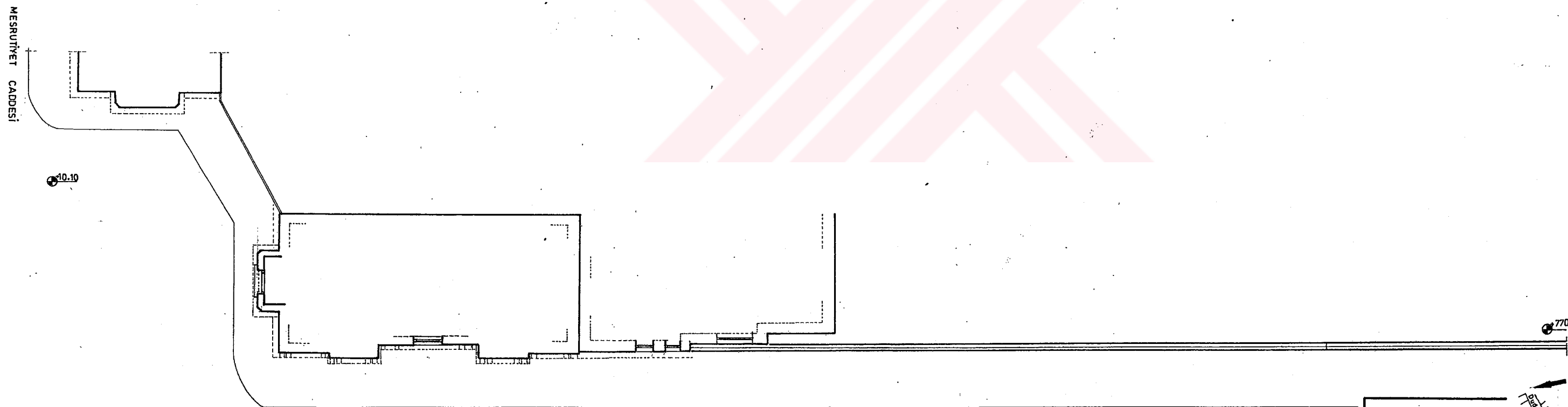
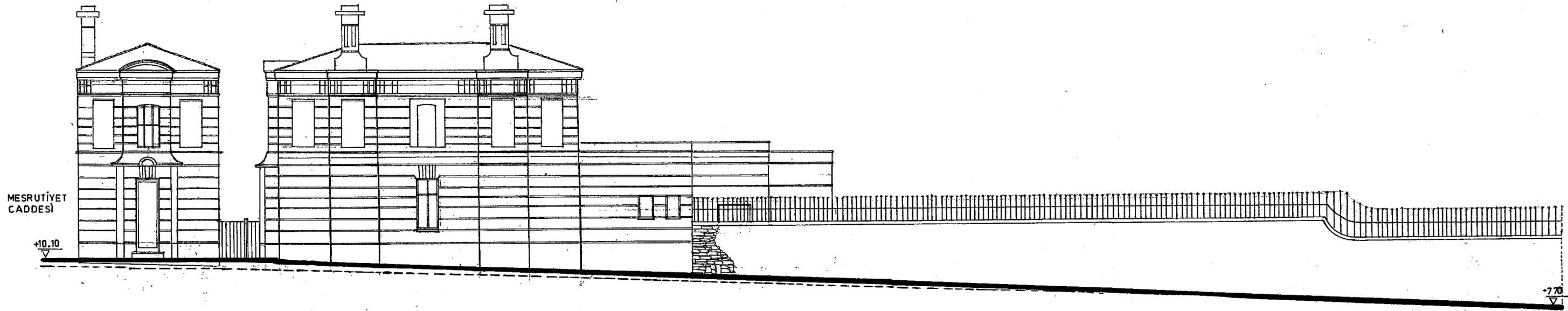
DOÇ.DR. NADİDE SEÇKİN

1126788

ASLI GÜLSER

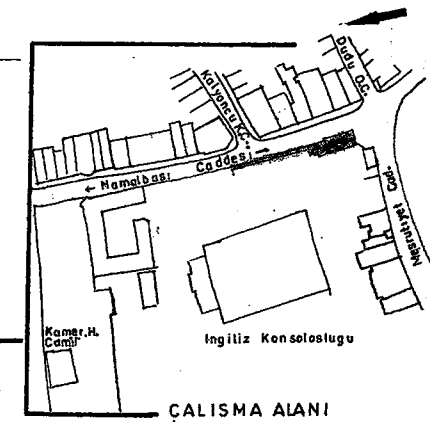

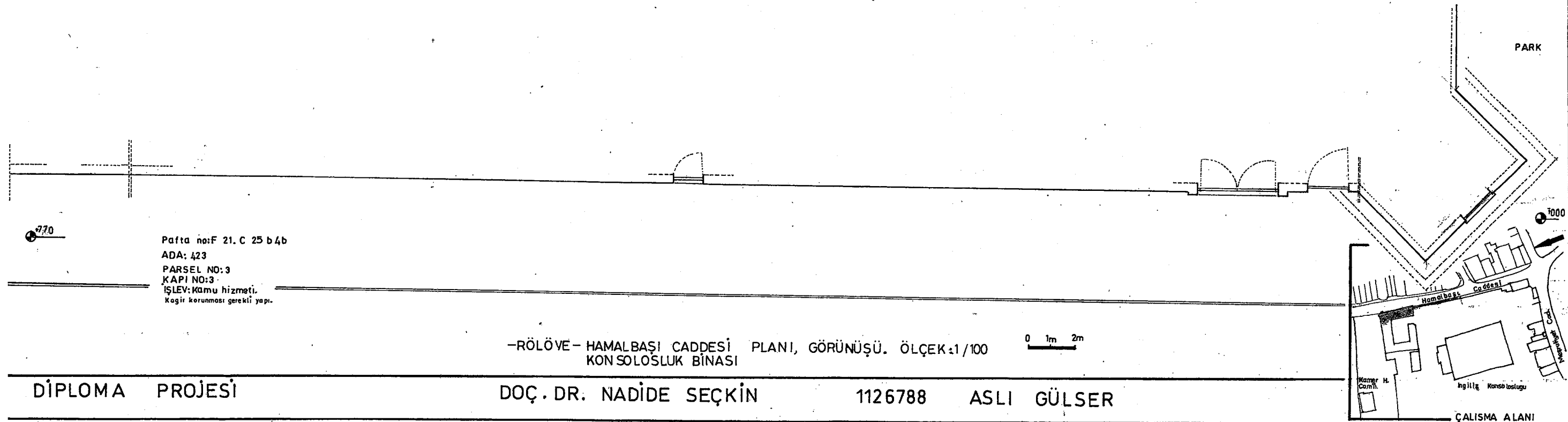
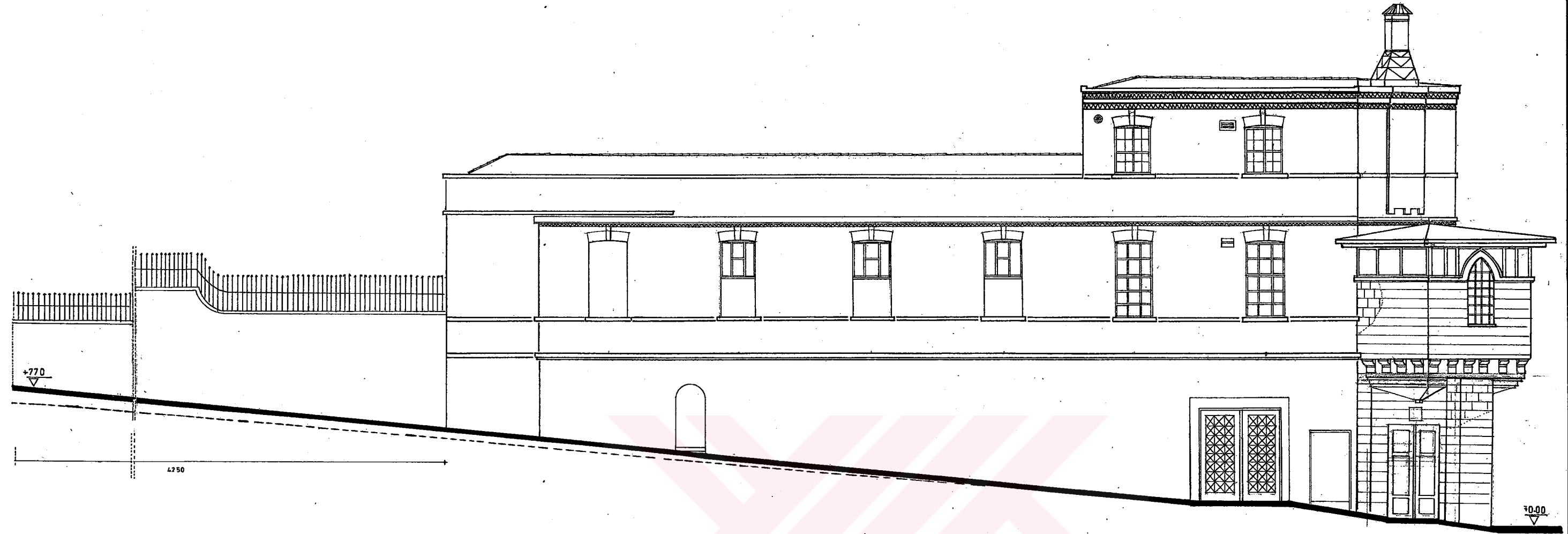
ÇALIŞMA ALANI

PAFTA NO: F 21 C 25 b4b
 ADA : 423
 PARSEL NO:2
 KAPI NO: 3
 İŞLEV: Kamu hizmeti.
 Kagir korunması gerekli yapı.

_ RÖLÖVE-: HAMA LBAŞI SOKAK PLANI, GÖRÜNÜŞÜ ÖLÇEK: 1/100 0 1m 2m

Pafta no:F 21. C 25 b4b
 ADA: 423
 PARSEL NO:3
 KAPI NO:3
 İŞLEV: Kamu hizmeti.
 Kagir korunması gerekli yapı.

-RÖLÖVE- HAMALBAŞI CADDESİ PLANI, GÖRÜNÜŞÜ. ÖLÇEK:1/100

0 1m 2m

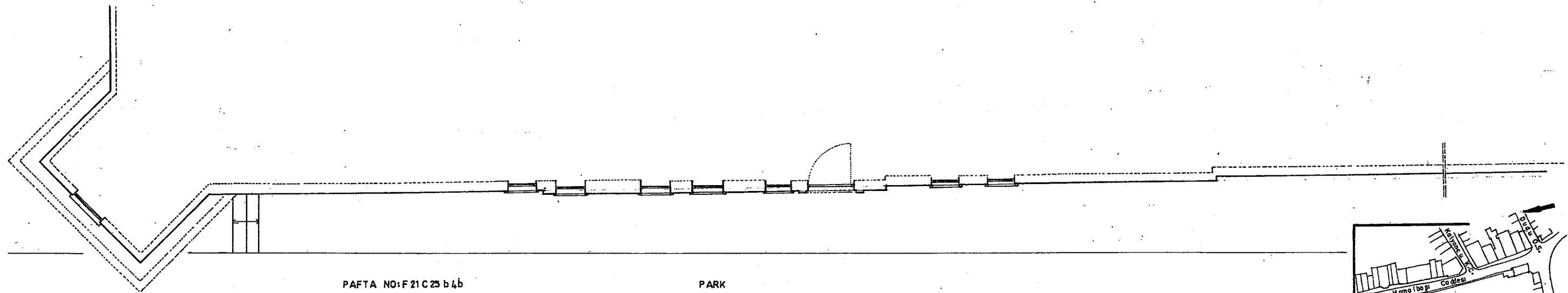
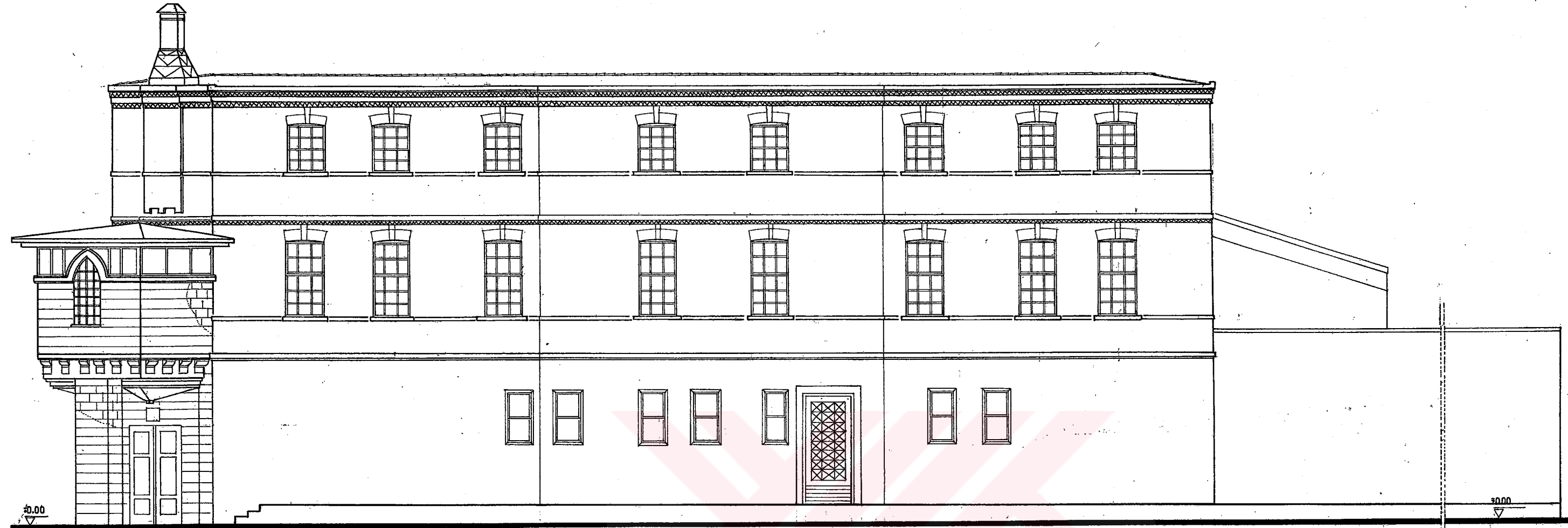
DİPLOMA PROJESİ

DOÇ. DR. NADİDE SEÇKİN

1126788

ASLI GÜLSER

ÇALIŞMA ALANI

PAFTA NO:F 21 C 25 b 4 b
 ADA : 423
 PARSEL NO 2
 KAPI NO 3
 İSLEV Kamu hizmeti
 Kagir korunması önerilen yapı

PARK

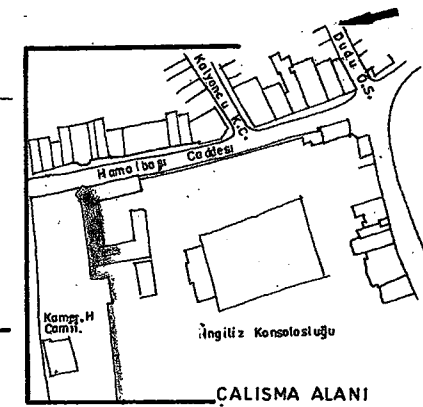
—RÖLÖVE— KONSOLSLUK BİNASI PLANI, GÖRÜNÜŞÜ. ÖLÇEK: 1/100 0 1m 2m

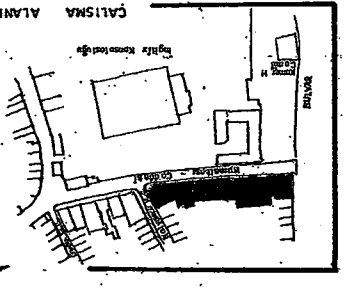
DIPLOMA PROJESİ

DOC DR NADIDE SECKİN

1126788

ASLI GÜLSER

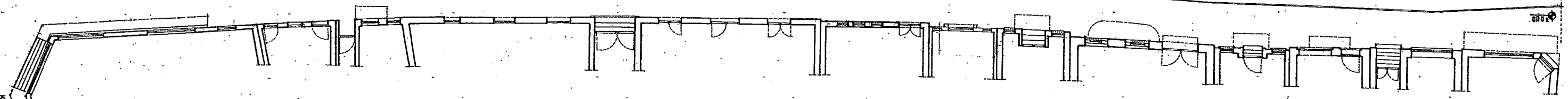

PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 16 KAPI NO: 4 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 17 KAPI NO: 5 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 18 KAPI NO: 6 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 19 KAPI NO: 7 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 20 KAPI NO: 8 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 21 KAPI NO: 9 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 22 KAPI NO: 10 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 23 KAPI NO: 11 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 24 KAPI NO: 12 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 25 KAPI NO: 13 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 26 KAPI NO: 14 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 27 KAPI NO: 15 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 28 KAPI NO: 16 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 29 KAPI NO: 17 SLEV: 110.00	PAFTA NO: F.21.C23. B/B ADA: 424 PARSEL NO: 30 KAPI NO: 18 SLEV: 110.00

HAMALBAŞI CADESİ

- RESTORASYON-HAMALBAŞI CADESİ PLANI

ÖLÇEK: 1/100

- RESTORASYON - HAMALBAŞI CADESİ GÖRÜNÜŞÜ ÖLÇEK: 1/100

ÖLÇEK: 1/100

KALYONCU KULLUĞU
SOKAK

6.50

DUDU ODALARI
SOKAK

10.10

-RESTORASYON-HAMALBAŞI CADDESİ PLANI, GÖRÜNÜŞÜ. ÖLÇEK:1/100 0 1m 2m

KALYONCU KULLUĞU
SOKAK

6.50

10.10

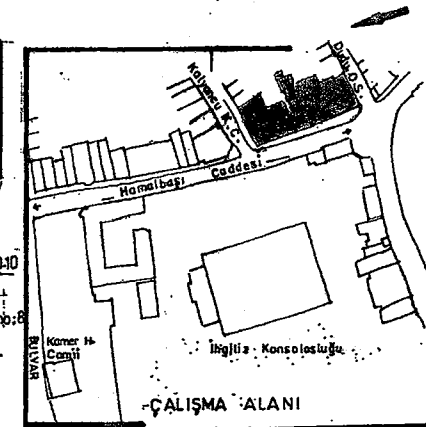
Pafta no: F 21 C 25 b 4 b ADA: 330 Parsel no: 5 Kapı no: 25 İşlev: Ticaret
 Pafta no: F 21 C 25 b 4 b ADA: 330 Parsel no: 30 Kapı no: 28 İşlev: Ticaret
 Pafta no: F 21 C 25 b 4 b ADA: 330 Parsel no: 11 Kapı no: 30 İşlev: Ticaret
 Pafta no: F 21 C 25 b 4 b ADA: 330 Parsel no: 10 Kapı no: 32 İşlev: Ticaret
 Pafta no: F 21 C 25 b 4 b ADA: 330 Parsel no: 9 Kapı no: 34 İşlev: Ticaret
 Pafta no: F 21 C 25 b 4 b ADA: 330 Parsel no: 8 Kapı no: 36 İşlev: Ticaret

DİPLOMA PROJESİ

DOÇ.DR. NADİDE SEÇKİN

1126788

ASLI GÜLSER

5.KAMER HATUN CAMİİ

5.1. Tarihçesi

Kamer Hatun Camii büyük bir olasılıkla 1870 Pera yangınında yanmış olan ilk caminin yerine, Vakıflar tarafından Kemalettin Bey' e yaptırılmıştır. Camiinin mihrap çıkıntısının üzerindeki yazıtta:

“ İkre Kitabeke Kefa Bi Nefs- i Kel Yevm-i Aleyke Hasiba. 1330 ”

dizesi görülmektedir. Camii, yazıtındaki bu tarihe göre H. 1330, yani 1914 yılında yapılmıştır (Yavuz, 1981, s. 17).

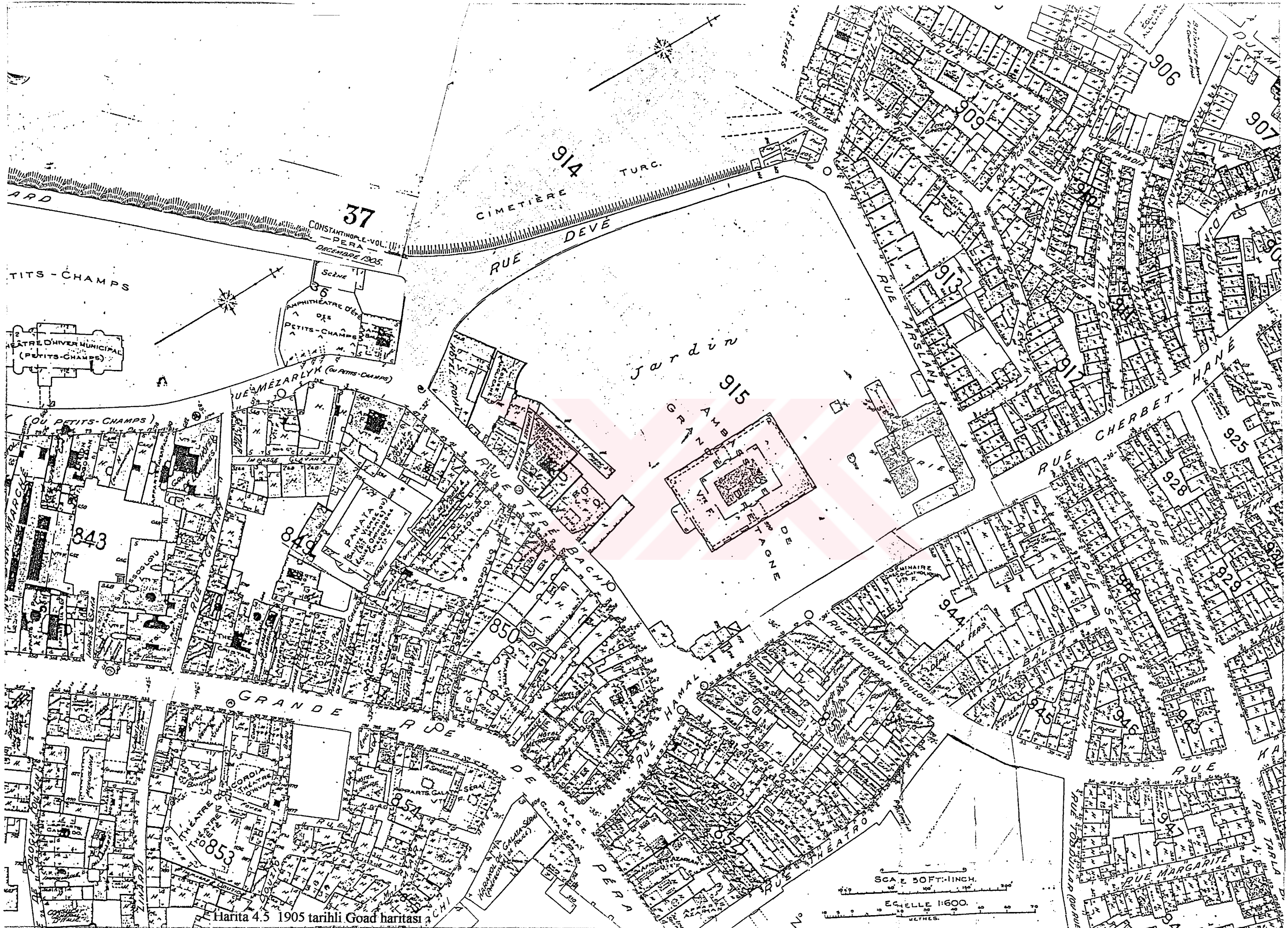
Yapının yerinde bulunan ilk caminin yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Minarenin solundaki mezar taşındaki tarihe göre Kamer Hatun, H. 1027- 1617 yılında ölmüştür. İncelenen bazı kaynaklarda da, mezar taşındaki tarihi pekiştirecek biçimde, Kamer Hatun' un I. Selim' in sünnesi olduğu belirtilmektedir (Öz, 1962, s. 34). Diğer bazı kaynaklarda da Kamer Hatun' un I. Selim' in değil, III. Selim' in sünnesi olduğu, dolayısıyla ilk caminin 18. yüzyıl sonları ya da 19. yüzyıl başlarında yapıldığı belirtilmektedir. Bu konudaki bilgiler çelişkilidir.

5.2 Mimari Özellikleri

5.2.1 Yerleşim planı

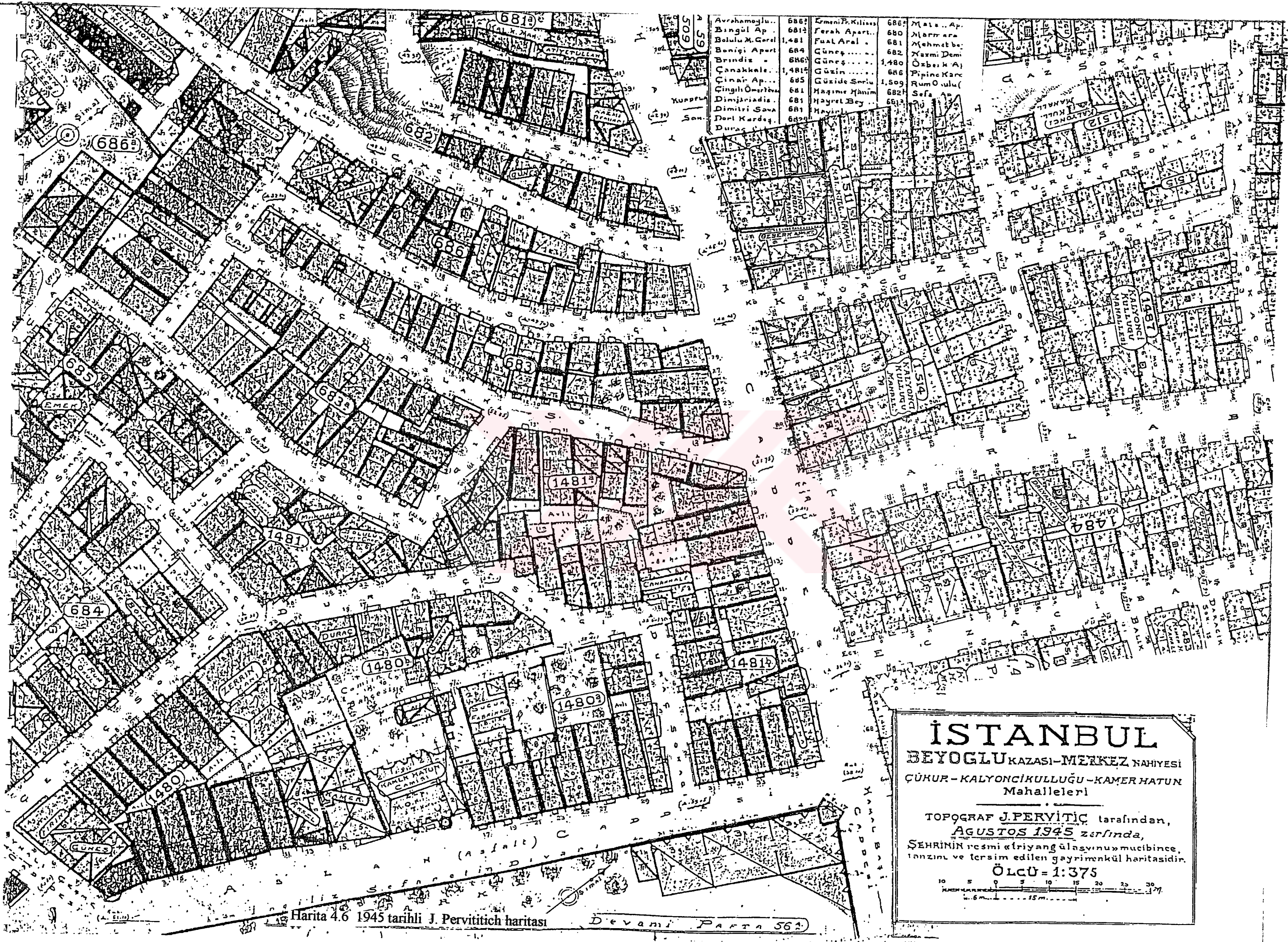
Kamer Hatun Camii, İstanbul'da, Tepebaşı yakınlarındaki Kamer Hatun mahallesinde bulunmaktadır. Kuzeybatısında Tarlabası Bulvarı, Güneydoğusunda İngiliz Sefareti ve bahçesi, kuzeydoğusunda Hamalbaş Caddesi ve güneybatısında Beşir Fuat Sokak yer almaktadır.

İlk Kamer Hatun Camii 1905 tarihli Goad Haritasından da görülebileceği gibi, dörder katlı binalar arasında kalmaktaydı.(Harita 4.5) 1870 yangınında zarar gören bu Cami' nin yerine yapılan bugünkü Kamer Hatun Camii yanındaki apartmanlarla bitişik düzende olacak şekilde tasarlanmıştır. Topoğraf J. Pervititch tarafından hazırlanan 1945 tarihli haritada da bu durum gözlemlenebilmektedir (Harita 4.6). Haritaya göre camii, İngiliz Elçiliğinin arkasından geçen Arslan Sokağı üzerinde, beşer katlı kagir konutların arasında kalan bir arazi üzerindedir.

Harita 4.5 1905 tarihli Goad haritası

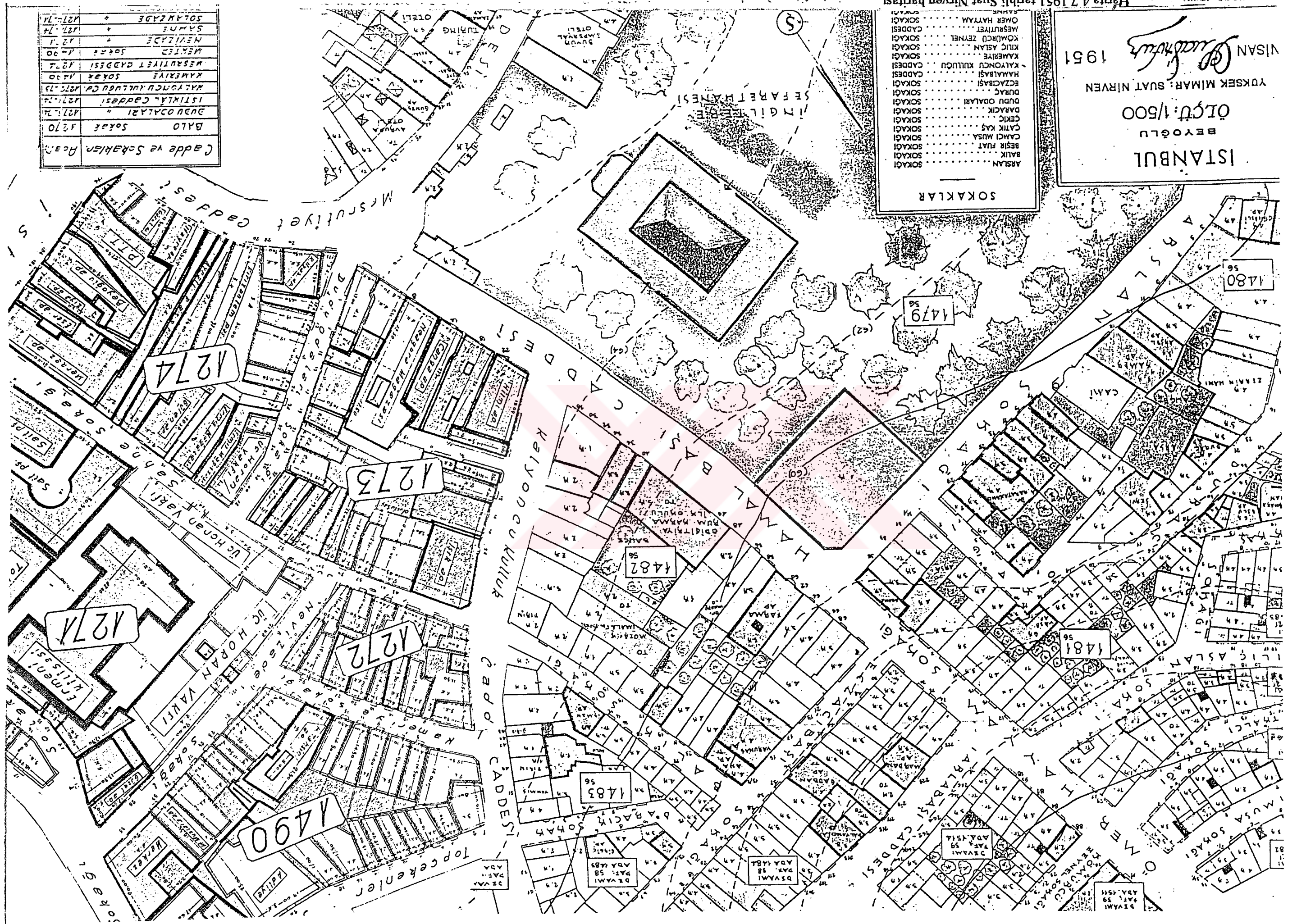
SCALE 50 FT. = 1 INCH.
 E.CELLE 1:600.
 METERS.

1951
NISAN
YÜKSEK MİMAR: SUAT NİRVEN
OLÇÜ: 1/500
BEYOĞLU
İSTANBUL

- SOKAKLAR
- ARSLAN
 - SOKAĞI
 - BAKUR
 - BEŞİR FUAH
 - SOKAĞI
 - SOKAĞI
 - CAKCI MUSA
 - SOKAĞI
 - ÇATIK KAŞ
 - SOKAĞI
 - CEKIC
 - DARACIK
 - SOKAĞI
 - DURAC
 - SOKAĞI
 - DUDU ODALARI
 - SOKAĞI
 - EZCİBRASI
 - SOKAĞI
 - HAMALBASI
 - CADESI
 - KALYONCU KULLUCU
 - CADESI
 - KAMERİYE
 - SOKAĞI
 - KILIÇ ASLAN
 - SOKAĞI
 - KOMURCU ZEYNEL
 - SOKAĞI
 - MESRUYET
 - SOKAĞI
 - OMER HAYTAM
 - SOKAĞI

1271	SOLANZADE
1272	SAYIN
1273	NEVİZADE
1274	MEHMET
1275	MESRUYET CADESI
1276	SOKAK
1277	KALYONCU KULLUCU CA
1278	İSTİKLAL CADESI
1279	DUVODALARI
1280	BALO
1281	CADESİ VE SOKAĞI

Caminin avlusu, çevresindeki çok katlı kagir konutlar tarafından oluşturulmaktaydı. Avluya giriş Arslan Sokağı'ndan yapının minareye göre sağ tarafında bulunan üzeri kapalı bir geçitle sağlanmaktaydı. Harita incelendiğinde, oldukça geniş bir alana yayılmış olan avluya Keklik Sokağı'ndan da küçük bir giriş verilme olasılığı da düşünülmektedir. Ayrıca avluda bir ıslak hacimin varlığından söz edilebilmektedir. Ancak incelenen kaynaklarda bu birimin Kemalettin Bey tarafından yapıldığına ilişkin hiçbir bilgiye rastlanmamıştır. Sonradan yapılmış bir ek olması mümkündür.

1951 tarihinde Y. Mimar Suat Nirven tarafından hazırlanan haritada da, caminin çevresiyle olan ilişkilerinde bir farklılık gözlemlenmemiştir (Harita 4.7) Ancak çok geniş bir alana yayılmış olan Camii avlusunun bir bölümünün arsa haline dönüştürüldüğü, avlunun küçüldüğü görülmektedir. Islak hacimin varlığından bu haritada da söz etmek mümkündür.

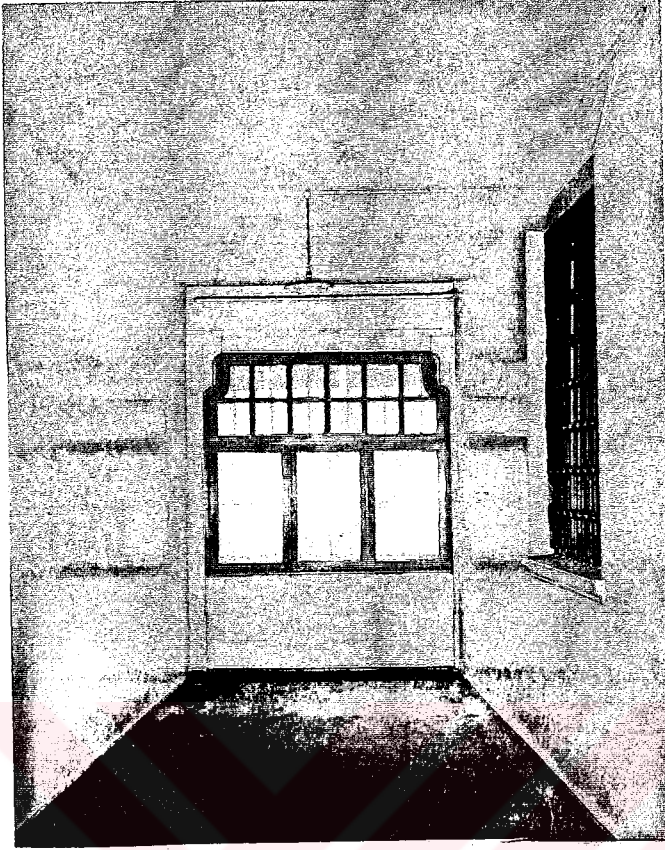
Günümüzde Kamer Hatun Camii'nin çevresinde Arslan Sokağı' nı oluşturan binalar mevcut değildir. Daha önce de belirtildiği gibi, bu binalar 1986- 1988 yılları arasında Tarlabası Bulvarı açılırken yıkılmıştır. Camiinin avlusu da yıkımdan kurtulamamıştır. 1998 İstanbul Büyükşehir Belediyesi' nin bölge ile ilgili haritasında da yıkım yapılan yerler açıkça belirtilmiştir (Harita 4.8).

Yıkımdan sonra caminin Beşir Fuat Sokak tarafındaki geniş alanlar otopark, Hamalbaşı Caddesi tarafındaki alanlar ise park olarak kullanılmaya başlanmıştır.

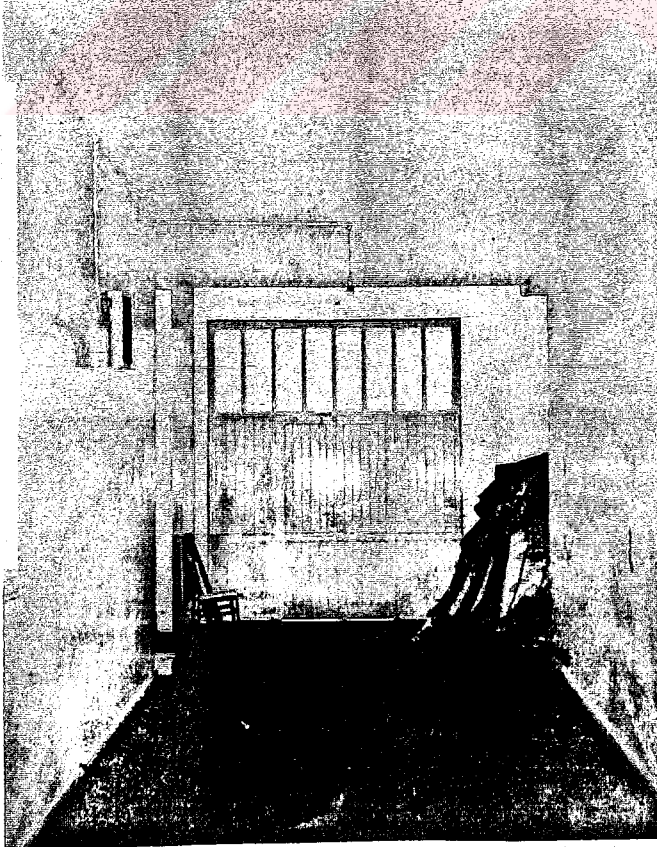
5.2.2 Mekansal özellikleri

Kamer Hatun Camii enlemesine yerleştirilmiş iki kat yüksekliğinde bir harim, bunun önünde üç açıklıklı kapalı bir son cemaat yeri, üzerinde kadınlar mahfili, harimin solunda eskiden sokak ile avluyu birbirine bağlayan geçit, bunun üzerinde eskiden imam evi olarak hizmet veren oda ve iki katı birbirine bağlayan “ U ” planlı bir merdiven kovanından oluşmaktadır.

Yapıldığı yıllarda Arslan Sokak ile camii avlusu arasındaki bağlantıyı sağlayan geçit günümüzde özgün fonksiyonunu kaybettiği için, giriş kapısı kaldırılmış,duvar boşluğu demir doğramalı bir pencere ile kapanmış (Resim 4.31), sokak kotundan yüksekte olması gereken giriş sahanlığı ise tamamen yok olmuştur. Bu bölüm depo işlevini görmektedir. Geçitin avluya açılan özgün kapısı da değiştirilmiştir. Avlu kotundan yüksekte olması gereken giriş sahanlığı da günümüzde mevcut değildir (Resim 4.32).

Resim 4.31. Geçitte eskiden sokağa açılan kapı yerine yerleştirilen pencere.

Resim 4.32. Geçitte eskiden avluya açılan kapının yerine yerleştirilen özgün olmayan ahşap kapı

Geçitin eskiden avluya ve Arslan Sokak' a açılan kapılarının yerleştirildiği duvarlarda hiçbir bağlantı görülmemesi, kapıların zemine ve tavana millerle sabitlendiğini düşündürmektedir. Ancak günümüzde mil yuvalarının izlerine de rastlanamamaktadır.

Mekan düzgün dörtgen olmayan bir plana sahiptir. Boyu 11. 55 m., eni ise odanın İngiliz Konsoloslu' ğuna bakan tarafında 2.40 m. , Tarlabası Bulvarına bakan tarafında ise 3.50 m.' dir. Harime açılan bir penceresi vardır. Geçitten 13.5 cm. yüksekliğinde iki basamakla merdiven kovasına geçilir. İki mekan arasındaki bağlantı 2.85 m. yüksekliğinde ahşap bir kapıyla sağlanmaktadır.

İki kat arasındaki bağlantıyı sağlayan merdiven kovası, tüm yapı boyunca dışarı doğru kavisli bir çıkıntı yapacak şekilde belirginleştirilmiştir. Merdiven kovası“ U ” planlı dır. Merdivenin altında 2. 10 m yüksekliğinde bir kapıyla girilen bir odacık vardır. Bu odacık günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. Dışarıya basık kemerli, küçük bir pencere ile açılmaktadır (Resim 4.34). Merdiven rıhtlarının yükseklikleri 18.15 cm. ile 18.20 cm. arasında değişmektedir. Mekana ışık, dışarıya açılan tek merkezli teğet kemerli bir pencere ile sağlanmaktadır. 2.85 m yüksekliğinde bir kapıyla son cemaat yerine geçilir. Döşemesi ve tavanı ahşap kaplamadır (Resim. 4.36).

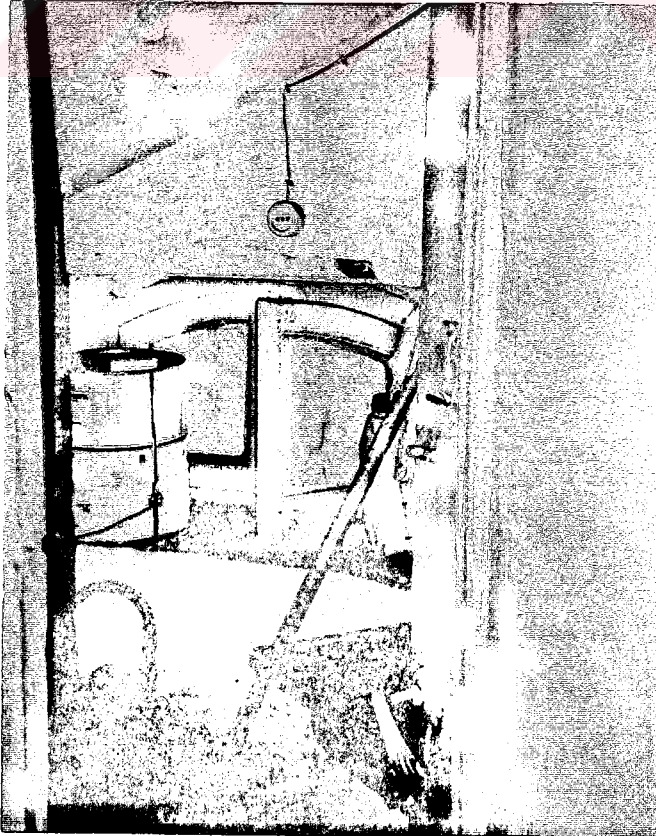
Yapıldığı yıllarda camii avlusuna bakan kapalı son cemaat yeri günümüzde Tarlabası bulvarına bakmaktadır. 8.65 m- 2.95 m ölçülerinde, üç açıklıklı bir dikdörtgen mekana camlı bir kapıyla girilmektedir. Kapının sağ ve sol tarafında yerden yüksekliği 20.cm., yüksekliği 2.10 m. olan dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı camekanlar yer almaktadır. Planda dış yapacak şekilde duvara oturtulmuşlardır. Duvar iç boşluğu 2.20 m. , dış boşluğu 2.00 m. dir. Bu pencereler ve camlı kapı sayesinde bol ışıklı bir mekan oluşturulmuştur.

Son cemaat yeri giriş kotu + 27 cm. olarak belirlenmiş ancak giriş kapısından sonra 240cm.x 200 cm. boyutlarında + 0.00 cm. kotunda daha düşük bir platformun oluşturulmuş olduğu gözlemlenmiştir. Bu platformun giriş çıkış için kullanımı sırasında sirkülasyonun namaz kılma eylemine karışmaması için yapıldığı düşünülmektedir.

Son cemaat yerinin girişe göre sağ yan duvarında yerden yüksekliği 2.60 m . olan bir niş vardır. Mekan sonradan camekanlı bir bölme ile bölünmüş, bir odacık oluşturulmuştur. Son cemaat yeri harime ahşap bir kapı ve bunun iki yanında yer alan pencereler ile açılmaktadır.

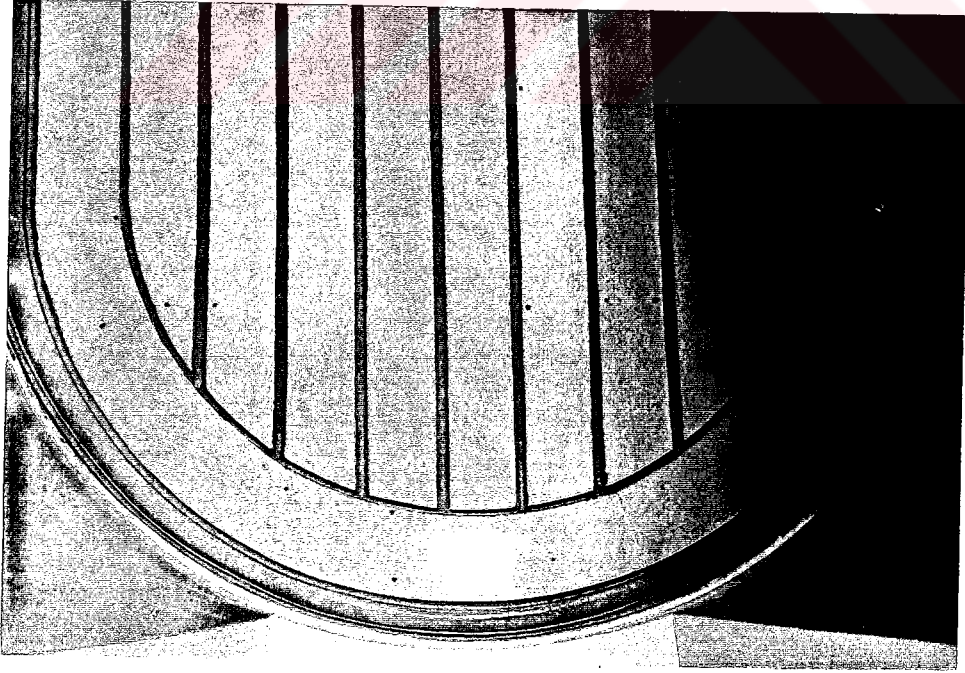
Resim 4.33. Küpeşte detayı.

Resim 4.34. Merdivenin altındaki odacık.

Resim 4.35. Merdivenden birinci kat merdiven holüne bakış

Resim 4.36. Merdiven kovası tavan detayı.

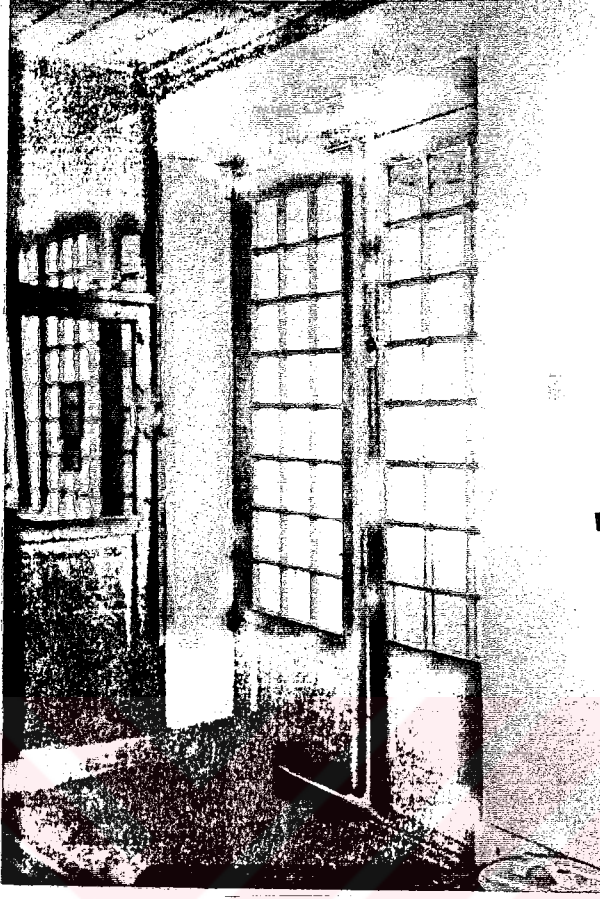
pencerelerden birisi ve niş sonradan oluşturulan odanın içinde kalmaktadır. Son cemaat yerinin döşeme ve tavanı ahşap kaplamadır.

Harim, camiinin en önemli ve en büyük alanı, 11.85 m.-7.95 m. boyutlarında, enlemesine yerleştirilmiş dikdörtgen planlı mekanıdır. İki kat yüksekliğindedir. Mekana son cemaat yerinden 270 cm. yüksekliğinde bir kapıdan girilmektedir. (Resim no 4.38), (Paftano: 26,27-64). Ahşap kapının iki yanında parapet yükseklikleri 0.75 m., yükseklikleri 1.95 m. olan iki pencere bulunmaktadır. Planda duvara dış yapacak şekilde oturtulmuşlardır. Duvar iç boşluğu 1.60, dış boşluğu 1.50 m. dir. Bu pencerelerin ve giriş kapısının hemen üzerinde, aynı aksiyal düzende, tek merkezli teğet kemerlerle belirlenmiş üçlü bir pencere düzeni vardır. Pencerelerin parapet yükseklikleri 0.65. m., parapetten üzengi noktasına kadar olan yükseklikleri 2.47 m.dir. Planda duvara dış yapacak şekilde oturtulan bu pencerelerde duvar iç boşluğu 1.60 m., dış boşluğu 1.50 m.dir. Pencereler aynı zamanda son cemaat yerinin üzerindeki kadınlar mahfiline açılmaktadır. (Pafta no:29,30-64).

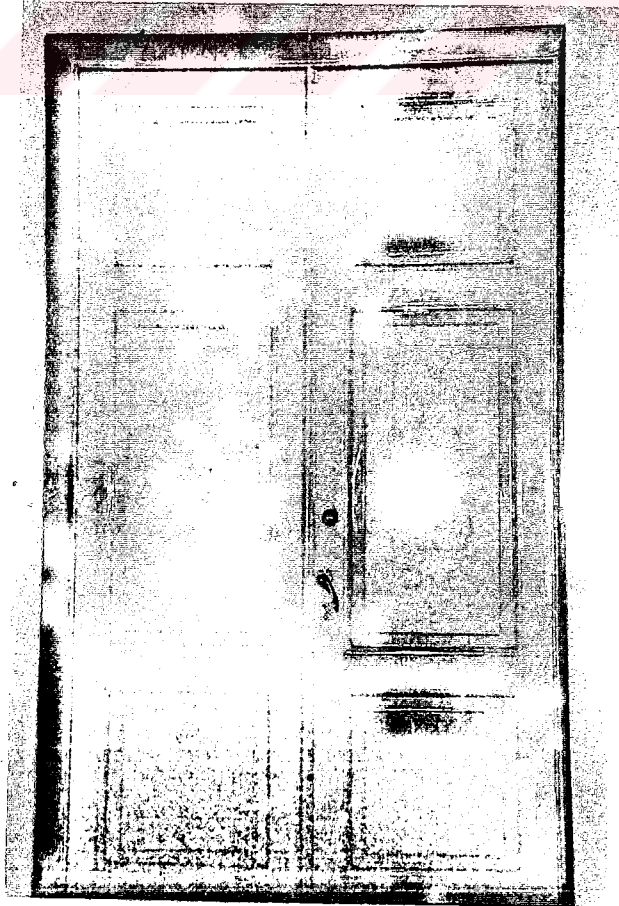
Harimin giriş kapısına göre sağ yan duvarında üst üste iki adet niş bulunmaktadır. Nişlerden altta olanının yerden yüksekliği 0.78 m. yüksekliği 1.87. m., derinliği 0.25 m.' dir. Bunun üzerindeki niş tek merkezli teğet bir kemerle bitirilmiştir. Yerden yüksekliği 3.60 m., üzengi noktasına kadar olan yüksekliği 2.42 m. dir (Resim 4.40).

Mekanın sol yan kısmında 2.40 m.- 7.90 m ölçülerinde olan bir bölüm ana mekandan ayrılmış ve iki katlı olarak planlanmıştır. Alt kattaki bölümün kapalı geçit boyunca uzanan duvarı üzerinde geçide açılan bir penceresi vardır. Harimden ahşap sütunçelerle ayrılan bölümün ucunda minarenin pabuçluk kısmına açılan bir kapı yerleştirilmiştir. Bunun üst katındaki maksure ise müezzin evi boyunca uzanmaktadır. Buranın mevlitlerde kadınlara ayrıldığı düşünülmektedir. Bu mekan alt katındaki sütunlarla aynı aksiyal düzene sahip olan ahşap sütunçelerle (Resim 4.39), (Resim 4.40), (Pafta no: 38, 39-64) ve bunları birbirine bağlayan ahşap parmaklıklarla (Pafta no: 40-64) harime açılmaktadır Bu bölümün ucunda minarenin gövde kısmına açılan bir kapı bulunur. Diğer ucu da tek merkezli teğet kemerle belirlenmiş bir kapıyla, camiinin ikinci katına, merdiven kovanına açılır. Döşeme ve tavanı ahşap kaplamadır.

Harimin giriş kapısının karşısındaki bölümünde, minare girişlerinin sağında kalan kısım mihraba göre simetrik olarak düzenlenmiştir. Mihrabın iki yanındaki altta dikdörtgen, üstte tek merkezli teğet kemerli pencereler yerleştirilmiştir. Alttaki pencerelerin parapet yükseklik-

Resim 4.37 Son cemaat yeri giriş kapısı.

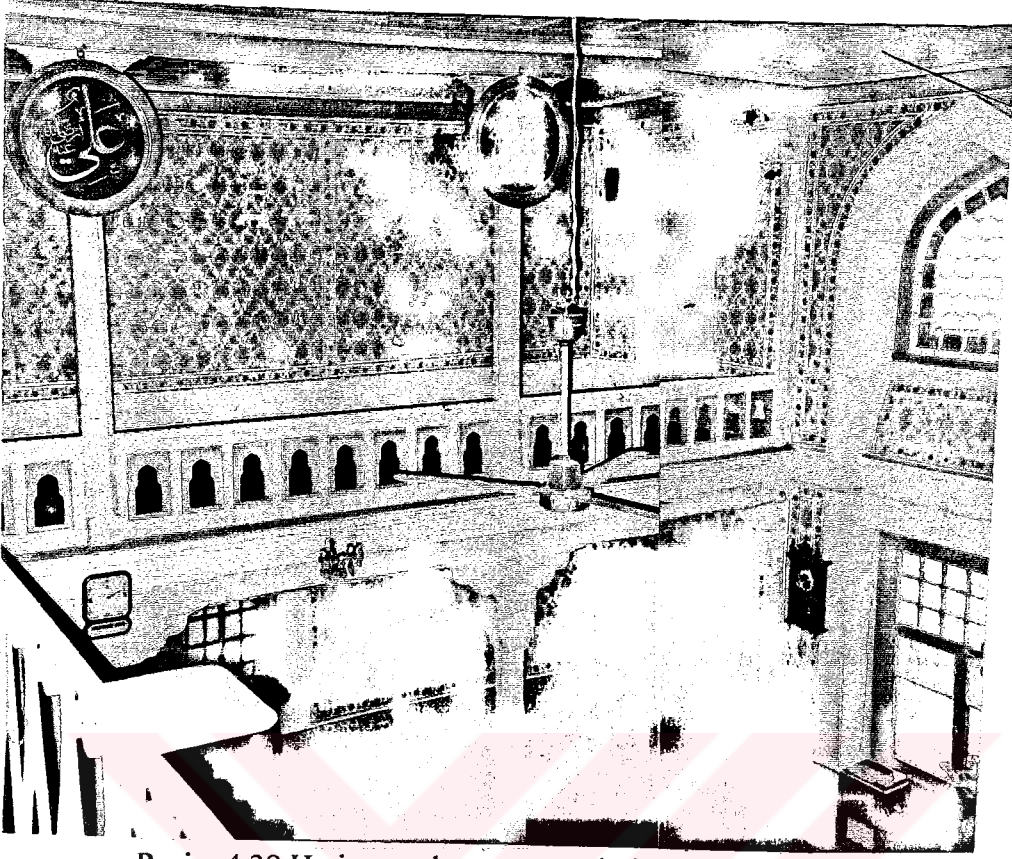
Resim 4.38 Son cemaat yerinden harime açılan kapı

leri 0.75 m. ,yükseklikleri 1.95 m. dir. Üstteki kemerli pencerelerin yerden yükseklikleri 4.10 m., üzengi noktasına kadar olan yükseklikleri ise 1.50 m., olarak belirlenmiştir. Planda duvara dış yapacak şekilde oturtulan pencerelerde duvar iç boşluğu 1.60 m. , dış boşluğu 1.40 m. dir. Kemerli pencereler alçı içlikli olarak yapılmışlardır (Resim 4.41). Döşeme ve tavan ahşap kaplama olarak yapılmıştır (Resim 4.46), (Resim 4.47).

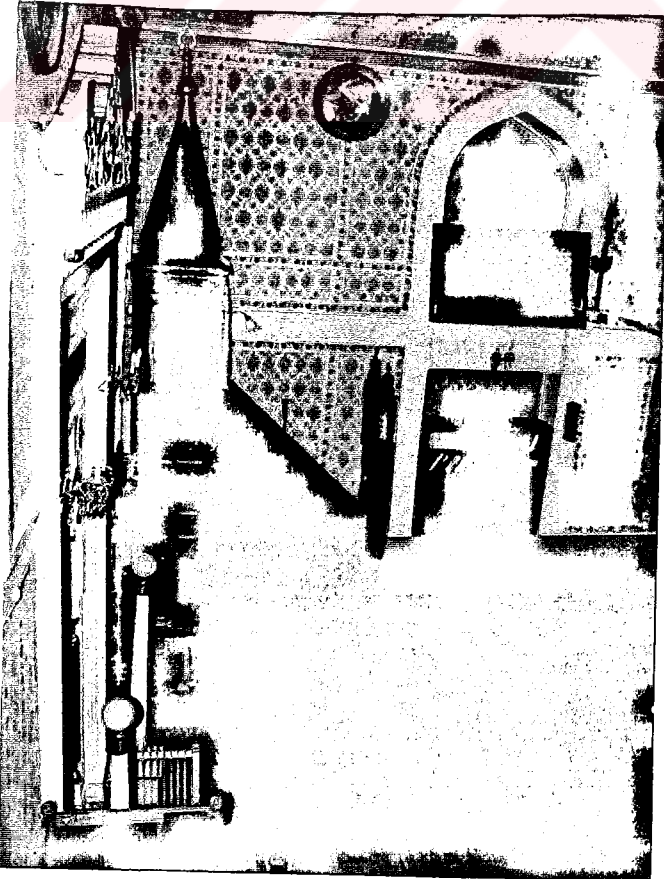
Minarenin girişi yukarıda da belirtildiği gibi harimden yapılmaktadır. Pabuçluk kısmı harimden ahşap sütunçelerle ayrılan bölüme açılmaktadır. Minare gövdesi 1.30 m. çapında, 3.25 m. yüksekliğinde silindirik bir mekandır. Günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. Minarenin gövde kısmına ahşap parmaklıklı maksurenin içinden ulaşılmaktadır. Gövde iç çapı 1.30 m. , çekirdek çapı 0.20 m. dir. Taş merdiven basamaklar çekirdeğe ve gövde duvarına bağlanmaktadır. Basamak rıht yüksekliği 0.27 m.dir (Resim 4.48)

Son cemaat yerinin tam üzerinde olan kadınlar mahfili 8.65 m.-2.95 m. ölçülerindedir. Tarlabası Bulvarı' na bakan cephesinde üç adet tek merkezli teğet kemer bulunur (Resim 4.51), (Resim 4.52). Pencerelerin parapet yükseklikleri 0.60 m. , üzengi noktasına kadar olan yükseklikleri 1.40 m.dir. Planda duvara dış yapacak şekilde oturtulmuşlardır. Duvar iç boşluğu 2.20 m., dış boşluğu 2.00 m.dir. Mekanda, yan duvarda alt kattaki son cemaat yerindeki nişin tam üzerine gelen 2.42.5 m. yüksekliğinde bir niş bulunmaktadır. Harime daha önce belirtildiği gibi üç adet kemerli pencere ile açılmaktadır. (Resim 4.53). Oda giriş kapısından sonra ilk pencere ile ikinci pencere arasında küçük bir niş daha bulunmaktadır (Resim 4.50). Yerden yüksekliği 0.85 m., yüksekliği 0.80 m. dir. Kadınlar mahfili merdiven kovanına bağlayan kapının kanadı kaldırılmıştır .Döşeme ve tavan ahşap kaplamadır.

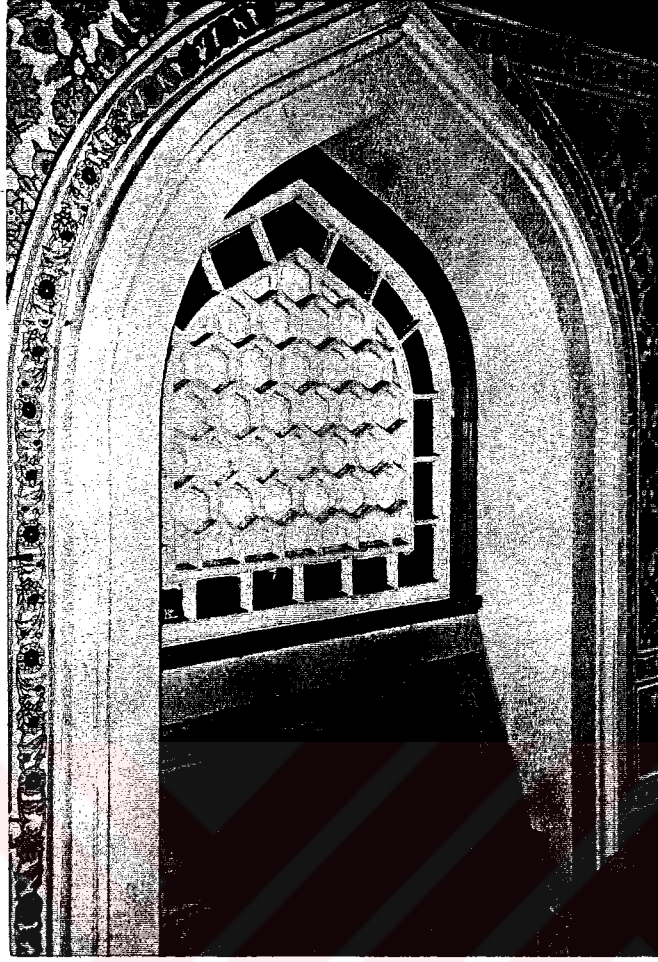
Eskiden imam evi olarak kullanılan oda geçidin tam üzerinde bulunmaktadır .Odanın girişi kadınlar mahfilinin tam karşısından ahşap bir kapıyla sağlanmaktadır. Odanın boyu 11.55 m. , İngiliz Sefaretine bakan güneydoğu ucunda 2.35 m, Tarlabası Bulvarına bakan kuzeydoğu ucunda ise 3.55 m. dir. Odanın konsolosluğa bakan cephesinde tek merkezli teğet kemerli bir pencere bulunmaktadır. Pencerenin parapet yüksekliği 0.70 m., üzengi noktasına kadar olan yüksekliği 1.50 m.dir.(Resim 4.55), (Pafta no: 33,34,35-64). Bu yükseklik harimde mihrabın iki yanındaki kemerli pencerelerin yükseklikleriyle aynıdır. Pencere planda dış yapacak şekilde oluşturulmuş olan duvara oturtulmuştur. Duvar dış boşluğu 1.65 m., dış boşluğu 1.40 m. dir. Mekanın girişe göre sağ tarafına Tarlabası bulvarına bakan daha küçük tek merkezli teğet kemerli iki kemerli pencere yerleştirilmiştir. Pencerelerin parapet yükseklikleri 0.70 m.

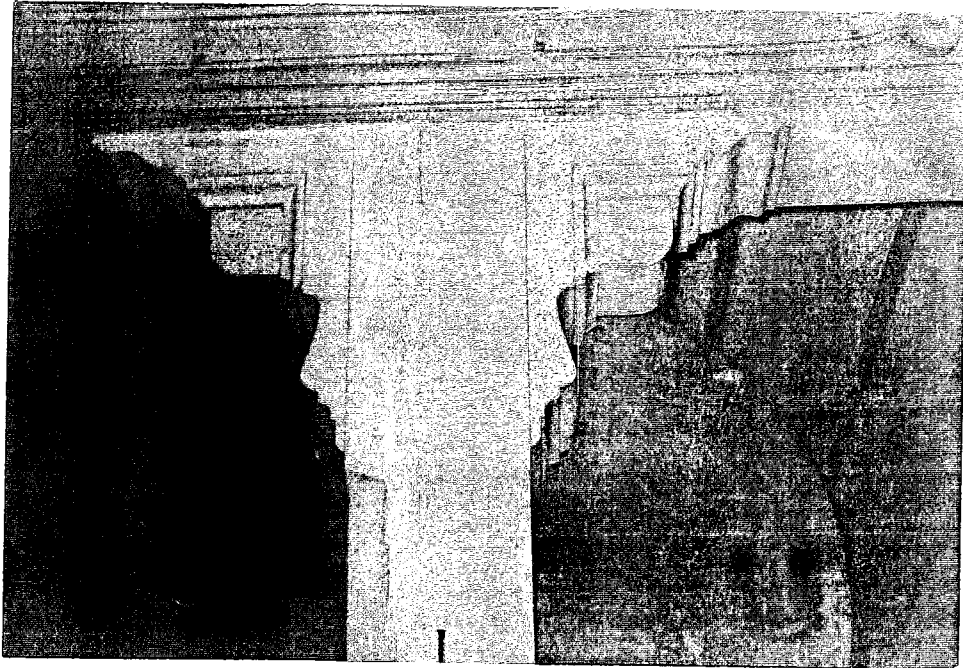
Resim 4.39 Harim ve ahşap sütunçelerin görünüşü

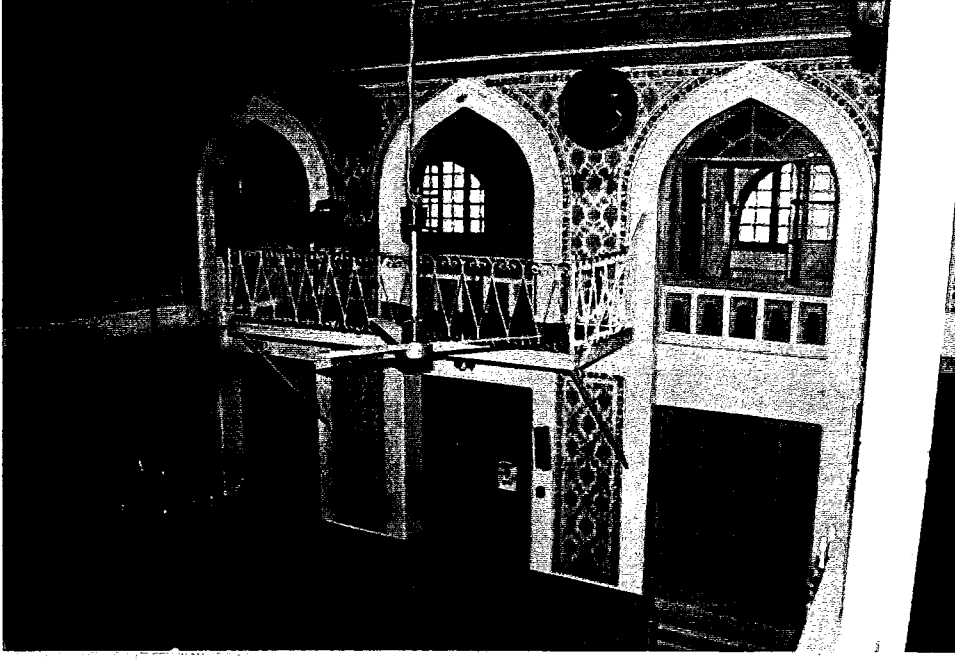
Resim 4.40 Harimde mimber ve kör nişlerin görünüşü

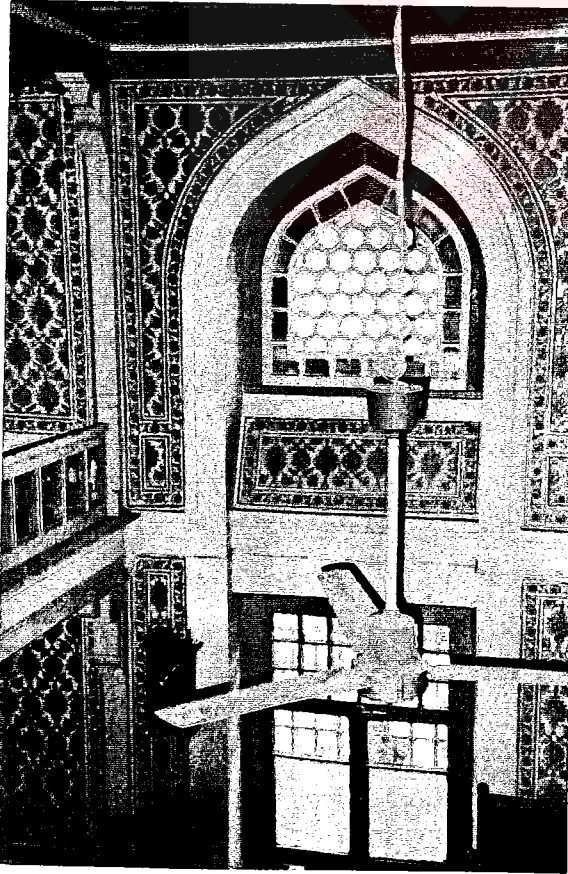
Resim 4.41 Harimde alçı içlikli pencerelerin görünüşü..

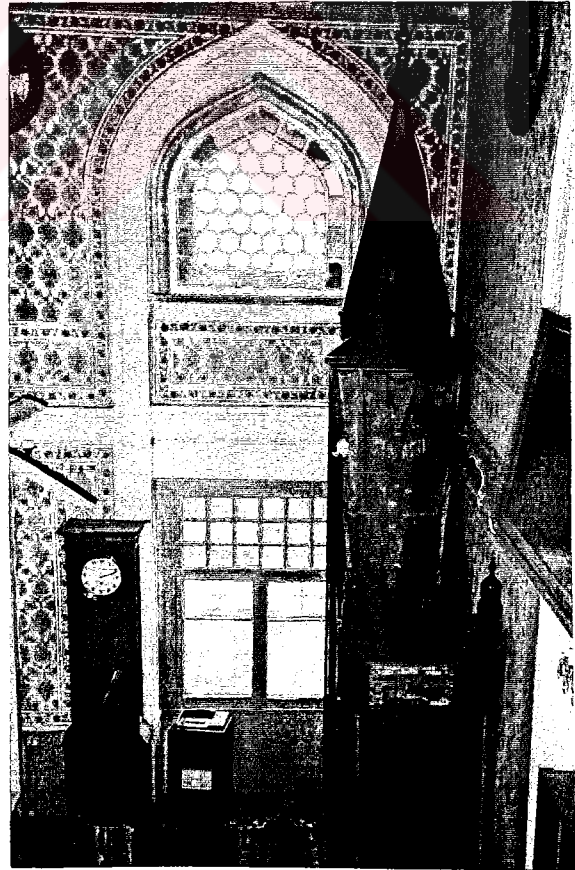
Resim 4.42 F sütunçesi görünüşü

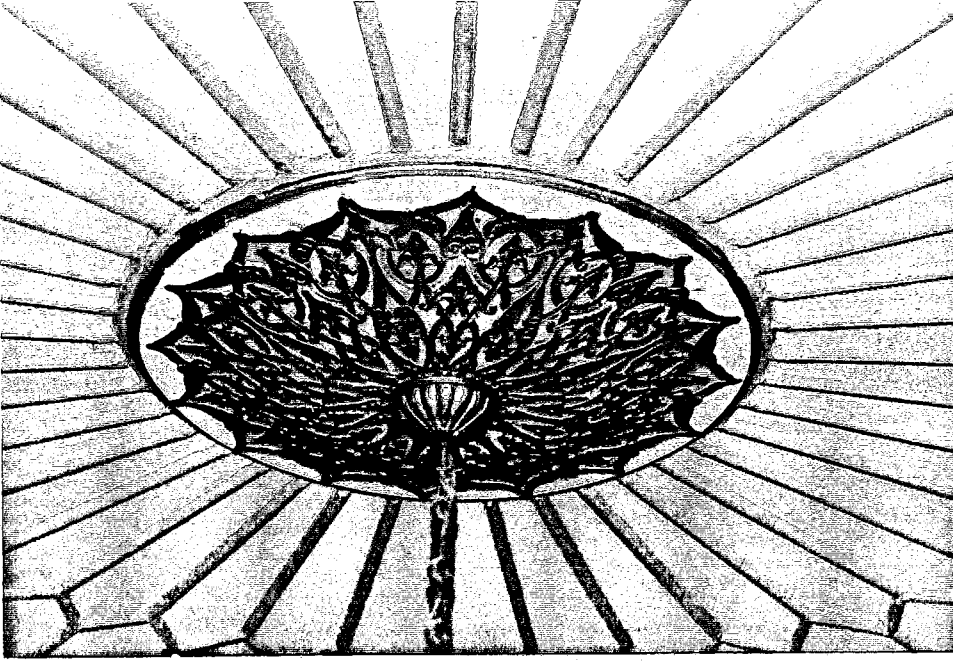
Resim 4.43 Maksurenden harimin girişine bakış.

Resim 4.44 Mihrap duvarındaki pencere düzeni

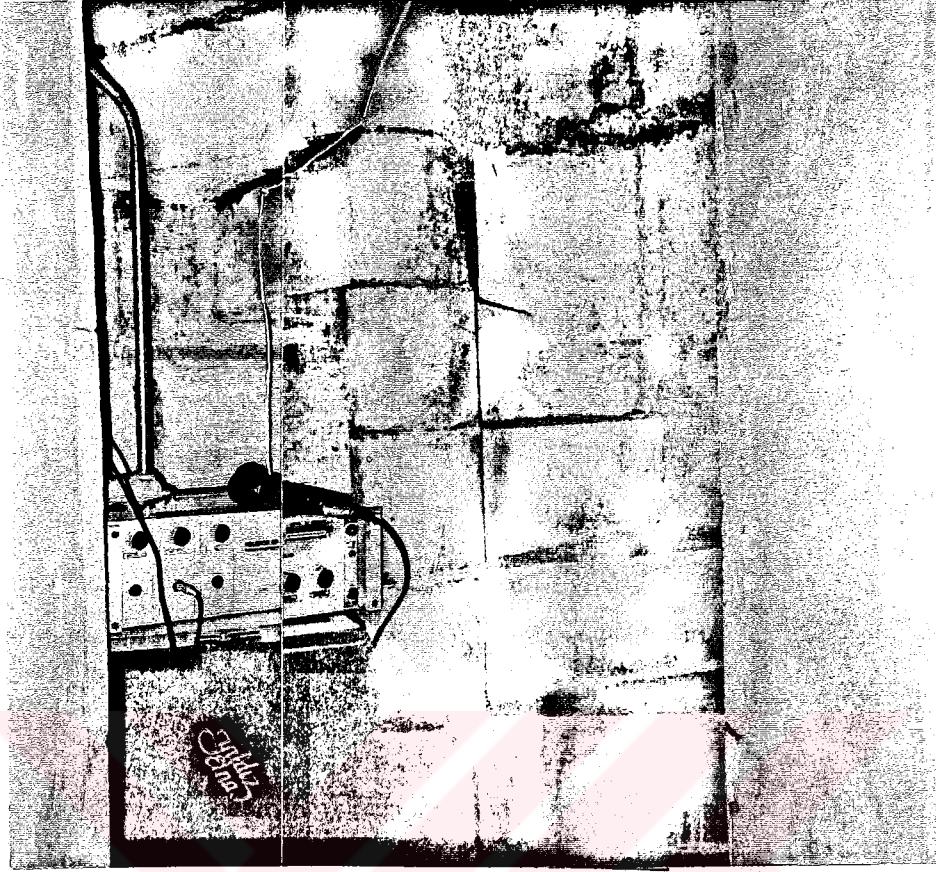
Resim 4.45 Mihrap duvarında pencere düzeni

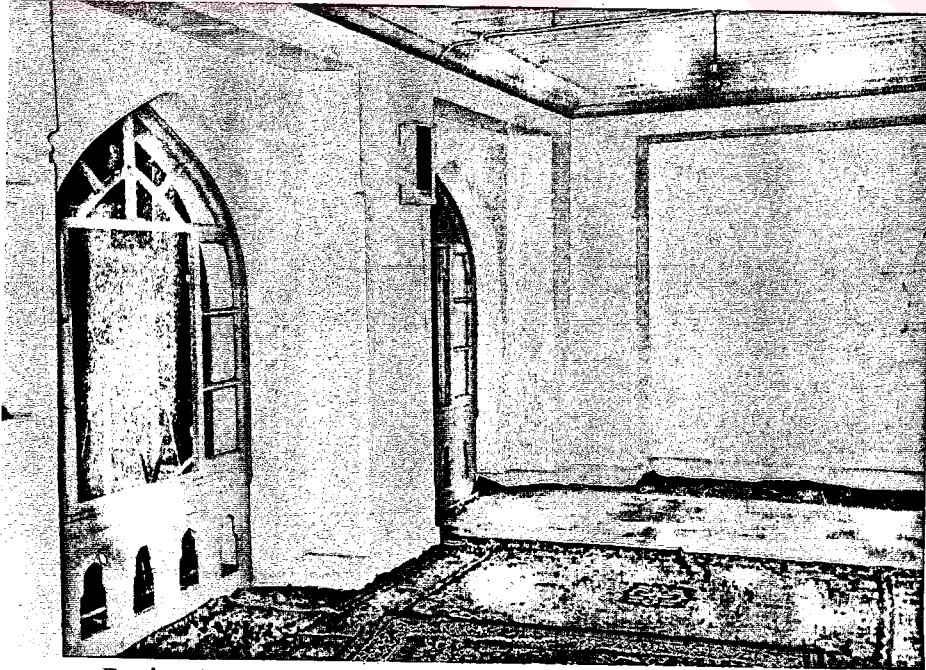
Resim 4.46 Harim tavanındaki göbek.

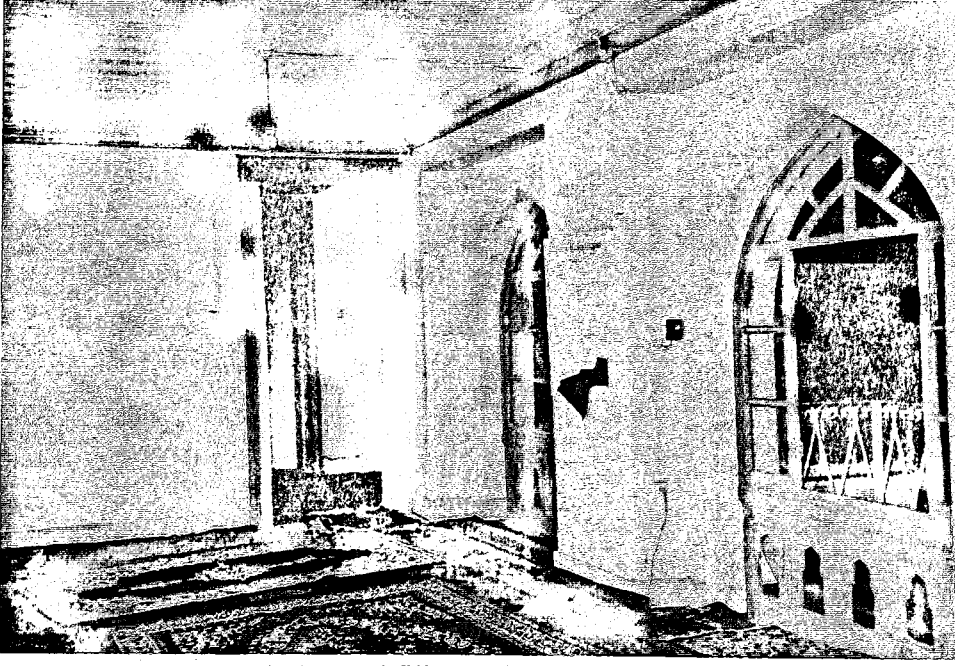
Resim 4.47 Harim tavanındaki süsleme elemanı

Resim 4.48 Minare çekirdek ve basamakları.

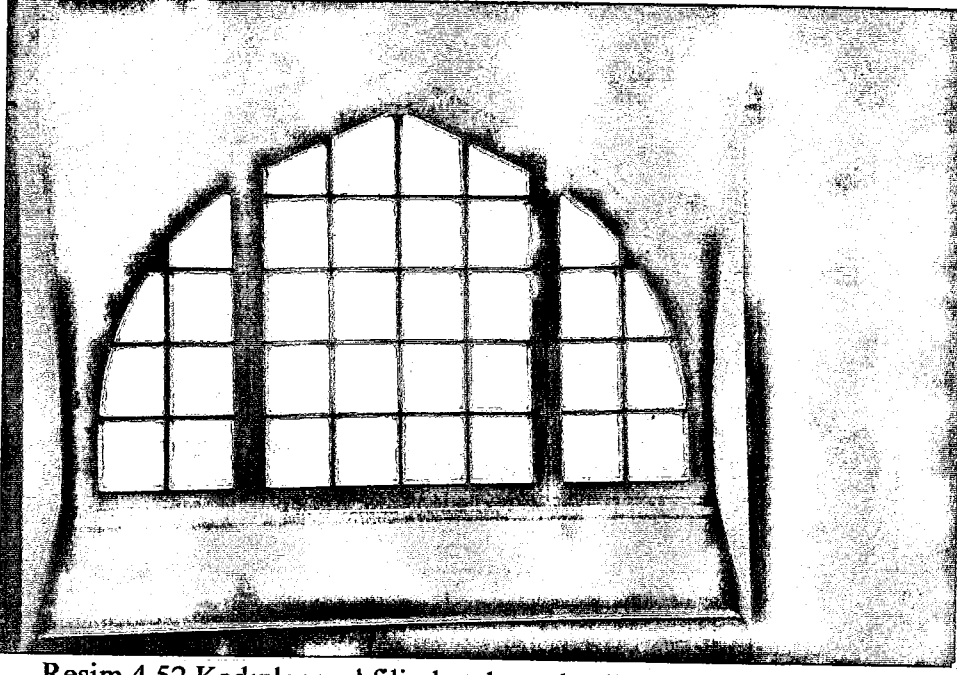
Resim 4.49 Kadınlar mahfilinden harime açılan pencereler.

Resim 4.50 Kadınlar mahfilinden harime açılan pencereler ve niş.

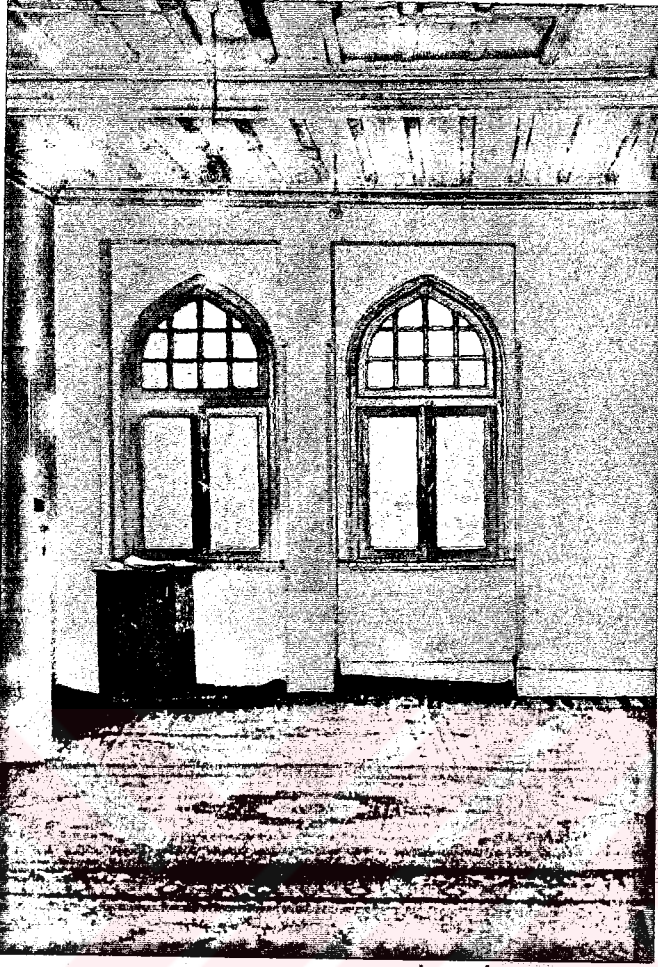
Resim 4.51 Kadınlar mahfilinden Bulvar' a bakan pencereler

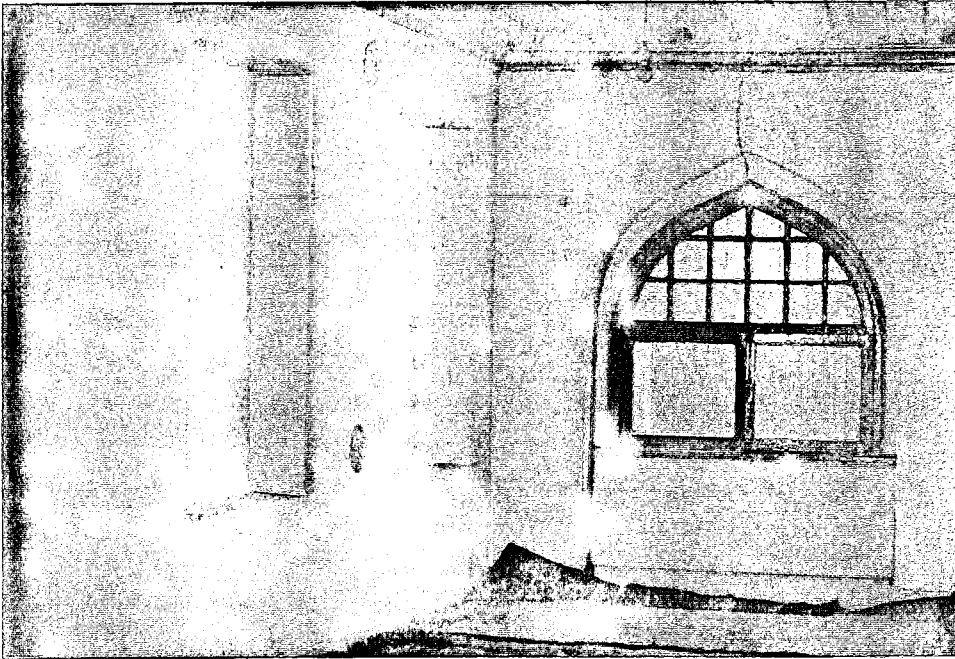
Resim 4.52 Kadınlar mahfilinde tek merkezli teğet kemerli pencere.

Resim 4.53 Kadınlar mahfilinden harime açılan pencere

Resim 4.54 Eskiden imam evi olan odadaki Bulvar' a bakan pencereler.

Resim 4.55 Eskiden imam evi olan odadaki tek merkezli teğet kemerli pencere

üzengi noktasına kadar olan yüksekliği ise 150 cm. dir. Duvar iç boşluğu 100 cm. , dış boşluğu 90 cm. dir (Resim 4.55). Döşeme ve tavan ahşap kaplamadır.

Yapıldığı yıllarda mekanın birbiriyle bağlantılı üç odadan oluştuğu düşünülmektedir. Odaları oluşturan duvarların izlerine rastlanmış, rölöve projesinde de belirtilmiştir.

5.2.3 Yapısal özellikler

5.2.3.1 Stürüktür sistemi

Kagir olarak yapılan camide düşey taşıyıcılar duvarlardır. Duvar kalınlığı mekanlara göre değişmektedir. Harim ile geçidi ve eskiden müezzin evi olan odayı ayıran duvarın kalınlığı 57 cm. , merdiven kovası ile son cemaat yeri ve kadınlar mahfilini ayıran duvarın kalınlığı 25 cm ve diğer duvarların kalınlıkları 65 cm. dir. Duvarlar birbirine tek merkezli teğet kemerlerle bağlanmaktadır. Bu kemerlerin içleri pencere olarak değerlendirilmiştir. Camideki nişlerin duvarların yükünü hafifletmek için yapıldığı düşünülmektedir.

Harimde ahşap parmaklıklı maksurenin altındaki bölüm ahşap sütunçelerle taşınmaktadır. Sütunçelerin başlıkları birbirine ahşap bir kiriş ile bağlanmaktadır.

Çatıda ise taşıyıcı ahşap makaslar kullanılmıştır.

5.2.3.2 Malzeme

Camide taşıyıcı olarak tasarlanmış duvarlar tuğla ile örülmüşlerdir. Güneydoğu cephesindeki tek merkezli teğet kemerler, minare, mihrap ve kubbesi ile mihrabın arkasındaki kitabe yerinin de yerleştirildiği 2.50 m. genişliğindeki duvar kesme taşla örülmüştür. Yapının taş olmayan bölümleri, sıvanarak boyanmış, üzerine kesme taş izlenimi verecek biçimde derzler yapılmıştır.

Caminin subasmanları tuğla duvar üzerine yapılan taş kaplamayla gerçekleştirilmiştir. Kaplamanın et kalınlığı güneydoğu cephesinde 4 cm. dir. Yüksekliği ise yerine göre değişmektedir. Kuzeybatı cephesinde kaplamanın et kalınlığı gene 4 cm. dir. Yüksekliği yerine göre değişmektedir, genişliği ise 31 cm. dir.

5.2.4 Kitlesel özellikler

5.2.4.1 Kuzey Cephesi (Pafta no: 21-64)

Bu cephe eskiden camii avlusuna bakacak şekilde tasarlanmıştır. Tuğla duvarın üzerine kaplama olarak yapılan taş subasmanın üzerine oturmaktadır. Merdiven kovası dışında tüm cephe profilli bir silme ile ikiye bölünmüştür. Kovanın sağında, bu silmenin üzerinde kadınlar mahfilini aydınlatan tek merkezli teğet kemerli üç pencere, silmenin altında ise üstteki pencerelerle aynı aksiyal düzende olan ve son cemaat yerine açılan dikdörtgen camekanlar ve giriş kapısı bulunmaktadır. Kemerli pencerelerin genişlikleri 2.00 m., üzengi noktalarına kadar olan yükseklikleri ise 140 m.dir. Genişlik/ yükseklik oranı 1:43 tür. Kemer açıklıkları kemer eğrilerine paralel giden profilli bir silme ile vurgulanmıştır. Kemer köşelerine ayrıca taş gülçeler yerleştirilmiştir. Silmenin altında yer alan dikdörtgen pencerelerin genişlikleri 2.00 m., yükseklikleri ise 2.70 m' dir. Genişlik/ yükseklik oranı 0:74 dür. İki dikdörtgen camekanın arasında caminin girişi bulunmaktadır. Günümüzde buraya camekanlı bir rüzgarlık eklenmiştir.(Resim 4.56), (Resim 4.57)

Merdiven kovası dışarıya doğru taşınarak belirginleştirilmiştir. Kovanın merdivenleri aydınlatan penceresinin genişliği 0.90 m., yüksekliği ise 2.85 m.dir. Genişlik/ yükseklik oranı 0:32 'dir. Bu pencerenin altında üstteki pencere ile aynı genişlikte, üzengi noktasına kadar yüksekliği 0.55 m. olan ve merdivenin altındaki odacığı aydınlatan, basık kemerli iki kanatlı küçük bir pencere bulunmaktadır.

Merdiven kovasının sol tarafında, silmelerin üzerinde eskiden müezzin evini aydınlatan, tek merkezli teğet kemerli iki pencere bulunur. Bu pencereler 0.90 m. genişliğinde ve 1.80 m. yüksekliğindedir. Genişlik/ yükseklik oranı 0:5' dir. Açıklıklar kemer eğrilerine paralel giden profillerle vurgulanmıştır. Silmenin altında ise eskiden avluyla sokağı bağlayan bir kapı bulunmaktaydı. Ancak günümüzde özgün olmayan bir kapı vardır.

Cephede üst kattaki tek merkezli teğet kemerli pencerelerin üzerinde Türk üçgeni motifli bir silme göze çarpmaktadır. Bunun üzerinde tüm cephe boyunca uzanan profilli bir silme de cepheyi saçağa bağlamaktadır.

Resim 4.56 Kuzey cephesi.

Resim 4.57 Kuzey cephesi

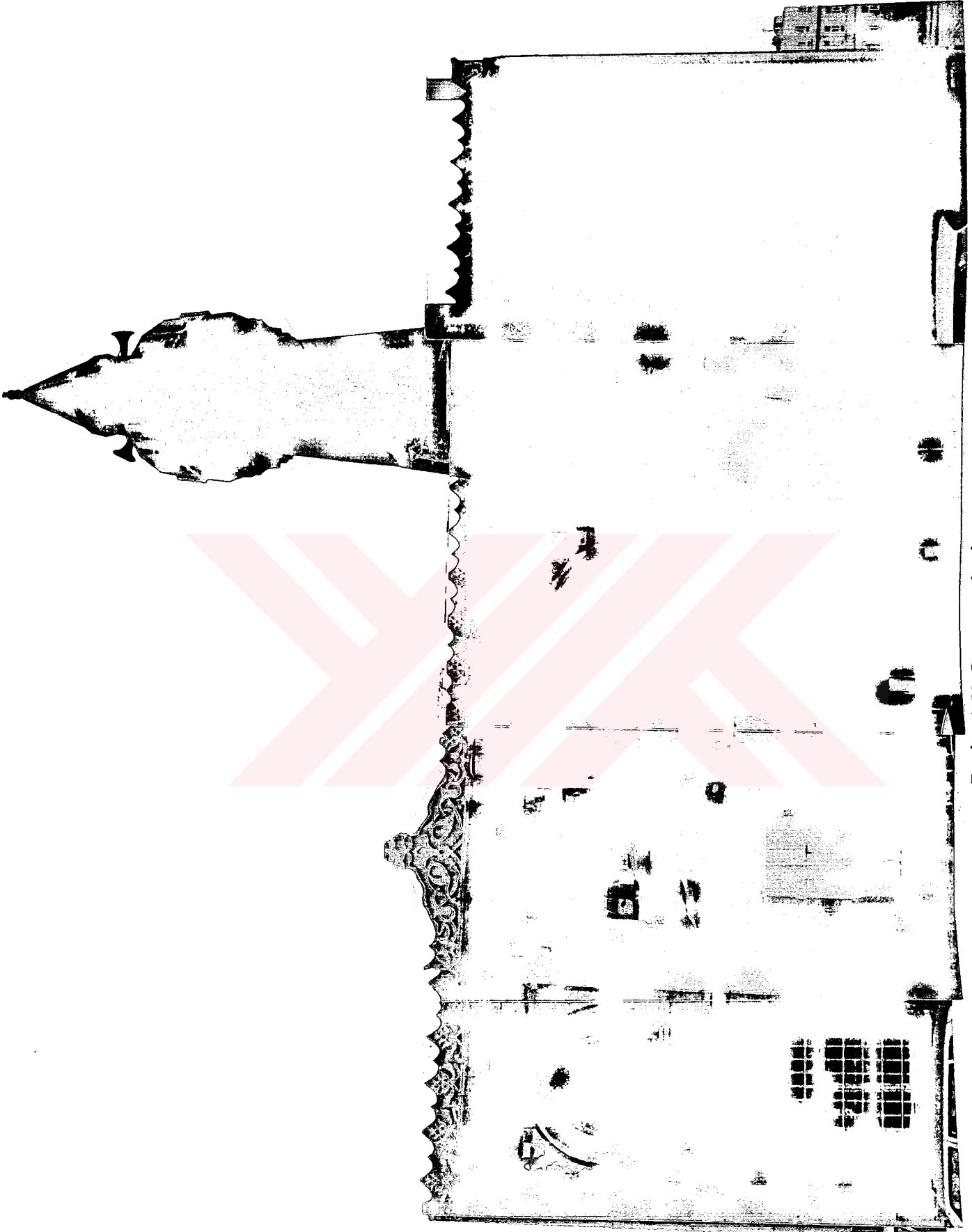
5.5.4.2 Güney cephesi (Pafta no: 21-64)

Eskiden Arslan Sokağı' na bakan güneydoğu cephesinin düzenlenmesine sokağa bakan tek cephe olmasından dolayı ayrı bir önem verilmiştir. Minare ve mihrap da bu cephe üzerinde bulunmaktadır. Tuğla duvarın üzerine kaplama olarak yapılan taş subasmanın üzerine oturan cephenin, minarenin solunda kalan kısmı mihrap doğrultusuna göre simetrik olarak, üstte tek merkezli teğet kemerli, altta dikdörtgen pencereler olacak şekilde tasarlanmıştır (Resim 4.58). Cephenin bu bölümü harime açılmaktadır. Pencerelerin arasında tüm cepheyi ikiye bölen profilli bir silme vardır. Mihrap gövdesi ile kubbesi arasında ve minare pabuçluğu ile gövdesi arasında da bu silme ile aynı hizada ancak farklı profillerle oluşturulmuş silmeler yer alır.

Minarenin solundaki harim duvarında taşla yapılan orta bölüm dışarıya doğru taşırılarak vurgulanmıştır. (Resim 4.59) Bu bölümün iki yanında kum saati şeklinde süsler vardır. (Resim 4.66) Yapının yarı yüksekliğinde, yarım sekizgen planlı bir kütle olarak dışarı taşırılan mihrap çıkıntısının üzeri kesme taştan yarım bir kubbe ile örtülmüştür (Resim 4.62) Camii yazıtlığı mihrap çıkıntısı üzerindeki dikdörtgen biçimli duvar panosunun üst bölümüne yerleştirilmiştir. Cephenin bu bölümünde silmenin üzerinde yer alan tek merkezli teğet kemerli pencerelerin, genişlikleri 1.40 m., yükseklikleri 1.50 m. olarak belirlenmiştir. Bu pencerelerin genişlik / yükseklik oranı 0.93' dir. Bu pencerelerin kemerleri kesme taşla oluşturulmuştur. Doğramaları ahşaptır. Alçı içliklidir (Resim 4.61). İçlik ve dışlık birlikte düşünülmüştür. Alttaki dikdörtgen pencerelerin ise genişlikleri 1.40 m. , yükseklikleri 1.90 m.dir. Genişlik / yükseklik oranı 0.74 olarak belirlenmiştir.

Minarenin sağındaki duvarda ise cepheyi ikiye bölen silmenin üzerinde, müezzin evinin orta doğrultusunda, harim duvarında kullanılan tek merkezli teğet kemerlerden bir tane daha kullanılmıştır. Bu pencerenin oranları da diğerleriyle aynıdır. Kemerleri oluşturulurken kesme taş kullanılmıştır. Pencerenin hemen altında geçide doğru açılan özgün olmayan bir pencere bulunmaktadır. Pencerenin iki üst yanında taş gülçeler vardır (Resim 4.65).

Minare bu cephenin en önemli elemanlarından dır .Oldukça kalın gövdeli ve tek şerefelidir. Tamamıyla kesme taştan yapılmıştır. Minarenin pabuçluk kısmı yarım sekizgen şeklindedir. Pabuçluk kısmından gövdeye bir silme yardımıyla geçilmektedir. Gövde cephede mukarnaslı

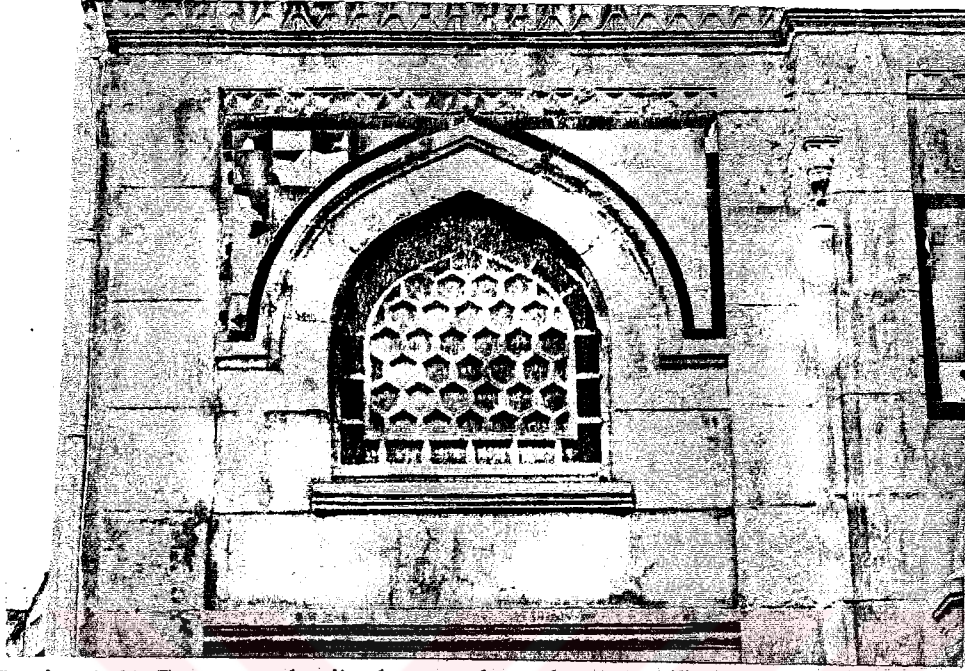
Resim 4.58 Güney cephesi

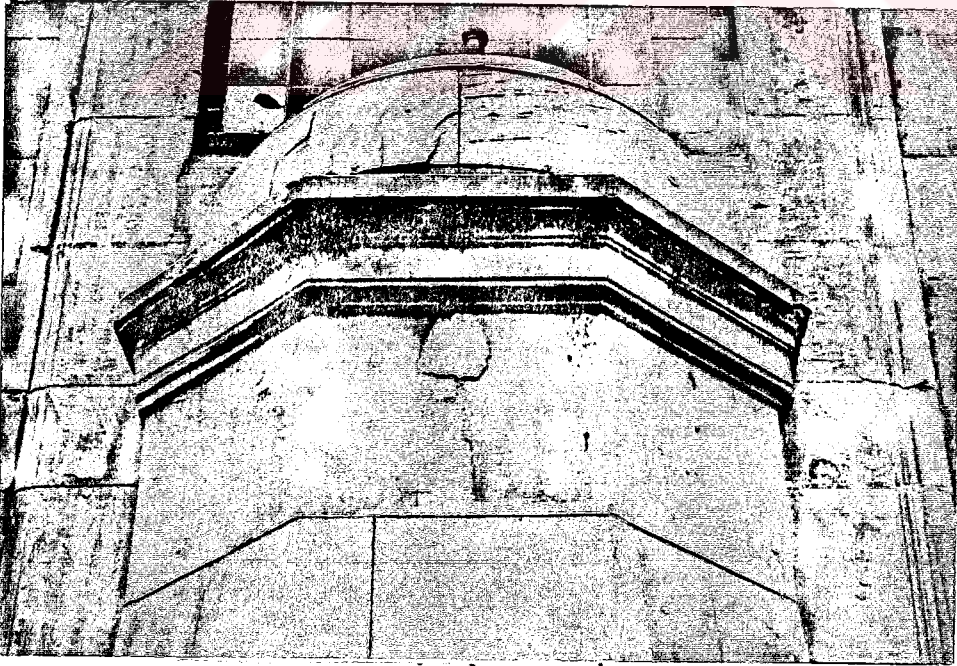
Resim 4.59 Camii' ye güneybatıdan bakış....

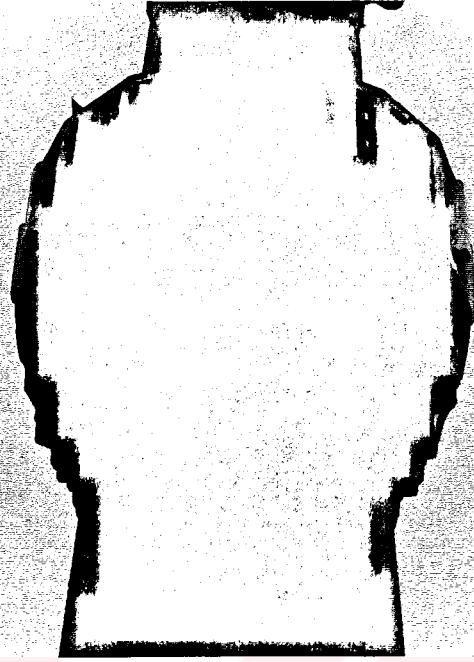
Resim 4.60 Camii' ye güneydoğudan bakış..

Resim 4.61 Güney cephesi' nde yer alan tek merkezli teğet kemerli pencere.

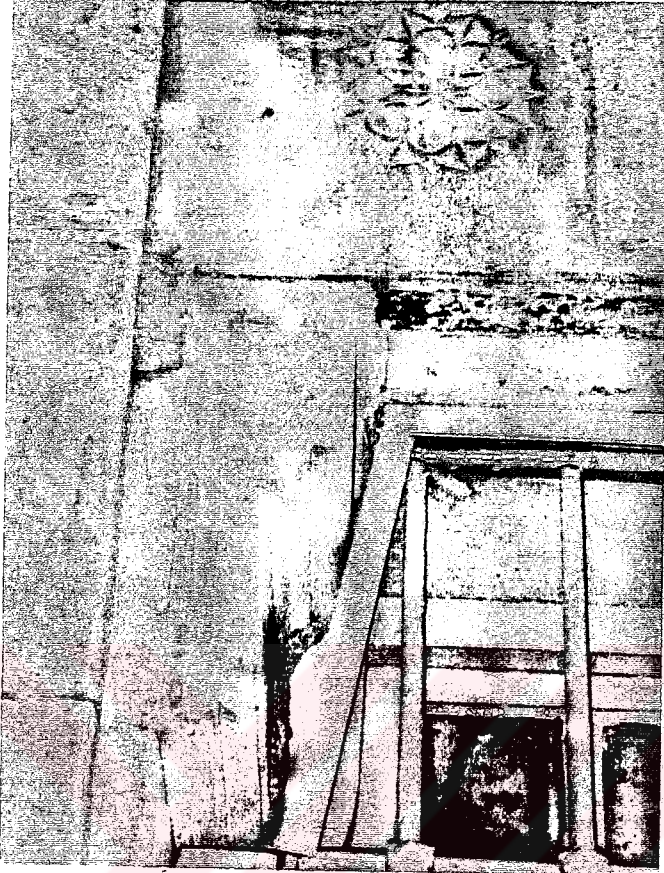
Resim 4.62 Mihrap çıkıntısı ve kubbesi.

Resim 4.63 Minare şerefesi ve mukarnaslar.

Resim 4.64 Minare şerefesinin aşağıdan görünüşü ve mukarnaslar

Resim 4.65 Geçit duvarında bulunan taş gülçeler ve " L " deti

Resim 4.66 Mihrabın iki yanında yer alan kum saati
şeklindeki süsleme elemanları

silme ile aynı hizada bulunan bir silme ile ikiye bölünmüştür. Silmenin alt kısmında sekizgen plandan onaltıgen plana geçiş için hazırlık yapılmış, üst kısmında ise onaltıgen plana geçilmiştir. Gövde üzerinde hiç pencere yoktur. Gövde bitiminde bir silme ve mukarnaslar yardımıyla şerefeye geçilmektedir.(Resim 4.63), (Resim 4. 64). Bunun hemen üzerinde 1.00 m. yüksekliğindeki korkuluk başlamaktadır. Korkuluk üzerinde birbiri içine geçmiş altıgen peteklerden oluşan süslemeler vardır. Şerefe kapısı kemerli olarak tasarlanmış olup güneydoğu yönüne yani kible doğrultusuna açılmaktadır. Minarenin petek kısmı yuvarlak olarak örülmüştür. Petekten külaha taştan yapılmış bir petek kornişi ile geçilmektedir. Külah kurşun kaplamadır.

Cephede , üst bölüm pencerelerinin kemer köşeleri ile mihrap çıkıntısı üzerindeki duvar panosunun içi lacivert renkli bir bordür ile çevrelenmiş, içlerine turkuaz renkli çinilerle kaplanmıştır. Çinilerin ölçüleri genel olarak 20cm.- 20cm. ebadındadır. Panoların üst kenarlarına Türk üçgeni motifli silmeler geçilmiş, tüm cephe boyunca saçak altında yer alan mukarnaslı silmenin üzerine, çatı örtüsünü saklayan, alçı- betondan yapılmış palmet motifli bir çatı eteği yerleştirilmiştir .Tepeliğin mihrabın üzerine gelen bölümü bezemeli bir tepelik biçiminde vurgulanmıştır.(Pafta no:42-64).

Cephede tek merkezli teğet kemerlerin, minarenin, mihrap ve kubbesi ile arkasındaki dışarı taşırılarak vurgulanmış olan bölümünün kesme taşla yapıldığı daha önce de belirtilmişti. Bu taşların yüksekliği 45 ile 60 cm. arasında değişmektedir. En çok tekrar eden yüksekliği ise 50 cm. dir. Cephenin diğer bölümleri sıvanarak griye boyanmış, taş izlenimi verecek şekilde derzler yapılmıştır. Derzler oluşturulurken taş örgünün yükseklikleri esas alınmıştır.

Kamer Hatun' a ait hazire de bu cephededir. Minarenin pabuçluk kısmıyla mihrap gövdesi arasında yer almaktadır. Mezar taşına H. 1027- 1617 tarihi kazınmıştır. Mezar özgün olmayan demir bir şebeke ile çevrelenmiştir (Resim 4.67)

Resim 4.67 Kamer Hatun' un haziresi

5. 2. 4. 4 Doğu cephesi (Pafta no:22-64)

Bu cephe de sağır olarak dzenlenmiştir. Solunda minare, sağında merdiven kovası ve kırma çatının kuzeybatı cephesinden 115 cm. ıkıntı yapan saçağı görülmektedir.(Resim 4.68).

5. 2. 4. 3 Batı cephesi (Pafta no:23-64)

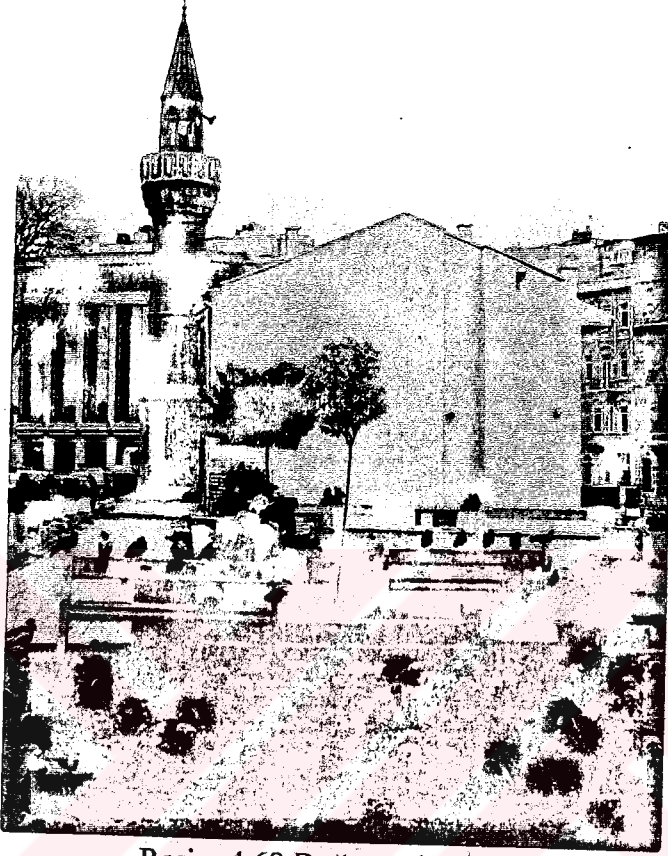
Kamer Hatun Camii yanındaki apartmanlarla bitişik olarak tasarlandığından bu cephe sağır olarak yapılmıştır. Sağında geri planda mihrap ve minare, solunda merdiven kovası ve kırma çatının kuzeybatı cephesinden 115 cm. ıkıntı yapan saçağı görünmektedir (Resim 4.69).

5. 2. 5 Diğer Mekan Elemanları:

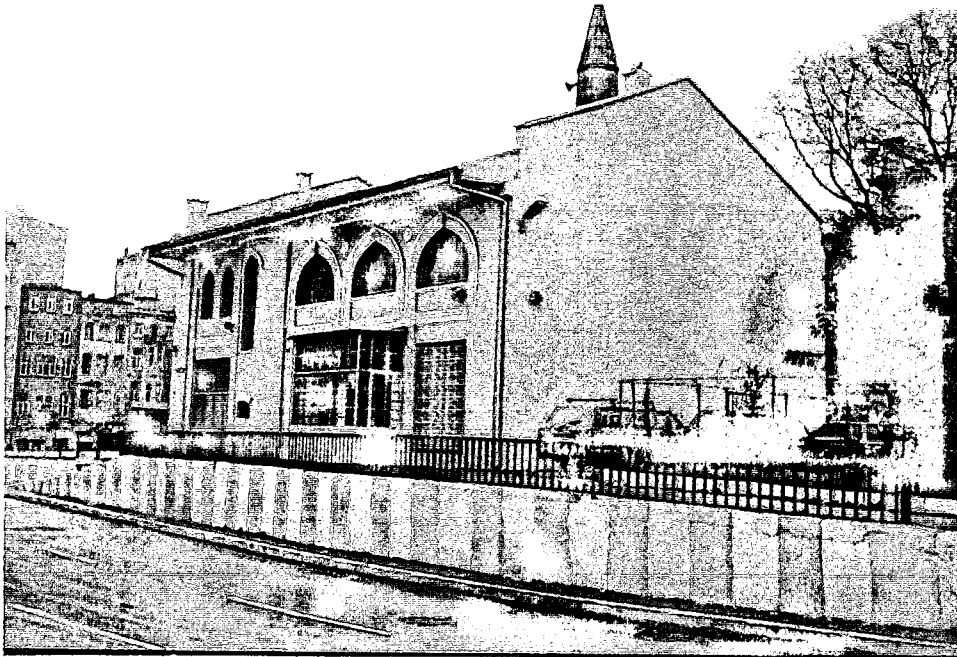
Mimber: Harimin sağ duvarına dayanmaktadır. Altı basamakla yukarıya çıkılmaktadır Ahşap mimberin yan aynalıkları ve korkulukları profillidir. Külah da ahşaptan yapılmıştır. Sekiz köşelidir. Klahın köşeleri birleşerek yaldızlı bir aleme bağlanır (Resim 4.70)

Mihrap: Mihrap nişi tuğla duvar kalınlığı içinde kalmak üzere, yarım sekizgen şeklinde tasarlanmıştır. Mihrap, nişin haricinde ahşaptan oluşturulmuştur. Nişin üzerinde altı sıralı bir mukarnas dizisi vardır. Mihrap nişinin üzerinde bir kitabe bulunmaktadır. Nişi vreleyen profil kitabeyi de sarmaktadır .Mihrap nişini sağ ve sol tarafından saran profil kitabenin de üzerinden dönmektedir. Bunun üzerinde mukarnaslı bir silme ve palmet motifli bir tepelik bulunmaktadır.

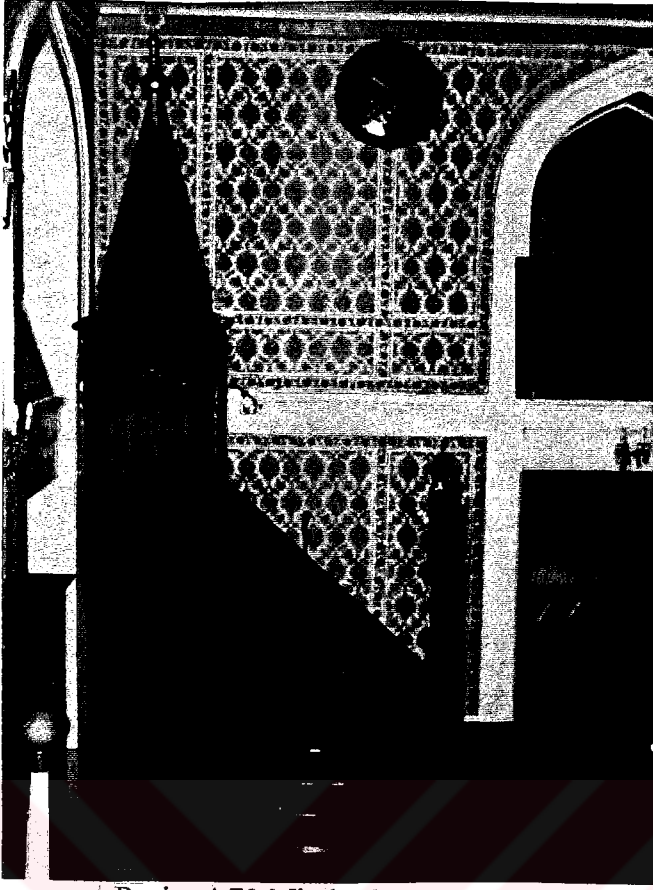
Mihrabın dışı daha önce belirtildiği gibi kesme taşla oluşturulmuştur. Yarım sekizgen şeklinde dir. Mihrap çıkıntısının üzeri kesme taştan yarım bir kubbe ile örtülmüş üzerine de alem yerleştirilmiştir.(Resim 4.71), (Resim 4.72), (Resim 4.73)

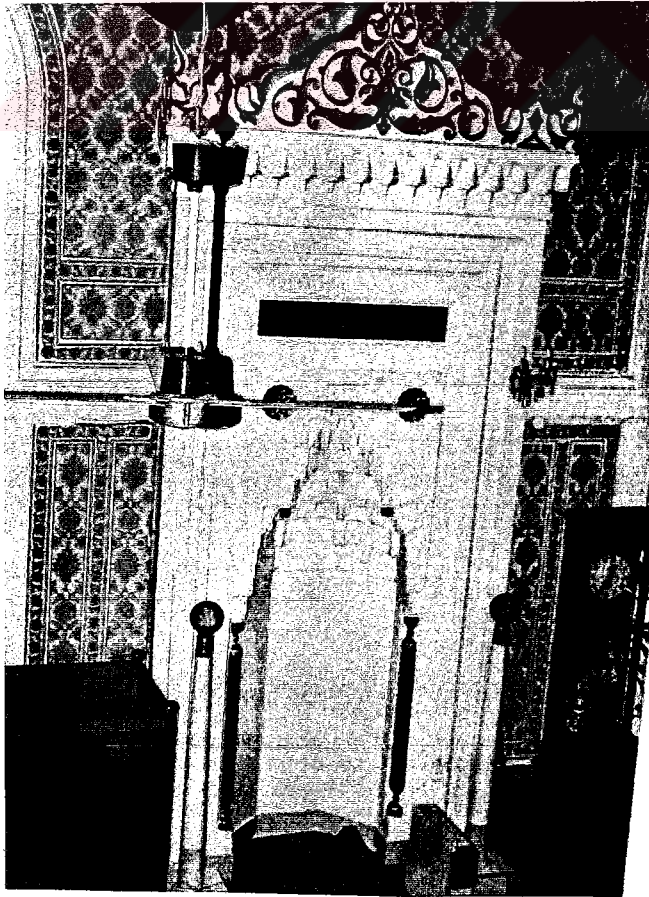
Resim 4.68 Doğu cephesi

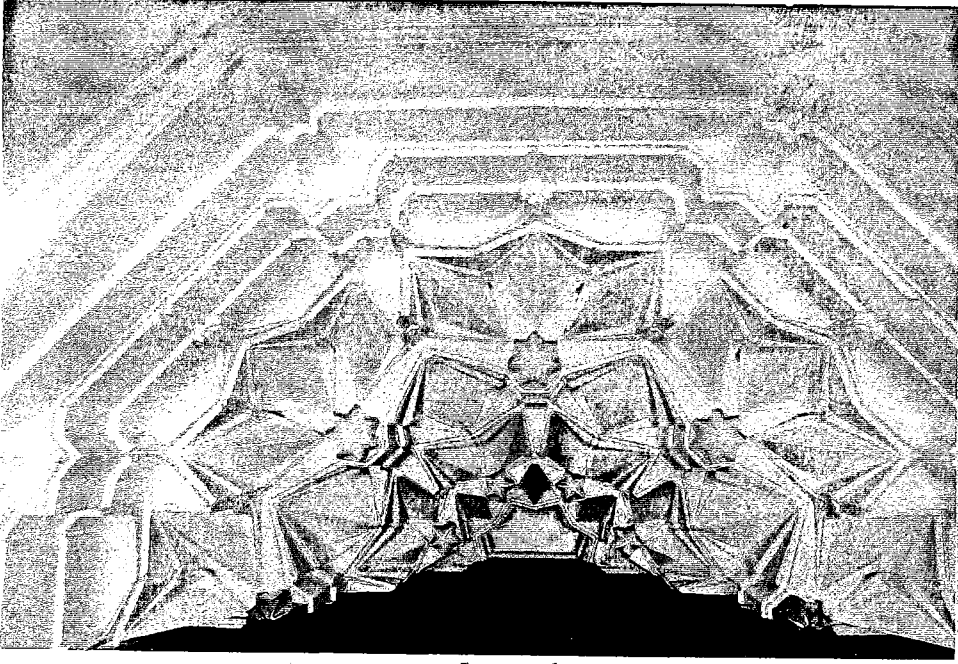
Resim 4.69 Batı cephesi

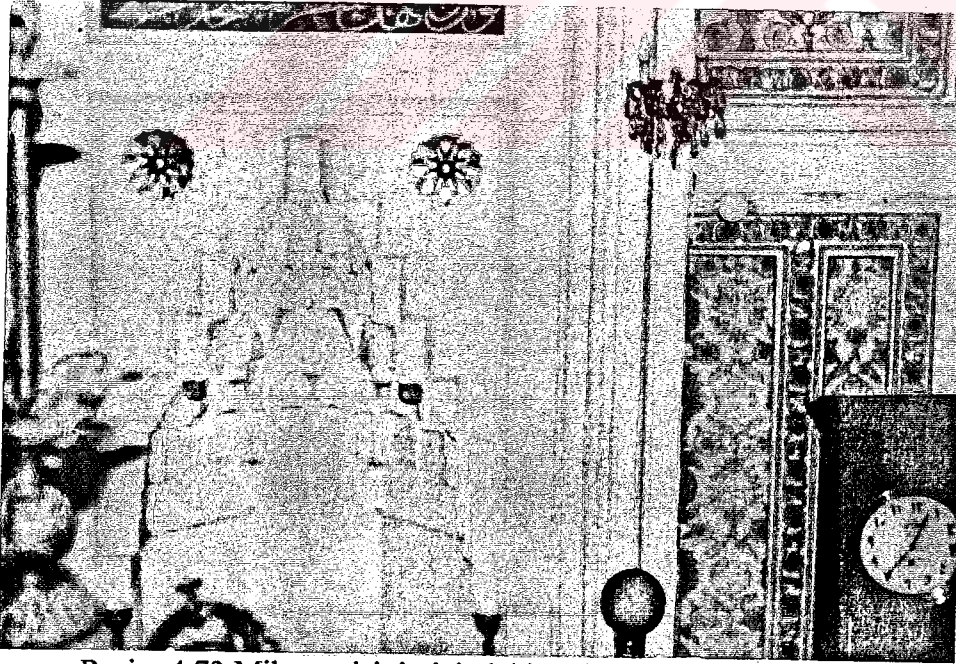
Resim 4.70 Mimberin görünüşü.

Resim 4.71 Mihrabın görünüşü.

Resim 4.72 Mihrap nişinin içindeki mukarnaslar.

Resim 4.73 Mihrap nişinin içindeki mukarnasların görünüşü.

5.2.6 Bezeme Özellikleri

Ahşap bezeme: Ahşabın kullanıldığı yerler kapılar ve pencere doğramaları, mihrap, mimberdir. Ayrıca harimde ahşap sütunçeler ve bunları birbirine bağlayan parmaklıklar da ahşaptan yapılmışlardır. (Pafta 38, 39, 40-64).

Taş bezeme: Güneydoğu cephesi anlatılırken sözü edilen, pencerelerin üzerinde yer alan Türk üçgeni motifli ve mukarnaslı silmeler, palmet motifli çatı eteği ve tepelik (Resim 4.74), (Resim 4.75), (Pafta no: 42-64), minarede gövdesinden şerefeye geçmeyi sağlayan mukarnaslar (Resim 4.63), kuzeybatı cephesinde kemer köşeleri arasında bulunan taş gülçeler caminin taş bezemeleridir (Resim 4.76).

Metal işleri:Camide kapı kolları metalden yapılmıştır.

Kalem işleri: Harim iç duvarlarına uygulanmıştır. Sarı renkli duvarlarının üzerine gri renkte rumi motifler yapılmıştır (Resim 4.77).

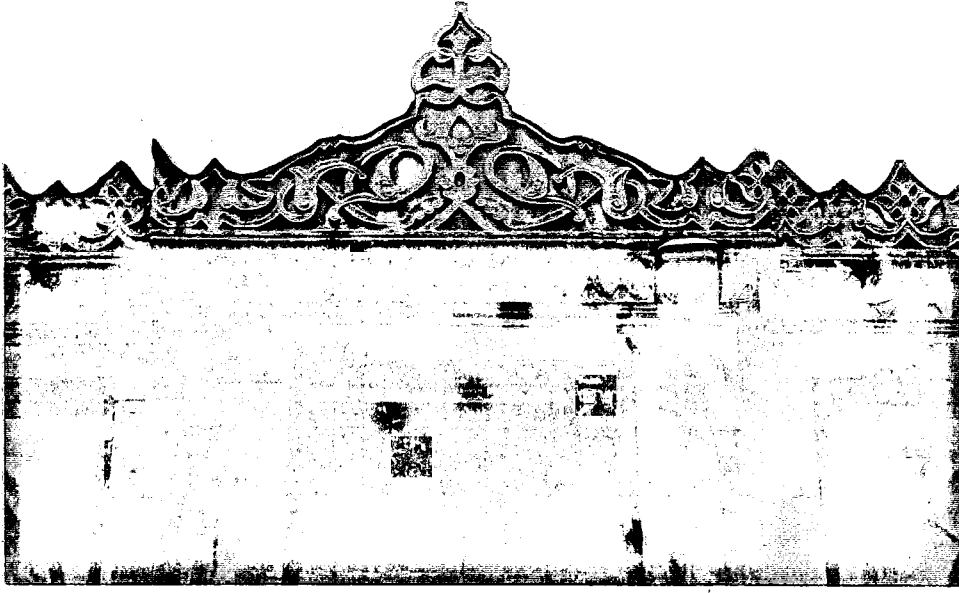
5.3 Bozulmalar ve nedenleri

Kamer Hatun Camii günümüzde Tarlabası Bulvarı' na bakan bir arazi üzerinde bulunmaktadır. Çevresindeki binalar Tarlabası Bulvarı açılırken yıkılan caminin günümüzde doğusunda park, batısında yeşil bir alan yer almaktadır. Camii, yapı kullanıcılarının hatalı restorasyonları sonucu özgünlüğünü yitirmeye başlamıştır.

Camide özgün geçit ve avlu çıkış kapısı kaldırılmış ve yerlerine özgün olmayan demir kapılar yerleştirilmiştir. Geçit mekanında tavan sıvanmış ve döşeme mozaikle kaplanmıştır.

Merdiven kovanında merdivenin altındaki küçük odacık da önemli bir nem sorunu vardır. Bu mekanda, pencerenin tam anlamıyla açılmaması nedeniyle oluşan havalandırma sorununun çözülmesi gerekmektedir. Merdiven küpeştesinin özgün olmasına rağmen korkuluklarının değiştirildiği görülmektedir.

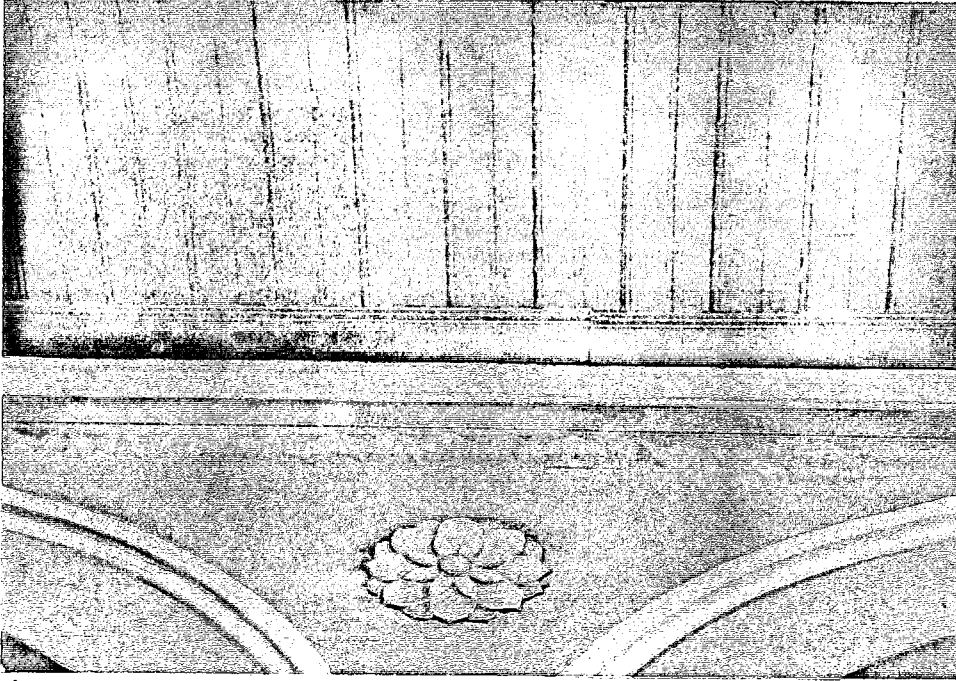
Son cemaat yeri sonradan camekanlı bir bölme ile bölünmüştür. Bu ek mekanın bütünlüğüne zarar vermektedir. Mekanın dışarıya açılan dikdörtgen pencerelerinin önlerine de özgün olmayan demir şebekeler yerleştirilmiştir.

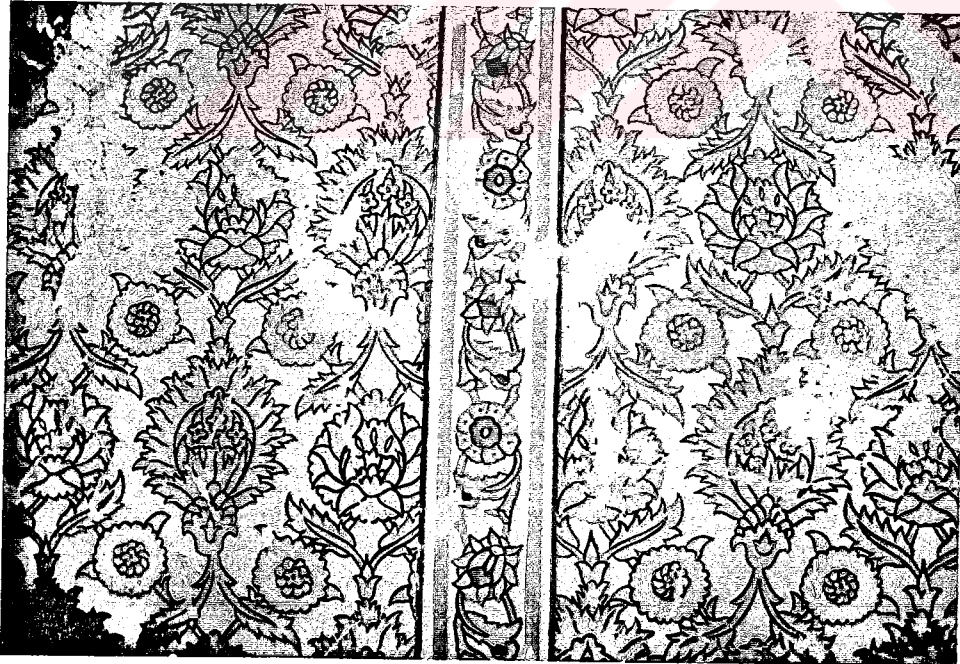
Resim 4.74 Palmet motifli tepelik/

Resim 4.75 Palmet motifli çatı eteği

Resim 4.76 Kuzey cephesinde kemerler köşeleri arsında yer alan taş gülçeler.

Resim 4.77 Harim duvarlarını süsleyen kalemişleri

Harimin en büyük sorunu ortamın fazla rutubetli olmasından dolayı duvarlarındaki sıvaların ve kalem işlerinin dökülmesidir. Bu sorun mimberin dayandığı duvarda yoğunlaşmaktadır. Ayrıca mekanın içinde dolaştırılan elektrik kabloları ve duvarlara raptedilen aydınlatma elemanları görsel bütünlüğü olumsuz yönde etkilemektedir. Mekandaki duvarların bir bölümü yeşil renkli bir boya ile boyanmış bu da özgün sıvaya zarar vermiştir. Ahşap sütunçe ve parmaklıklar da boyanmıştır.

Üst kattaki kadınlar mahfilinde bulunan nişin içinde strüktürel açıdan önemli olmayan sıva çatlakları tespit edilmiştir. Bu mekanın merdiven kovanına açılan kapının kanadı günümüzde kaldırılmıştır. Mekandan harime açılan eklenti balkona çıkabilmek için tek merkezli teğet kemerli pencerenin kanadı çıkarılmıştır (Resim 4.50).

Eskiden imam evi olarak kullanılan odanın bazı yerlerinde küçük çatlaklar görülmüştür. Odanın eskiden üç bölümden oluştuğu, duvarlardaki ve döşemedeki izlerden anlaşılmaktadır.

Minarenin taş basamaklarda oynamalar saptanmıştır. Ayrıca minarenin şerefeye açılan kapısı günümüzde kullanılamamakta dolayısıyla şerefeye çıkılamamaktadır. Şerefe korkuluklarına asılan aydınlatma elemanları görünümü olumsuz yönde etkilemektedir.

Yapının güney cephesinde pencerelerin duvar köşeleri ve mihrap çıkıntısı üzerindeki duvar panolarının içindeki turkuaz renkli çinilerin yüzeylerinde aşınma dökülmeler gözlemlenmiştir. Cephede taşlarda aşınmalar, parça kayıpları, yer yer oyulmalar, kabuklanmalar, kirlenmeler vardır. Hava şartları, asit karakterli yağmur suları ve zamanında önlem alınmayışı taş yüzeyindeki bozulmaları hızlandırmıştır. Çatı örtüsünü gizleyen palmet motifli çatı eteğinde de yer yer kopmalar görülmüştür. Cephede dökülen sıvalar yapının tuğla örgüsünü ortaya çıkarmıştır (Resim 4.58).

Kuzey cephesinde en büyük sorun cephenin Tarlabası Bulvarı'na bakması ve yoğun trafikten ve egzoz dumanından dolayı yoğun bir şekilde kirlenmesidir. Bu yüzden Caminin bu cephesi boyanmış ve özgünlüğe zarar verilmiştir. Son cemaat yeri pencereleri önüne sonradan yerleştirilen demir şebekeler, girişin önüne yerleştirilen camekanlı rüzgarlık, üst kattaki pencerelerin kemerlerinin üzengi noktalarına yerleştirilen aydınlatma elemanları cephenin görseliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Doğu cephesinde 17 ağustos 1999 Marmara depreminde oluşmuş sıva çatlakları gözlemlenmiştir. Aynı sorun Batı cephesinde de mevcuttur.

Özgün çatı kaplaması değiştirilmiş, yerine atermite kaplama yapılmıştır.

5.4 Restitüsyon Projesindeki Uygulamalar

Restitüsyon projesi hazırlanırken, rölöve projesinde elde edilen veriler değerlendirilmiş, aynı zamanda Kemalettin Bey' in Kamer Hatun Camii için çizmiş olduğu projeden de faydalanılmıştır.

Vakıflar Türk İnşaat Eserleri Müzesi' de bulunan bu projeler incelendiğinde Kemalettin Bey' in ön tasarımı ile uygulaması arasında bazı farklılıklar görülebilir. Bu farklılıklar şu şekilde özetlenebilir:

Paftalardan ilki caminin alt kat planı, arka cephe ve minare planını içermektedir. Paftanın sol üst kısmında minare planının altında el yazısı ile " Minare Makta-i Ufkisi " (Minare yatay kesiti) ve hemen üzerinde de " Cephe " (Güney cephesi), alttaki çizimin üzerinde ise "Makta-i Ufki" (Plan), sözcükleri görülmektedir (Çizim no.4.1)

Ön tasarımla uygulama arasında bazı farklılıklar göze çapmaktadır. Örneğin harimde bulunan ve ahşap başlıklı sütunçelerle desteklenen bölüm bu projede yoktur. Uygulamada dışa doğru kavisli bir çıkıntı yaparak belirginleştirilen merdiven kovası, projede son cemaat yeri ile hem yüz olarak gösterilmiştir. Harimden geçide açılan pencere de planda görülmektedir. Caminin Güney cephesi duvarında projede belirtilen yönde bir eğrisellik yoktur. Geçit de daha farklı bir şekilde planlanmıştır,

Güney cephesinde minarenin sağında kapalı geçiti belirleyen açıklığın üzerini örten basık bir kemer düşünülmüş ancak uygulamada bu açıklık düz bir taş lento ile geçilmiştir. İmam evi için tasarlanan dikdörtgen pencere tek merkezli teğet kemerli bir pencere olarak uygulanmıştır. Mihrap çıkıntısının iki yanındaki pencereler uygulamada ikiye bölünmüş, üst kısma tek merkezli teğet kemerli pencereler, bunların altlarına ise dikdörtgen pencereler yerleştirilmiştir. Çatı örtüsünü gizleyen palmet motifli çatı eteği ve tepelik ise projede düz bir silme olarak hesaplanmıştır.

Kamer Hatun Camii tasarımıyla ilgili paftalardan ikincisinde caminin üst kat planı ve kesitler yer almaktadır. Paftada sağdaki plan çiziminin üzerinde " Beyoğlu' nda Kamer Hatun mahallesinde inşa olunacak Camii-i Şerif in projesi" , ve bunun altında "1/50 makyası" yazısı vardır. Paftanın sol üst köşesinde " Nezaret-i Evkaf-ı Hümayun " (Evkaf Nezareti) , alt ortadaki damga altında eski yazı ile "Kemal" ve latin harfleriyle "Prof A. Kemal " yazıları bulunmaktadır. Kesitlerin altında ise "Makta-i Şakuli" (Düşey kesit) yazısı vardır. Plan paftasında geçidin üzerinde bulunan odada gerekli görülen yerlere "İmam evi", "sofa" ve "oda" yazılmıştır. (Çizim no:4.2).

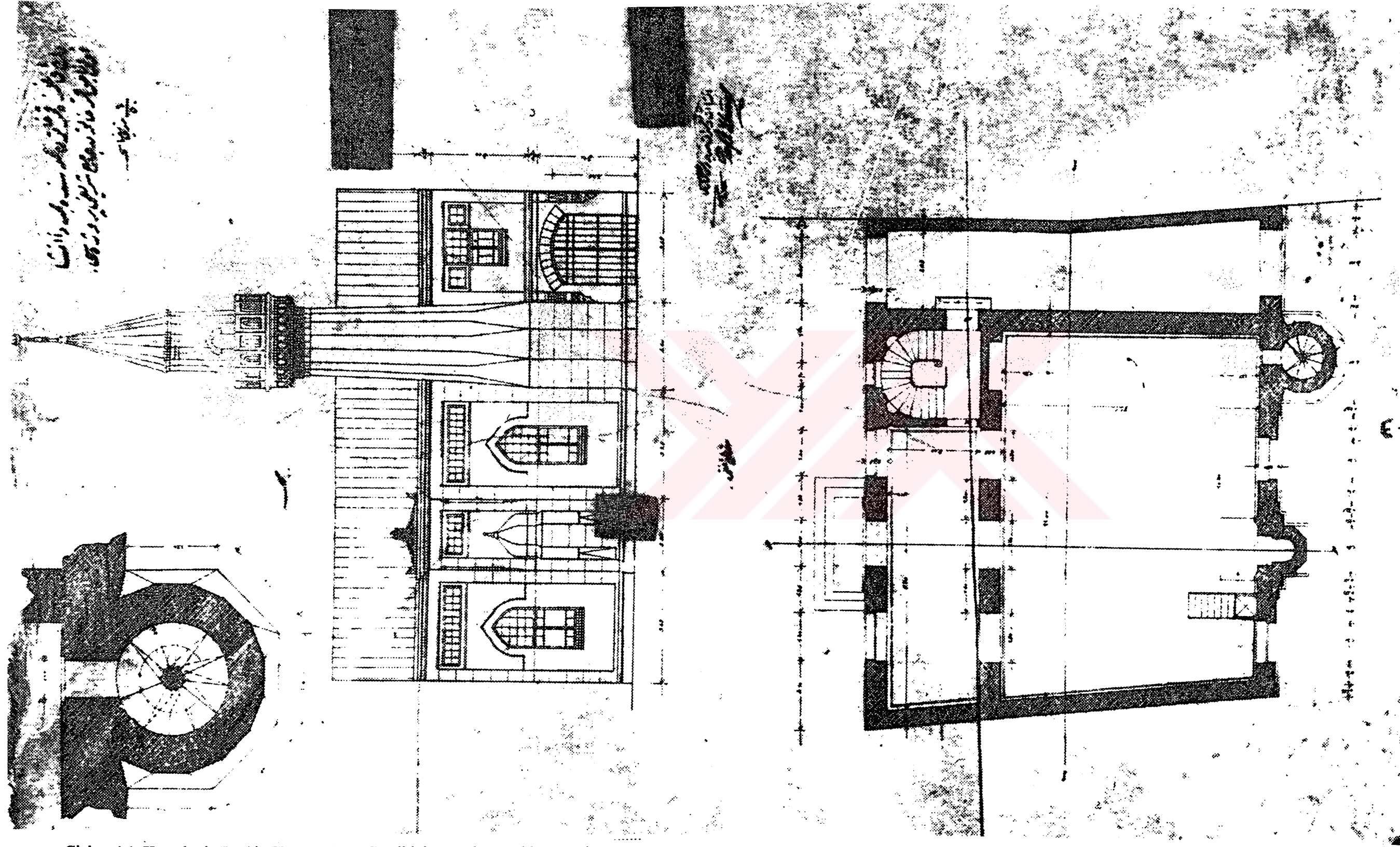
Restütüsyon projesi hazırlanırken şunlara dikkat edilmiştir:

Yapıldığı dönemde caminin beşer katlı konutlar arasında kaldığı ve camiye girişin Arslan Sokağından yapıldığı daha önce de belirtilmişti (Resim 4.78). Bu amaçla 1905 tarihli Goad, 1945 tarihli Pervititch ve 1951 tarihli Suat Nirven haritaları incelenmiş ve bir Vaziyet planı hazırlanarak caminin çevresindeki yapılarla olan ilişkileri gösterilmiştir (Pafta no:8-64).

Güney cephesinde özgün sokak kotunun -0.25 cm. olduğu geçit kapısına rıht yüksekliği 25 cm.olan bir basamakla ulaşıldığı düşünülmektedir. Kemalettin Bey projesinde kapalı geçidi belirleyen açıklığı basık bir kemerle geçmiş ve kemerli ve iki kanatlı bir kapıyla mekana geçişi sağlamıştır. Ancak sözü edilen yerde hiçbir kemer izine rastlanmamıştır. Açıklık düz bir taş lento ile geçilmiştir. Camide pencereler ve kapılar planda duvarda dış yapacak şekilde yerleştirilmişlerdir. Kapalı geçitten Arslan Sokak' a ve avluya açılan duvarlarda hiçbir dış izine rastlanmamıştır. Kapıların duvara ve tavana millerle sabitlendiği düşünülmektedir. Projede sokağa açılan kapının genişliğinin 2.20 m., yüksekliğinin ise camii içindeki diğer kapılar gibi 2.90 m. olduğu düşünülmektedir (Pafta no: 50-64).Avluya açılan kapının ise genişliğinin 2.65 m., yüksekliğinin 2.90 m. olduğu düşünülmektedir (Pafta no: 51-64). Kapıların iki kanatlı ve ahşap olduğu sanılmaktadır.

Projede son cemaat yeri girişi önündeki camekan ve aynı mekanın bütünlüğünü bozan camekanlı ek ile mekanın dışarıya açılan dikdörtgen pencerelerinin önündeki özgün olmayan demir şebekeler kaldırılmıştır.

Kadınlar mahfilinden merdiven kovanına açılan kapının eksik olan kanadı "K 3 "detayına göre tamamlanmıştır (Pafta no:45-64). Kanat genişliğinin 0.95 m., yüksekliğinin ise 2.30 m. olduğu düşünülmektedir.

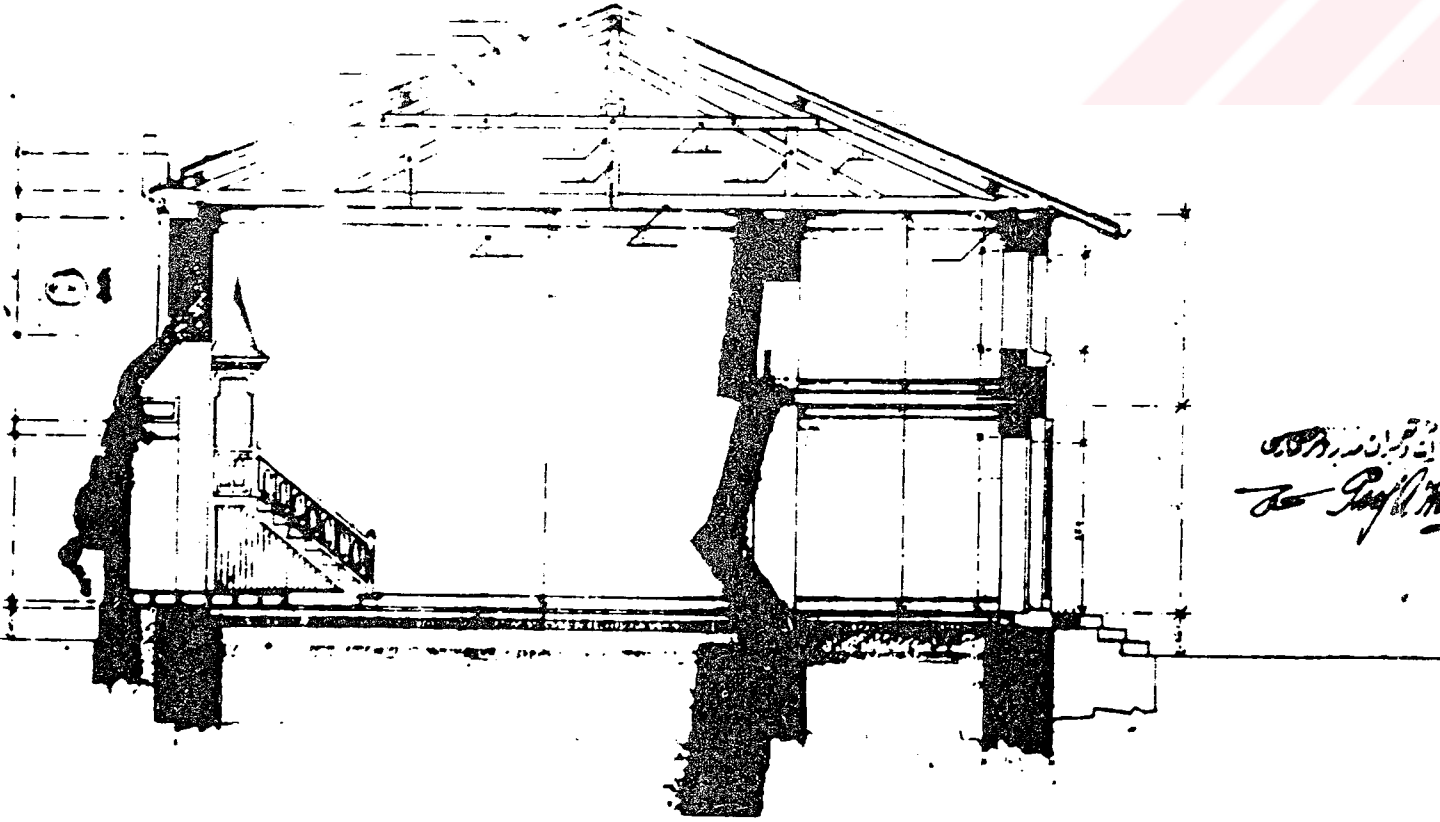

Çizim 4.1 Kemalettin Bey' in Kamer Hatun Camii için tasarlamış olduğu proje
 Zemin kat planı , güney cephesi ve minareden detay (Yavuz, 1981, s. 120).

... خطی شکر

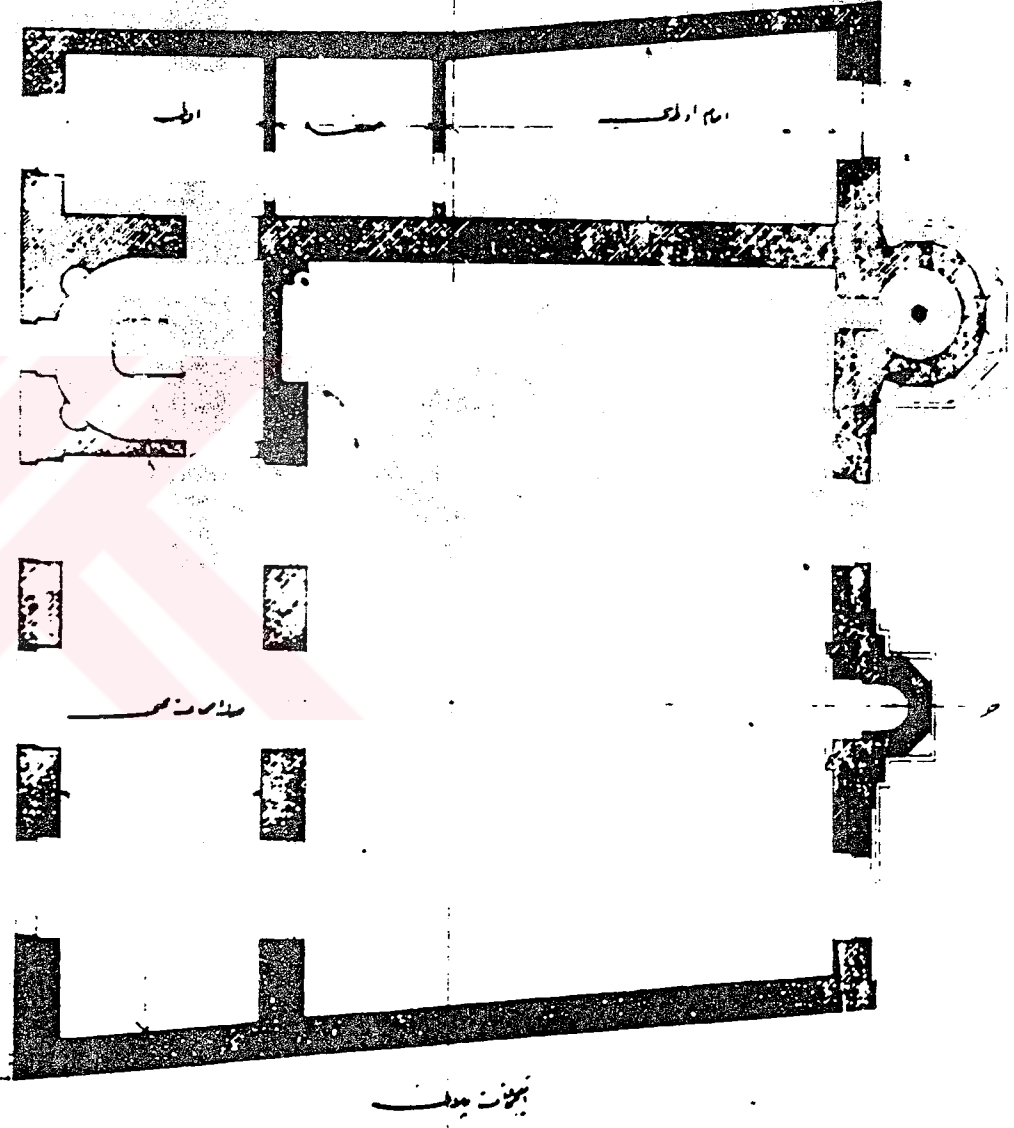

خطی شکر

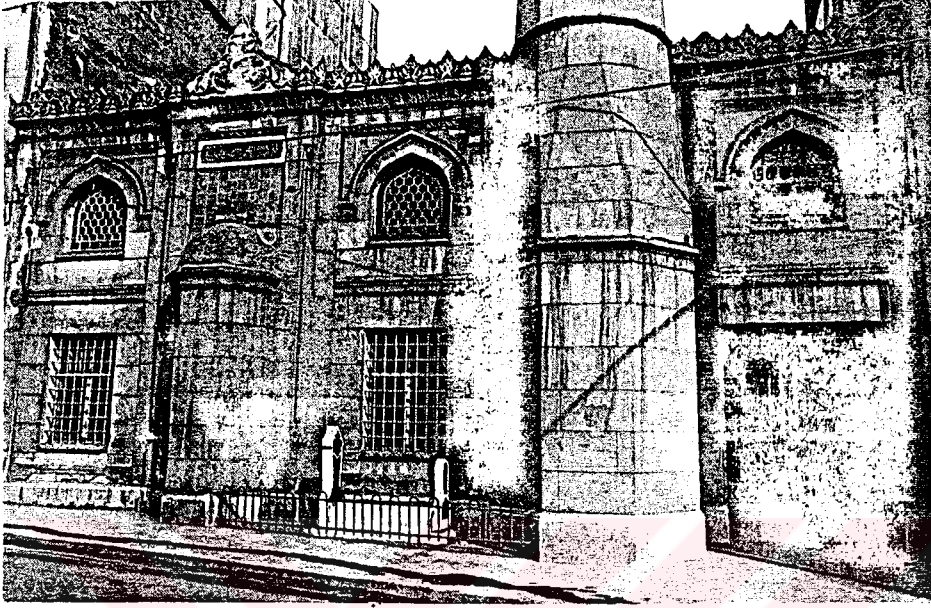

انسان و قرآن در کمال
محمد باقر

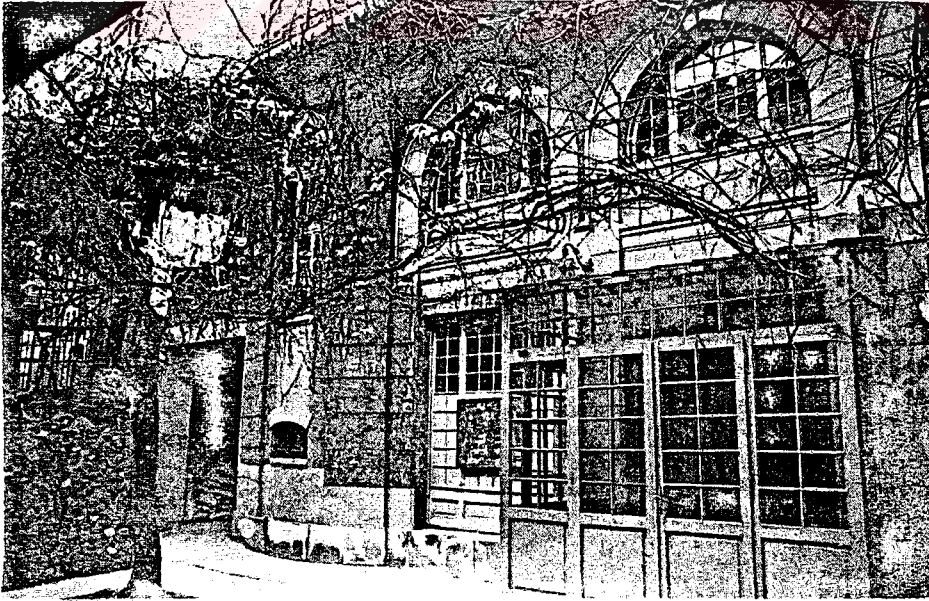
دکتر کمالی
قرآن مجید
په

Çizim 4.2 Kemalettin Bey' in Kamer Hatun Camii için tasarlamış oldu.
Birinci kat planı ve kesitler (Yavuz, 1981, s. 122).

Resim 4.78 Kamer Hatun Camii güney cephesinin 1970 yılındaki görünüşü.
(Yavuz, 1981, s.122)

Resim 4.79 Kamer Hatun Camii kuzey cephesinin 1970 yılındaki görünüşü
(Yavuz, 1981, s.122)

Eskiden imam evi olarak kullanılan oda, duvardaki izlerden faydalanılarak ve Kemalettin Bey in projelerinden faydalanılarak bölücü duvarlarla üçe bölünmüştür. Mekanlardan birbirine geçişin 0.95 m. genişliğinde ve 2.85 m. yüksekliğinde kapılarla sağlandığı düşünülmektedir (Pafta no: 45-64).

Restütüsyon projesinde çatı kaplamasında özgün çatı kaplaması olduğu düşünülen alaturka kiremit kullanılmıştır.

5.5 Restorasyon Projesindeki Uygulamalar

Restorasyon projesi hazırlanırken rölöve ve restütüsyon projelerinden elde edilen veriler kullanılmış ve aşağıda sıralanan işlemlerin uygulanması uygun görülmüştür.

Camide kapalı geçitten eskiden Arslan Sokak' a ve cami avlusuna açılan kapıların restütüsyon projesinde olduğu gibi tamamlanması önerilmektedir.

Projede sonradan eklenen ve tarihi kimlik taşımayan eklerin kaldırılması ve eksik olan yapı elemanlarının tamamlanması uygun görülmüştür. Son cemaat yerinde mekanın bütünlüğünü bozan camekanlı ek, camekanlı rüzgarlık ile aynı mekandaki dikdörtgen pencereler ve eskiden imam evi işlevini gören odadaki tek merkezli teğet kemerli önündeki özgün olmayan demir şebekelerin ve niteliksiz aydınlatma elemanlarının kaldırılması düşünülmektedir. Ayrıca üst katta kadınlar mahfilinden harime açılan balkonun kaldırılması, balkon kaldırıldıktan sonra, tek merkezli teğet kemerli pencerenin balkona çıkmak için sökülen kanadı " P3 " esas alınarak tamamlanmalıdır (Pafta no:33 ,34-64). Aynı mekandan merdiven kovanına açılan kapının eksik olan kanadı "K3" detayı esas alınarak tamamlanması uygun olacaktır (Pafta no:28-64).

İç mekanda merdiven kovanının altındaki küçük odacıkta ve harim duvarlarında görülen nem sorununun çözülmesi gerekmektedir. Bu sorun duvara kimyasal maddelerin uygulanması yöntemiyle çözülebilir. Bu yöntem uygulanırken, ilgili duvara delikler açılmakta ve deliklere silikon bazlı bazı solüsyonlar enjekte edilmektedir. Silikonlu maddeler gözenekleri doldurarak nemin yükselmesini engellemektedir (Luftsky, 1980, s. 212).

Nem sorunu çözüldükten sonra mekanlarda nem nedeniyle oluşan çatlaklar tamamlanmalıdır. Yeni sıva ve derzleme işlemleri Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı' nın malzeme analizlerine uygun olarak yapılmalıdır. Camide kireç harcı kullanıldığı için kireç

harcı sıva ve derzleme işlemlerinde kullanılabilir (Aydın, 1987,s.60). Sıvalar tamamlandıktan sonra kalemişleri de tamamlanmalıdır. Ancak tamamlama işlemi yapılırken motiflerin sadece kontürlerinin verilmesi işleminin yeterli olduğu ve renklendirilmemeleri gerektiği düşünülmektedir.

Caminin Güney cephesinde kullanılan küfeki taşlarında kirlenmeler, aşınmalar, parça kayıpları ve kabuklanmalar giderilmelidir. Taşlarda temizlik şu yollarla sağlanabilir:

-Suyla yıkama: Suda çözünen kirler söz konusu olduğunda kullanılabilir. Ancak uygulama sırasında cepheye fazla su verilmemelidir. Çünkü bu uygulama yıpranmış taşların bünyelerinde çirkinleşmelere neden olmaktadır. Suyun basıncının üç atmosferi geçmemesine dikkat edilmemelidir (Güleç, 1989, s.89).

-Absorblayıcı kil ve kağıt hamurları: Uygun çözücü ile hamur haline getirilen kiler, hamur haline getirilerek temizlenecek olan yüzeye uygulanır ve istenmeyen kirlere kurtulunabilir.

-Absorblayıcı jeller: Jeller düşey yüzeylere fırça ile sürülerek uygulanmaktadır. Uygulama bittikten sonra yüzey temizlenir ve gerekirse deiyonize su ile yıkanır (Ahunbay, 1996, s.104).

Güneydoğu cephesinde taş yüzeylerde görülen parça kayıpları, oyulmalar ve aşınmalar büyük boyutta değildirler. Cephede kullanılan küfeki taşının benzerlerinden faydalanılarak tamamlama işlemi yapılabilir. Bu işlem yapılırken polivinilli asetat ve akrilik reçineler yapıştırıcı olarak kullanılabilir.

Güney cephesinde pencerelerin duvar köşeleri ve mihrap çıkıntısı üzerindeki duvar panolarının içinde yer alan çiniler içinde tamamlama işlemi yapılmalıdır. Restorasyon projesinde de belirtilen yerlerdeki çinilerin yerlerine yenileri yerleştirilmelidir (Pafta no:62-64). Günümüzde İznik Vakfı çini üretimiyle ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Yeni çinilerin özgün olanlardan 0.4- 0.5 cm. önde yerleştirilmesi ve belirtilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Alçı- betondan yapılan çatı eteği ve tepelik aynı malzeme ile tamamlanmalıdır.

Minarenin şerefeye açılan kapısındaki paslar temizlenmelidir.

Kuzey cephesinin özgün rengi olduğu düşünülen gri renge boyanması önerilmektedir.

Suya karşı önlem alınmalıdır. Projede restorasyon önerisi olarak oluklar değiştirilmiş ve yağmur borusu yerine zincir kullanılmıştır. Zincir akıl taşlarıyla dolu küçük beton bir yükseltiye bağlanmaktadır.

6.SONUÇ

Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, temelinde Osmanlı toplum yapısı üzerindeki Batı etkilerine bir tepki olarak gelişen Türk Ulusçuluğu düşüncesi ile, yabancı ve azınlık mimarlarının yine Batı etkisi altında oluşturdukları seçmeci mimarlık anlayışına karşı getirilen eleştirileri barındırması nedeniyle Türk mimarlık tarihinin ilk ideolojik içerikli akımıdır. 1910 yılında mimarlık alanında ilk örneklerini vermeye başlayan bu akımın en önemli özelliği, apartman, okul, postahane gibi çağdaş işlevli yapılarda, Selçuklu ve Osmanlı döneminin özelliklerini yansıtan tarihsel üslup özelliklerinin kullanılarak Milli bir mimarlık üslubunun yaratılmaya çalışılmasıdır. Özellikle cephe tasarımlarında çini panolar, mukarnaslı mermer sütunlar, değişik biçimli kemerler gibi Selçuklu ve Osmanlı döneminde kullanılan mimari elemanlara sıkça rastlamak mümkündür.

Kemalettin Bey (1870-1927) bu akımı uygulayan ve temsil eden mimarlardan biridir. Yüksek öğrenimini Hendese-i Mülkiye' de tamamlayan Kemalettin Bey, mezun olduktan sonra mimarlık eğitimini ilerletmek amacıyla Almanya' ya gönderilmiş, bu eğitimi tamamlayıp İstanbul' a döndükten sonra Ulusal Mimarlık konusundaki düşüncelerini geliştirmeye başlamıştır. 1909 yılında Evkaf Nezaret- i İnşaat ve Tamirat Müdürlüğü görevine atandıktan sonra mimar, cami, türbe, han, okul, hastane, gar, otel gibi farklı işlevli yapılar tasarlamış ve uygulama imkanı bulmuştur. Kemalettin Bey' in camileri bu çalışmada araştırılmış ve araştırma sonuçları yapılan katalog çalışmasıyla sunulmuştur. Katalog çalışması yapılırken, mimarın Yeşilköy- Mecidiye, Bostancı- Kuloğlu, Bebek, Bakırköy- Kartaltepe Camii' leri ele alınmıştır .Giriş eksenlerine göre simetrik olan camilerin harim mekanları kare planlı olarak tasarlanmış ve üzerleri kubbe ile örtülmüştür Bebek ve Bakırköy Camii' lerinde ana kubbe çeyrek kubbelerle desteklenmektedir. Bostancı- Kuloğlu, Bebek, Bakırköy- Kartaltepe Camii' lerinde son cemaat yerleri üç açıklıklı, revaklı olarak tasarlanmıştır. Yeşilköy- Mecidiye Camii' nde ise son cemaat yeri kapalıdır. Camilerin tek şerefeli, kare kaideli, bir minaresi vardır. Kemalettin Bey camilerde kesme küfeki taşı kullanmıştır. Mimarın kimi ayrıntılar haricinde belirli tasarım kriterleri vardır. Bu kriterler, yapım sitemleri, planlama özellikleri, cephe düzenlemeleri, girişler, örtüler, saçaklar, kemer öğeleri ve bezeme öğeleri gibi başlıklar altında gruplandırılabilir. Sözü edilen kriterlerde Birinci Ulusal Mimarlık Akımı' nın genel üslup özelliklerinin etkileri hissedilmektedir.

Bu çalışmada ayrıntılı olarak ele alınan Kamer Hatun Camii Kemalettin Bey' in yapılarındandır. Tepebaşı bölgesinde yer alan yapının, çevresinin tarihsel gelişimi içindeki yeri incelenmiştir. Camii 1870 Pera yangınından sonra VI. Daire Belediyesi' nin öngördüğü yangın ve inşa nizamnamesine göre, minare yüksekliği iki yanındaki beşer katlı konutların yüksekliklerini aşmayacak şekilde tasarlanmıştır. Yapıldığı dönemde yoğun bir yapı dokusu içinde kalan Kamer Hatun Camii' nin yakın çevresi Tarlabası Bulvarı açılırken yıkılmış, yapı günümüzde çevresiyle bütünleşme özelliğini kaybetmiştir. Günümüzde caminin kuzeyinde Tarlabası Bulvarı, güneyinde İngiliz Konsoloslugu, batısında yeşil alan, doğusunda Park bulunmaktadır. Camii' nin çevresiyle ilişkisinin daha sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için, yakın çevresi incelenmiş, çalışma alanı olarak seçilen Hamalbaşı Caddesi' deki yapıların cephe rölöveleri çıkarılmış, Hamalbaşı Caddesi, Meşrutiyet Caddesi' ndeki yapılarla ilgili analiz çalışmaları yapılmıştır. Sözü edilen caddeler üzerindeki yapıların % 75' ine ticaret, %3'üne konut, %22' sine de ticaret- konut işlevi verilmiştir. Yapıların % 91.6' sında strüktür sorununa rastlanmamıştır ve % 100' ü kagirdir. İnceleme sonucunda tarihi yapıların % 65' inin aynen korunmasının, %35' inin kitle ve cephesinde, eklentilerin kaldırılması gibi, yapılacak olan değişikliklerle çevreye uyum sağlayacak konuma getirilmesinin gerektiği ortaya çıkmıştır. Yeni yapıların hemen hepsi kitle ve cephe özellikleri açısından çevreye uyumsuzdur .Bu yapılar için giydirme cephe önerileri geliştirilmiştir.

Kamer Hatun Camii yapıldığı dönemde beşer katlı kagir konutlar arasında yer aldığı için tasarım kriterleri de buna göre geliştirilmiştir. Enlemesine dikdörtgen planlı olarak tasarlanan cami, kırma bir çatı ile örtülmüştür. Biçimlenişindeki bu özellikler açısından, Kemalettin Bey' in klasik çağ Osmanlı mimarlığına göndermeler yaptığı diğer camilerinden ayrılmaktadır. Kagir olarak inşa edilen caminin sokağa bakan tek cephesi olan güney cephesinin düzenlenmesine özel bir önem verilmiştir. Cephede kullanılan çini panolar, pencere kemerleri, kum saati şeklindeki süslemeler vb. detaylar Birinci Ulusal Mimarlık Akımı' nın özelliklerini yansıtmaktadır. Yapının kuzey cephesi ise çok katlı kagir konutlar arasında kalan avluya baktığı için daha yalın bir düzende biçimlendirilmiştir. Tarlabası Bulvarı' nın açılması sırasında yapının çevresindeki yoğun yapı dokusu yıkılmış olduğundan, eskiden iki yanındaki kagir konutlarla bitişik düzende sağır olarak düzenlenmiş olan Batı ve Doğu cephe duvarları da ortaya çıkmıştır.

Küçük ölçekli olmasına rağmen, özellikle cephelerinde kullanılan mimari elemanlarla Birinci Ulusal Mimarlık Akımı' nın özelliklerini yansıtan Kamer Hatun Camii' nin ve çevresinin yok olmasını engellemek amacıyla yapılan bu çalışmanın sonucunda, çalışma alanındaki yoğun

yapı dokusunu etkileyen yanlış müdahaleler üzerinde durulmuş, ihmaller ve bilinçsiz kullanım sonucu özgünlüğünü yitirmeye başlayan Kamer Hatun Camii' nin korunması gerektiği belirtilmiş, bu amaçla koruma önerileri geliştirilmiştir. Girişteki camekanlı rüzgarlık gibi sonradan eklenen ve tarihi bir kimlik taşımayan elemanların kaldırılması, bazı pencerelerde kullanılan demir şebekeler gibi özgün olmayan elemanların değiştirilmesi, kadınlar mahfiline açılan kapının sökülmüş olan kanadı gibi eksik olan yapı elemanlarının diğer yapı elemanlarından örnek alınarak tamamlanması, Harim mekanındaki ve merdiven altındaki odacıkta görülen nem sorunun çözülmesi, Güney cephesinde kullanılan taşların temizlenmesi ve kopan, aşınan parçaların tamamlanması, çinilerin yenilenmesi önerilmektedir.

Caminin yakın çevresindeki yapıların mevcut durumları tüm detayları ile belgelenmeli, her yapı için özel restorasyon önerileri geliştirilmelidir. Yapıların sürekli bakım istediği göz önünde bulundurulmalı, periyodik bakım yapılmalıdır. Tarihi yapılara verilecek olan işlevlerin yapı özgünlüğüne, strüktürüne zarar vermemesi gerektiği unutulmamalıdır. Tarihi doku içinde yapılacak olan yeni yapıların dolu-boş oranları, renk ve dokuları gibi mimari özelliklerinin çevre ile uyumlu olmasına dikkat edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Ana Britannica. , (1994), , " Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ", Cilt 4: s. 203
- Ahunbay, Z., (1996), Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, YEM Yayınları, İstanbul.
- Akbulut, R., (1994), " Tarlabası Bulvarı ", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7: s.218.
- Akın, N., (1998), 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Akşin, S., (1985), " Jön Türkler ", Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 3: s. 8.
- Arlı, H., (1994a), " Bostancı Camii ", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt2: s.304.
- Arlı, H., (1994b), " Bebek Camii ", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt:2: s.116.
- Aydın, S., (1987), Taş ve Mimari Anıtların Bozulma Nedenleri ve Onarım Teknikleri, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Batur, A. , (1996), " Cumhuriyet Döneminde Türk Mimarlığı ", Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 4: s.1380- 1382.
- Çetintaş, S. , (1945), " Mimar Kemalettin, mesleği ve sanat ülküsü ", Güzel Sanatlar Dergisi, Sayı 5: s. 163- 164.
- Deleon, J., (1997), Pera Hatıratı, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., İstanbul.
- Dölen , E., (1985), "Mühendislik Eğitimi", Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt2: s.511.
- Durudoğan, S., (1994), "Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7: s.249-250.
- Ergin, O., (1977), Türkiye Maarif Tarihi, İstanbul Mektepleri ve İlim, Terbiye ve Sanat Müessesesi Yayınları, İstanbul.
- Ergün, Ö., (1994), " Mimar Kemalettin ve Yapıtları ", Arkitekt Dergisi, Sayı 413: s.61-65.
- Güleç, A., (1989), " Yapı Taşlarında Koruma Yöntemleri ", Müze, Sayı 3: s.89-91.
- Gülersoy, Ç., (1993), Tepebaşı, Bir Meydan Savaşı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul.
- Sözen, M., (1996), Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarisi, İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Luftsky, K., (1980), Yapılarda Su İzolasyonu, İstanbul.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S., (1997), Mimar Kemalettin Bey' in Bey' in Yazdıkları, Şevki Vanlı Yayınları, Ankara.

Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi. , (1983), " Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ", Cilt 6: s.3204

Turani, A., (1983), Dünya Sanat Tarihi, İş Bankası Yayınları, Ankara.

Üsdiken, B., (1994a), " Avrupa Pasajı " , Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 1: s.431.

Üsdiken B., (1994b), "İstiklal Caddesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 4: s.266.

Üsdiken, B., (1994c), "Tarlabaşı Bulvarı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7: s.217.

Yıldırım, Y., (1981), Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ve Kemalettin Bey, ODTÜ Mimarlık fakültesi Basım İşliği, Ankara.

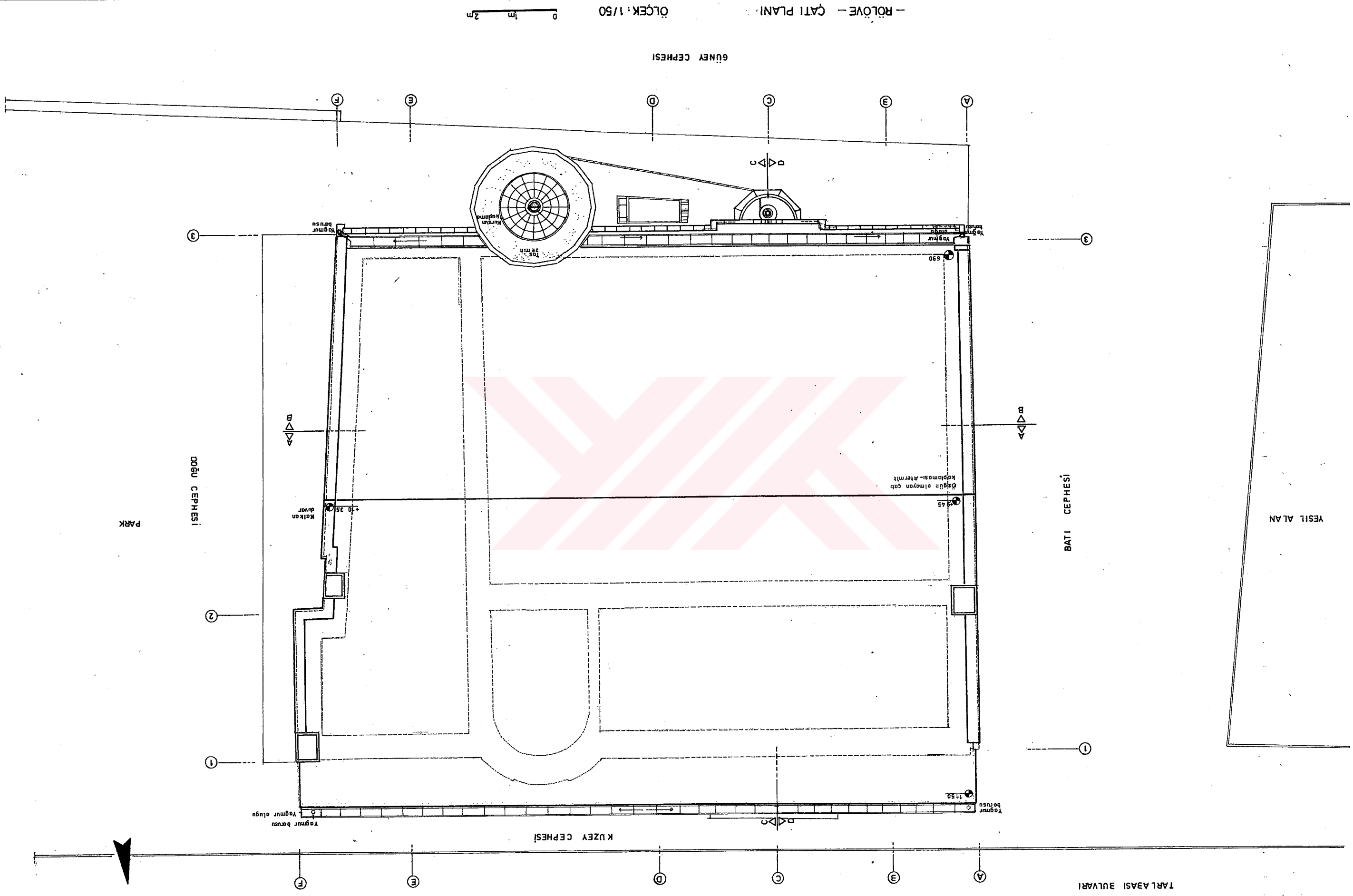
Yıldırım, Y. ve Özkan, S., (1985), "Osmanlı Mimarlığının Son Yılları", Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt4: s.1078- 1082.

Yıldırım, Y., (1994a), " Tek, Vedat ", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7: s. 232.

Yıldırım, Y., (1994b), " Kemalettin Bey ", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 4: s.521-522.

Yıldırım, Y., (1994c), " Mecidiye Camii ", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 5: s. 316.

Yıldırım, Y.,(1994d), " Kartaltepe Camii ", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 4:s. 473.

TARLA AĞASI SULTANLARI

KUZAY CEPHESİ

BATI CEPHESİ

DOĞU CEPHESİ

PARK

YESİL ALAN

GÜNEY CEPHESİ

- RÖLÖVE - ÇATI PLANI -

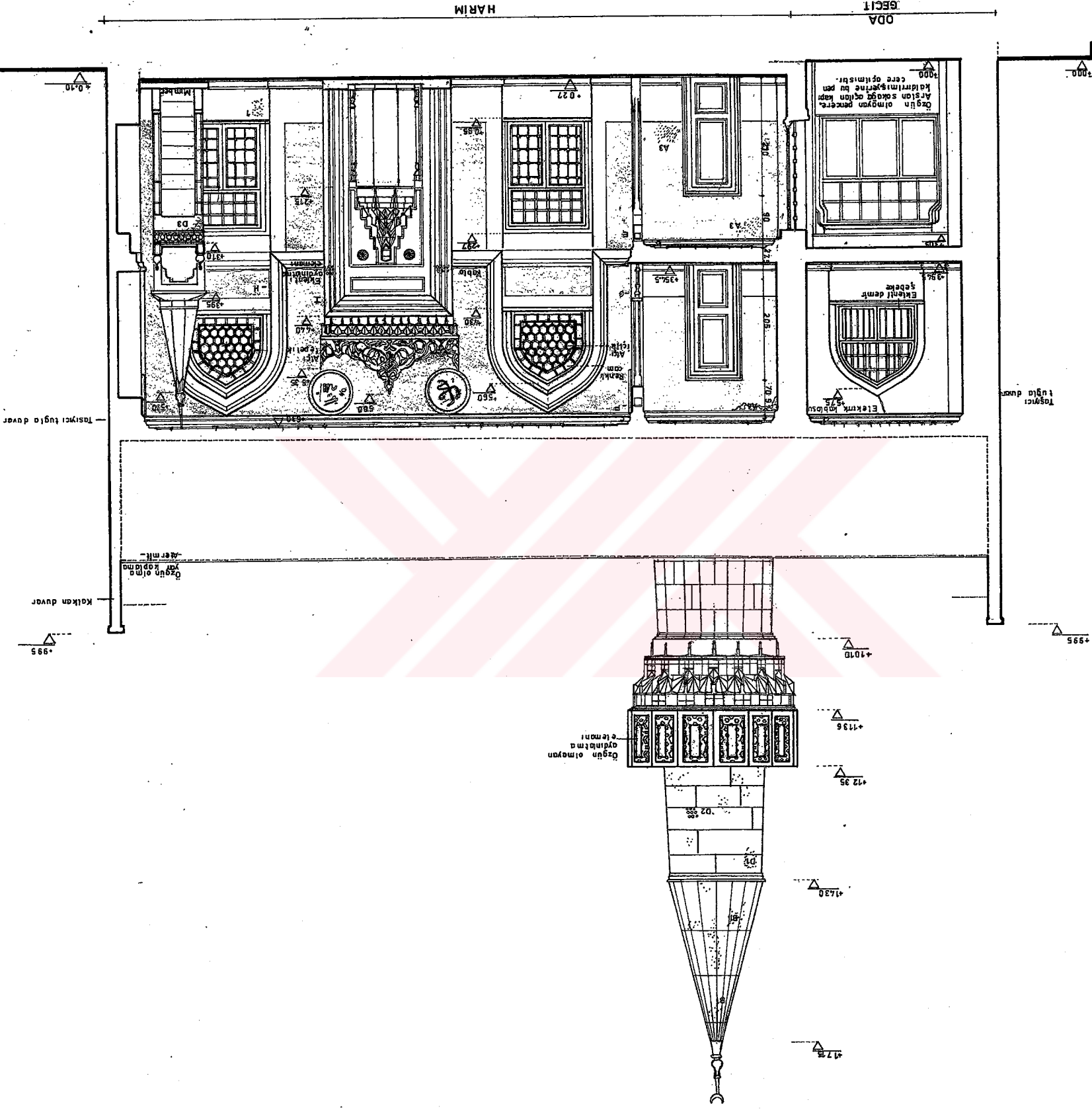
ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

1	KIRILMA	SIVA (KALEMİŞİ)
2	KIRILMA	KURŞUN KAPLAMA
3	AŞINMA	TAŞ
4	RUTUBETLENME	AĞAÇ

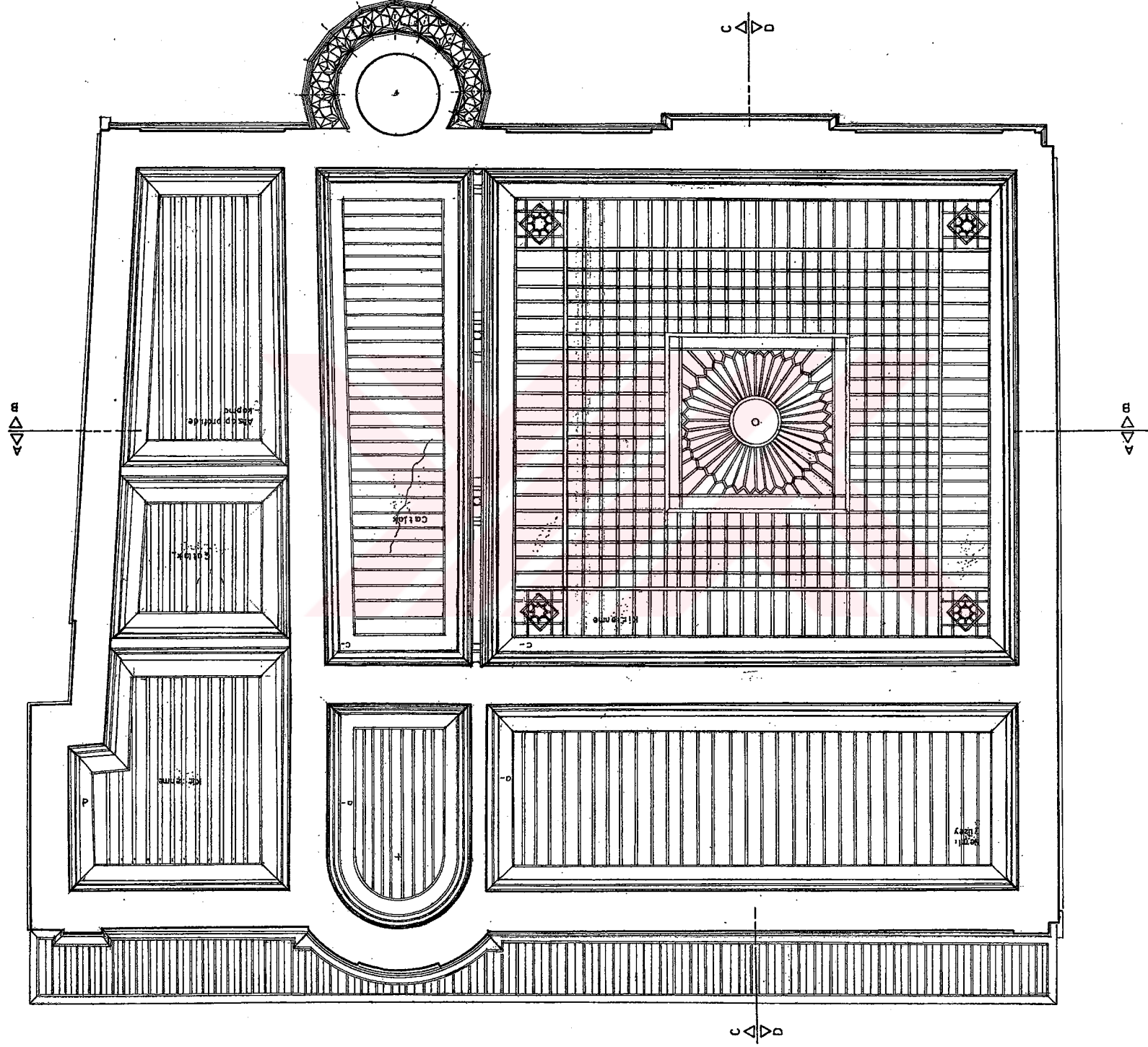
ÖLÇEK: 1/50

— RÖLÖVE — BB KESİTİ

-RÖLÖVE - BİRİNCİ KAT TAVAN PLANI ÖLÇEK: 1/50

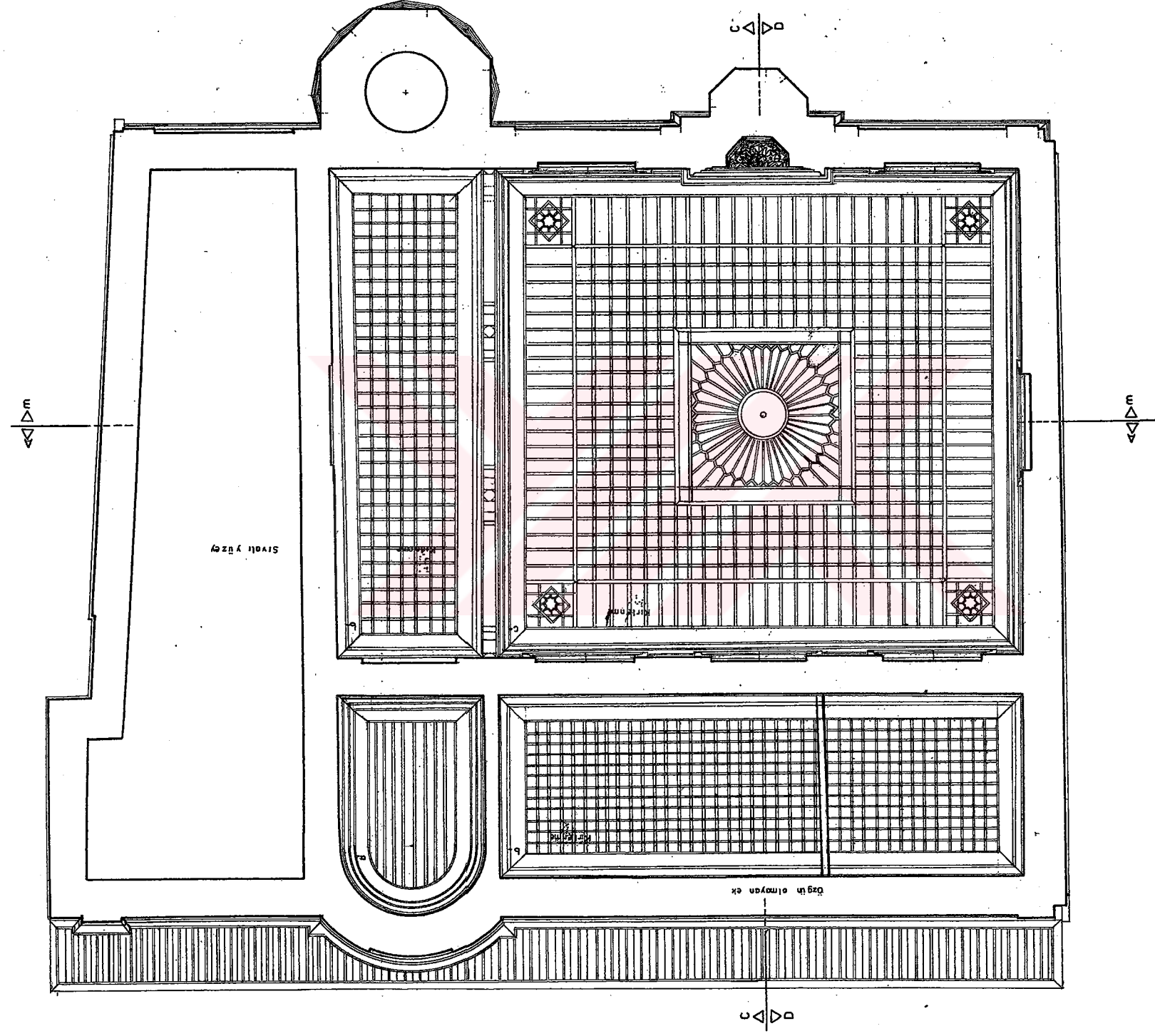
0 1m 2m

— RÖLÖVE — ZEMİN KAT TAVAN PLANI

ÖLÇEK 1 50

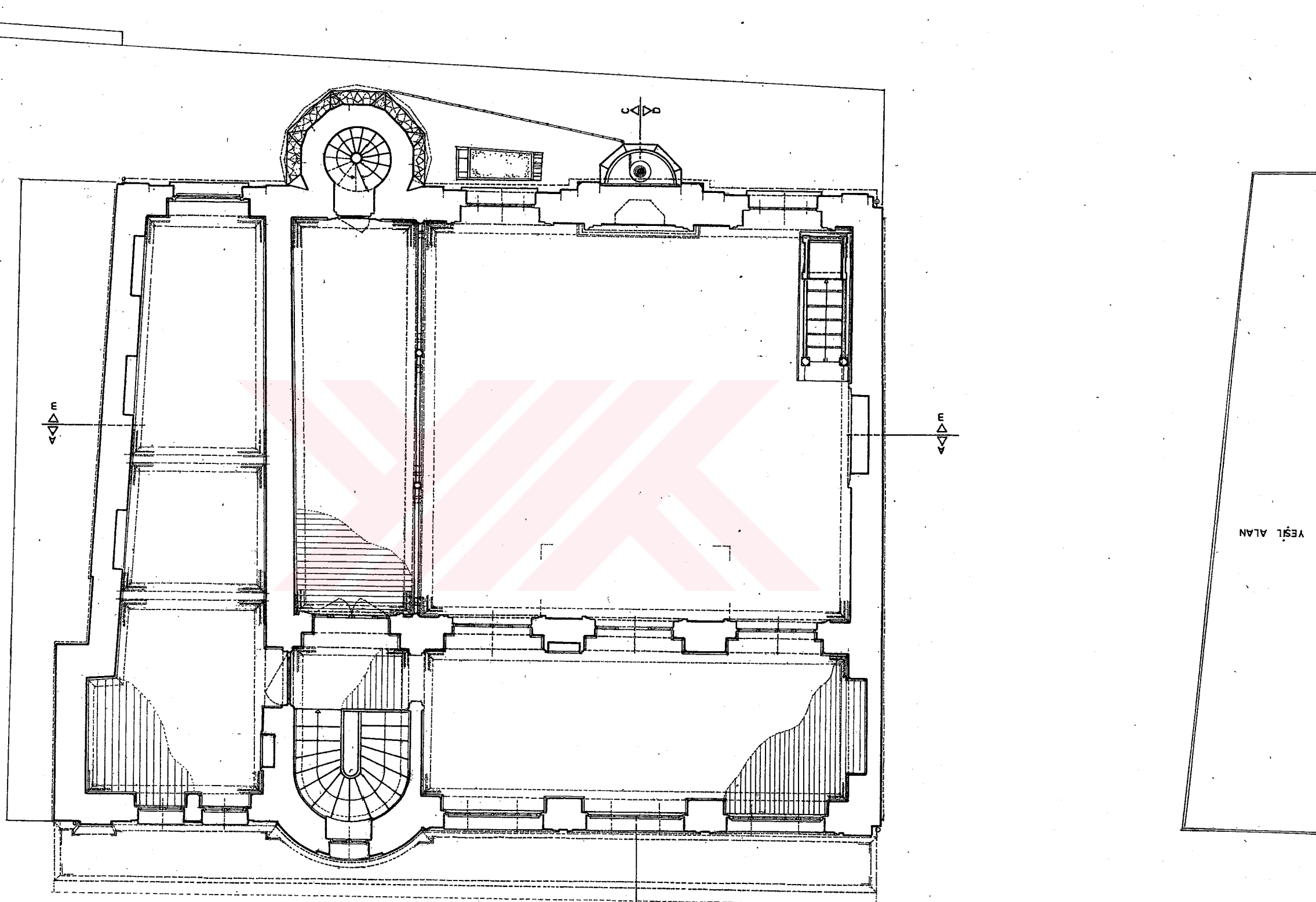
0 1m 2m

- RÖLÖVE - BİRİNCİ KAT PLANI

ÖLÇEK: 1/50

0 1 2 3

TARLAASI SULTANI

KAMER HATUN CAMII VE CEVRESI KORUMA VE DEGERLENDIRME ÖNERISI

14 01 2000

11-64

TARLABASI BULVARI

KUZUY CEPHESİ

BATI CEPHESİ

DOĞU CEPHESİ

PARK

GÜNEY CEPHESİ

DIPLOMA PROJESİ

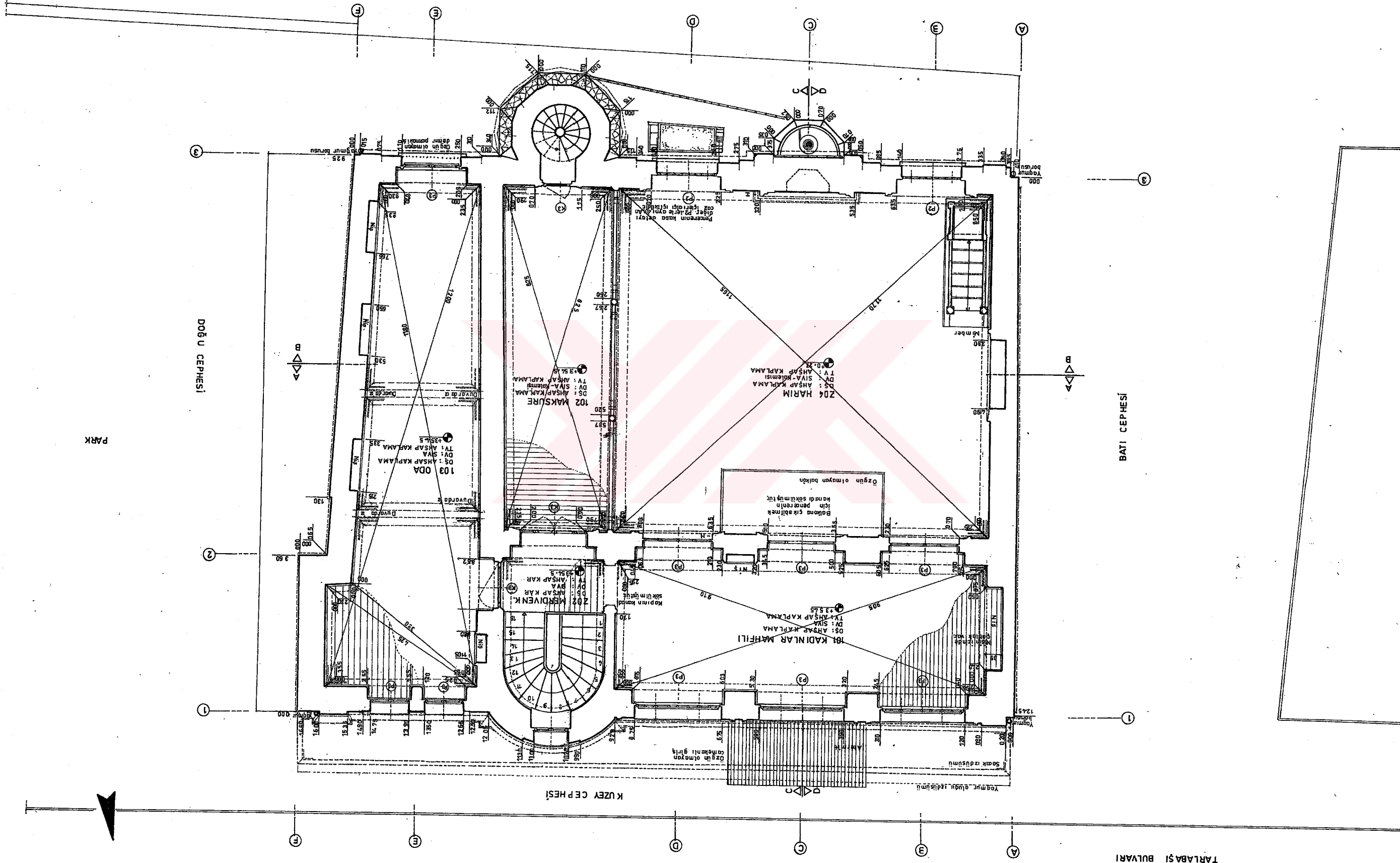
DOÇ. DR. NADİDE SEÇKİN

1126788 ASLI GÜLSER

- RÖLÖVE - BİRİNCİ KAT PLANI

ÖLÇEK: 1/50

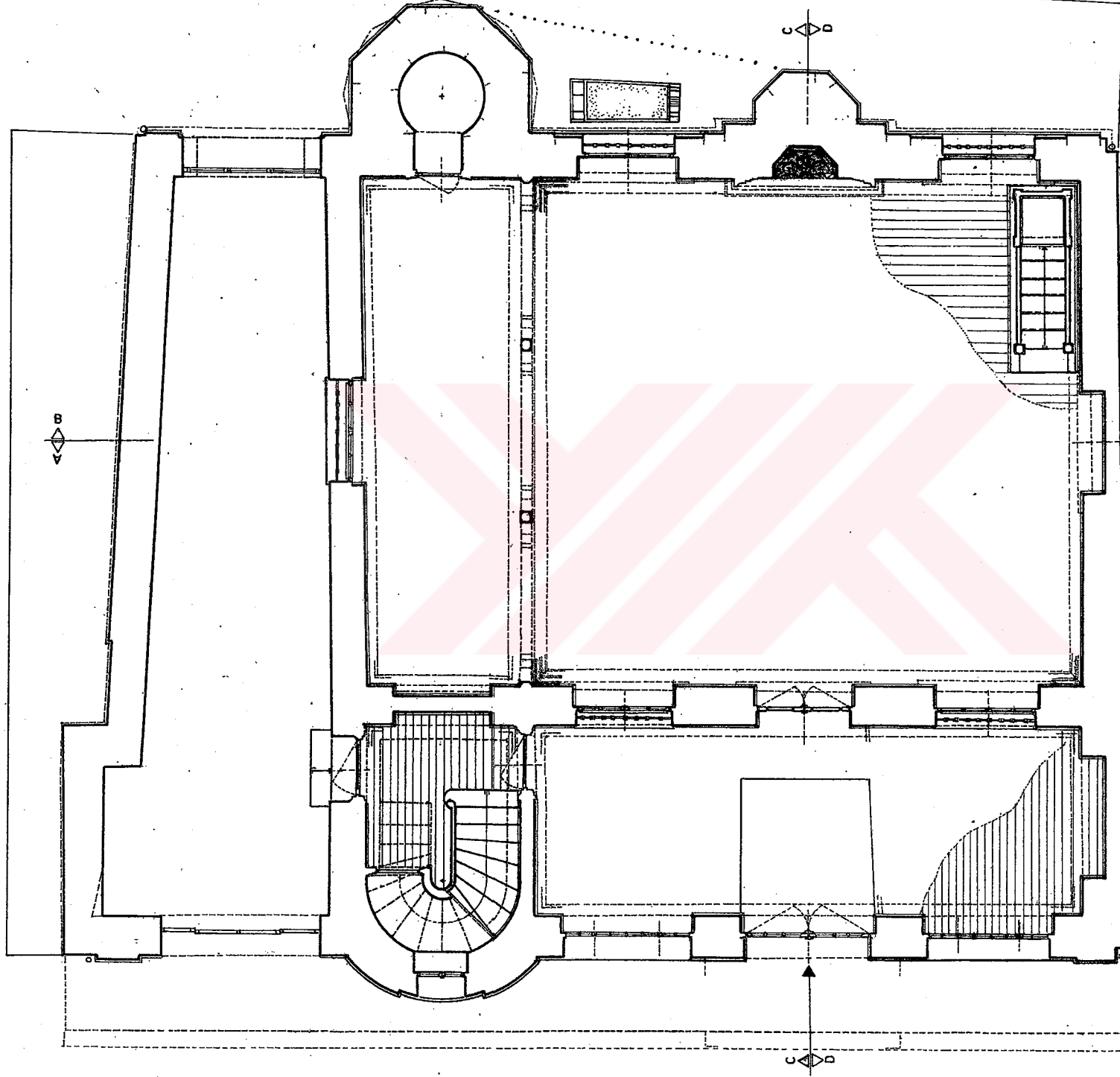
0 1m 2m

— RÖLÖVE — ZEMİN KAT PLANI

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

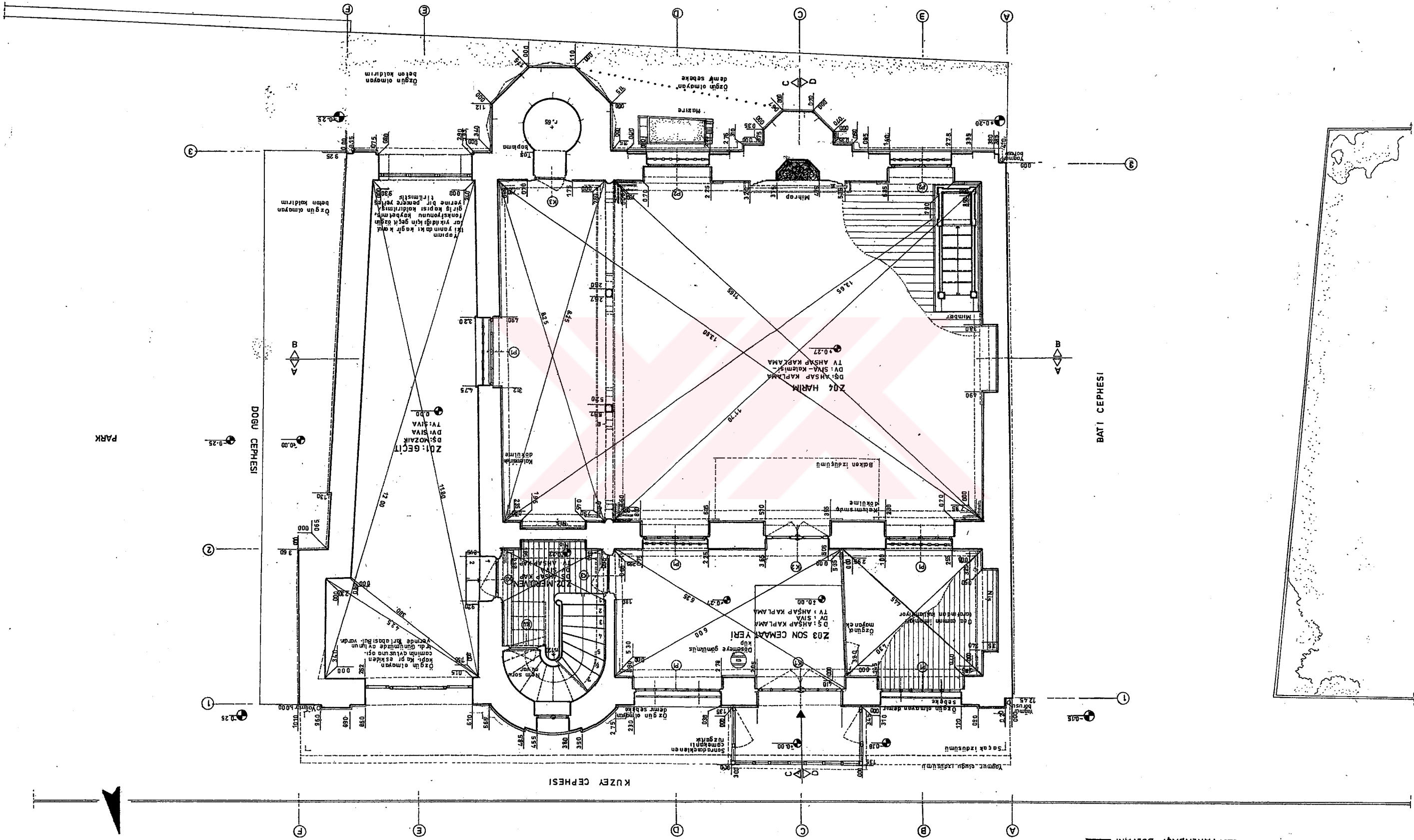
VEŞL ALAN

PARK

TARLABAŞI BULVARI

- RÖLÖVE - ZEMİN KAT PLANI - ÖLÇEK: 1/50

GÜNEY CEPHESİ

TARLABAŞI BULVARI

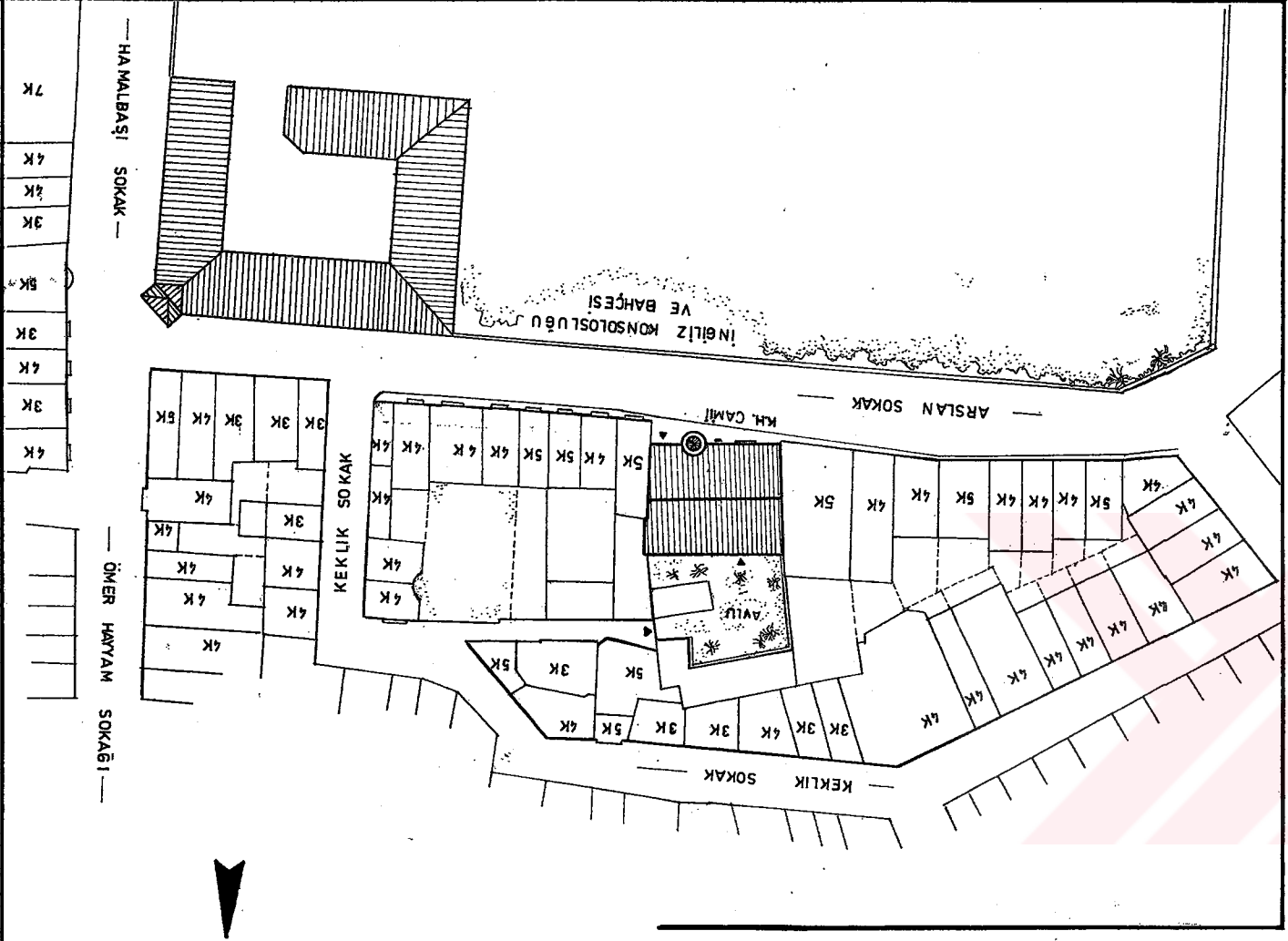
KUZUY CEPHESİ

BATI CEPHESİ

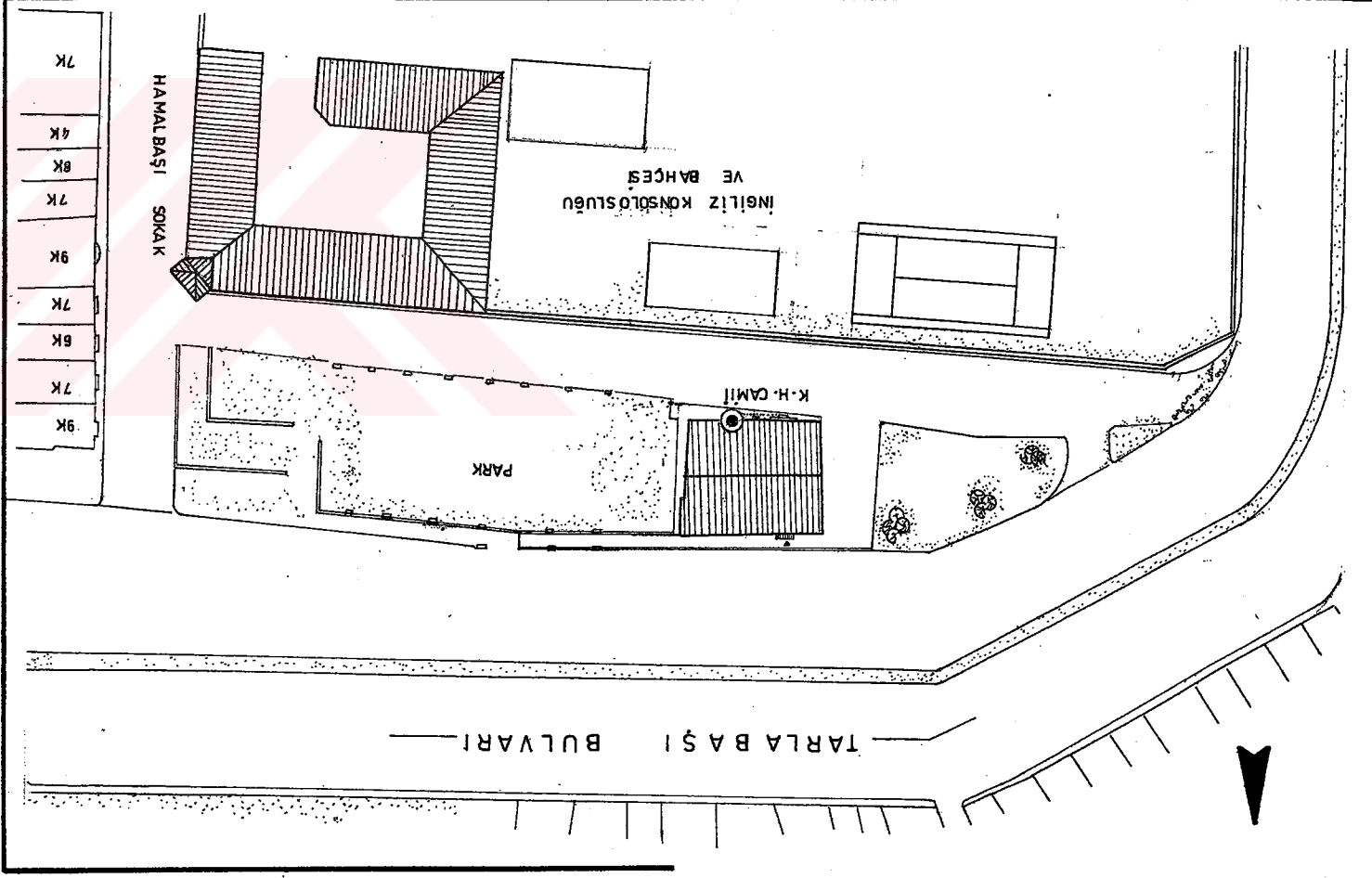
DOĞU CEPHESİ

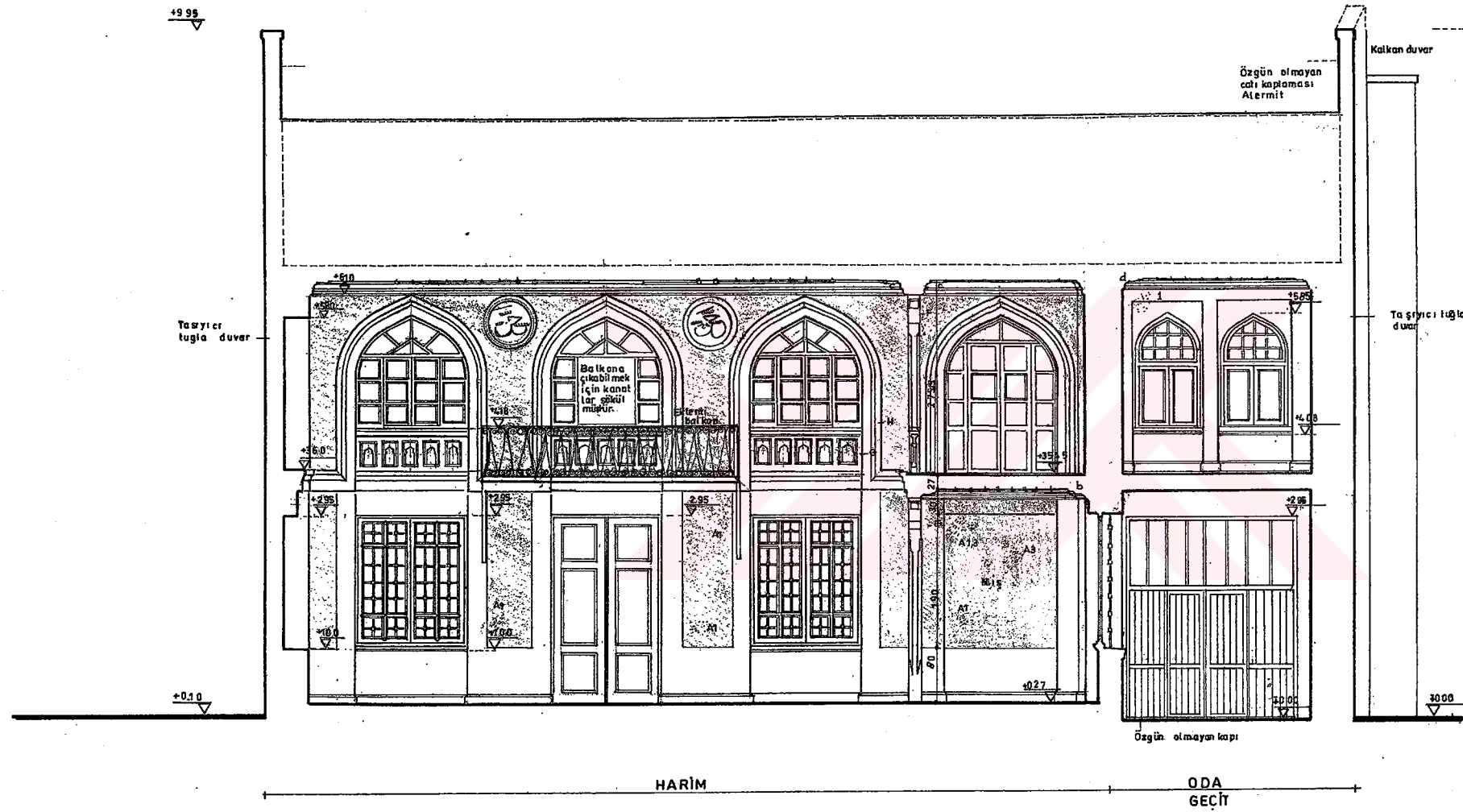
PARK

— RESTİTÜSYON — VAZİYET PLANI — ÖLÇEK : 1/500

— RÖLÖVE — VAZİYET PLANI — ÖLÇEK : 1/500

— RÖLÖVE — AA KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

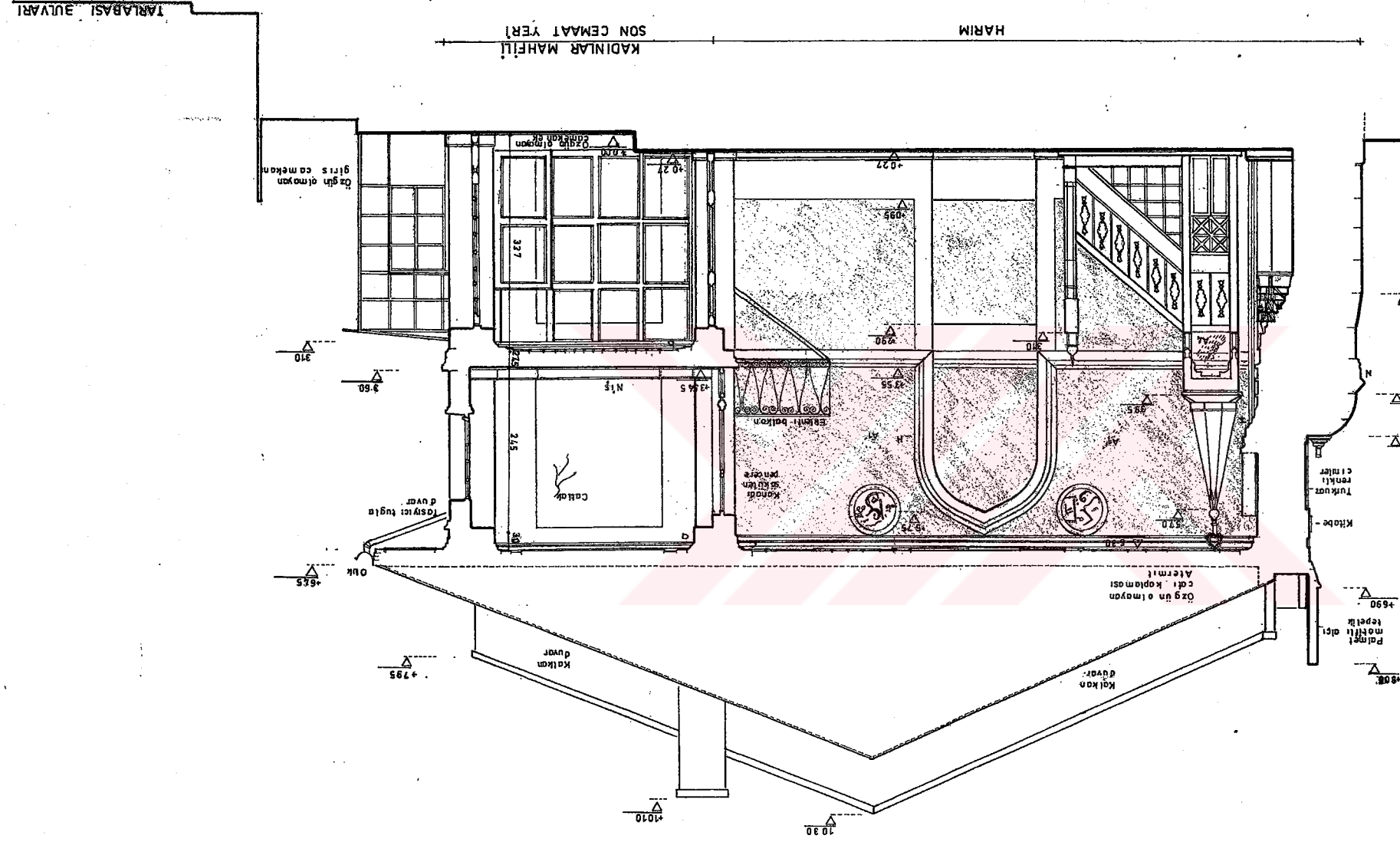
BOZULMA LEJANDI (KESİTİ)

A	SIVA - Kalem işi	1	KIRILMA
B	KURŞUN KAPLAMA	2	KIRILMA
C	TAŞ	3	AŞINMA
D	AHŞAP	4	RUTUBETLENME

1	KIRILMA	SIVA-KİLEMİŞ
2	KIRILMA	KURŞUN KAPLAMA
3	ASINMA	TAS
4	RUTUBETİME	AH SAP

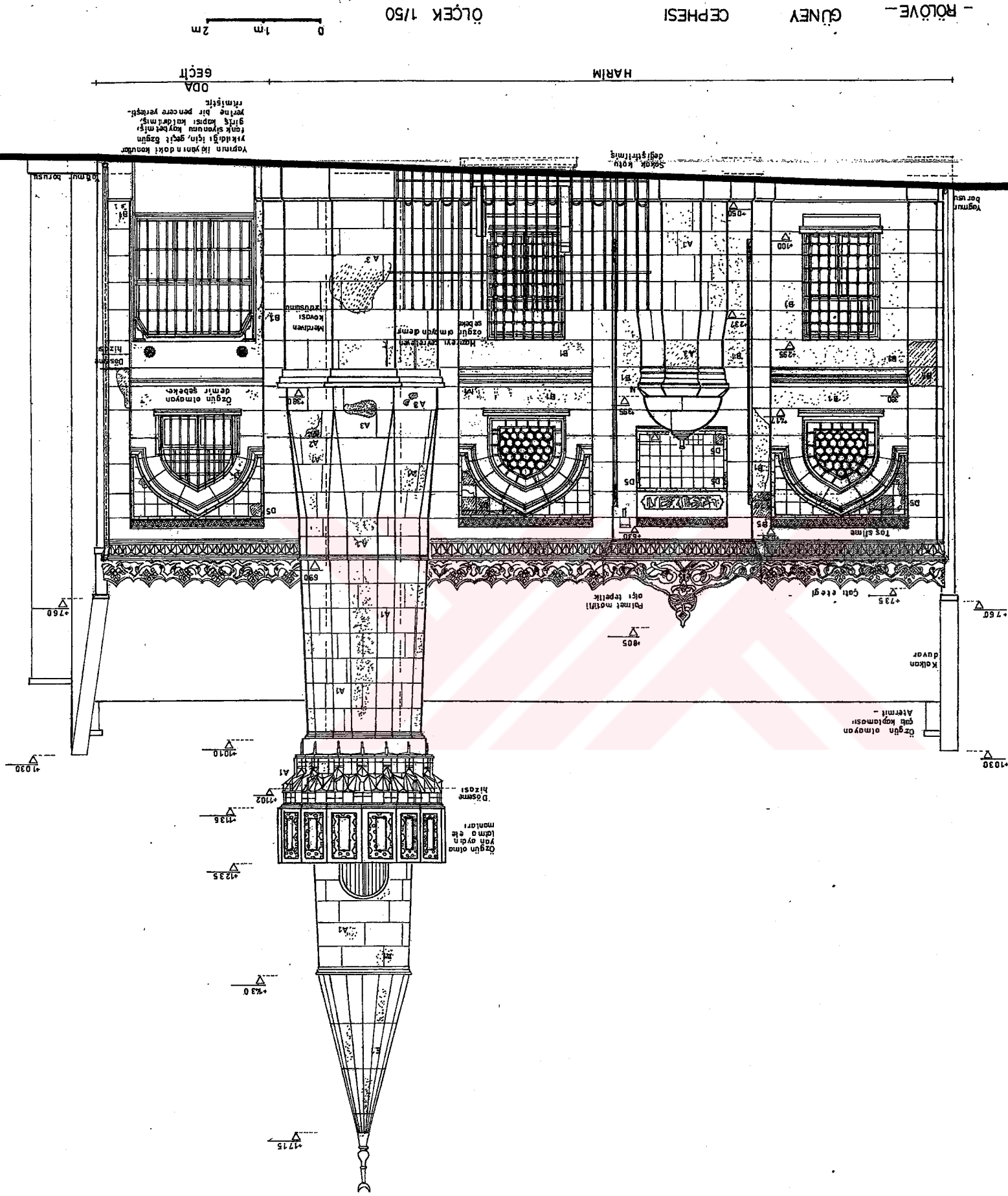
BOZULMA (E) ANDI (kesit)

-RÖLÖVE - DD KESİTİ - ÖLÇEK: 1/50 0 1m 2m

A	TAS	1	KIRILMA
B	TAS	2	KIRILMA
C	SIVALI ÜZEY	3	AŞIKMA
D	çini	4	RÜTUBETLENME
E	KURŞUN	5	DÖKÜME

BOZULMA LEJANDI (CEPHE)

A	TAŞ	1	KIRILANMA
B	TAŞ	2	KIRILMA
C	SİVALİ YÜZEY	3	AŞINMA
D	ÇİMİ	4	RUTUBETLENME
E	KURŞUN	5	DÖKÜME

- RÖLÖVE - BATI CEPHESİ ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

HARİM

TARLABASI BULVARI

0,78
Özün
olmayan

310

Hopper

Özün
olmayan
çatı k. op
Almanı

545

755

1030

1010

Yanıdaki binanın yitil
masıyla ortaya çıkan
sağır duvar yestil boyada
boyanmıştırÖzün
olmayan
aydınlatma elemanı
ları

+0,20

+390

+727

+1395

+650

+850

+1010

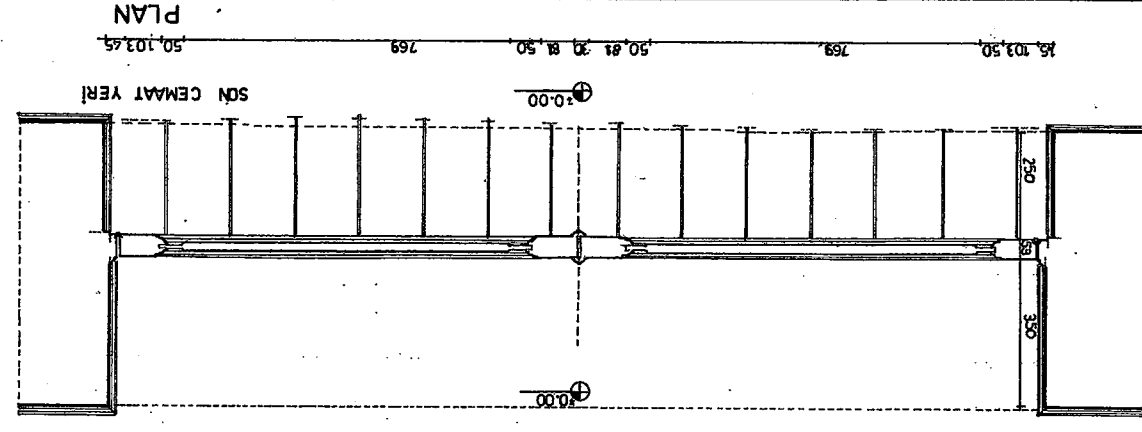
+1136

+1235

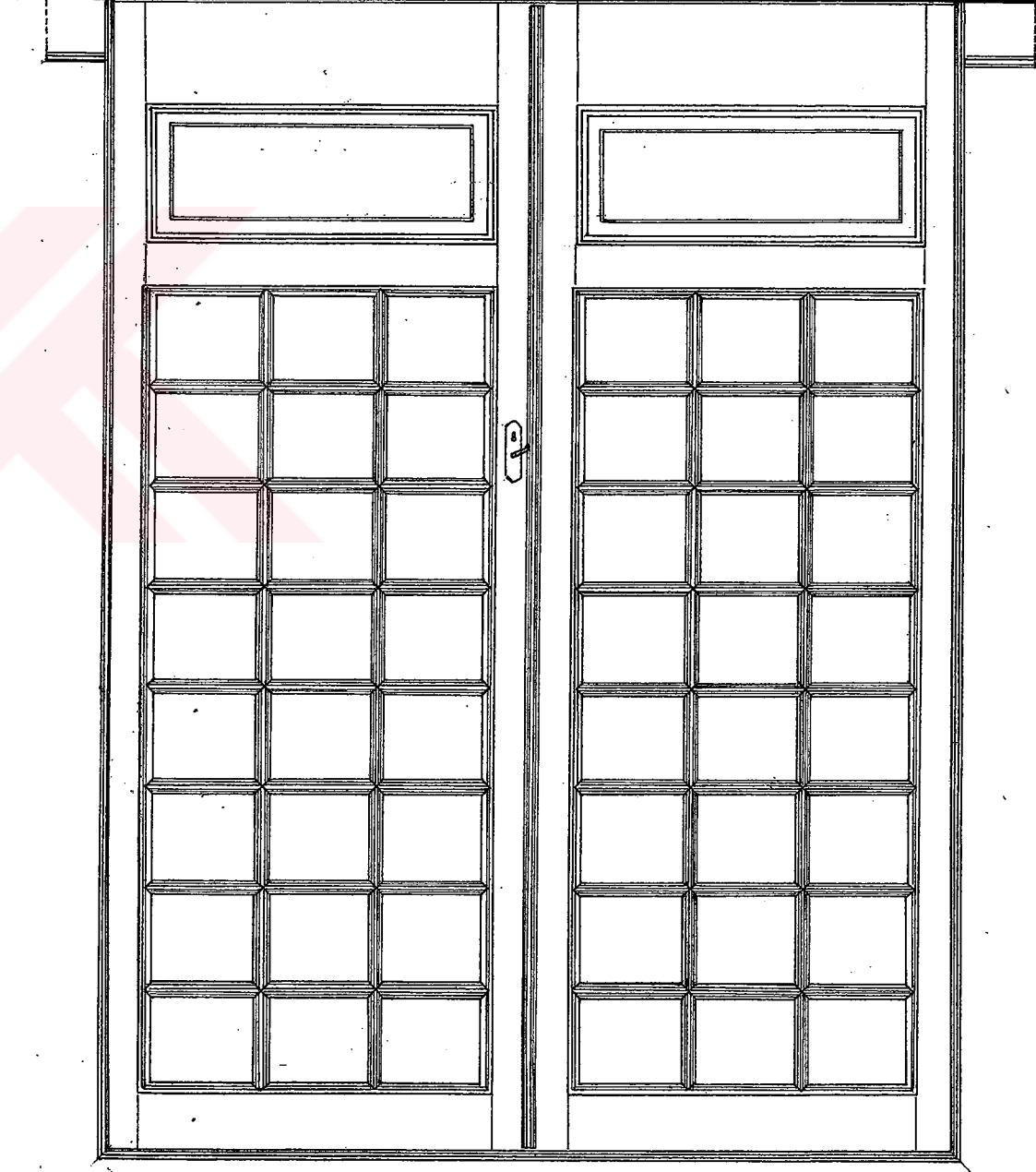
+1430

+1715

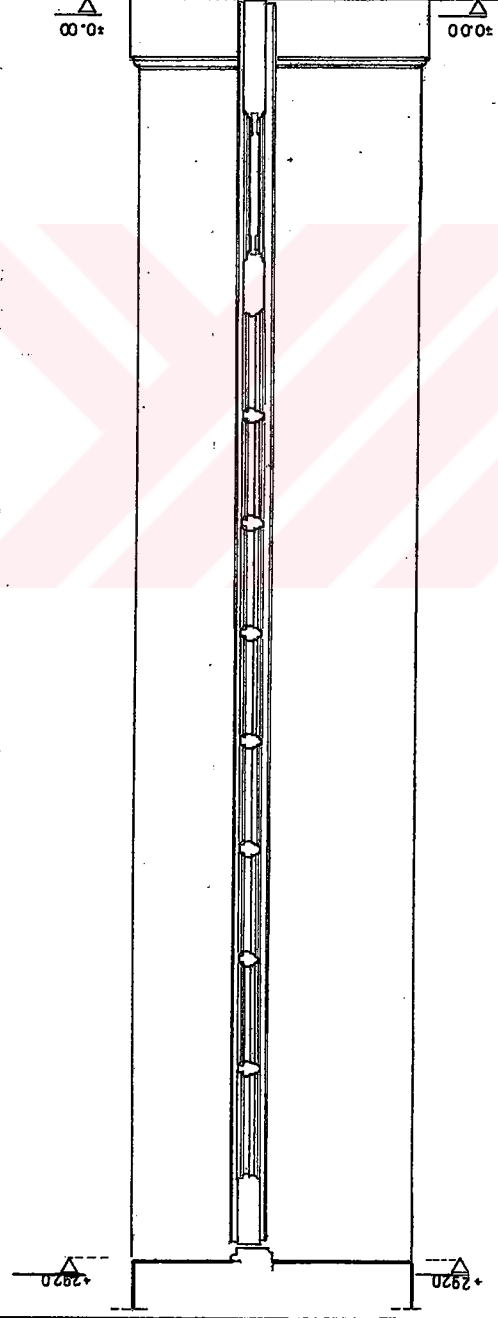
BOZ ULMA LEVANDI

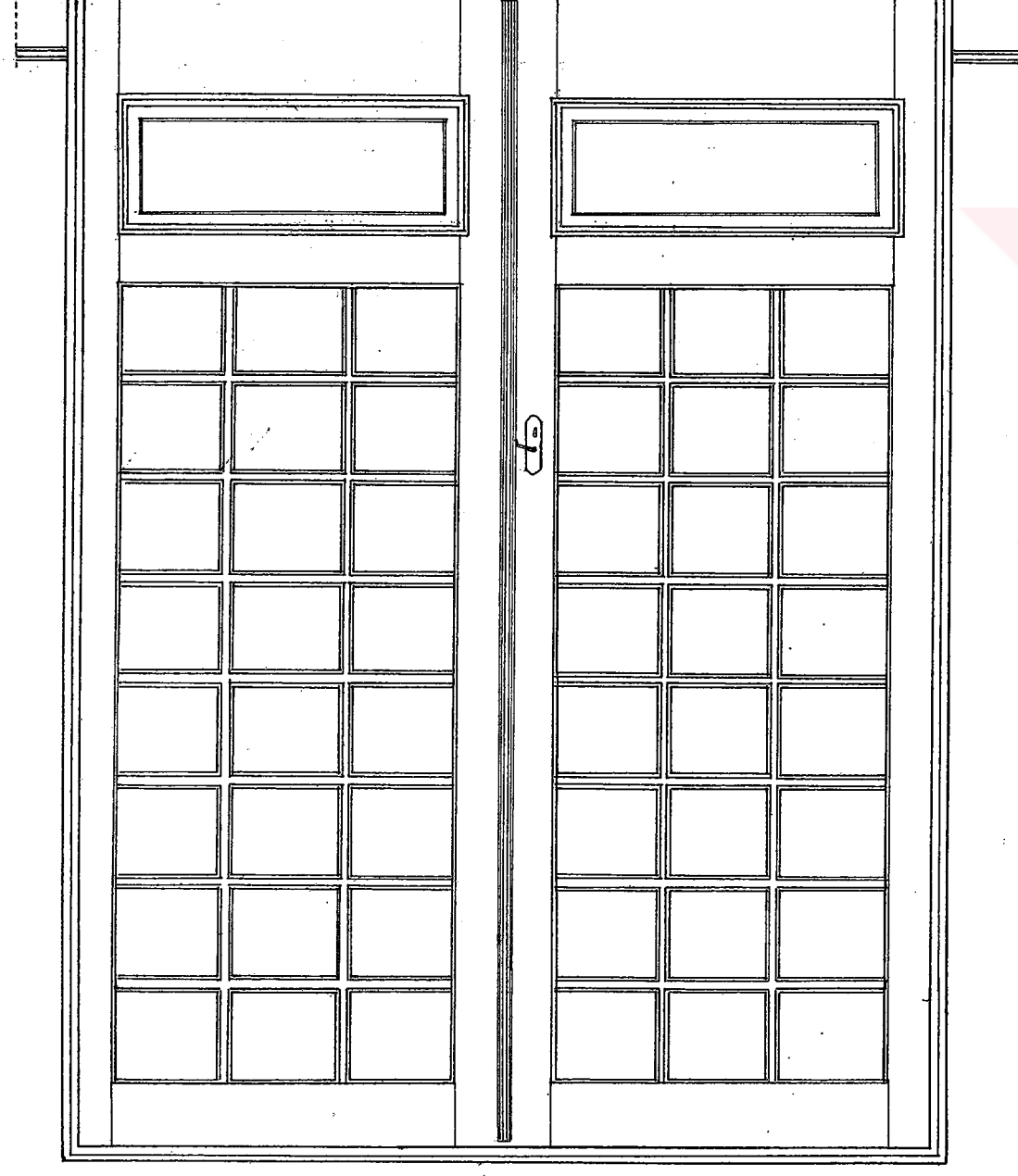
İÇ GÖRÜNÜŞ

KESİT

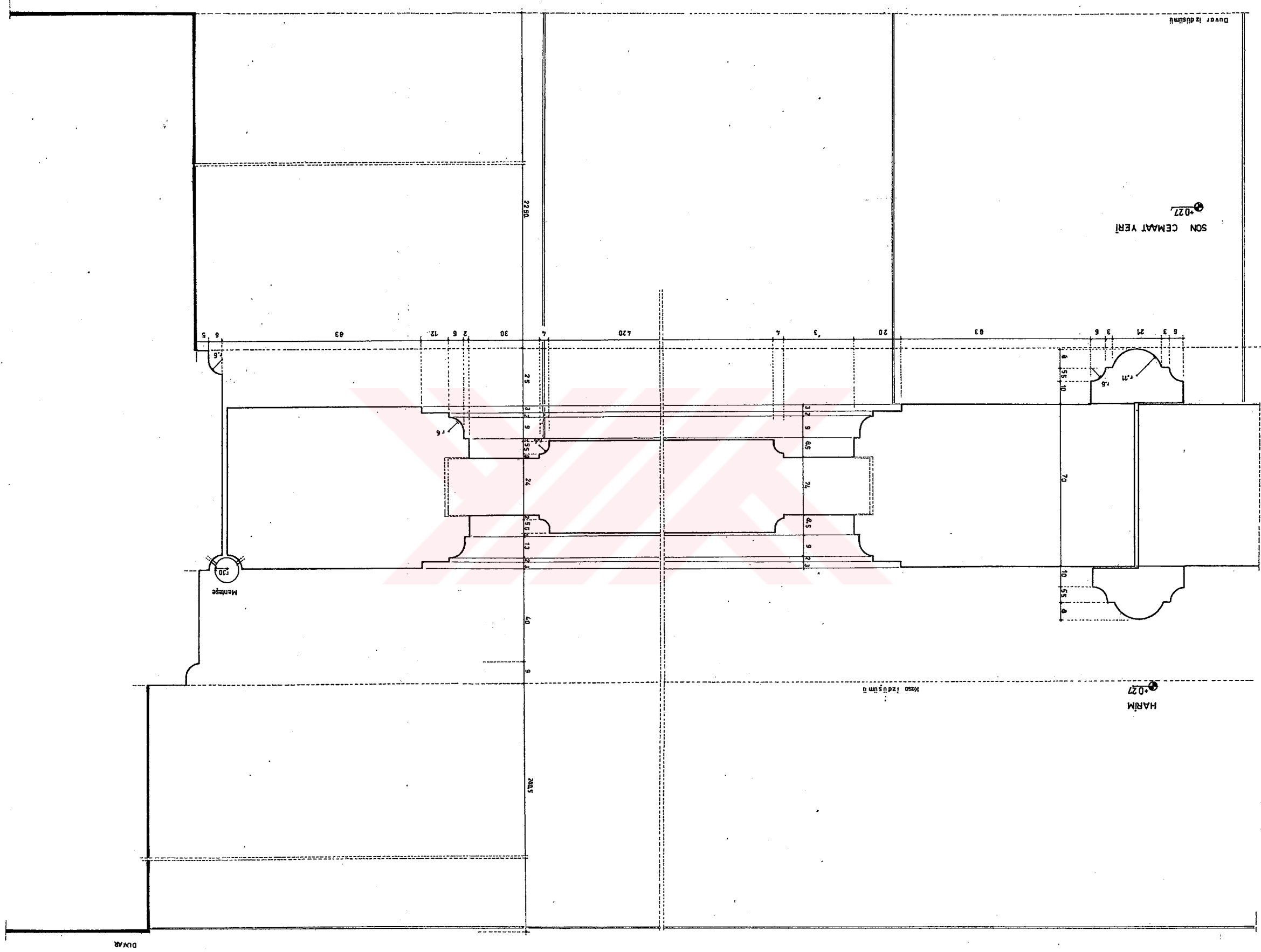

DIŞ GÖRÜNÜŞ

RÖLÖVE: K1 DETAYI ÖLÇEK: 1/10

0 10cm 20cm

SON ÇİZİM YERİ

K27

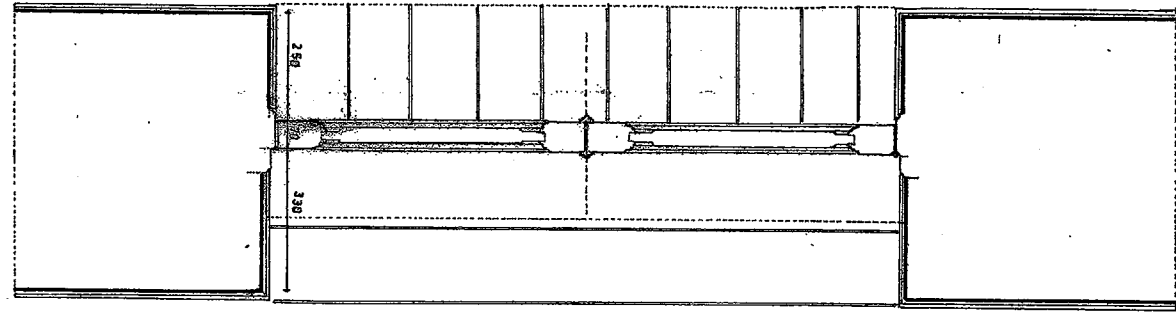
15 103 30 420 30 204 30 420 30 103 75

PLAN

- RÖLÖVE - K2 DETAYI

ÖLÇEK:1/10

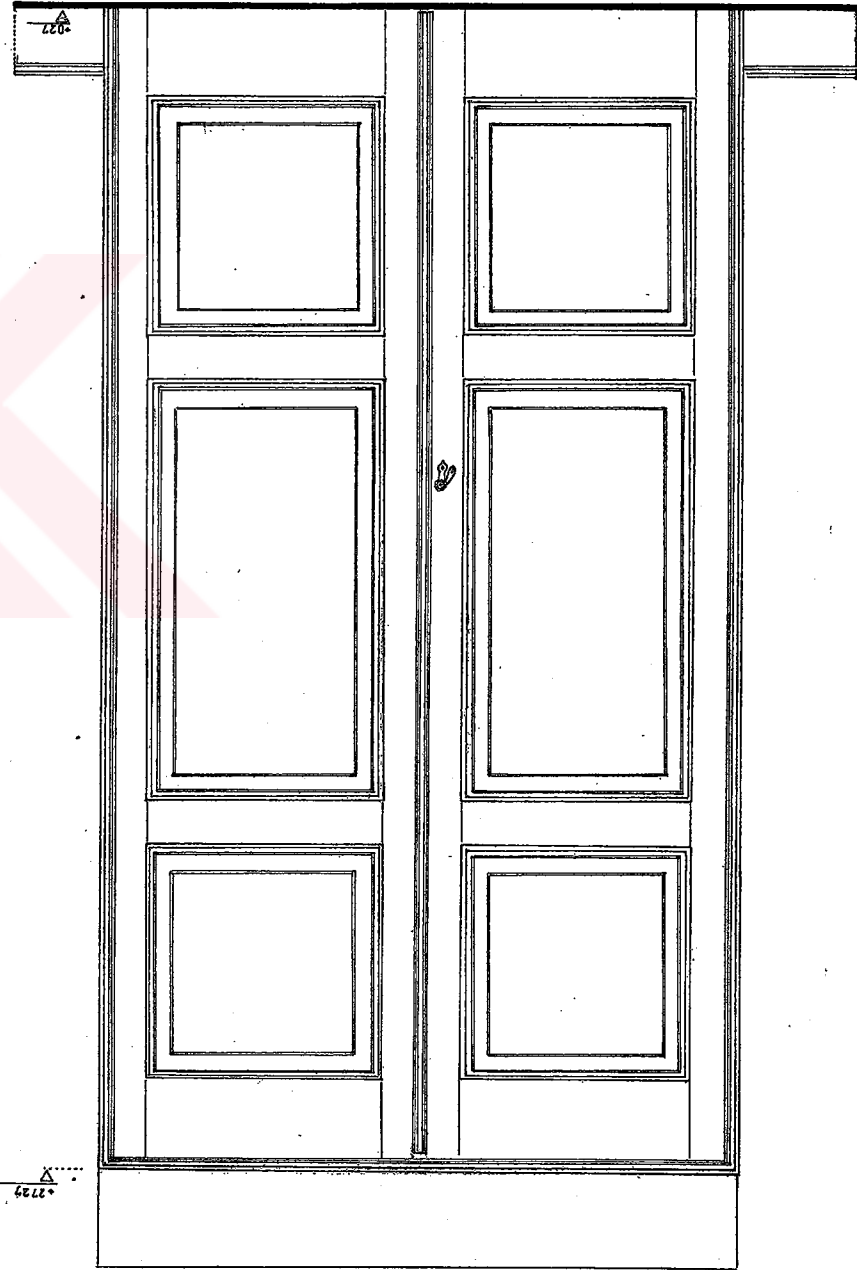
0 10cm 20cm

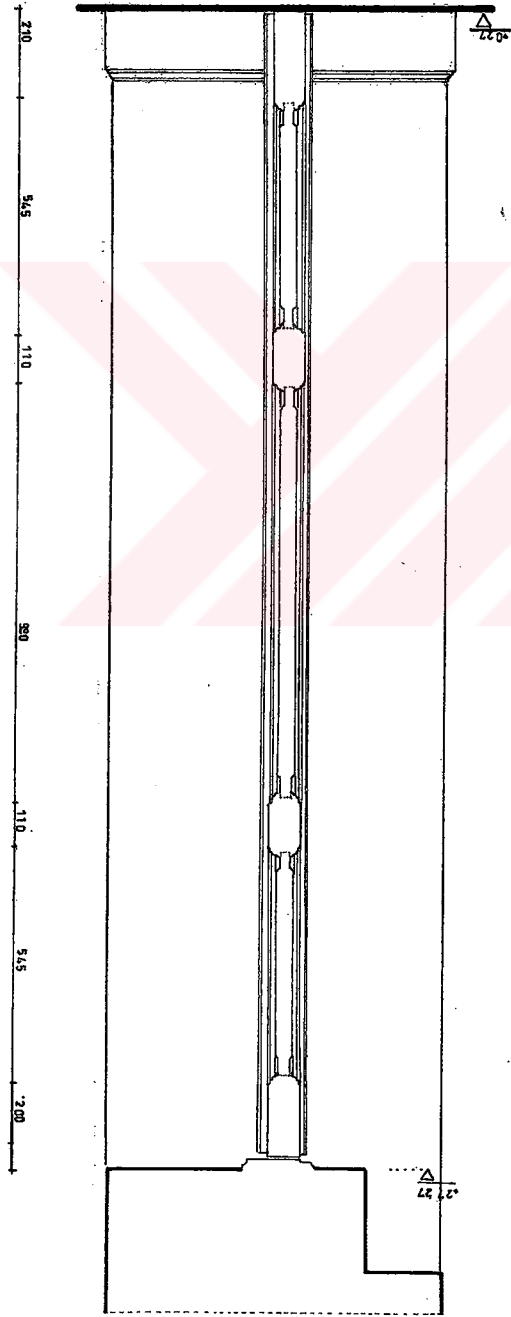
HARİM

K27

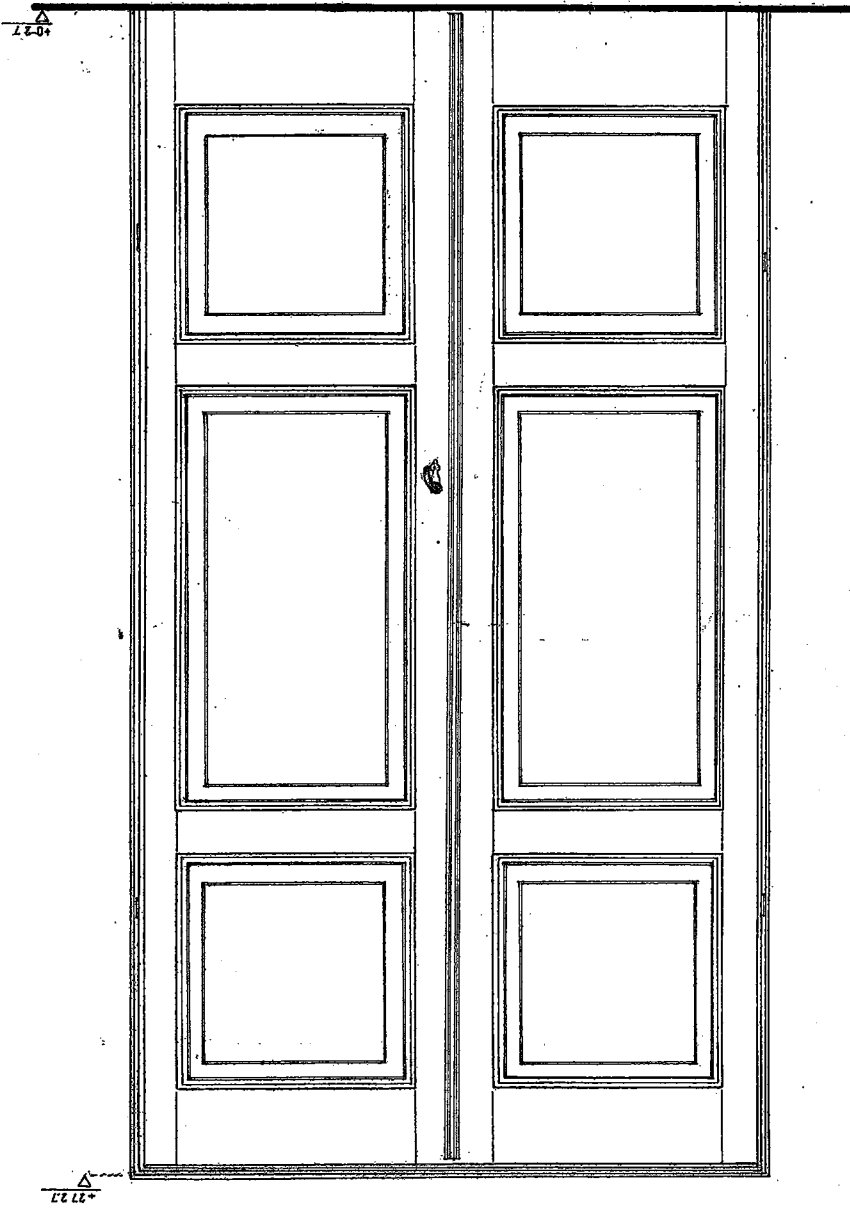
GÖRÜNÜŞ

KESİT

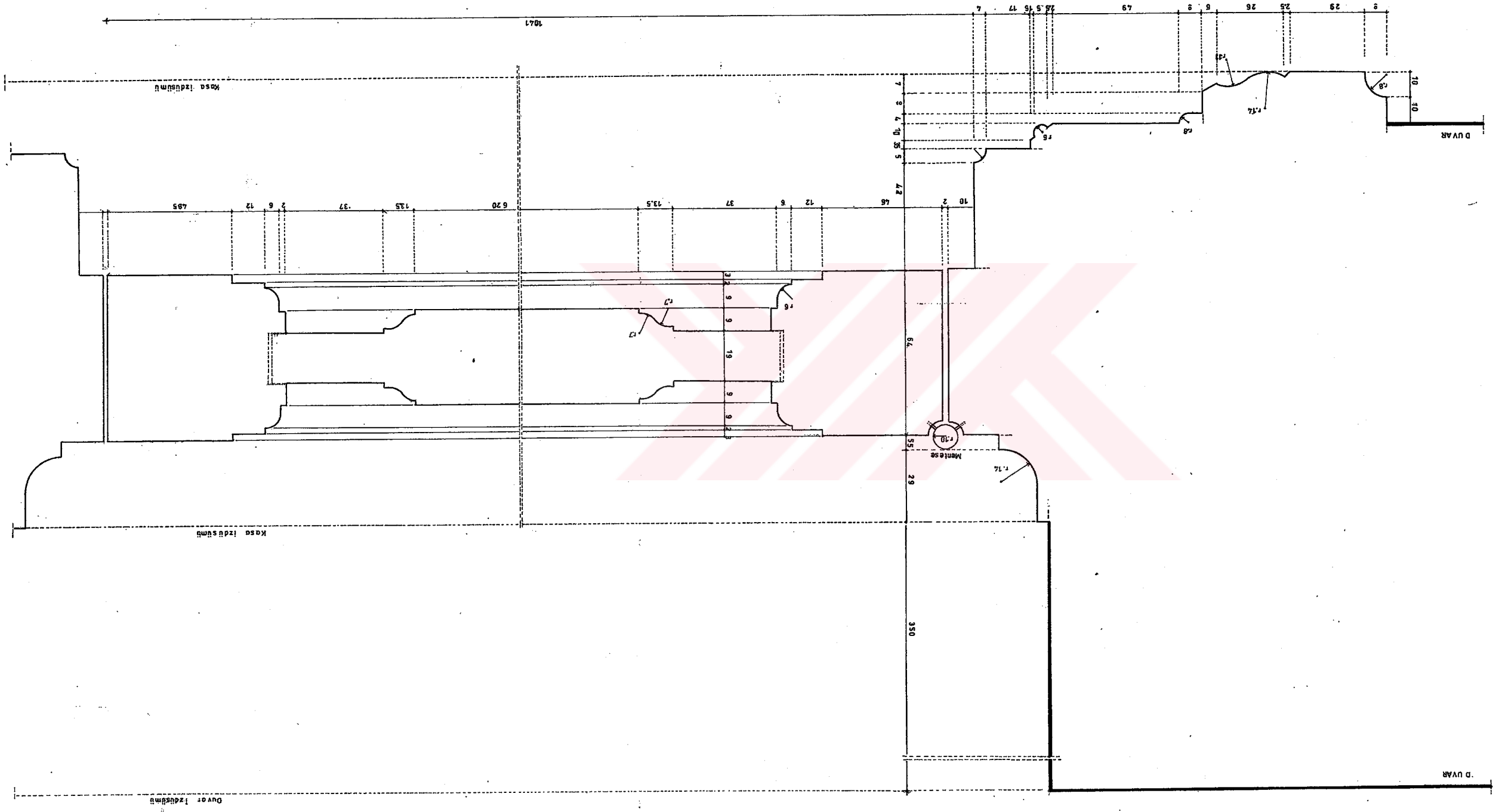

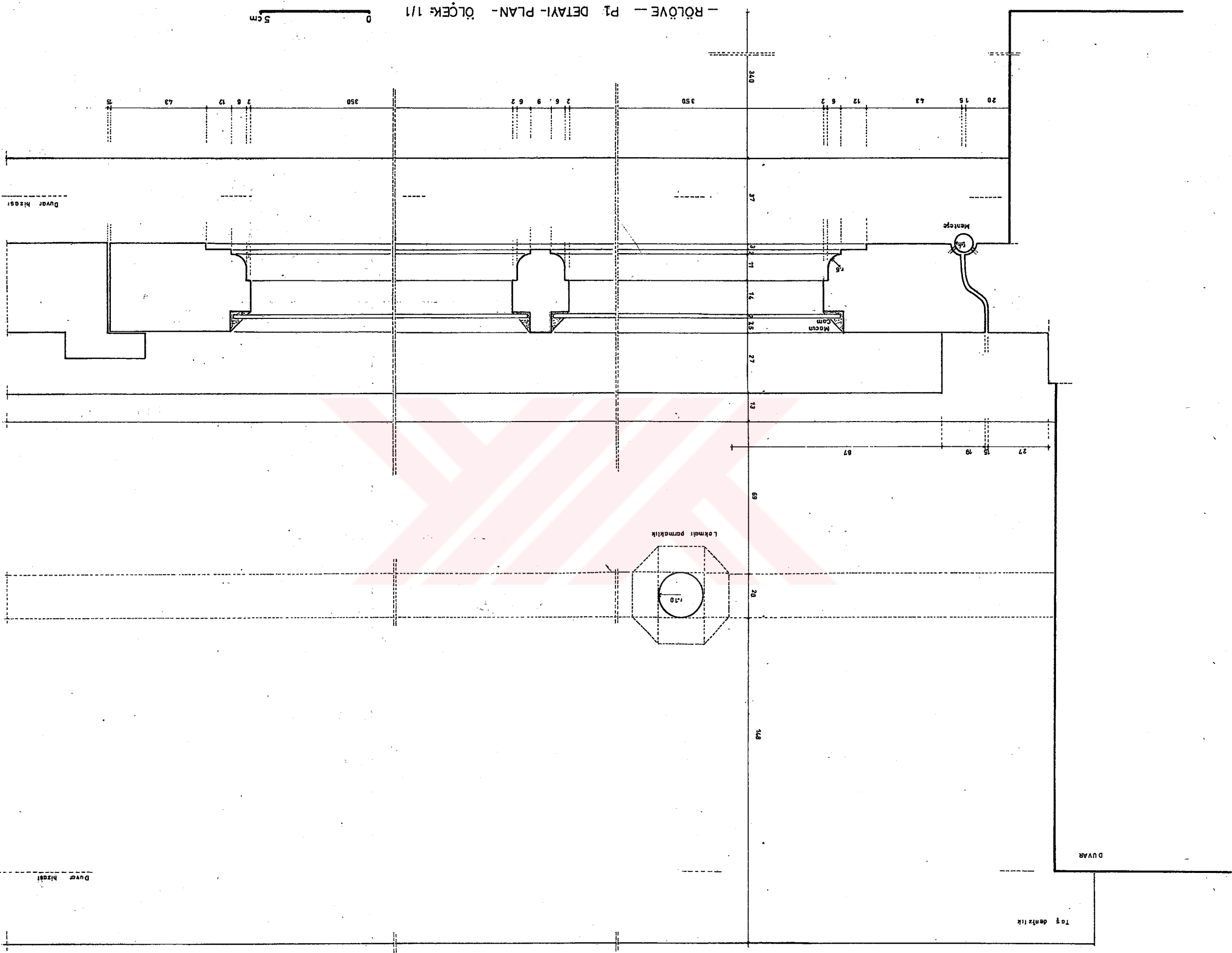
GÖRÜNÜŞ

-RÖLÖVE - K3 DETAYI - PLAN-ÖLÇEK: 1/1

0 5 cm

HARİM
+0.27

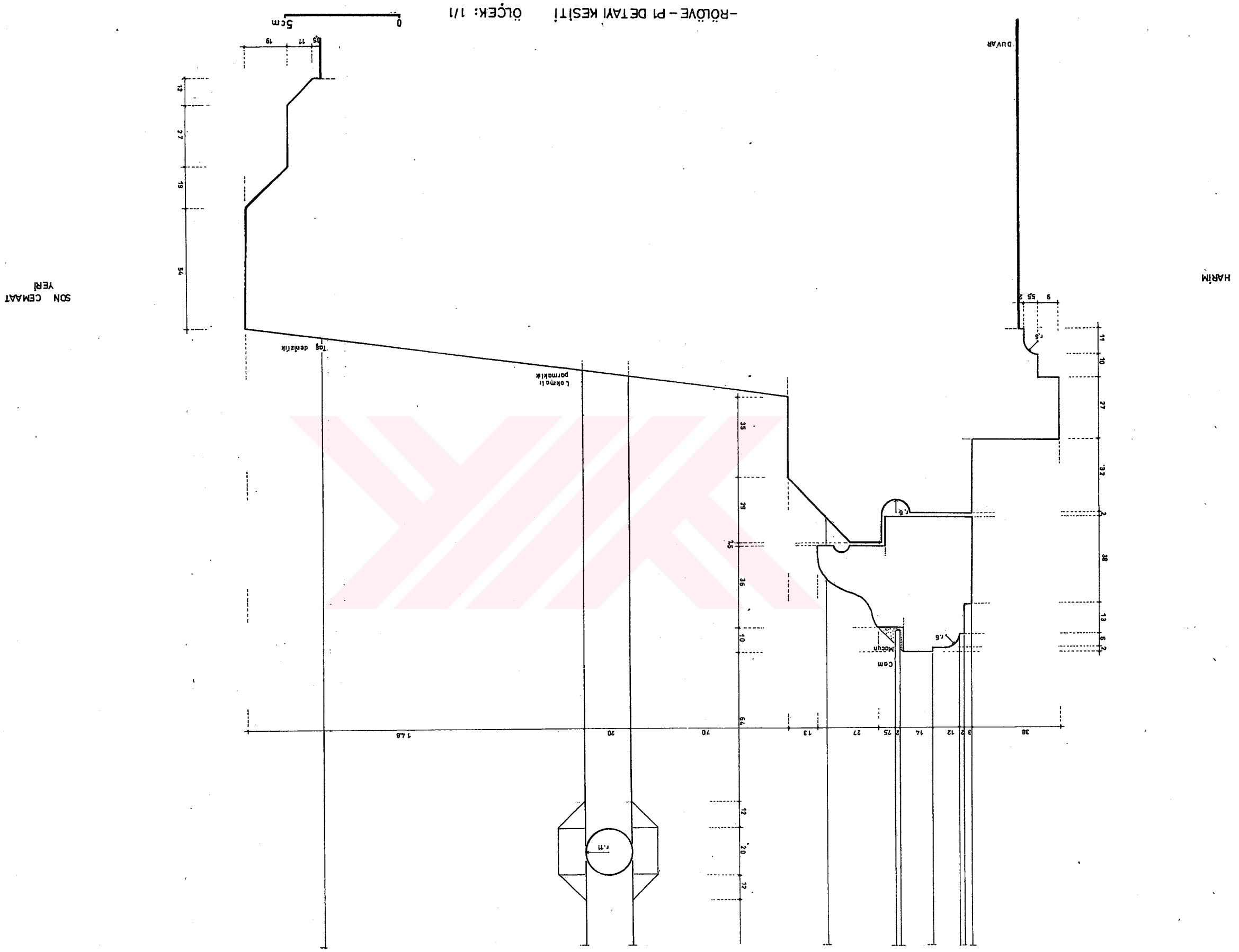
SON CEMAT YERİ
+0.27

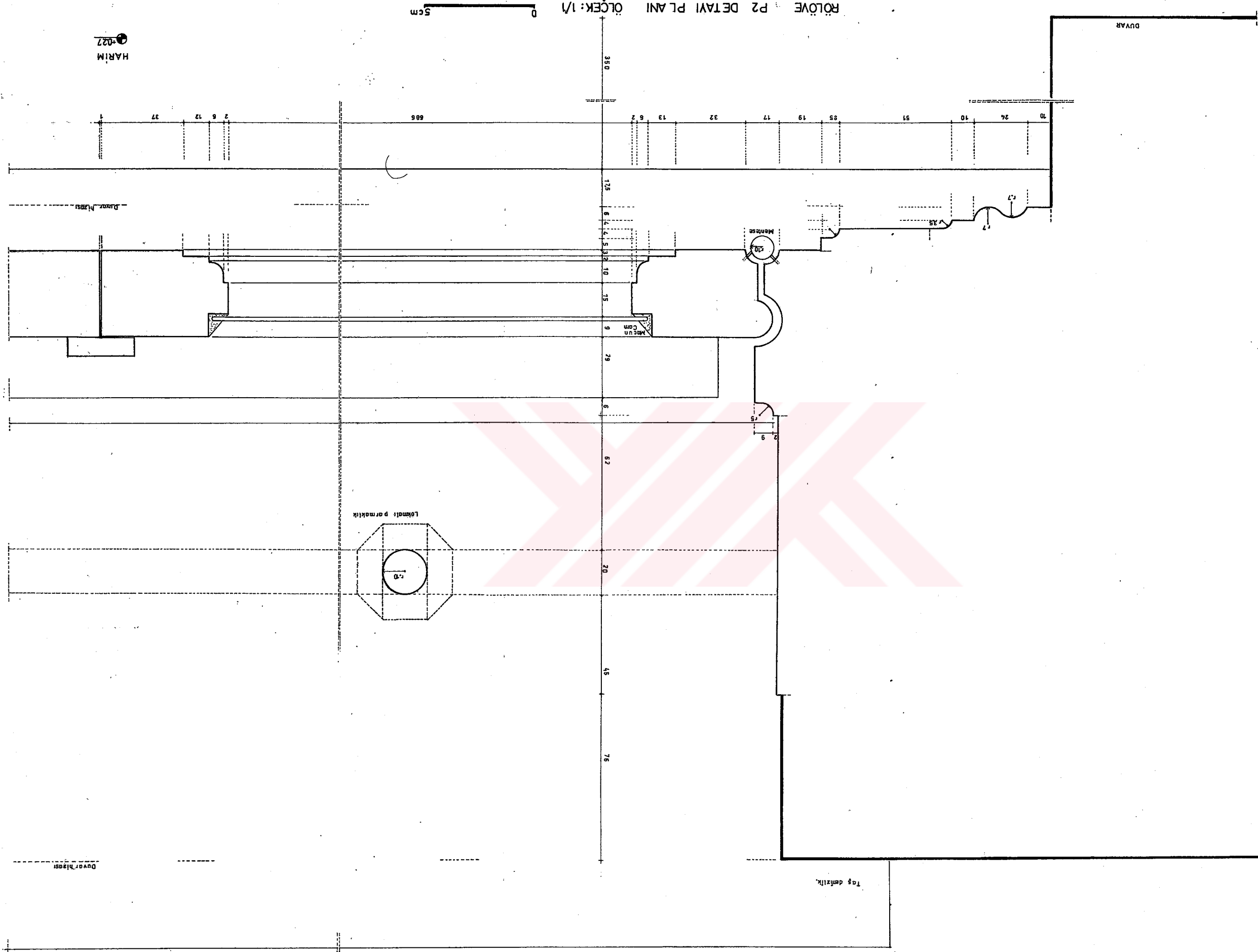
Duvar Hizası

Duvar Hizası

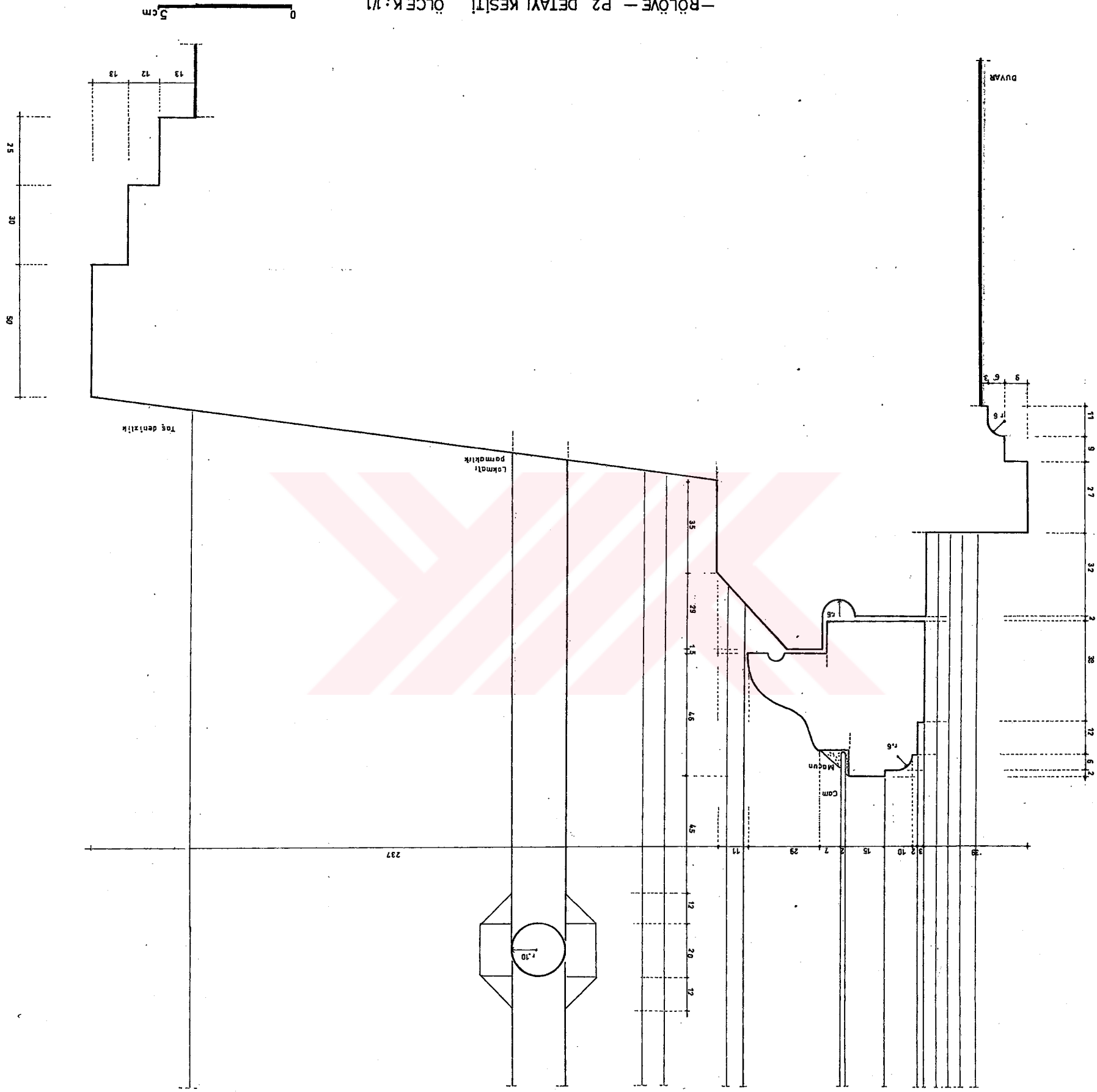
DUVAR

Taş denizlik

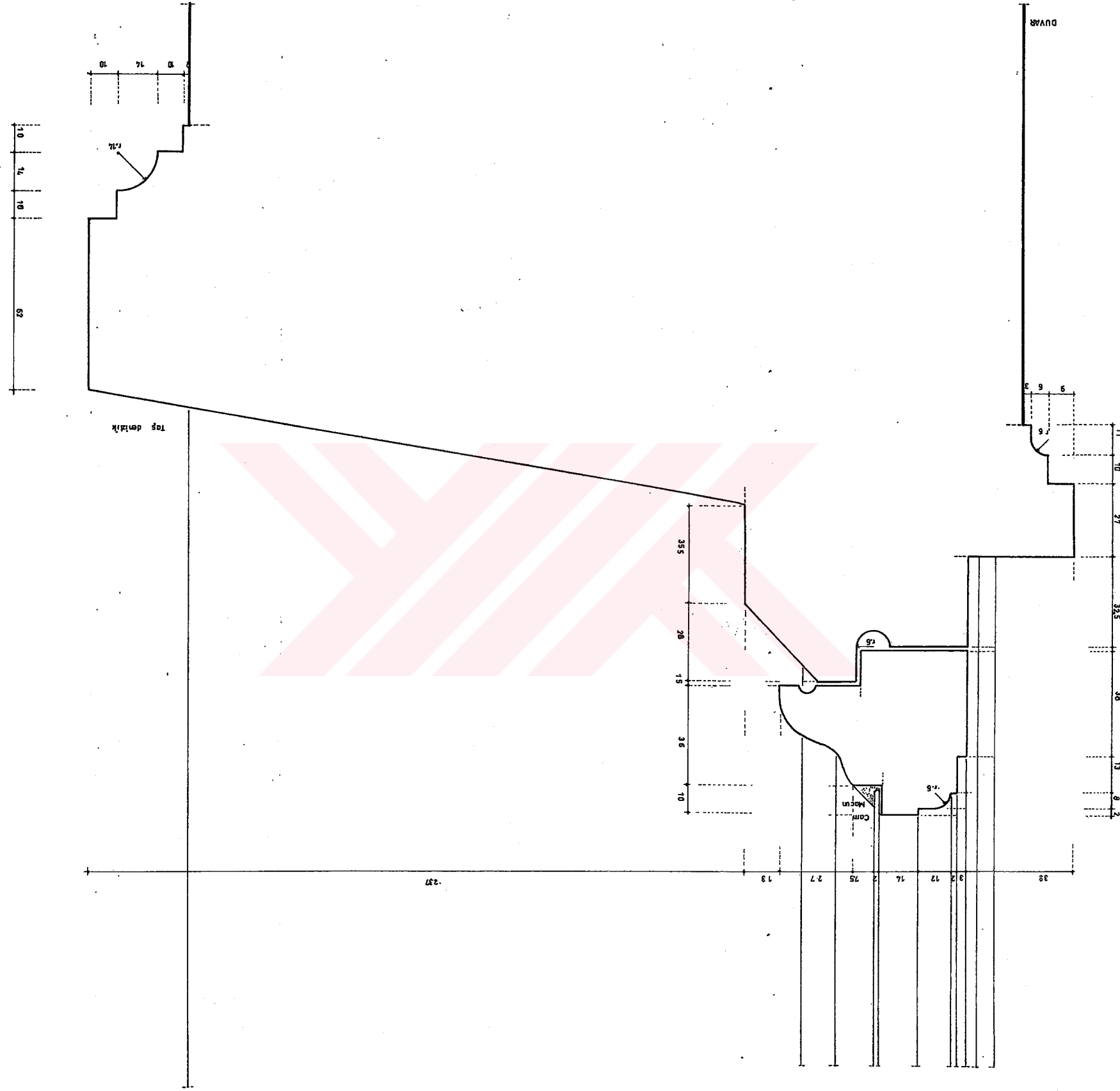

-RÖLÖVE - P2 DETAYI KESİTİ ÖLÇEK: 1/1

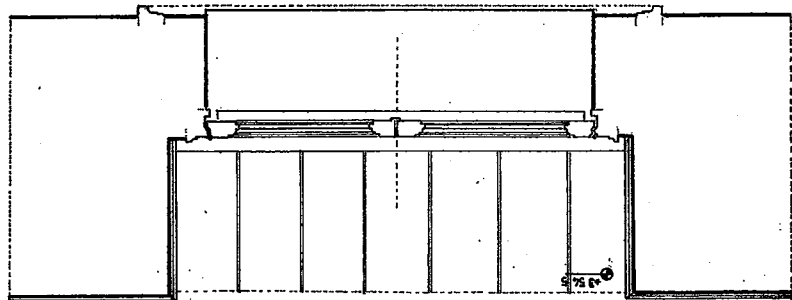

-RÖLÖVE - P3 DETAYI KESİTİ ÖLÇEK: 1/1

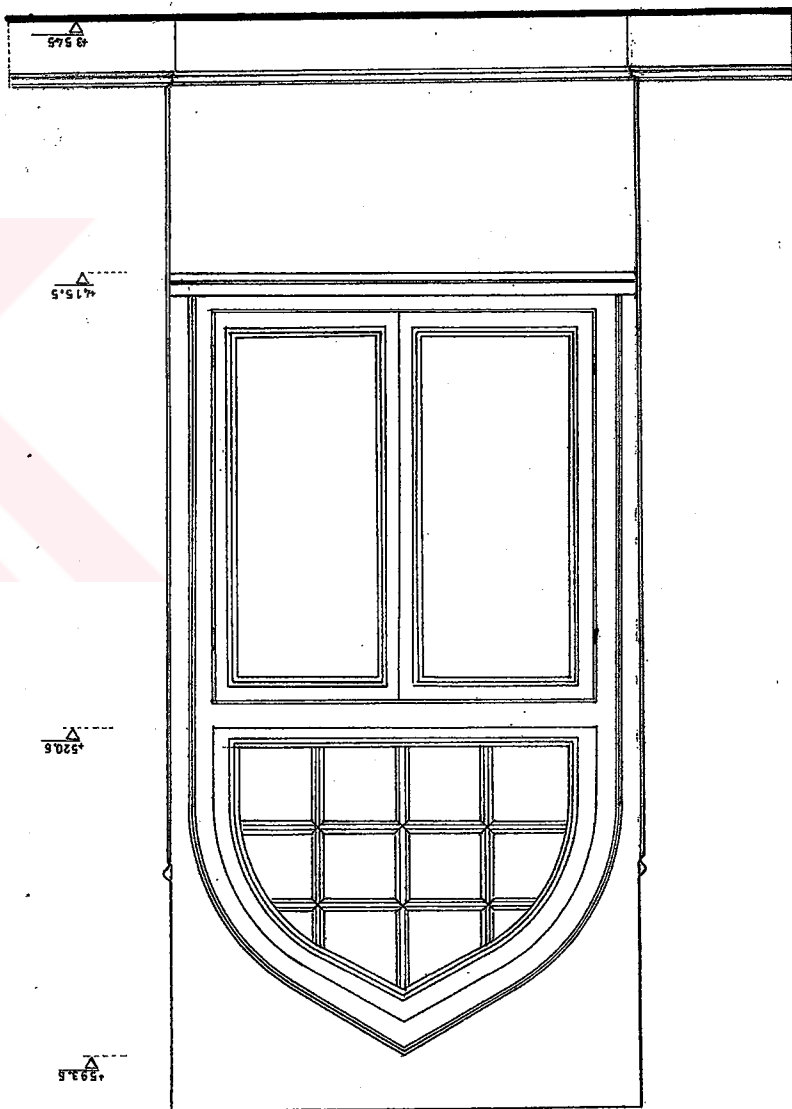
5cm

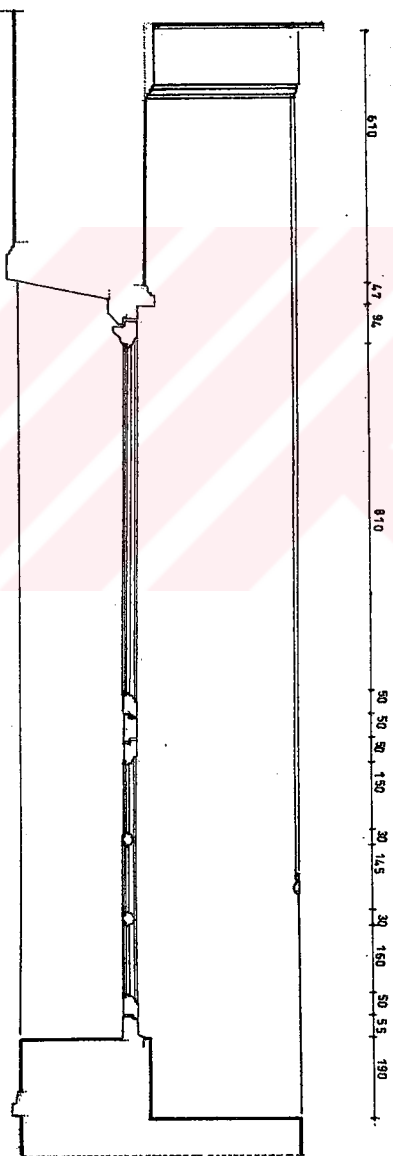
PLAN
6 10 76 320 7 7 300 76 10 6

İÇ GÖRÜNÜŞ

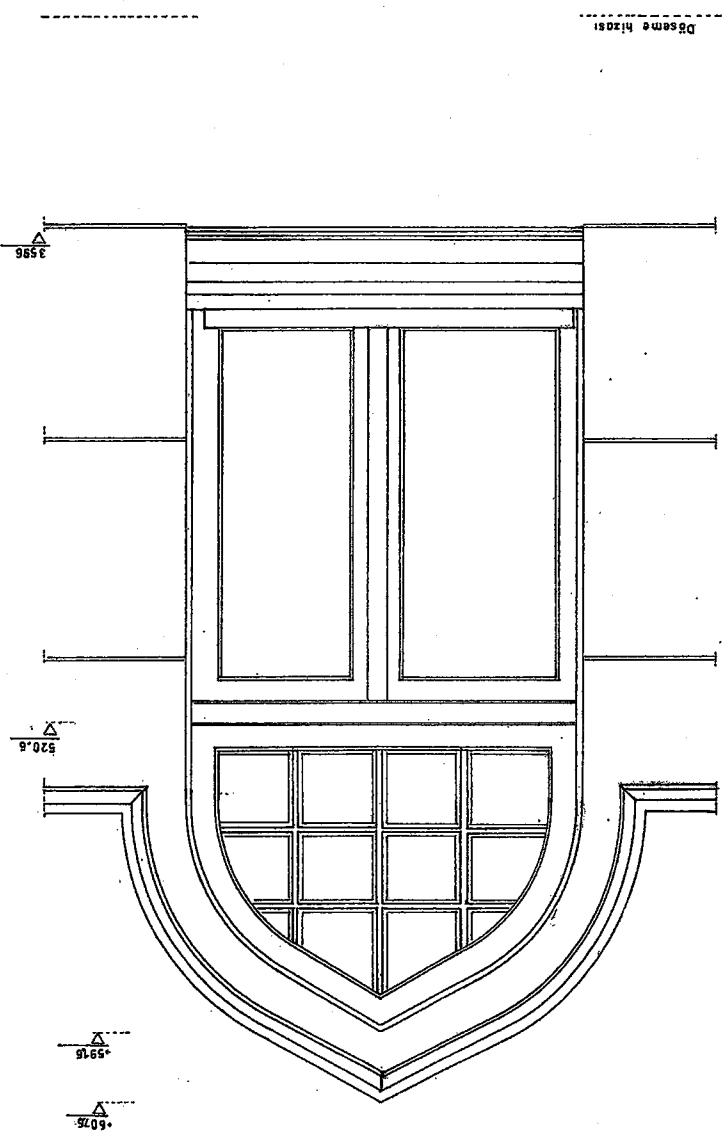
KESİT

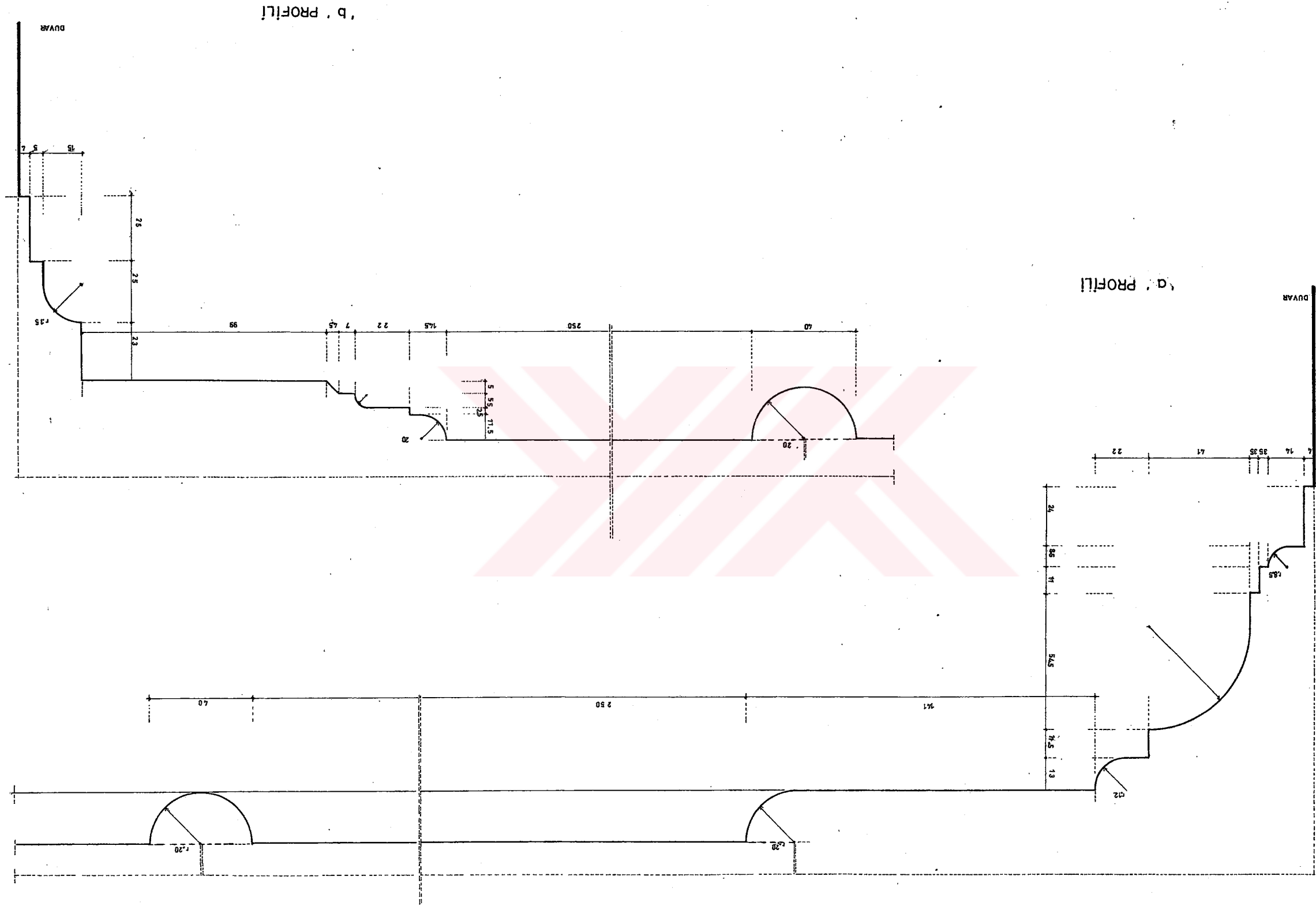

-RÖLÖVE- P3 DETAYI
ÖLÇEK:1/10

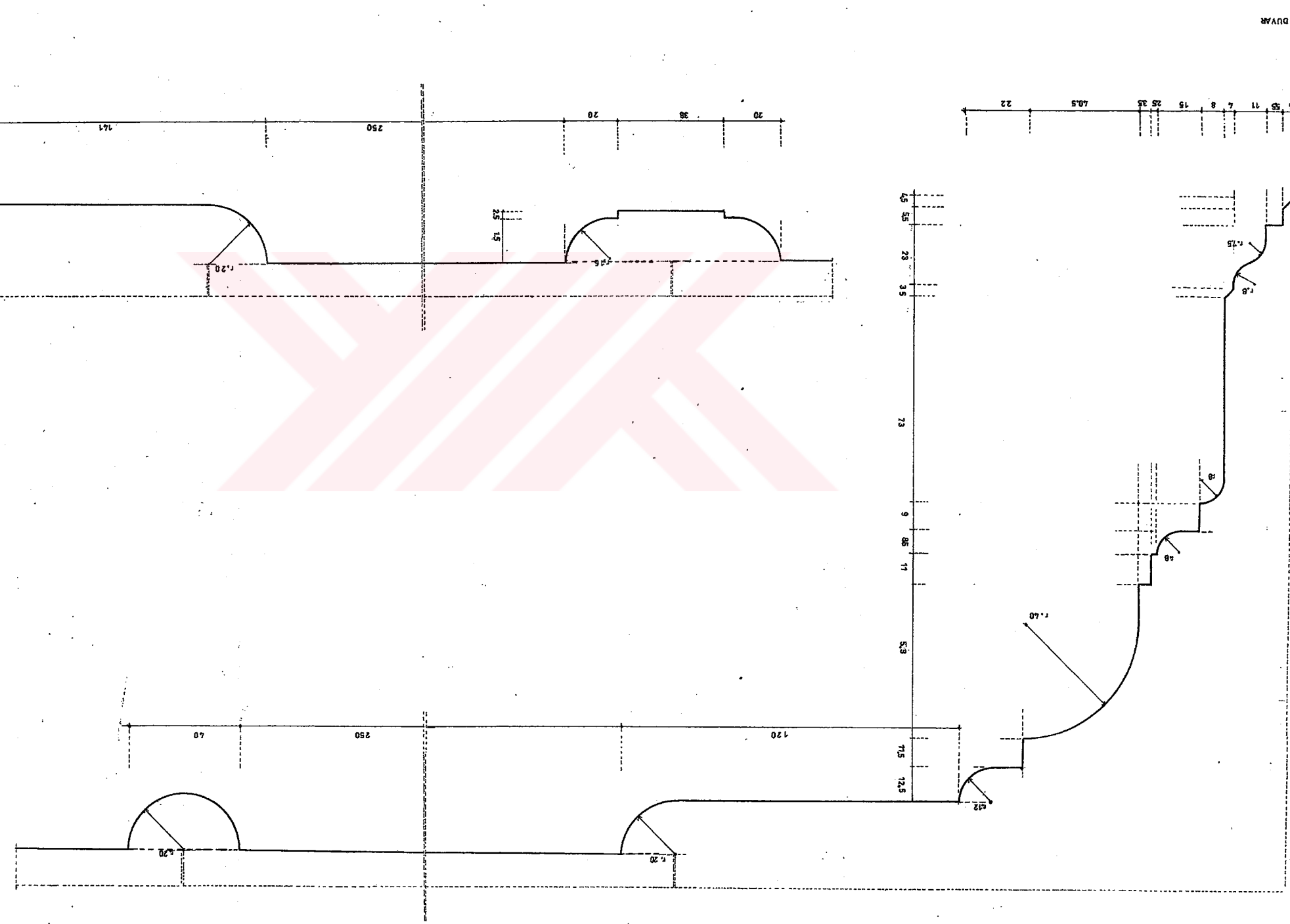
10cm 20cm

DİŞ GÖRÜNÜŞ

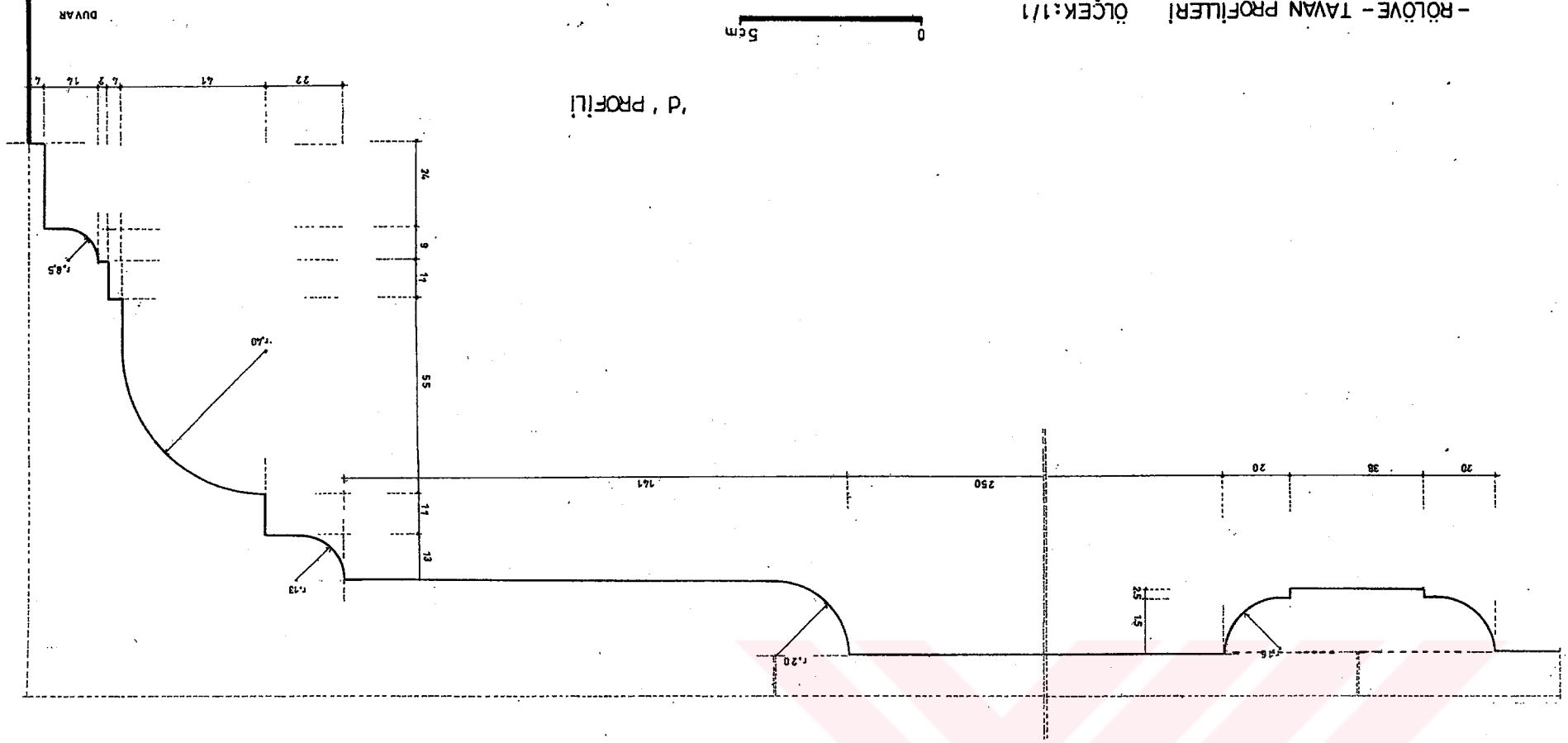

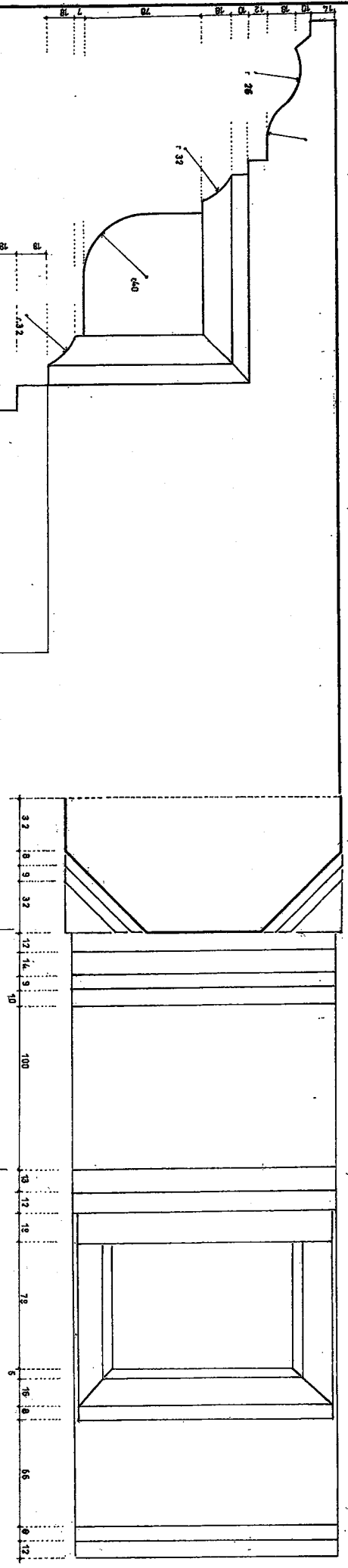

'c' PROFİLİ

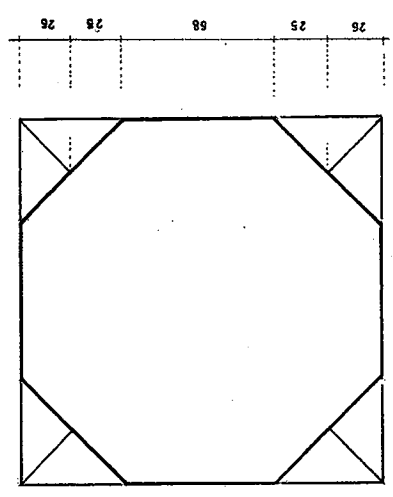

'd' PROFİLİ

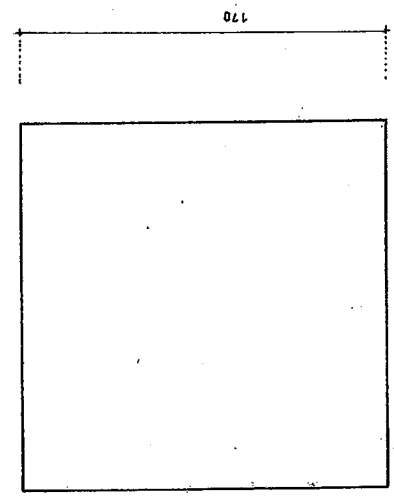

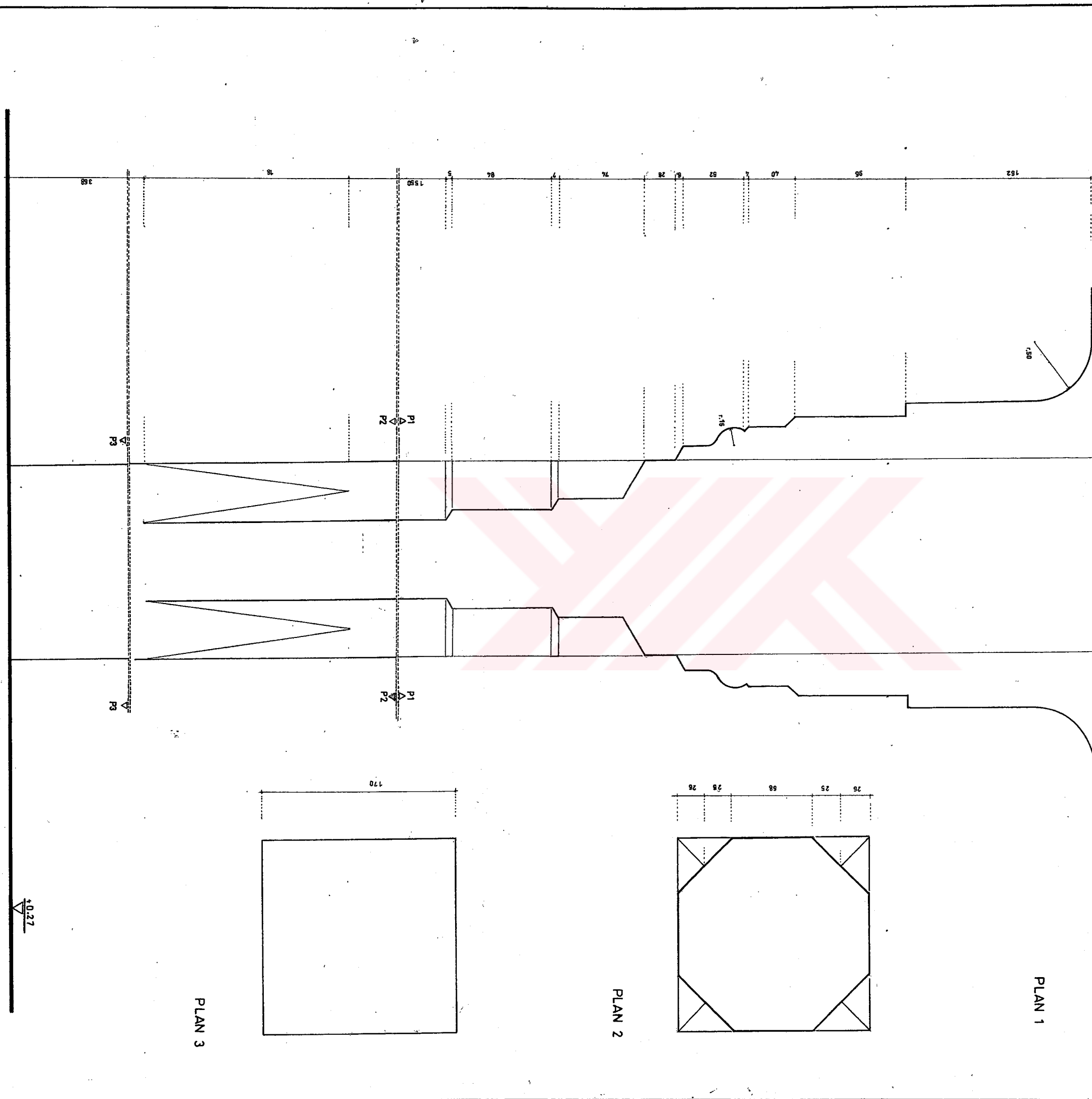
PLAN 1

PLAN 2

PLAN 3

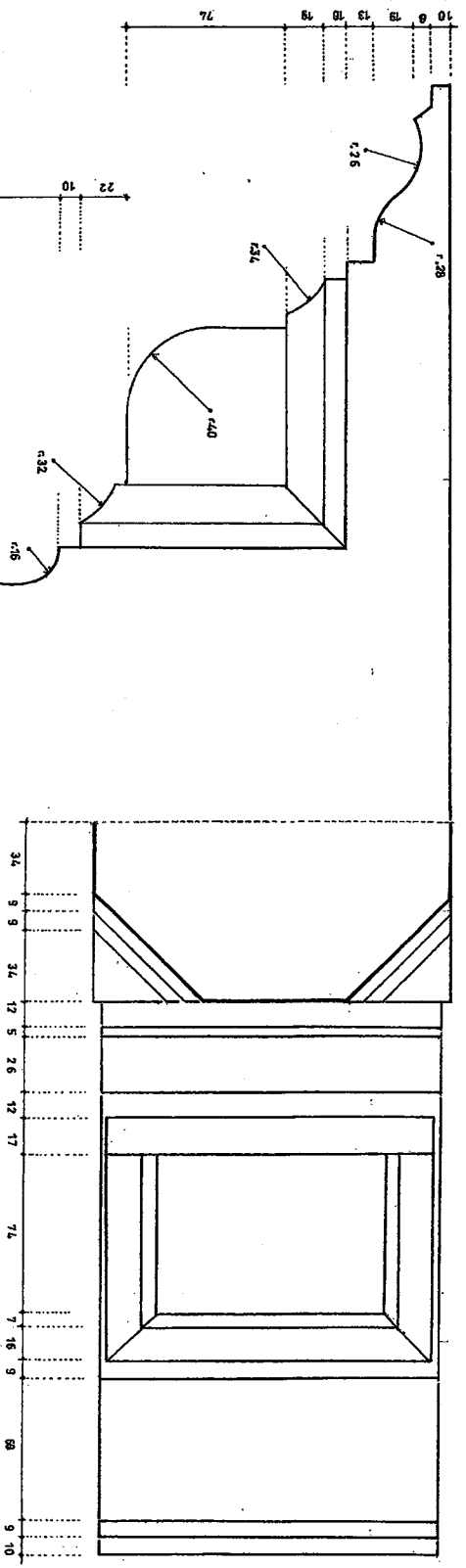

- RÖLÖVE - E SÜTUNÇESİ ÖLÇEK:1/2

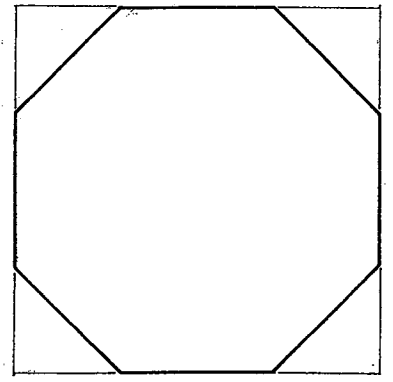

GÖRÜNÜS

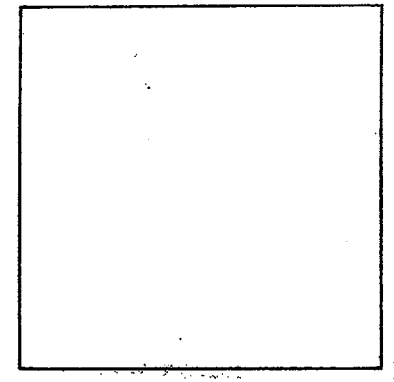

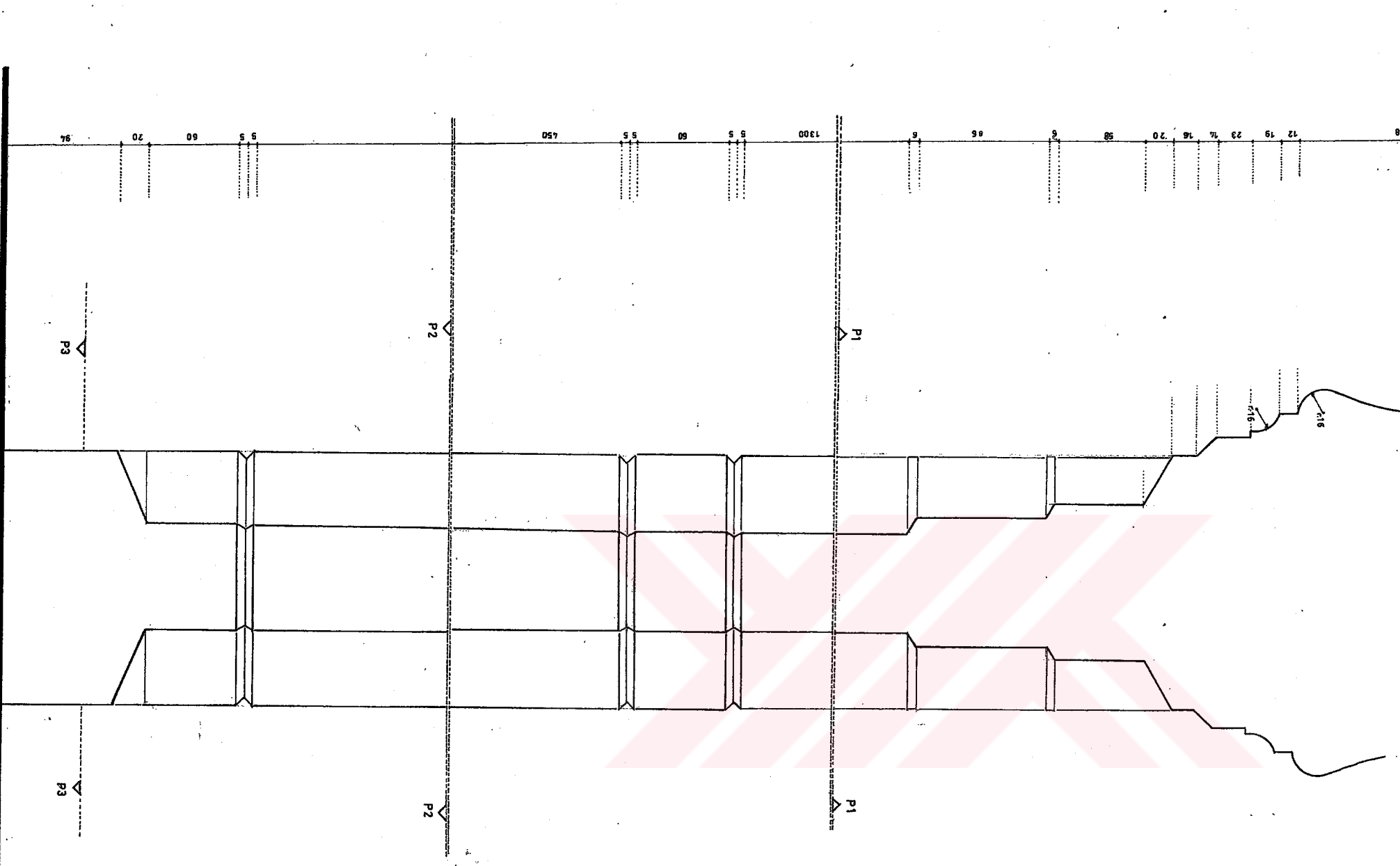
PLAN 1

PLAN 2

PLAN 3

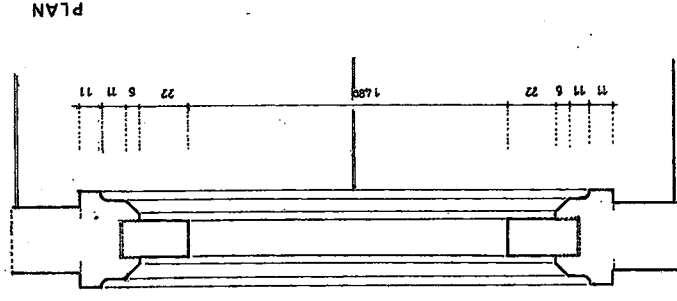

GÖRÜNÜŞ

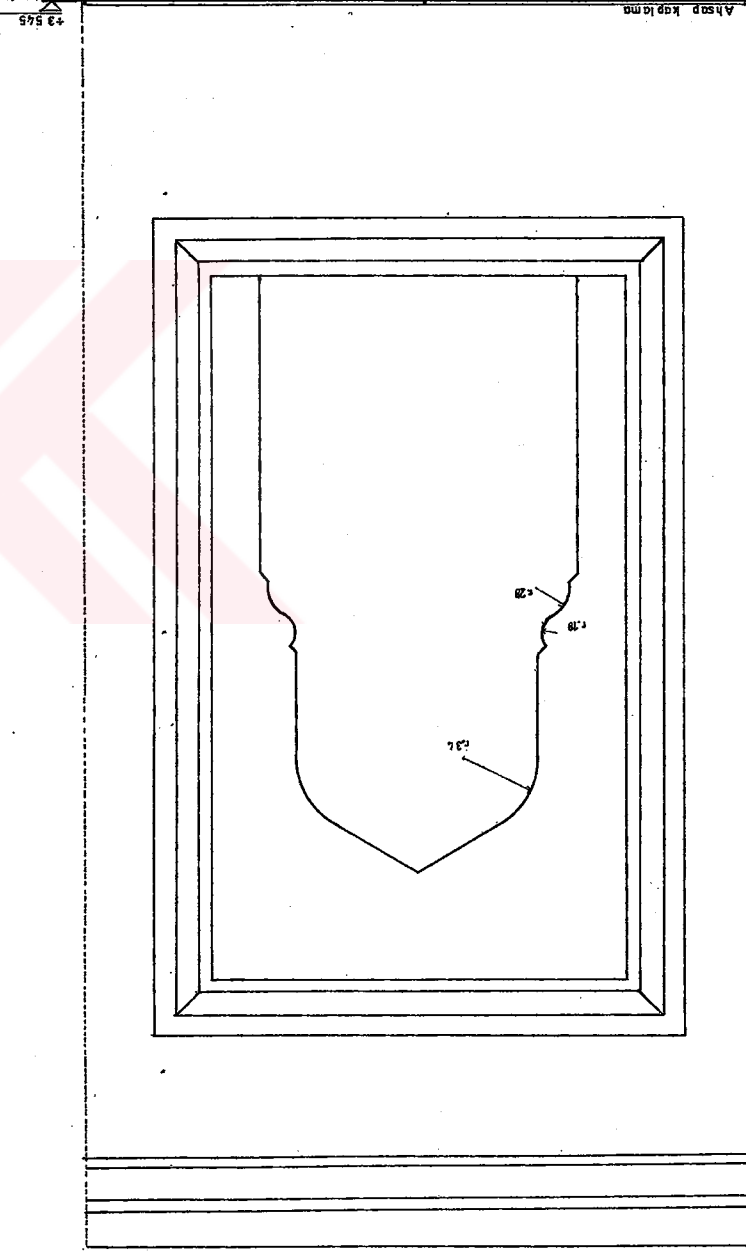
RÖLÖVE - F SÜTUNÇESİ - ÖLÇEK : 1/2

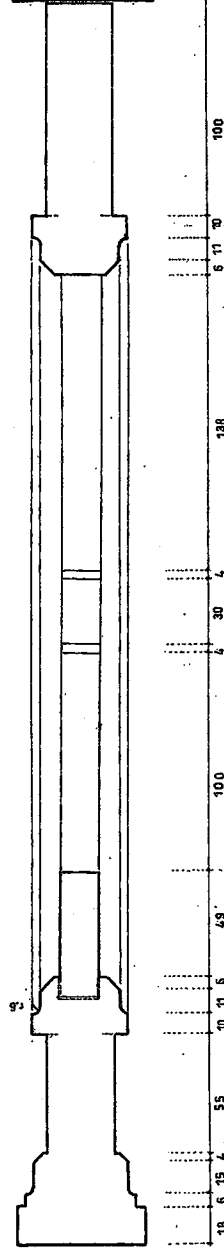
G PROFİLİ

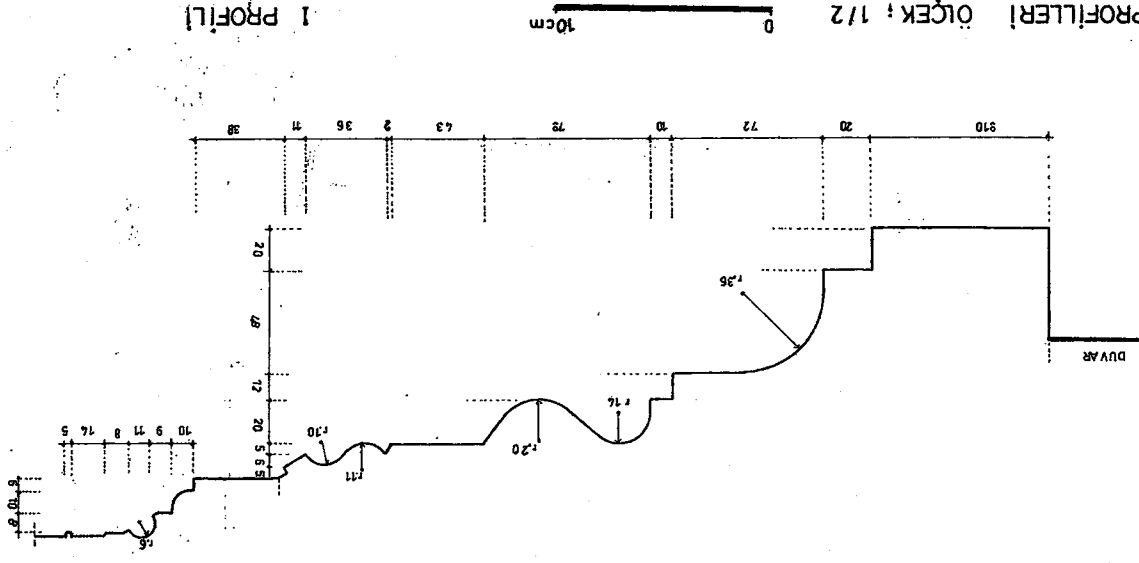
GÖRÜNÜŞ

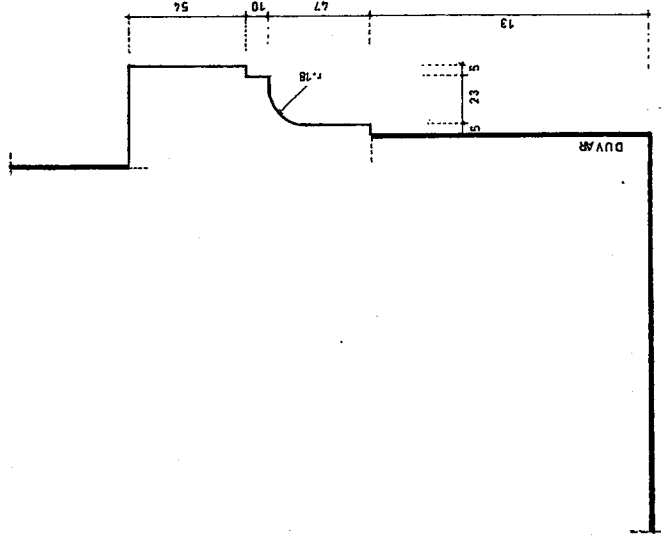
KESİT

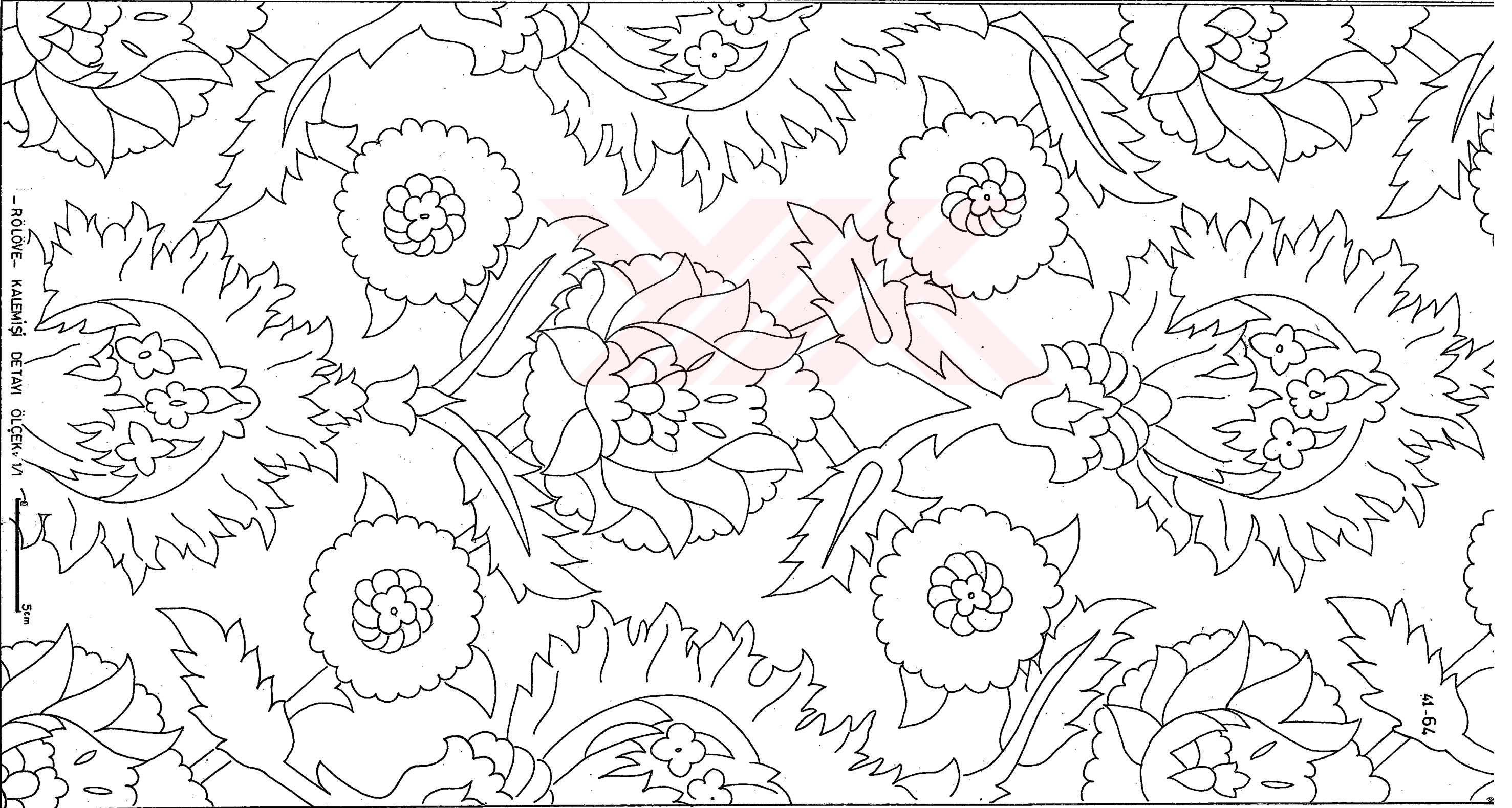
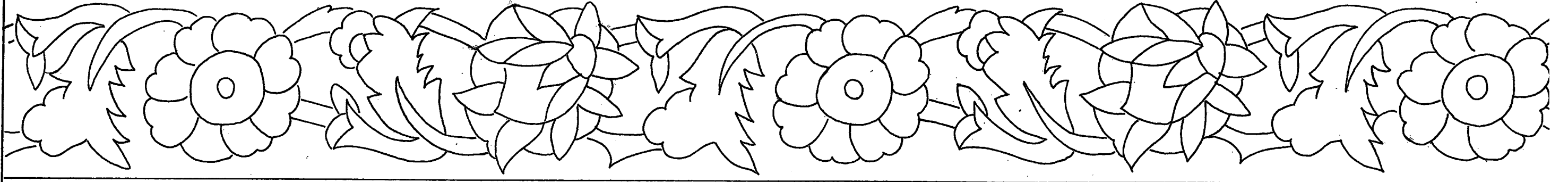

I PROFİLİ

H PROFİLİ

- RÖLÖVE - KALEMİŞİ DETAYI ÖLÇEK: 1/1 -

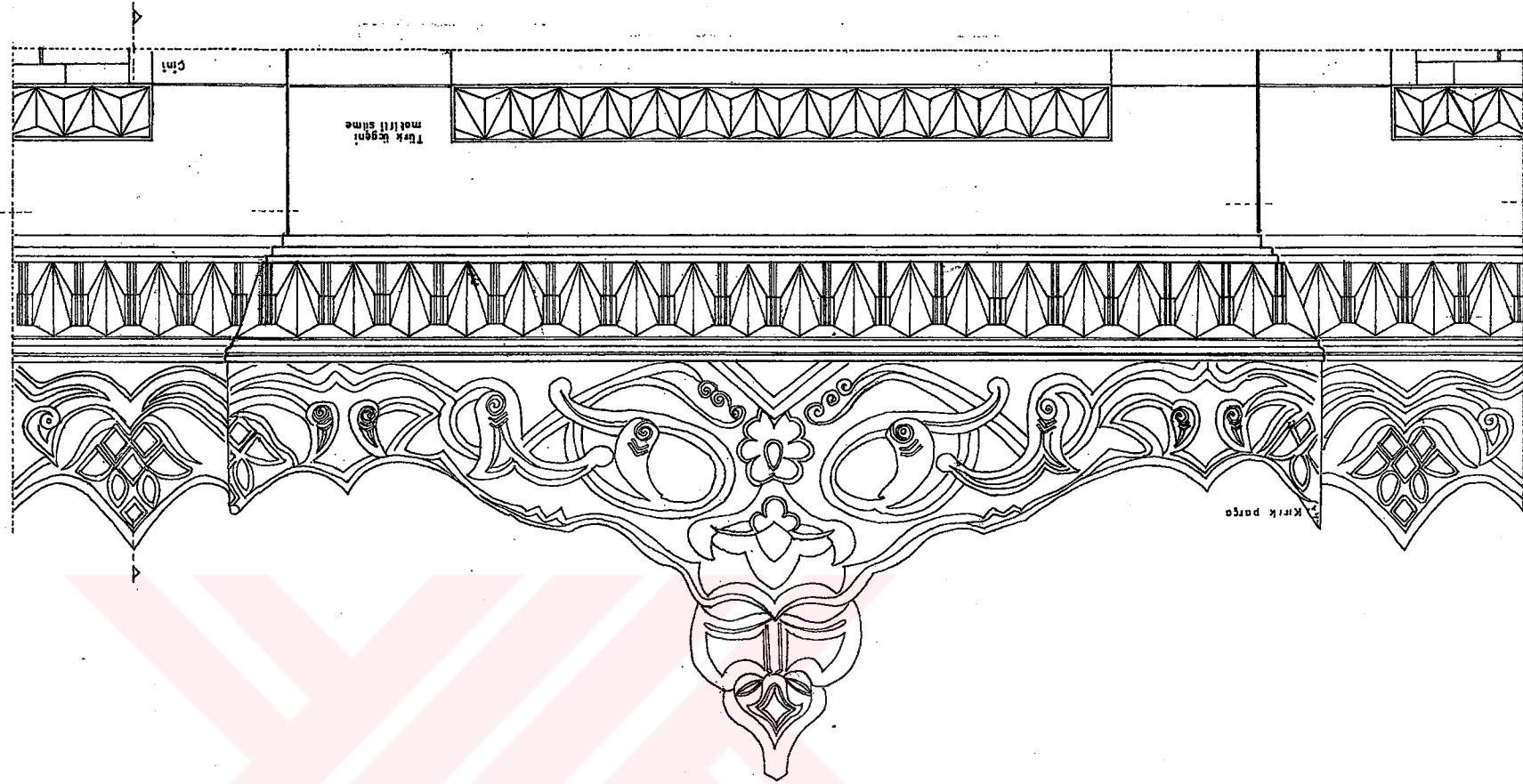

41-64

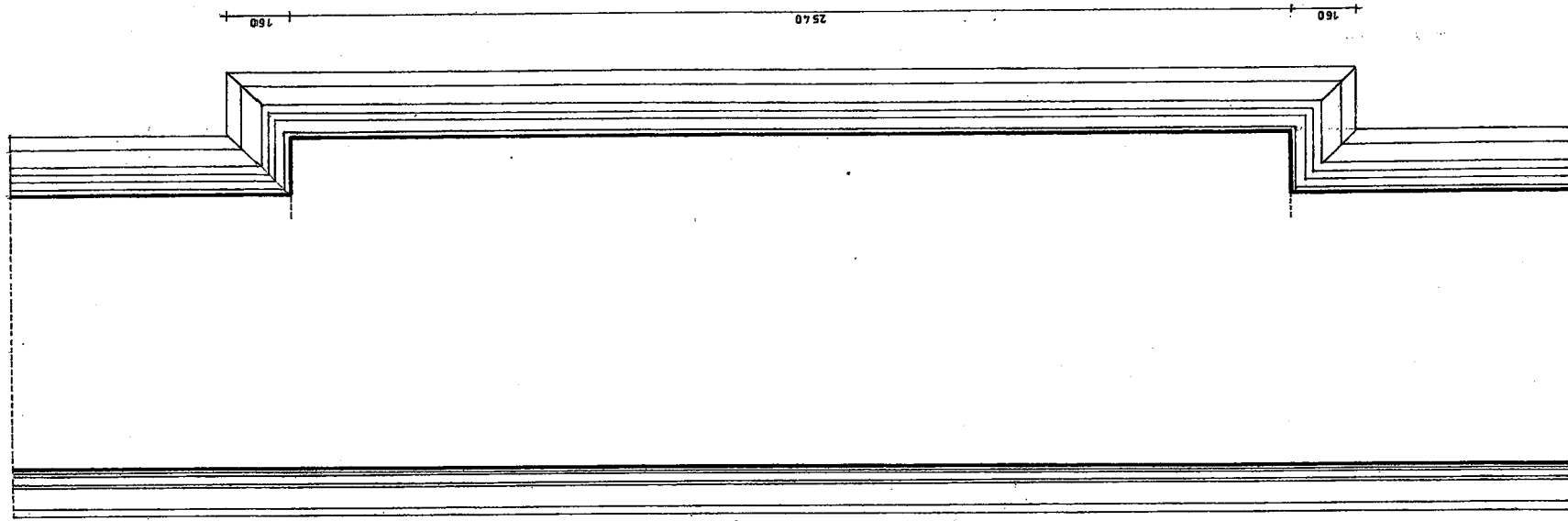
-RÖLÖVE - K DETAYI ÖLÇEK 1 10

50cm

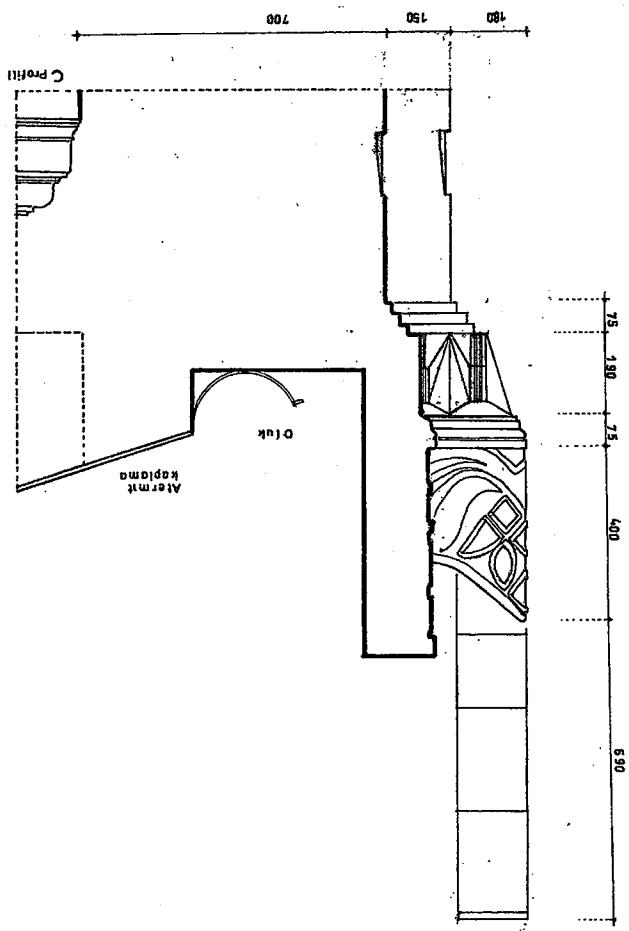
GÖRÜNÜŞ

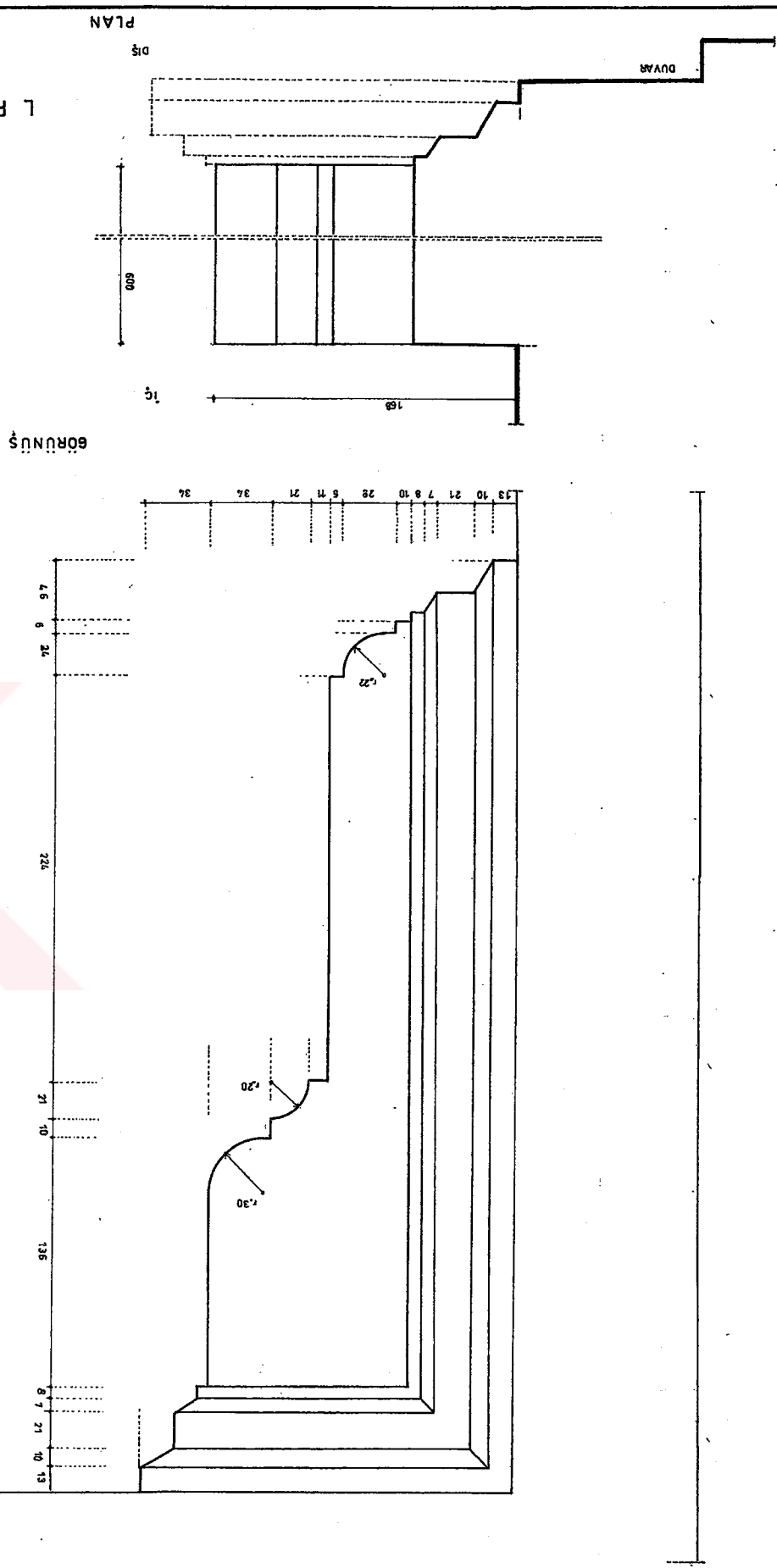

PLAN

KESİT

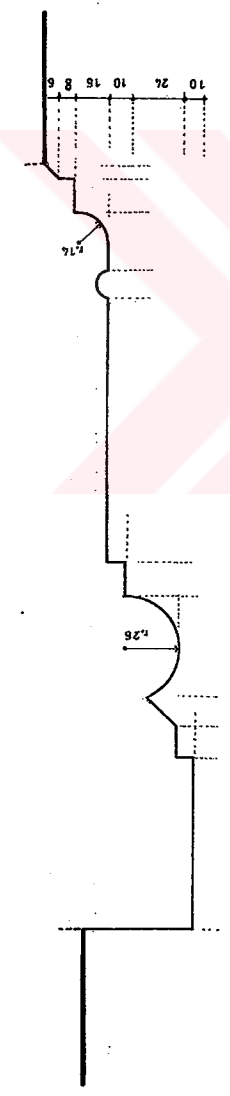

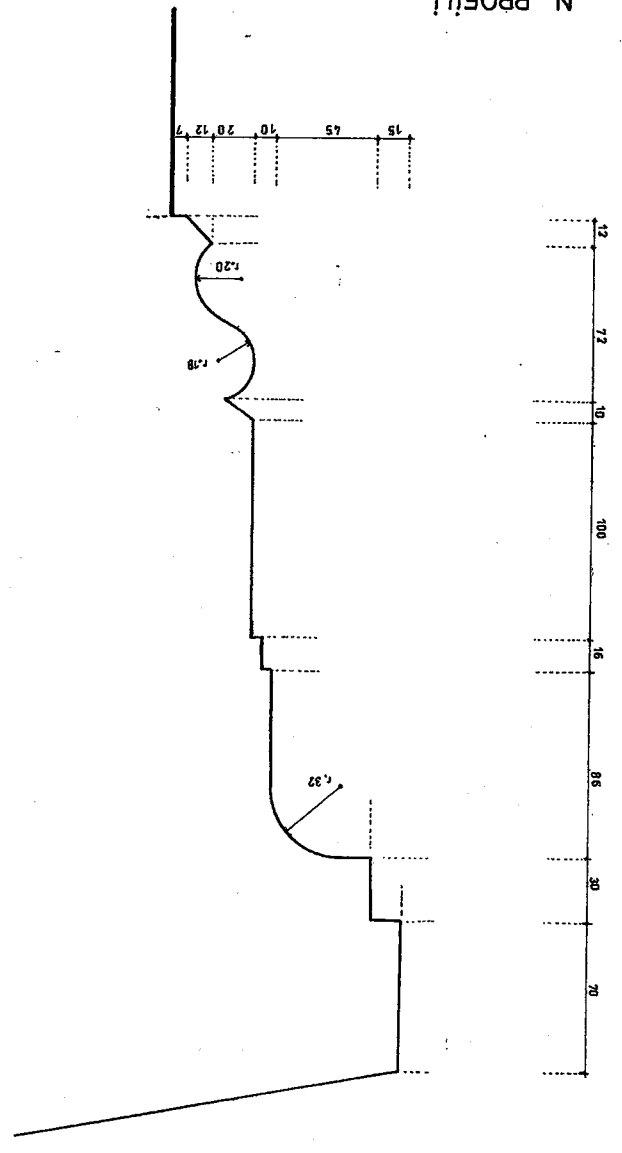
- RÖLÖVE- L, M, N PROFİLİ ÖLÇEK: 1/2

M PROFİLİ

N PROFİLİ

-RESTİTÜSYON - ZEMİN KAT PLANI

ÖLÇEK: 1/50

0 2m

BEŞ KATLI KAGIR BİNA

K.A.DİRİM

ARSLAN
SOKAK

BEŞ KATLI KAGIR BİNA

KALDIRIM

1. Özgün olmayan ek kaidirildi.
2. Camkeçenli giriş kaidirildi.
3. Özgün olmayan demir çubuk kaidirildi.
Lokomotif parmaklık yine restitüde.
4. Özgün olmayan kapının yerinde ahşap.
iki kanatlı, gen. 250 cm, yüksek. 250 cm.
olan bir kapının olduğu absühtü.
mektedir.
5. Özgün olmayan pencere yerinde ahşap.
iki kanatlı, gen. 215 cm, yüksek. 250 cm.
olan bir kapının olduğu absühtü.
mektedir.
6. Özgün olmayan demir parmaklık
kaidirildi.

B
AB
A

CAMİİ AVLUSU

—RESTÜTUSYON — BİRİNCİ KAT PLANI

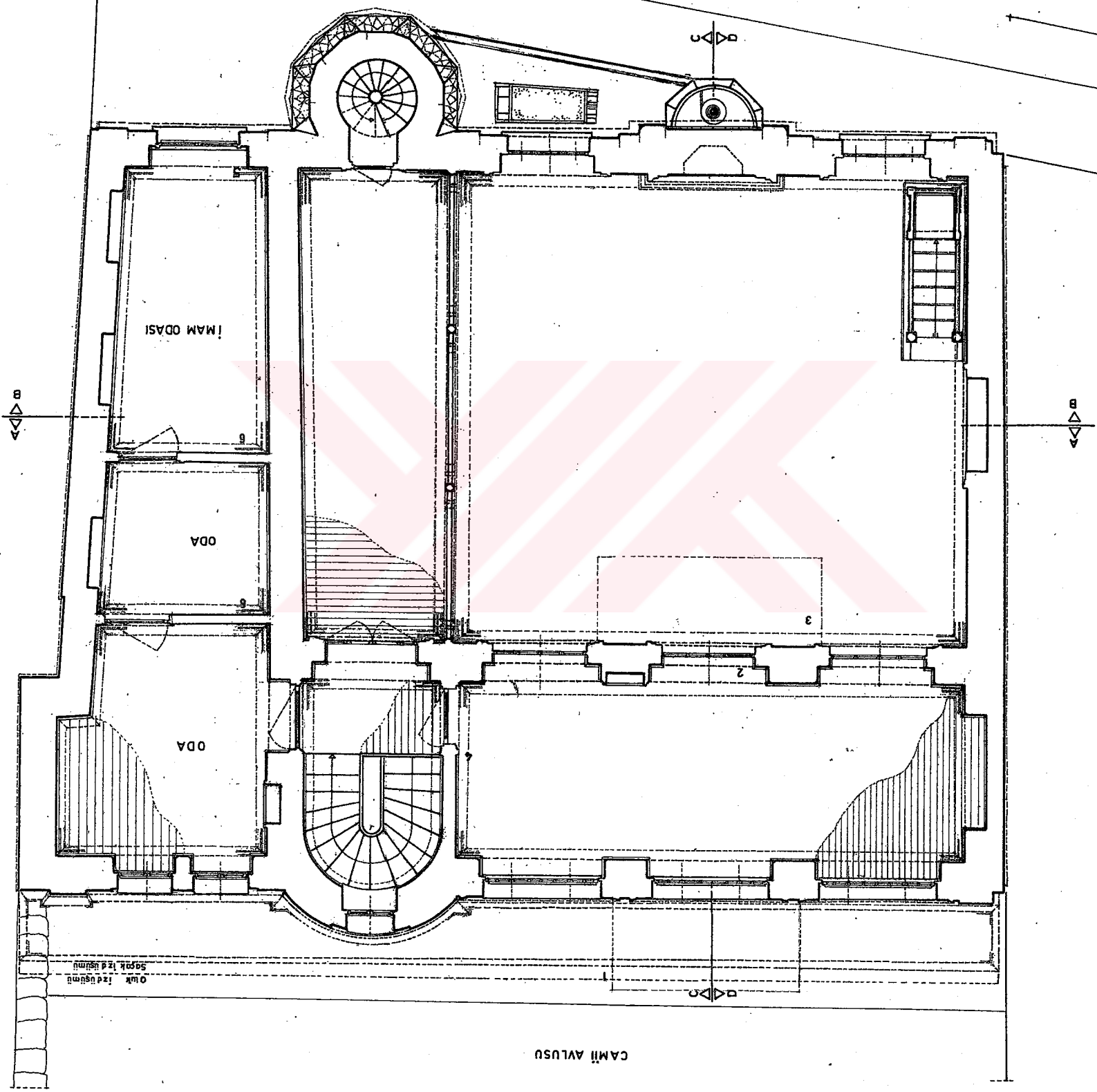
ÖLÇEK 1/50

0 1 2 3m

3ES KATLI KAGIR EİNA

—ARSLAN SOKAK—

3ES KATLI KAGIR EİNA

1. Çekekenti giriş kaldırıldı.
2. Pencere kanalları daha uygun olarak tamamlandı.
3. Duğu olmayan balkon kaldırıldı.
4. Oda kısmının kenar K 3 detayı esas alınarak tamamlandı.
5. Duğu olmayan demir çebeke kaldırıldı.
6. İzere bakılarak duvarlar tamamlandı.
- Odalar oluşturuldu.

Ölç. 1/50
14.01.2000

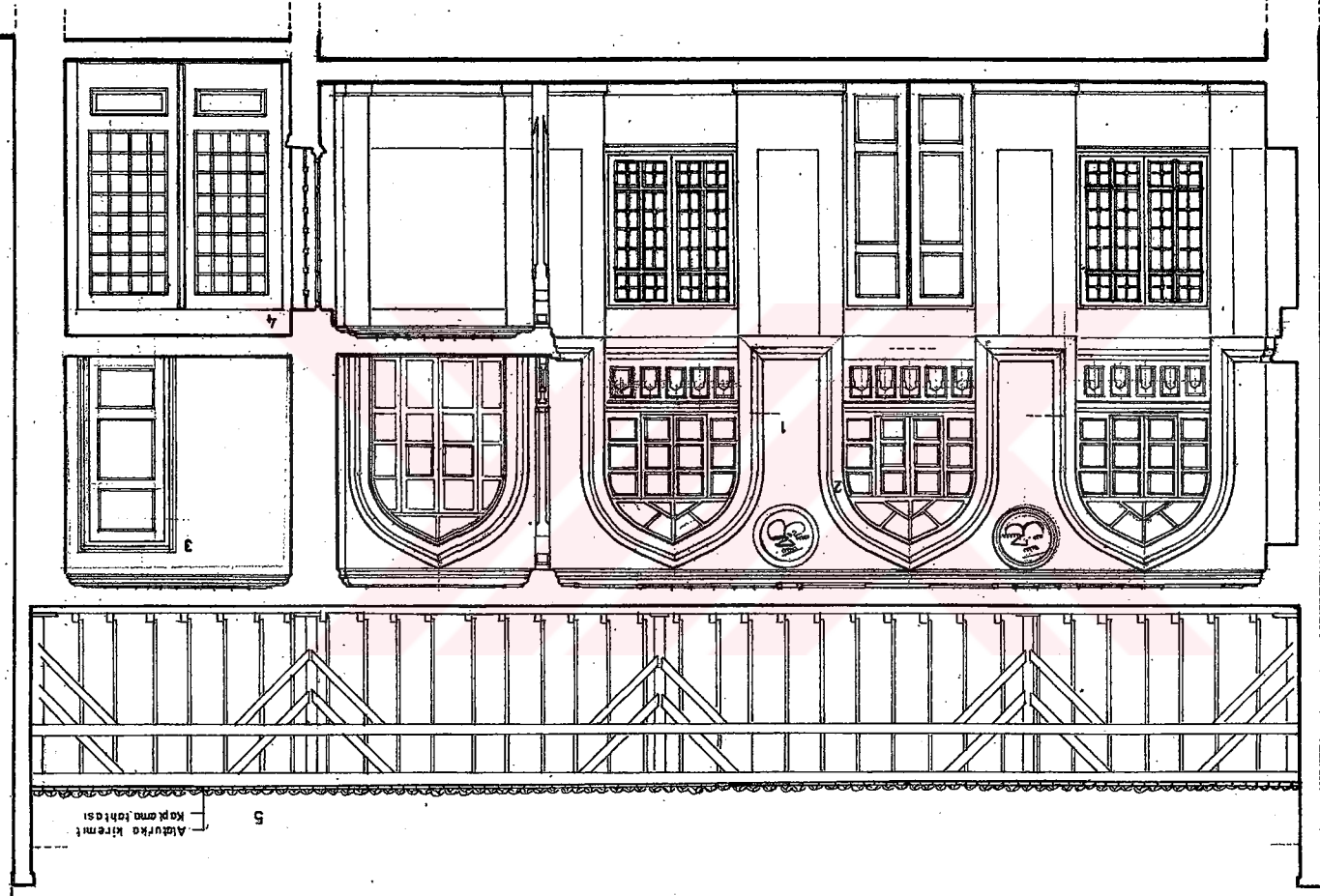
-RESTÜTÜSYON - AA KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

BEŞ KATLI KAGIR BİNA

BEŞ KATLI KAGIR BİNA

1. Ekiñti bolon kalırtıldı
 2. Pencerenin kenarları aslına uygun olarak tamlandı
 3. İmam evini diğer odaya bağlayan kapının önü tek kanallı gen 90cm yük 220 cm olduğu düşünülmektedir
 4. Örgün olma yan kapının yerinde dışkap iki kanallı gen 250 cm yük 290 cm olan bir kapının olduğu düşünülmektedir.
 5. Çati kopması olduğu için kiremit değiştirildi.

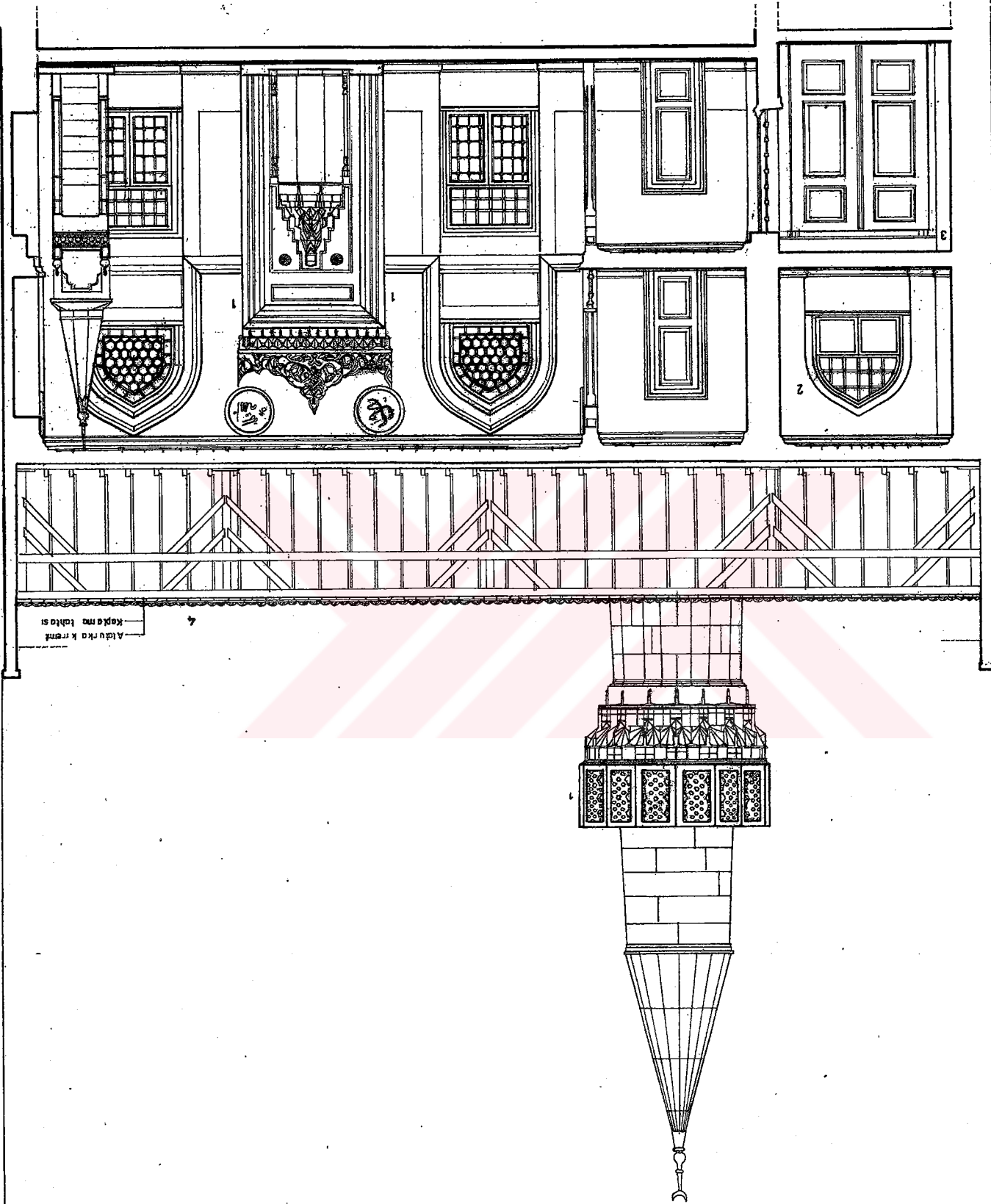
BES KATLI KAGIR BINA

BB KESİTİ - RESTÜTÜSYON

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

BES KATLI KAGIR BINA

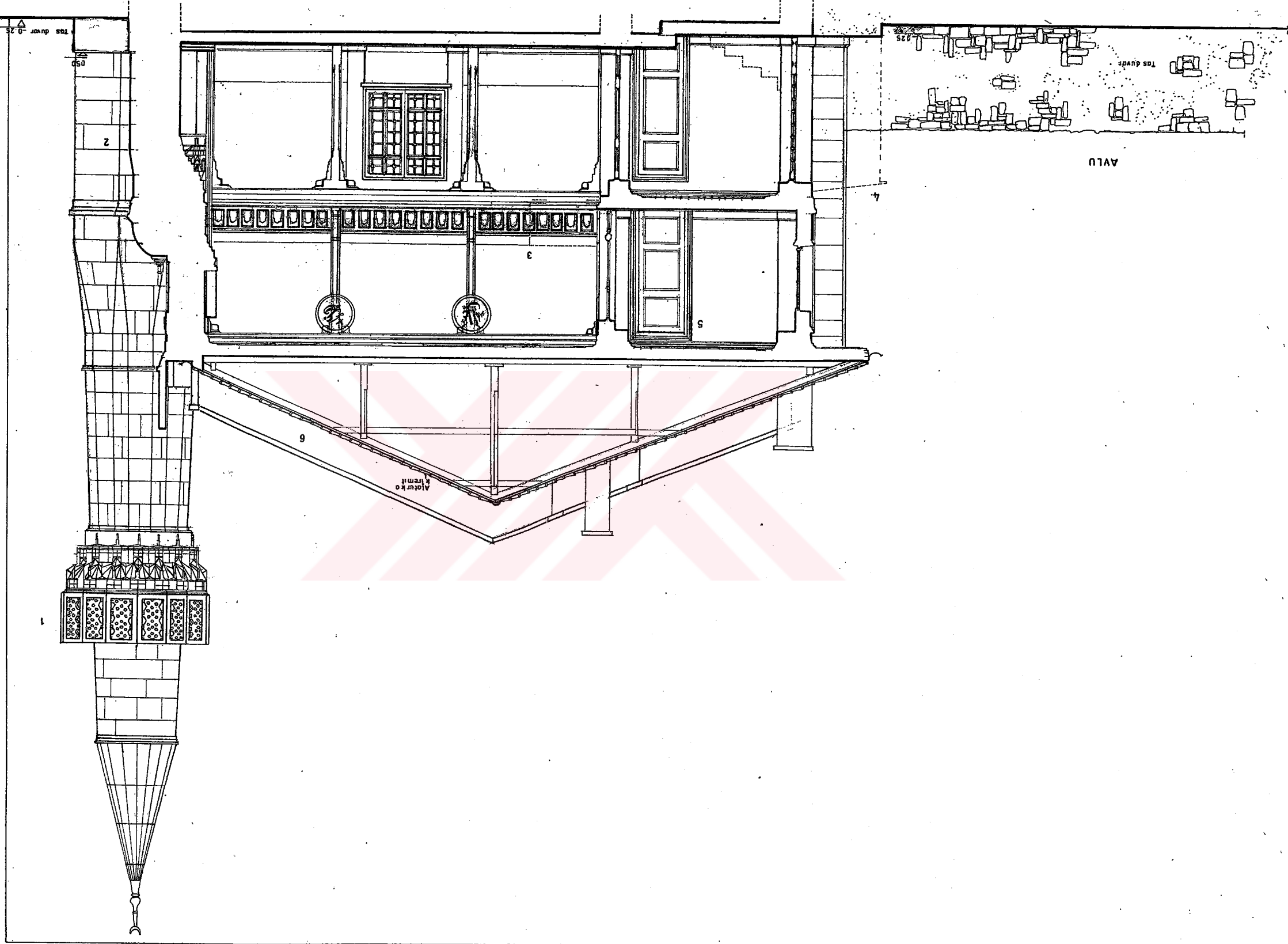

1. Eklenti: yapılmışta ete malzeme kaldırıldı.
2. Eklenti: demir sepete kaldırıldı.
3. Eklenti: oturma odasının yerinde oturma odası.
4. Eklenti: gen. 2.50 cm. yükseklikte, 200 cm. genişlikte bir kapı.
5. Eklenti: kapıların etrafında ahşap kaplama kullanıldı.

RESTİTÜSYON - CC KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

1m 2m

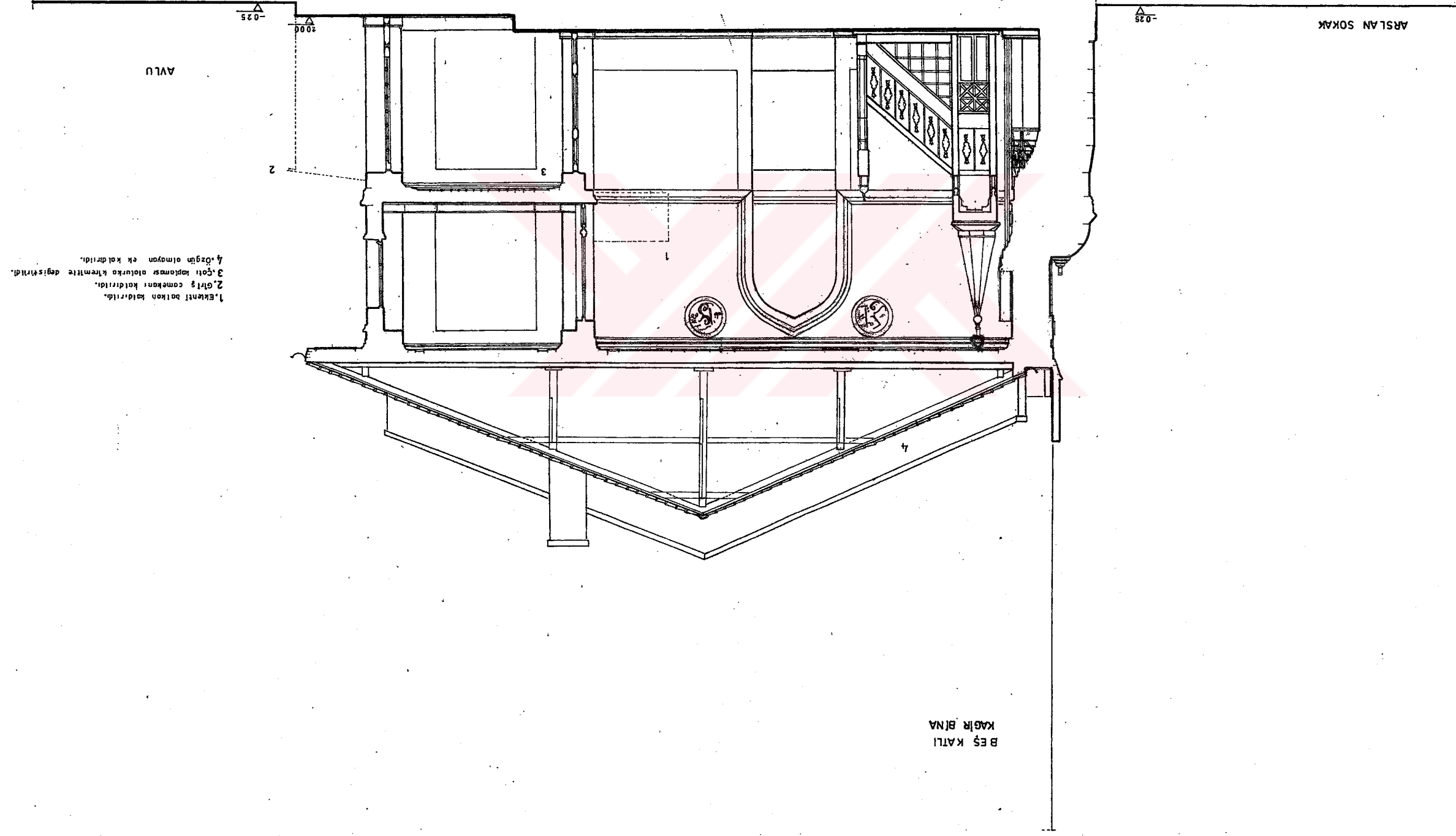
1. Eklenti optik oturma elemanıdır.
2. Demir çubuk kalıdır.
3. Eklenti bakır kalıdır.
4. Eklenti cam kalıdır.
5. Eklenti kama kalıdır, gen. 90 cm, yk. 2.50 cm. alüminyum kalıdır.
6. Çatı kaplamasında alüminyum kalıdır.

BEŞ KATLI
KAGIR BİNA

— RESTÜTUSYON — DD KESİTİ

ÖLÇEK : 1/50

0 1m 2m

-RESTİTÜSYON - KUZEY CEPHESİ

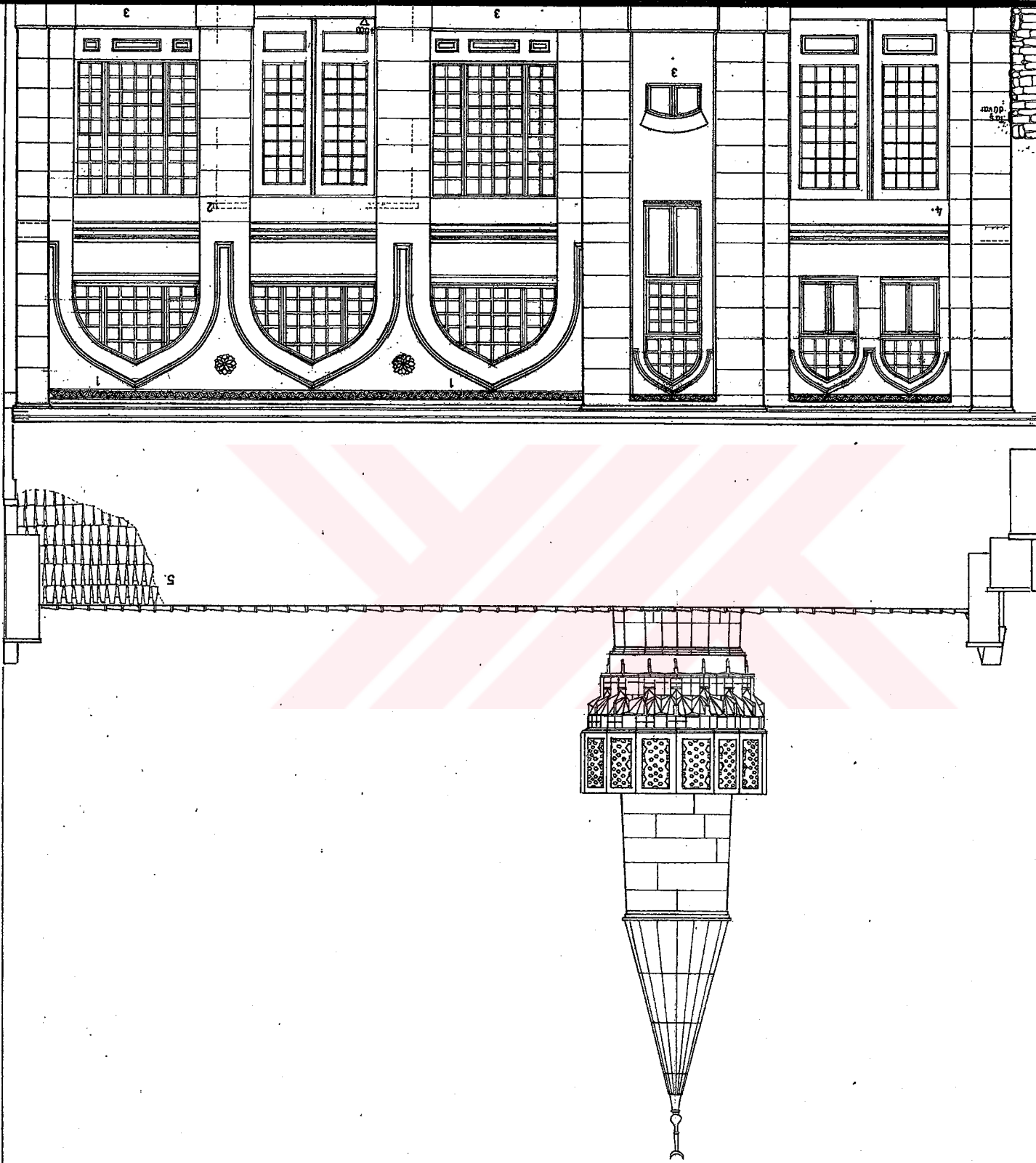
ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

BEŞ KATLI KAĞIR BİNA

AVLU

BEŞ KATLI KAĞIR BİNA

1. Özgün olmayan aydınlatma elemanları kaldırıldı.
2. Özgün olmayan cam ekran kaldırıldı.
3. Özgün olmayan demir şebeke kaldırıldı.
4. Özgün olmayan kapının yerinde ahşap iki kanatlı, gen. 250 cm, yükseklikte olan bir kapının olduğu düşünülmektedir. Çelik kapı kullanıldı.
5. Çelik kapı masasında ahşap kırma kırma kullanıldı.

RESTÜTUSYON - GÜNEY

CEPHESİ

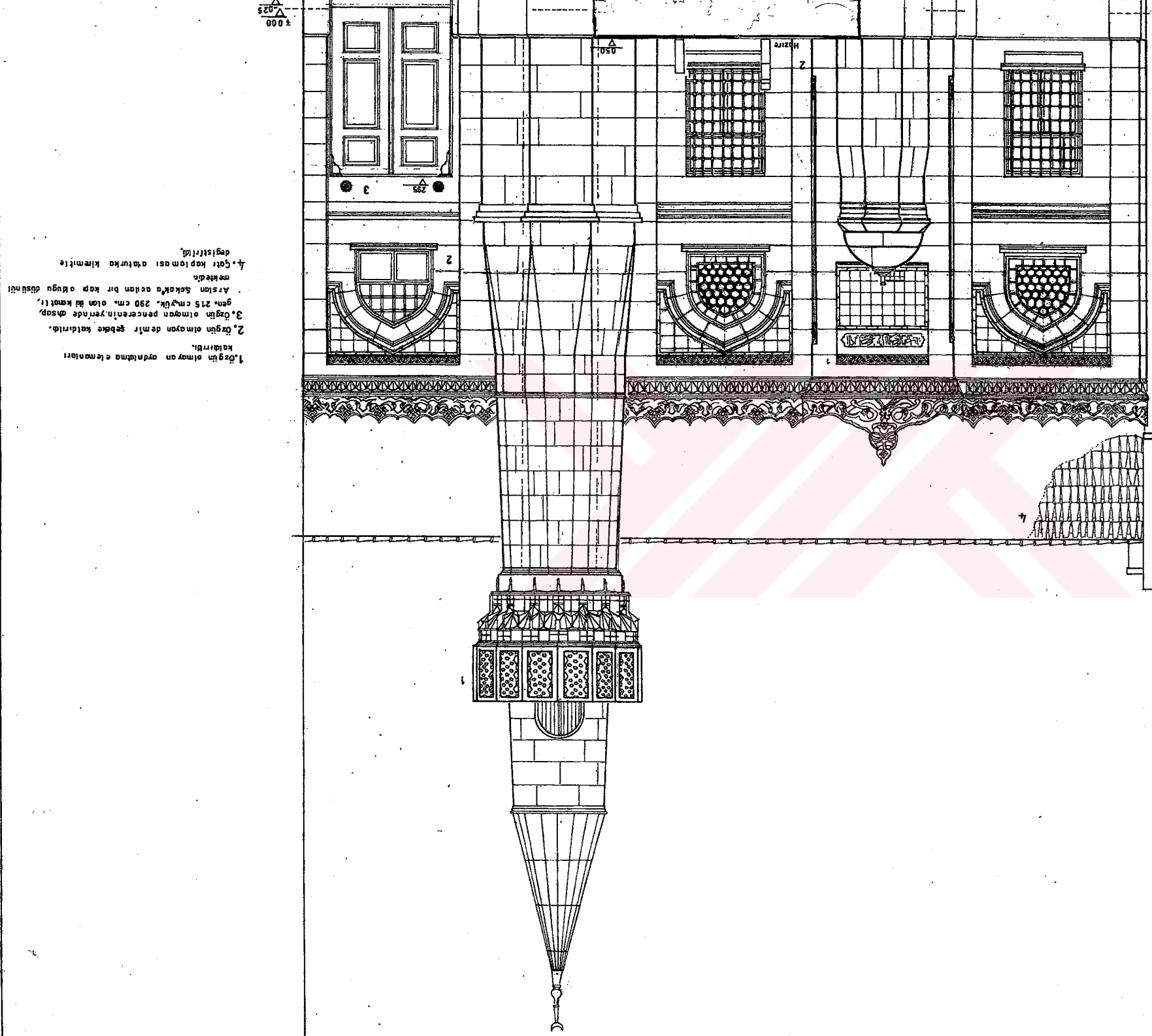
ÖLÇEK 1/50

0 1m 2m

BEŞ KATLI KAGIR BİNA

ARSLAN SOKAK

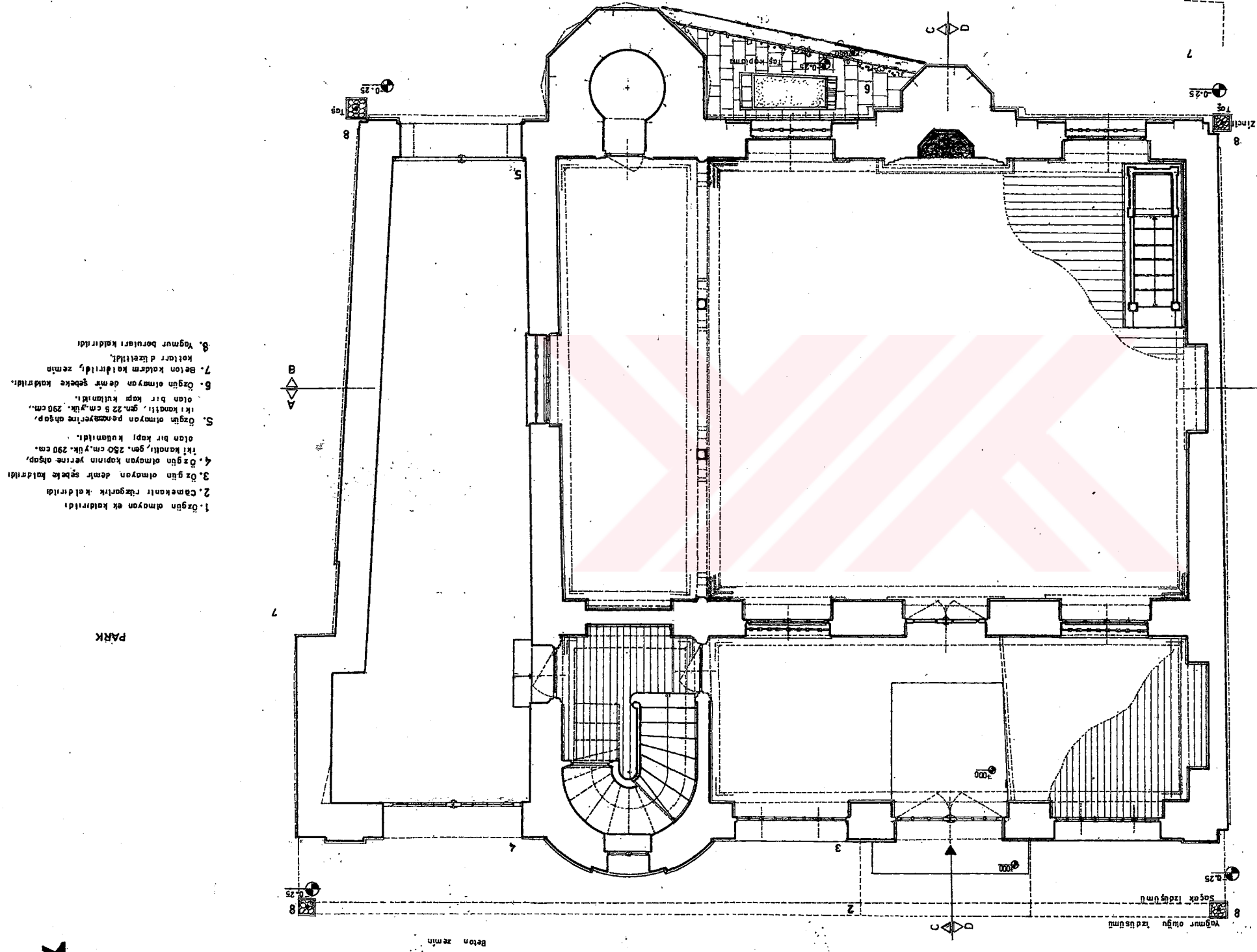
BEŞ KATLI KAGIR BİNA

RESTORASYON - ZEMİN KAT PLANI

ÖLÇEK: 1/50

0 3m

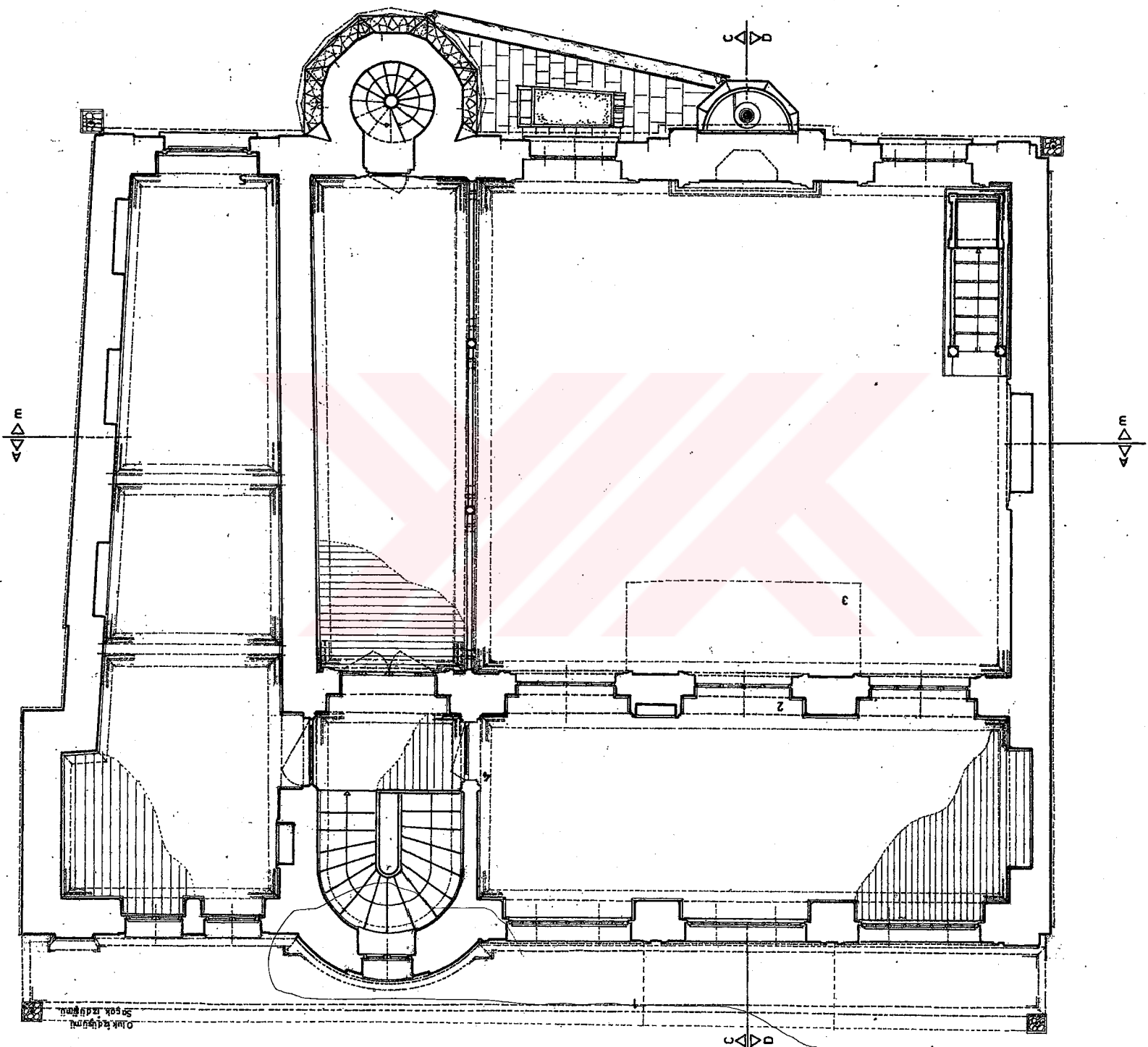

—RESTORASYON—

BİRİNCİ KAT PLANI

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

1. Caminin girişi kaldırıldı.
2. Pencere ve kapılar aslına uygun olarak tamir edildi.
3. Özgün olmayan balkon kaldırıldı.
4. Oda kısmının kenarları K3 detay esas alınarak tamir edildi.
5. Özgün olmayan demir sepete kaldırıldı.

PARK

YESİL ALAN

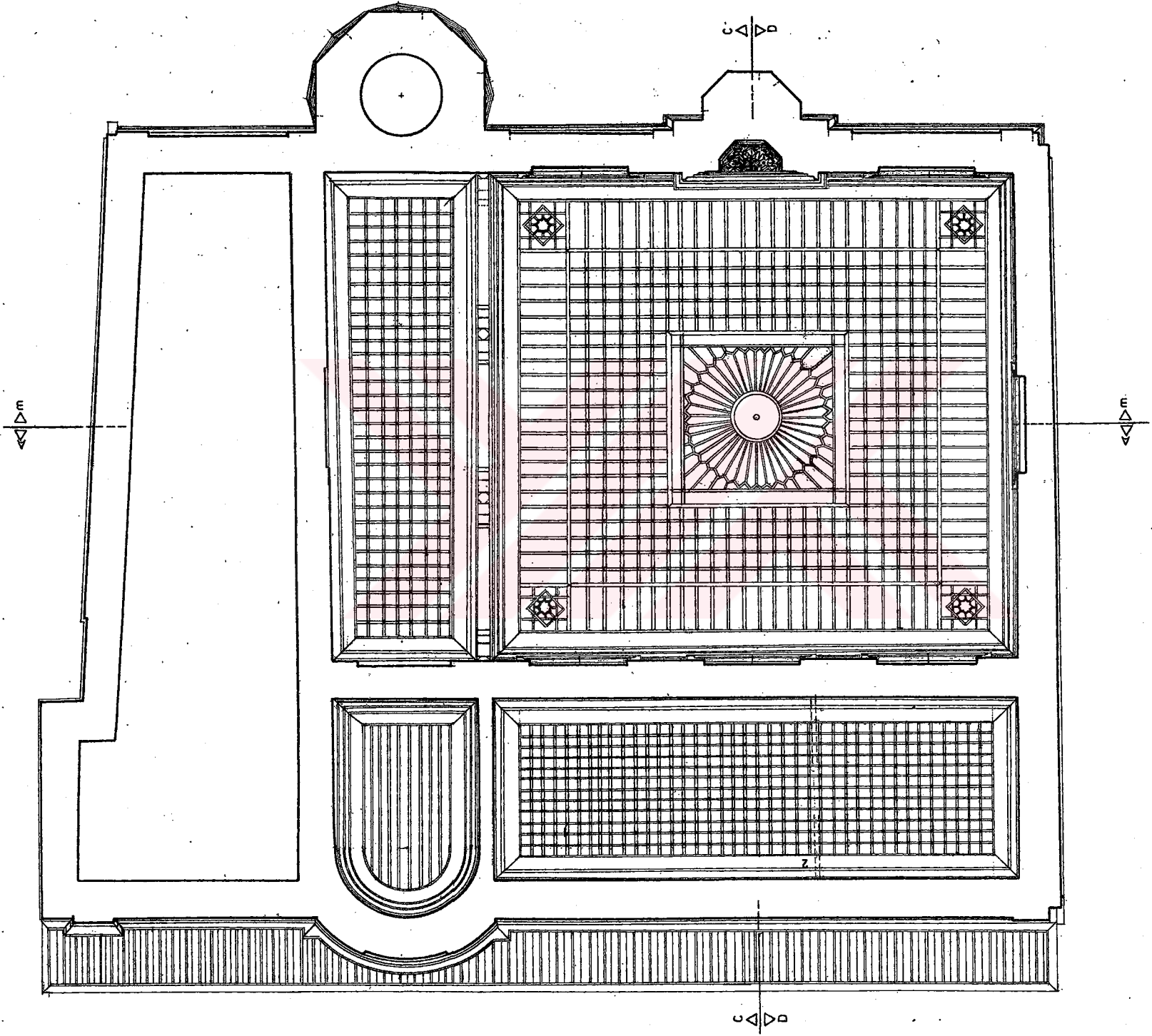
TARLABAŞI BULVARI

— RESTORASYON —

ZEMİN KAT TAVAN PLANI

ÖLÇEK 1/50

0 1m 2m

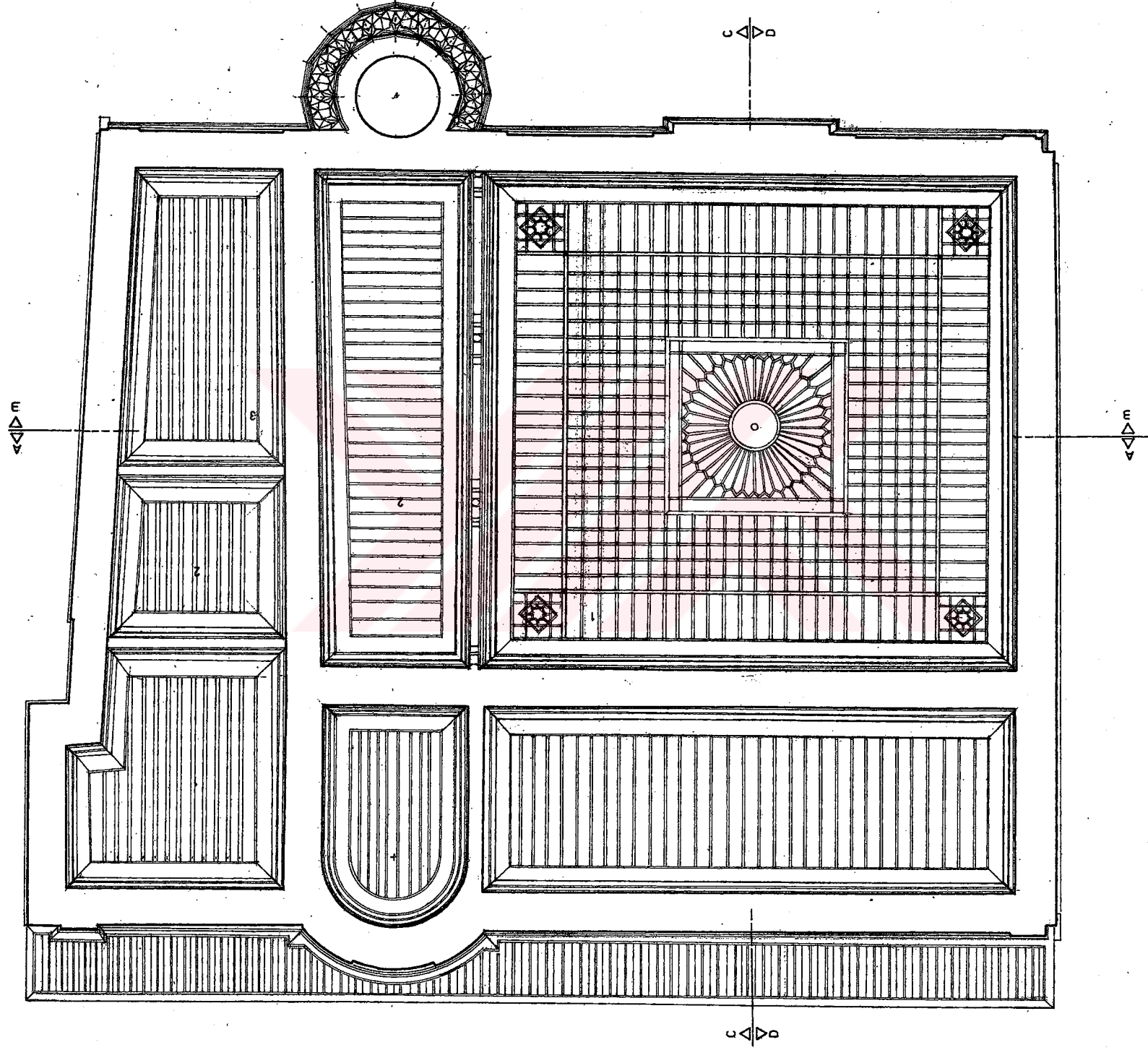

1 Kiriş temizlendi
2 Örgün olmon ek. kaldırıldı

RESTORASYON - BİRİNCİ KAT TAVAN PLANI

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

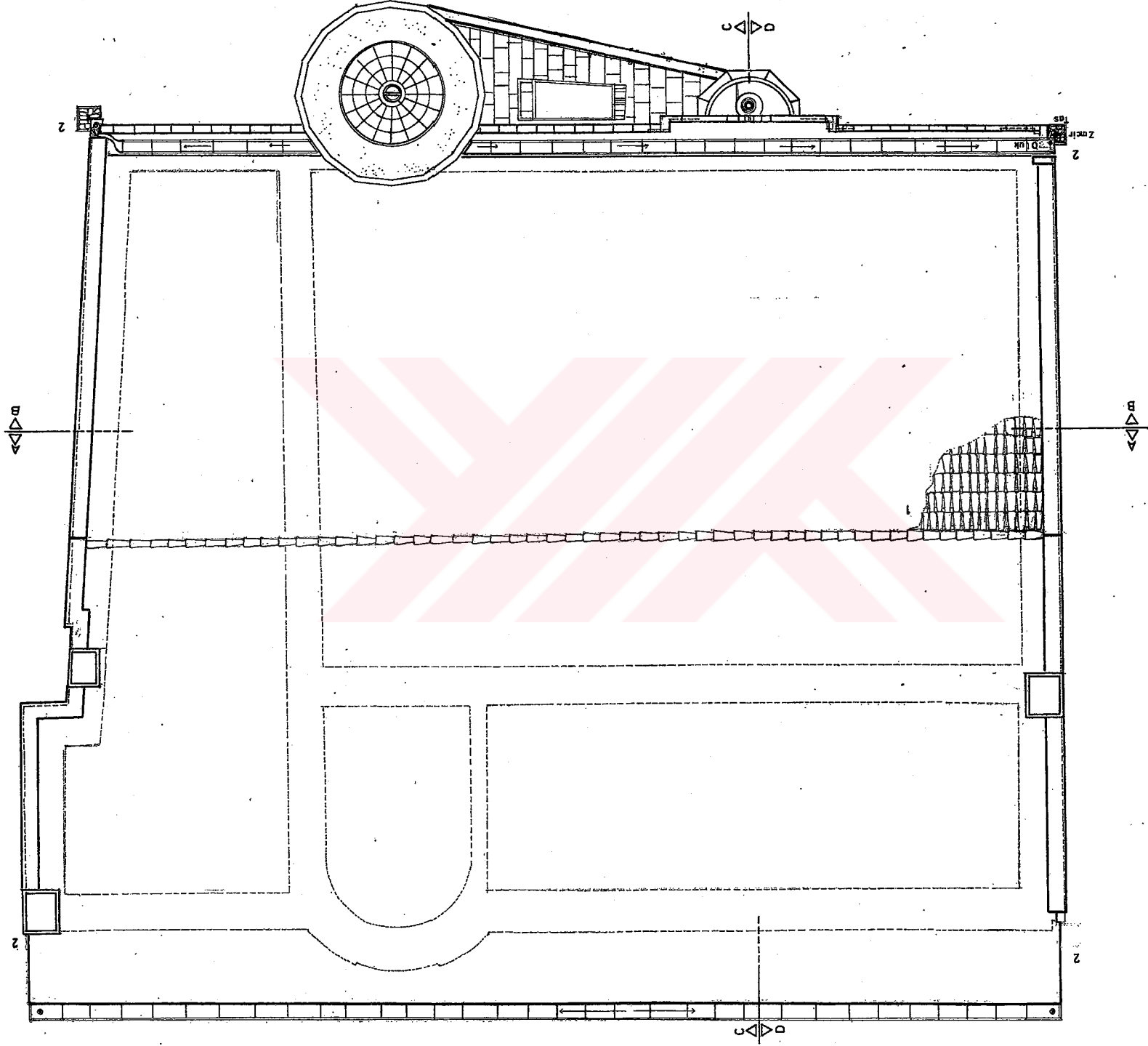

1. Kiriş temlendi.
2. Colıklar doldurıldı.
3. Eski profil alınarak temlendi.

RESTO RASYON - ÇATI PLANI

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

1 Çati koparması degıştiltiltil.
Altuurde kremler kullunıldı.
2 Oluklar degıştiltiltil, yoğunur bonusu
yerine zımlı kullunıldı.

PARK

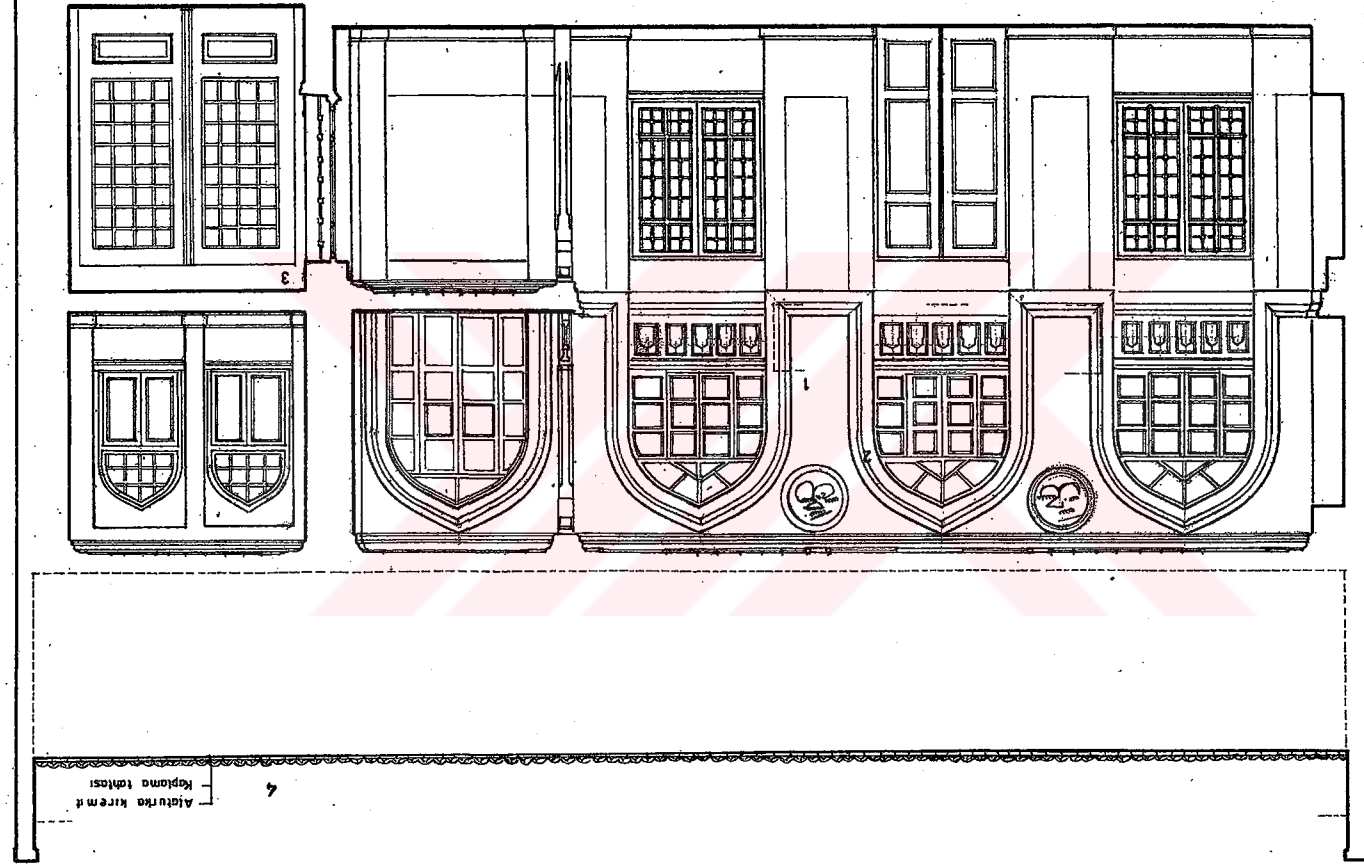
YESİL ALAN

TARLABAŞI BULVARI

- RESTORASYON - AA KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

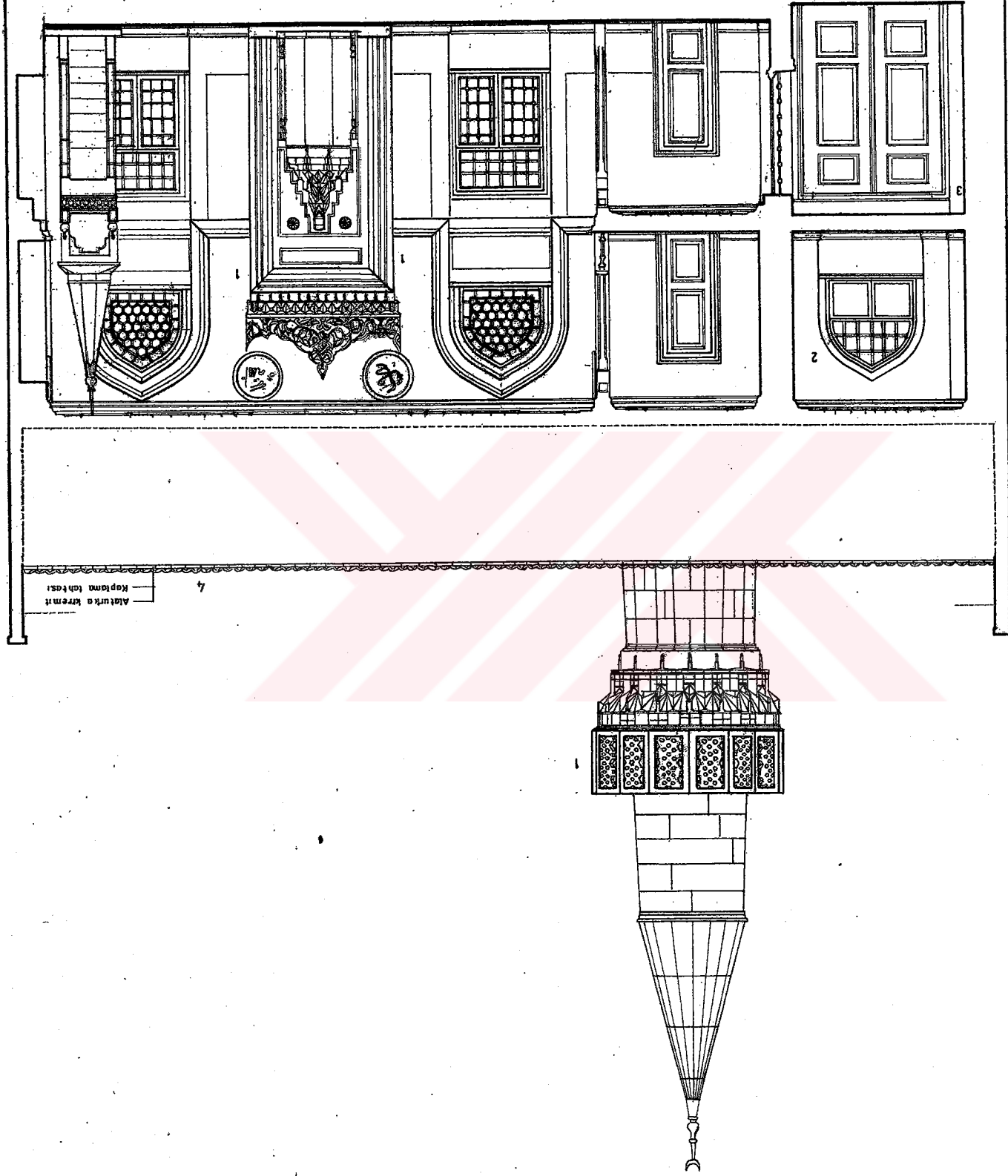
- 1 Eklenmiş balkon kaldırıldı
 2 Pencerenin kenarları astina uygun olarak
 tamamlandı
 3 Özgün olmayan kapıya yerini ahşap
 1m genişliğinde
 bir kapı kullanıldı
 4 Çatı kaplaması alüminyum kiremitle
 değiştirildi

Aşağıda kiremit
kaplama detayı

— RESTORASYON — BB KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

1. Eklenti aydınlatma elemanları kaldırıldı.
 2. Eklenti demir çubuk kaldırıldı.
 3. Başın simgeyi pencere yerine absop ki kondu, gen. 250 cm, yüksek. 290 cm. olan bir kapı kullanıldı.
 4. Çati kaplaması akların akmaması için değiştirildi.

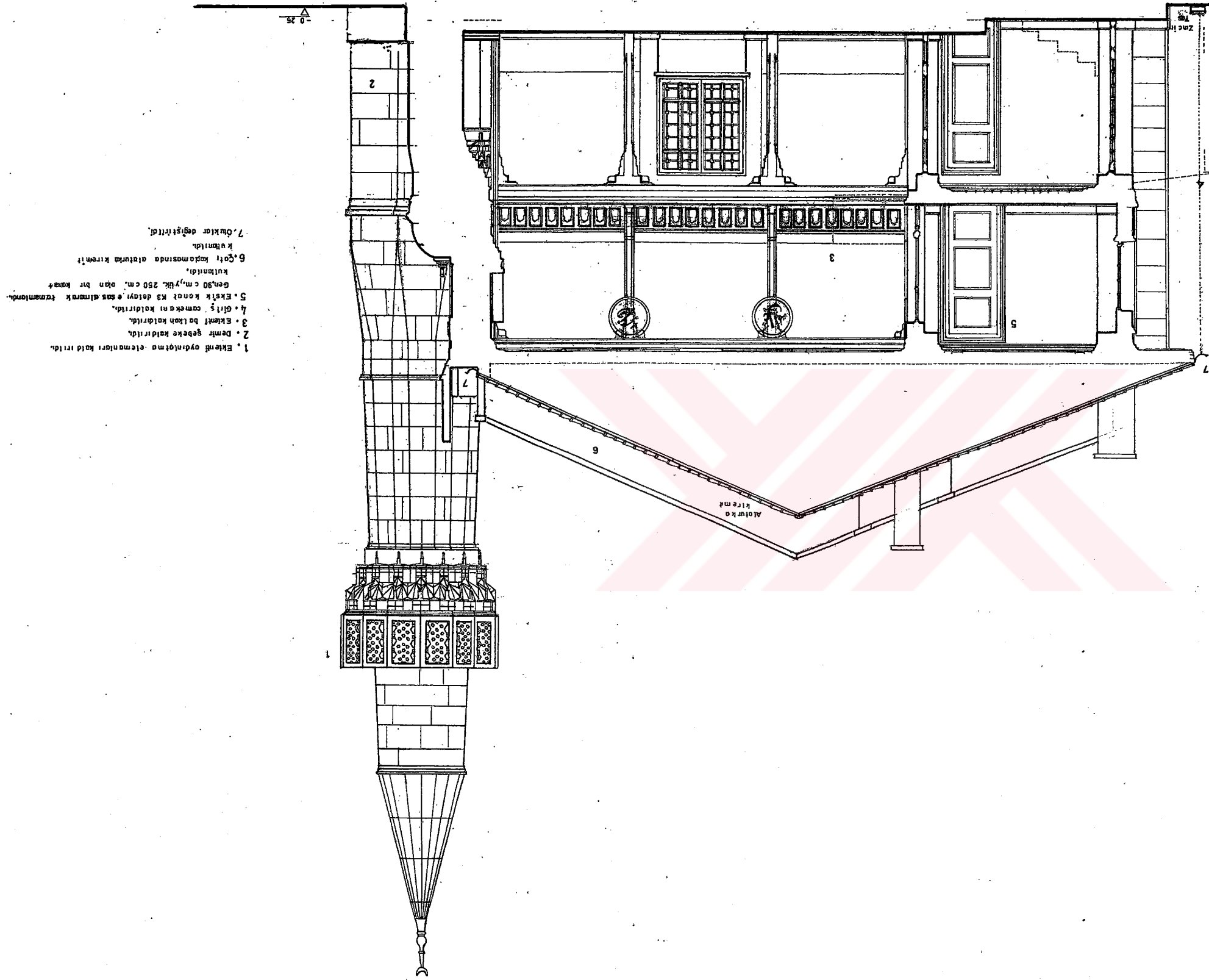
Alaturka kiremit
 Kaplama taşları

RESTORASYON — CC KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

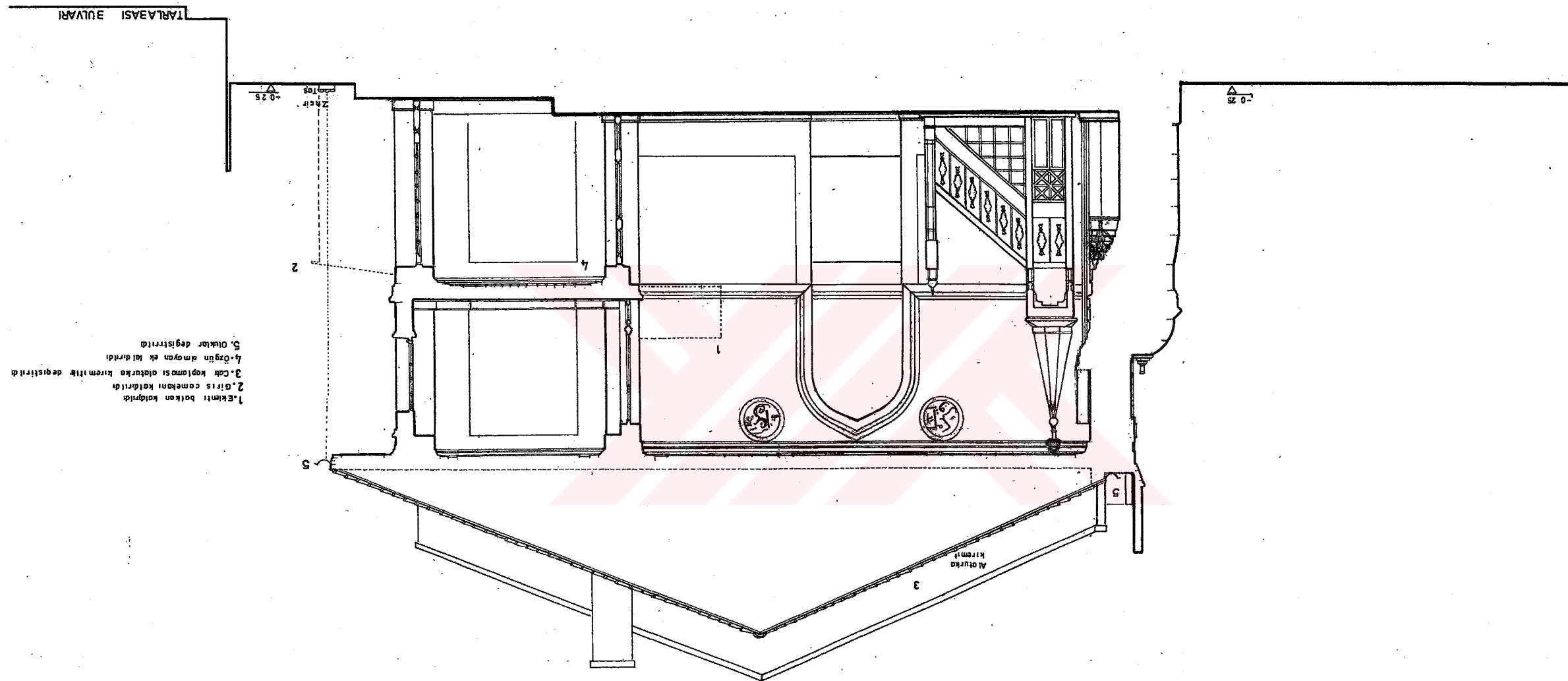
TARLABASI BULVARI

- RESTORASYON - DD KESİTİ

ÖLÇEK : 1/50

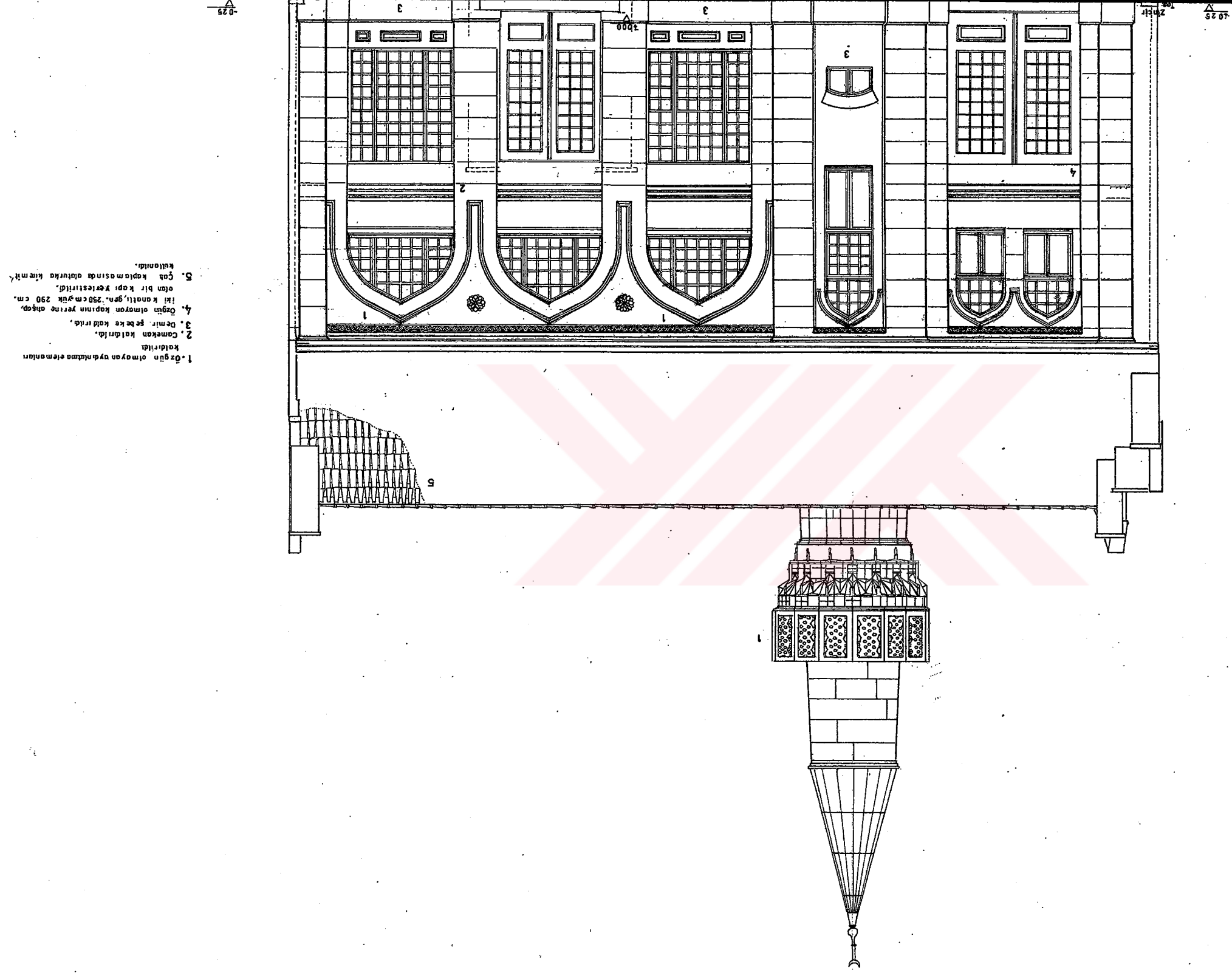
0 1m 2m

- RESTORASYON - KUZAY CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

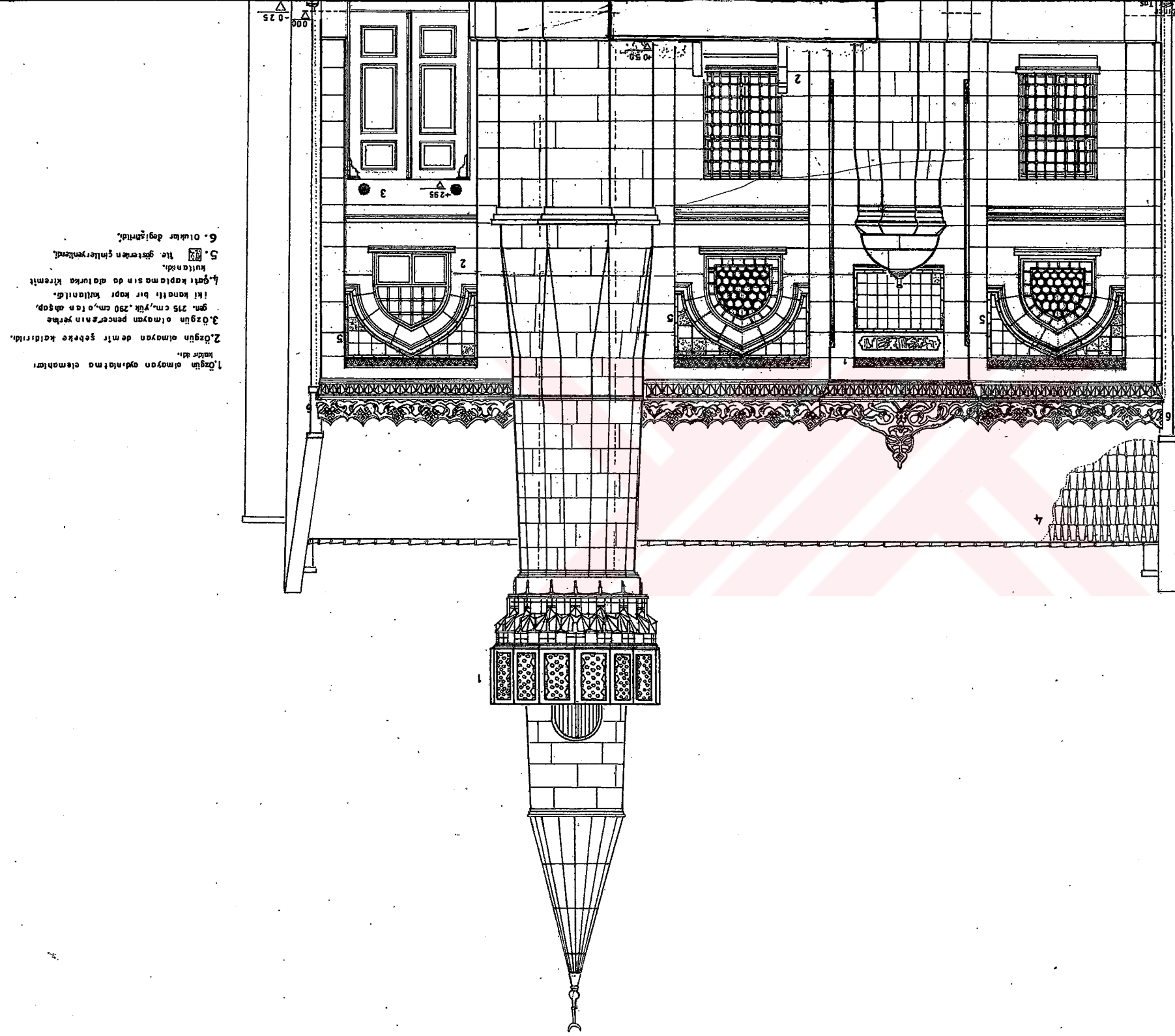
0 1m 2m

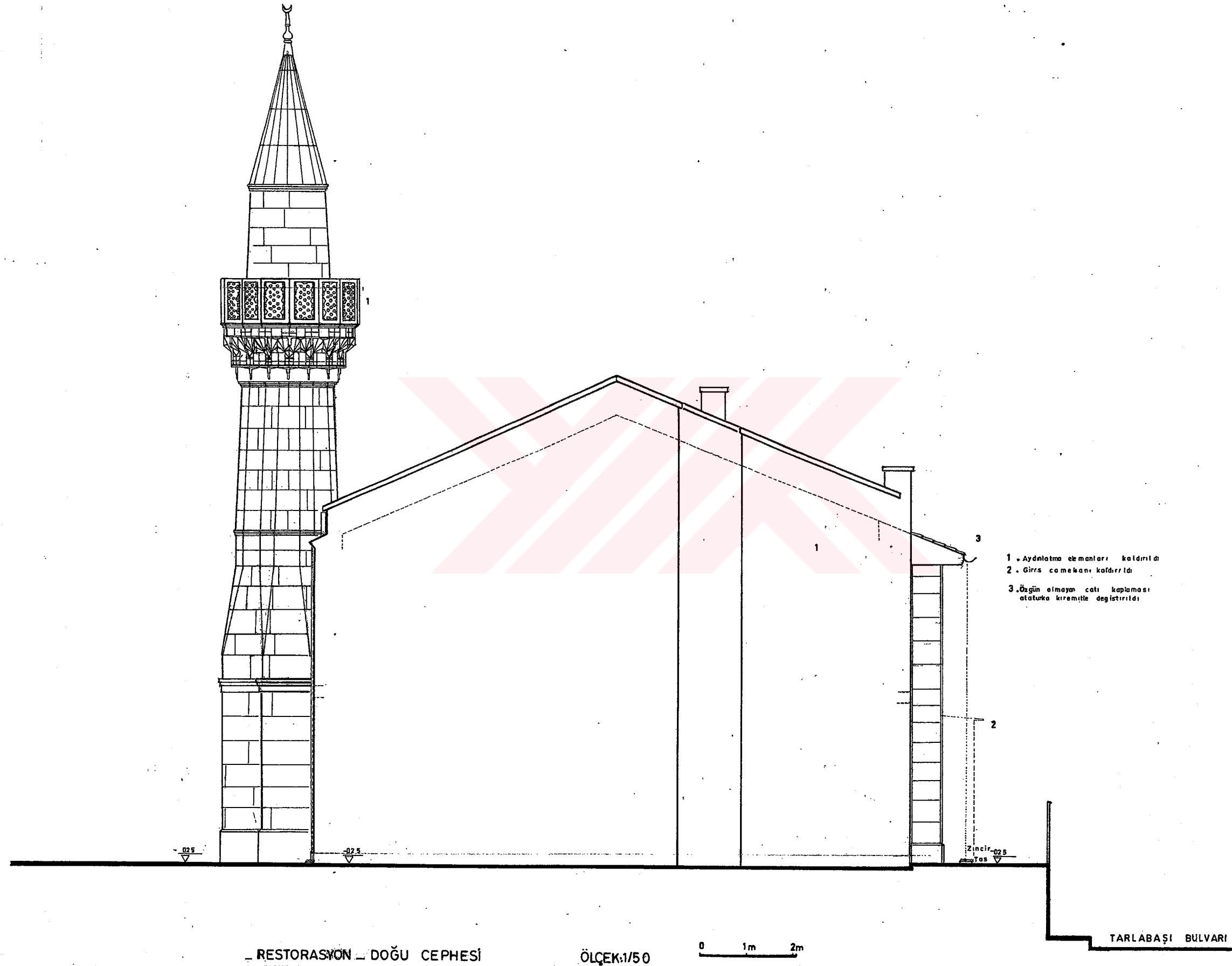

-RESTORASYON- GÜNEY CEPHESİ

ÖLÇEK 1/50

0 1m 2m

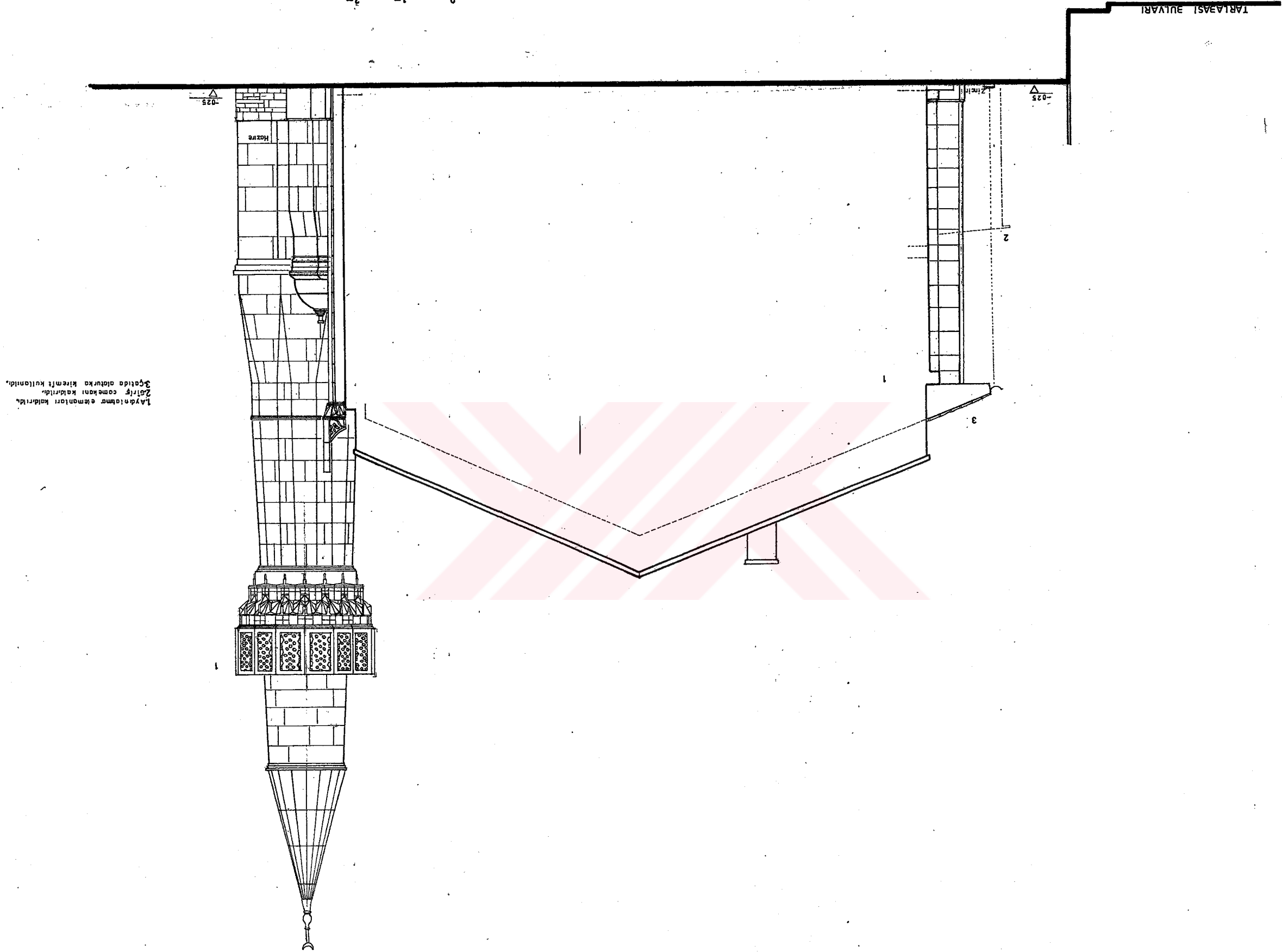

— RESTORASYON — BATTI CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

0 1m 2m

Layihemuz emenleri kadirde.
Zeyir cemkani kadirde.
Bçatda alaturka kiremiti kullanıldı.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Tarihi	07.06.1974	
Doğum Yeri	İstanbul	
Lise	1985-1992	Çukurova Elektrik Kahramanmaraş Anadolu Lisesi
Lisans	1992- 1997	Çukurova Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mimarlık Fakültesi
Yüksek Lisans	1997-2000	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve- Restorasyon Programı
Çalıştığı Kurumlar		
	1995	Şekkeli Mimarlık Bürosu
	1997	Kadıoğlu Mimarlık Bürosu
	1998-1999	Tures Ltd. Şirketi